TESTE PENTRU CONCURSUL DE TITULARIZARE

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ ȘI METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR (INSTITUTORI/ÎNVĂȚĂTORI)

Florica Mitu

SERIA DIDACTICA

HUMANITAS EDUCATIONAL

Florica Mitu

Teste pentru concursul de titularizare

Limba și literatura română și metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar (institutori/învățători)

HUMANITAS EDUCAȚIONAL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MITU, FLORICA
Teste pentru concursul de titularizare : Limba și literatura română și metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar (institutori / învățători) : / Florica Mitu. -
București : Humanitas Educațional, 2007
Bibliogr.
ISBN 978-973-689-078-9

371.3:811.135.1+821.135.1.09:373.3(079.1)

Redactor: DIANA GEORGESCU
Machetare: ROLAND VASILIU
Paginare: ROLAND VASILIU
Coperta: RADU ZAHARESCU

HUMANITAS EDUCAȚIONAL
Piața Presei Libere 1, sector 1, 013701, București
Telefon: 021 316 17 18 Fax: 021 316 17 21
e-mail: educ@humanitas.ro
www.hed.ro
© HUMANITAS EDUCAȚIONAL, 2007
ISBN 978-973-689-078-9

Cuprins

Cuvânt-înainte / 5

Concursul Național pentru ocuparea posturilor didactice declarate vacante / rezervate în învățământul preuniversitar. Programa pentru limba și literatura română și metodica predării limbii și literaturii române — institutori/ învățători / 7

Probă scrisă de limba și literatura română — institutori/ învățători. Sesiunea 17–18 iulie 2006 / 13

Barem de corectare și de notare / 15

Teste / 19

Răspunsuri și rezolvări / 53

Bibliografie / 239

CONCURSUL NAȚIONAL PENTRU OCUPAREA POSTURILOR DIDACTICE DECLARATE VACANTE/ REZERVATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

Programa pentru limba și literatura română și metodica predării limbii și literaturii române — institutori/ învățători —

(absolvenți ai Școlilor Normale și ai Colegiilor Universitare Pedagogice de Institutori)

Aprobată prin O.M.Ed.C. nr. 5287/15.11.2004

Obiective generale

- Actualizarea și aprofundarea cunoștințelor de specialitate, de metodica specialității și de psihopedagogie
- Dezvoltarea competențelor referitoare la aplicarea curriculumului, a strategiilor didactice și a evaluării performanțelor școlare
- Dezvoltarea unor competențe corespunzătoare privind abordarea logico-funcțională a conținuturilor învățării

Competențe de specialitate, psihopedagogice și metodice

- Aprofundarea conținutului științific al disciplinelor de examen
- Actualizarea și operaționalizarea cunoștințelor de specialitate și de didactică a specialității
- Selectarea și aplicarea creativă a cunoștințelor de didactică a specialității în soluționarea pedagogică a unor situații
- Valorificarea conținutului disciplinelor de examen sub raportul valorilor și al atitudinilor
- Utilizarea tehnicilor de activitate intelectuală
- Asimilarea elementelor cu relevanță pentru specialitate din domeniul științelor educației
- Însușirea teoriei și metodologiei studierii personalității copilului

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Competențe specifice

- Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor scrise: redactarea diferitelor tipuri de compuneri, pornind de la texte literare: eseu structurat și nestructurat, rezumat, analiză; utilizarea registrelor stilistice diferite în funcție de contextul comunicațional; respectarea normelor ortografice, de punctuație, morfosintactice.

Cuvânt-înainte

Această lucrare a fost realizată din dorința de a veni în sprijinul institutorilor–învățătorilor care se pregătesc în vederea susținerii concursului pentru ocuparea posturilor vacante în învățământ. Cartea poate fi de asemenea folosită pentru pregătirea gradelor didactice și pentru examenul de definitivat. Temele din programele pentru examenele de obținere a gradelor didactice și definitivat care nu se regăsesc în această lucrare pot fi studiate în lucrarea noastră *Metodica predării–învățării integrate a limbii și literaturii române în învățământul primar* (Humanitas Educațional, 2006).

În această ofertă educațională am cuprins 24 de teste cu subiecte de limba și literatura română și metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar.

În fiecare test, subiectul I propune itemi de literatură română, de tip eseu structurat: argumentarea genului / speciei literare și caracterizare de personaje, cuprinzând toate operele literare din programă. Subiectul al II-lea conține itemi de limbă referitori la textul literar dat, itemi de construcția comunicării vizând principalele probleme de lexic și gramatică, itemi de aplicare a regulilor ortografice, de construcție și de punctuație, solicitând corectarea enunțurilor care conțin abateri de la aceste reguli și principii.

Subiectul al III-lea cuprinde itemi de metodica predării limbii și literaturii române care vizează întreaga problematică din programa de concurs.

Fiecare test este urmat de ample sugestii de rezolvare a itemilor din cele trei subiecte.

Nu am oferit bareme de notare, ci am specificat punctajul acordat pentru fiecare subiect, lăsând la libera apreciere a celui care se pregătește folosind această lucrare.

Autoarea

- Folosirea instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte literare:
  - identificarea și analiza principalelor componente de ordin structural, specifice textului narativ (construcția subiectului, compoziție, personaje, limbajul prozei narative), liric (elemente de compoziție, imaginar poetic, figuri de stil, elemente de versificație) și dramatic (subiect, compoziție, personaje, limbajul textului dramatic);
  - aplicarea conceptelor operaționale în analiza textelor narative, lirice și dramatice.
- Argumentarea în scris a opiniilor personale asupra unui text literar:
  - încadrarea unui text narativ, liric, dramatic într-o anumită categorie (basmul cult, nuvela, romanul, comedia, drama; poezia pașoptistă, romantismul, clasicismul, simbolismul, modernismul, neomodernismul);
  - elaborarea unei argumentări scrise, folosind elementele specifice: structuri, conectori, tehnici argumentative.

Literatura română

I Proză

Basmul cult: Ion Creangă — *Povestea lui Harap-Alb*
Nuvela:
- istorică: Costache Negruzzi — *Alexandru Lăpușneanul*
- fantastică: Mircea Eliade — *La țigănci*
- socială: Ioan Slavici — *Moara cu noroc*

Romanul: Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*
Ioan Slavici — *Mara*
Mihail Sadoveanu — *Baltagul*
Liviu Rebreanu — *Ion* sau *Pădurea spânzuraților*
Camil Petrescu — *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*
George Călinescu — *Enigma Otiliei*
Marin Preda — *Moromeții*

II Dramaturgie

Comedia: I. L. Caragiale — *O scrisoare pierdută* sau *O noapte furtunoasă*
Drama: Barbu Ștefănescu-Delavrancea — *Apus de soare*

III Poezie

Vasile Alecsandri — *Pasteluri*
M. Eminescu — *Sara pe deal, Revedere, Luceafărul, Scrisoarea I*
Al. Macedonski — *Noaptea de decemvrie*
G. Bacovia — *Plumb, Lacustră*
Lucian Blaga — *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*
Tudor Arghezi — *Testament*
Nichita Stănescu — *În dulcele stil clasic*

Notă: *Pentru abordarea textului narativ, liric și dramatic se vor avea în vedere următoarele concepte operaționale:*

Proză: acțiune, autor, basm cult, conflict, construcția subiectului, momentele subiectului, ficțiune,final, modalități de caracterizare a personajului literar, moduri de expunere (narațiune, monolog, dialog, descriere), motiv literar, narator, nuvelă, personaj literar, proză, realism, roman, stil direct/ indirect, titlu, temă, vorbire directă/ indirectă.

Poezie: aliterație, antiteză, artă poetică, autor, comparație, curent literar, enumerație, epitet, eul liric, exclamație retorică, hiperbolă, imagine artistică, interogație retorică, laitmotiv, lirism obiectiv/subiectiv, metaforă, modernism, motiv literar, repetiție, refren, romantism, paralelism sintactic, secvență poetică, simbol, simbolism, sinestezie, temă, titlu, versificație (strofă, vers, măsură metrică, rimă, ritm).

Dramaturgie: act, acțiune, comedie, conflict, construcția subiectului (intrigă, scenă, relații temporale și spațiale), dramaturgie, dialog dramatic, dramă, indicații scenice, monolog, personaj, replică, scenă, tablou.

Bibliografie

Anghelescu, Mircea; Ionescu, Cristina; Lazărescu, Gheorghe, *Dicționar de termeni literari*, București, Garamond, 1995.

Petraș, Irina, *Curente literare: mic dicționar antologic pentru elevi*, București, Demiurg, 1992.

Petras, Irina, *Figuri de stil: mic dicționar-antologie pentru elevi* , București, Demiurg, 1992.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982.

Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, vol. I – II, Editura Minerva, București, 1980, 1981, 1983.

Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Editura Cartea Românească, București, 1987.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1974, 1989.

Călinescu, G., *Ion Creangă. Viața și opera* E.P.L., București, 1964.

Călinescu, G., *Opera lui Mihai Eminescu*, E.P.L., București, 1969.

Călinescu G., *Universul poeziei*, Editura Minerva, București, 1974.

Cioculescu, Șerban; Streinu, Vladimir; Vianu, Tudor, *Istoria literaturii române moderne*, Editura Eminescu, București, 1985.

Limba română

I Limbă și comunicare

- Funcțiile limbajului
- Stilurile funcționale ale limbii
- Comunicarea orală și scrisă

II Fonetică și fonologie

- Noțiuni generale
- Principiile ortografiei limbii române
- Aspecte funcționale. Silaba. Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe. Accentul
- Particularități fonetice ale limbii române
- Abateri de la normă și corectarea lor

III Lexicologie și semantică
- Relații semantice: polisemia, omonimia, sinonimia, antonimia, paronimia
- Sensul corect al cuvintelor; neologismele
- Mijloace de îmbogățire a vocabularului

IV Morfologie
- Noțiuni generale
- Substantivul (felul, numărul, genul, declinarea, funcțiile sintactice, locuțiunile substantivale)
- Articolul. Felurile articolului
- Adjectivul. Flexiunea adjectivului. Gradele de comparație. Funcțiile sintactice ale adjectivelor. Ortografierea adjectivelor
- Pronumele. Pronumele personal. Pronumele de politețe. Pronumele reflexiv. Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv. Pronumele de întărire și adjectivul pronominal de întărire. Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ. Pronumele relativ și interogativ și adjectivul pronominal interogativ și relativ. Pronumele nehotărât și adjectivul pronominal nehotărât. Pronumele și adjectivul negativ. Funcțiile sintactice ale pronumelui. Ortografierea pronumelor
- Numeralul. Clasificare. Funcții sintactice. Ortografiere și ortoepie
- Verbul. Verbe predicative. Verbe auxiliare. Verbe copulative. Verbe personale și impersonale. Locuțiuni verbale. Diatezele. Modurile verbelor. Timpurile verbelor. Funcții sintactice. Valori stilistice ale verbelor
- Adverbul. Clasificare. Grade de comparație. Locuțiuni adverbiale. Funcții sintactice. Ortografierea adverbelor și a locuțiunilor adverbiale
- Prepoziția. Clasificare. Regimul cazual al prepozițiilor
- Conjuncția. Clasificarea conjuncțiilor. Conjuncții corelative. Locuțiuni conjuncționale
- Interjecția. Clasificarea interjecțiilor. Funcții sintactice. Topica și punctuația. Valori expresive ale interjecțiilor

V Sintaxa
- Raporturile sintactice. Propoziția. Criterii de clasificare. Felul propozițiilor. Fraza. Felul propozițiilor în frază. Rolul elementelor de relație în frază
- Subiectul/ Propoziția subiectivă
- Predicatul/ Propoziția predicativă
- Atributul/ Propoziția atributivă
- Complementul direct/Propoziția completivă directă
- Complementul indirect/Propoziția completivă indirectă
- Complementul circumstanțial de loc/ Propoziția circumstanțială de loc
- Complementul circumstanțial de timp/ Propoziția circumstanțială de timp
- Complementul circumstanțial de cauză/Propoziția circumstanțială de cauză
- Complementul circumstanțial de scop/Propoziția circumstanțială de scop
- Complementul circumstanțial de mod/ Propoziția circumstanțială de mod
- Complementul circumstanțial condițional/ Propoziția circumstanțială condițională

- Complementul circumstanțial consecutiv/ Propoziția circumstanțială consecutivă
- Complementul circumstanțial concesiv/ Propoziția circumstanțială concesivă

VI Punctuația. Folosirea semnelor de punctuație
- Ortografia. Semnele ortografice și folosirea lor. Scrierea corectă a cuvintelor

Bibliografie

* * * *Gramatica limbii române*, vol. I, II, Ediția a II-a, Editura Academiei, București, 1966.
* * * *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*[1], Editura Academiei, București, 1983.
* * * *Sinteze de limba română* (coord. Theodor Hristea), E.D.P., București, 1984.
Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Editura Humanitas, București, 1997.
Coteanu, Ion, *Limba română contemporană*, E.D.P., București, 1985.

METODICA PREDĂRII LIMBII ROMÂNE

Reforma curriculară în învățământul primar
1. Conceptul de curriculum
2. Finalitățile învățământului primar
3. Obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar

Curriculumul de limba și literatura română
1. Didactica limbii și literaturii române în contextul perfecționării și modernizării învățământului primar
2. Strategii didactice în studiul limbii și literaturii române în învățământul primar
3. Dezvoltarea competențelor elementare de comunicare, orală și scrisă — obiectiv central al studiului limbii și literaturii române în clasa I; aspecte metodologice
4. Ciclul curricular „Achiziții fundamentale" și principiul continuității în realizarea obiectivelor cadru ale studiului limbii și literaturii române
5. Formarea capacității de citire / lectură în clasa I
6. Procesul scrierii în clasa I
7. Tehnicile muncii cu cartea, din perspectiva dezvoltării capacității de receptare a mesajului scris
8. Formarea capacității de receptare a mesajului scris, rod al efortului intelectual propriu al elevilor
9. Consolidarea și sistematizarea în procesul formării capacității de receptare a mesajului scris
10. Creativitate și comunicare prin studiul limbii și literaturii române
11. Formarea capacității de comunicare, orală și scrisă
12. Elemente de construcție a comunicării

---

[1] Începând cu anul școlar 2006–2007 se vor respecta normele prevăzute de DOOM, ediția a II-a.

13. Elemente de proiectare a activității didactice
14. Evaluarea educațională și evaluarea performanțelor/ a rezultatelor școlare
15. Relația dintre curriculum și evaluare
16. Metode și instrumente de evaluare
17. Elaborarea și administrarea testelor scrise
18. Tipologia itemilor

Bibliografie

*** Colecția revistei *Învățământul primar*, Editura Discipol, București, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003.

*** *Ghidul programului de informare/formare a institutorilor/învățătorilor. Curriculum pentru clasele I și a II-a*, MEN — Centrul de formare din învățământul preuniversitar, București, 2003.

*** *Ghidurile de curriculum pe discipline*, MEC – SNEE, 2000, 2001.

*** *Ghidurile de evaluare pe discipline*, MEC – SNEE, 2000, 2001.

*** *Programe școlare pentru învațământul primar*, Comisia Națională pentru Curriculum, Editura Corint, București, 1998.

Cerghit, I.; Radu, I.T.; Popescu, E.; Vlăsceanu, L., *Didactica* (manual pentru clasa a X-a, școli normale), E.D.P., București, 1995.

Ionescu, M., *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995.

Landsheere, G.; Landsheere V., *Definirea obiectivelor educaționale* (trad.), EDP, București, 1979.

Landsheere, G., *Evaluarea continuă a elevilor și examenele*, București, EDP,1975.

Neacșu, I., *Instruire și învățare*, Editura Științifică, București, 1990.

Parfene, C., *Compozițiile în școală*, E.D.P., București, 1980.

Stoica, A. (coordonator), *Evaluarea curentă și examenele. Ghid pentru profesori*, Editura ProGnosis, București, 2001.

Stoica, A., *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*, Editura Humanitas Educațional, 2003.

Șerdean, I., *Metodica predării limbii române la clasele I–IV*, Editura Corint, București, 2002.

Probă scrisă de limba și literatura română
– institutori/ învățători –

Sesiunea 17–18 iulie 2006

Varianta 3

Toate subiectele sunt obligatorii • Se acordă 10 puncte din oficiu • Timpul efectiv de lucru este de patru ore • Răspunsurile candidatului vor respecta prevederile următoarele instrumente normative: *IOOP* (1983)[1], *GA, I–II* (ediția a II-a, 1966)

Subiectul I (30 de puncte)

Scrieți un eseu, de două-patru pagini, în care să caracterizați personajul preferat dintr-un roman de Liviu Rebreanu (***Ion*** sau ***Pădurea spânzuraților***). În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:

- evidențierea unor elemente folosite în construcția romanului (*temă, acțiune, conflicte, moduri de expunere*);
- prezentarea trăsăturilor personajului ales, prin raportare la evoluția conflictului/ a conflictelor;
- exemplificarea a patru mijloace/ procedee de caracterizare a personajului ales;
- comentarea a două situații/ secvențe narative, semnificative pentru evidențierea trăsăturilor personajului ales;
- exprimarea argumentată a unui punct de vedere despre personajul ales.

Notă: Ordinea integrării reperelor în cuprinsul eseului este la alegere.

Pentru **conținutul** eseului, se acordă **20 de puncte** (4 puncte pentru fiecare cerință/ reper), pentru **redactarea** eseului, se acordă **10 puncte** (*organizarea ideilor în scris* — 2 puncte; *utilizarea limbii literare* — 2 puncte; *abilități de analiză și de argumentare* — 2 puncte; *ortografie și punctuație* — 2 puncte; *lizibilitate și așezare în pagină* — 2 puncte).

În vederea acordării punctajului pentru redactare, eseul trebuie să aibă minimum două pagini.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (***14 puncte***)

Scrieți, pe foaia de concurs, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul de mai jos.

---

[1]Începând cu anul școlar 2006–2007 se vor respecta normele prevăzute de DOOM, ediția a II-a.

„Pe urmă se mai învârte cât se mai învârte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și vede că nu mai găsește nimic, își pune în gând una: așază cele două capete cu dinții rânjiți în fereşti, de ți se părea că râdeau; pe urmă unge toți pereții cu sânge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, ș-apoi iese și-și caută de drum. Cum a ieșit dușmanul din casă, iedul cel mic se dă iute jos din horn și încuie ușa bine. Apoi începe a se scărmăna de cap și a plânge cu amar după frățiorii săi."

Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *cuminte, molcum, a așeza, iute.* **4 puncte**
2. Transcrieți din text un cuvânt derivat și un cuvânt compus. **2 puncte**
3. Precizați valoarea morfologică din text a cuvintelor: *„Pe urmă se mai învârte cât se mai învârte prin casă".* **4 puncte**
4. Menționați funcția sintactică a cuvintelor subliniate: *„Apoi începe a se scărmăna de cap și a plânge cu amar după frățiorii săi".* **2 puncte**
5. Transcrieți din textul dat propoziția subordonată circumstanțială de cauză. **2 puncte**

B. (*10 puncte*)

1. Scrieți, pe foaia de concurs, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe:
2. Alcătuiți câte un enunț potrivit pentru sensul fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *colți/ colțuri, corni/ coarne.* **4 puncte**
3. Alcătuiți două enunțuri pentru a ilustra polisemia cuvântului *a începe.* **2 puncte**
4. Alcătuiți două enunțuri în care substantivul *perete* să fie în cazul genitiv, respectiv în cazul dativ. **2 puncte**
5. Alcătuiți o frază în care verbul *a (se) părea* să fie regent pentru o propoziție subordonată subiectivă. **2 puncte**

C. (*6 puncte*)

Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor:

1. *Astă iarnă ninsese prea mult și zăpada avea cam optzeci centimetri.* **2 puncte**
2. *S-a rănit la un genuchi și acum se bandajază.* **2 puncte**
3. *Îmi este cunoscut acest bazm cu Făt Frumos.* **2 puncte**

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. În cadrul tehnicilor muncii cu cartea, din perspectiva dezvoltării capacității de receptare a mesajului scris, enumerați etapele sau componentele lecturii explicative. **24 de puncte**
2. Enumerați ce tipuri de itemi fac parte din categoria itemilor obiectivi. **6 puncte**

Barem de corectare și de notare

- Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele precizate explicit prin barem.
- Se vor puncta orice alte formulări și modalități de rezolvare corectă a cerințelor, în acord cu ideile și cu punctajele precizate în barem. • Răspunsurile candidatului vor fi evaluate în conformitate cu prevederile următoarelor instrumente normative: *IOOP* (1983), *GA*, I–II, (ediția a II-a, 1966).

Subiectul I (30 de puncte)

A. Conținut — *20 de puncte*

1. Evidențierea unor elemente folosite în construcția romanului (*temă, acțiune, conflicte, moduri de expunere*): **4 puncte**
- evidențierea argumentată a celor patru elemente folosite în construcția romanului — 4 p.;
- evidențierea parțial argumentată a unor elemente folosite în construcția romanului sau evidențierea argumentată a două–trei elemente dintre cele date în cerință — 2 p.;
- evidențierea unui singur element de construcție a subiectului sau menționarea unor aspecte corespunzătoare cerinței, fără explicațiile necesare — 1 p.

2. Prezentarea trăsăturilor personajului, prin raportare la evoluția conflictului/ a conflictelor: **4 puncte**
- prezentarea argumentată a trăsăturilor personajului, prin raportare la evoluția conflictului/ a conflictelor: — 4 p.;
- prezentarea parțială a trăsăturilor personajului, prin raportare la evoluția conflictului/ a conflictelor: — 2 p.;
- simpla menționare a unor trăsături ale personajului, fără referire explicită la conflict — 1 p.

3. Exemplificarea a patru mijloace/ procedee de caracterizare a personajului ales: **4 puncte**

• exemplificarea a patru mijloace/ procedee de caracterizare a personajului ales — 4 p.;

• exemplificarea a două–trei mijloace/ procedee de caracterizare a personajului ales — 2 p.;

• menționarea unor mijloace/ procedee de caracterizare a personajului ales, fără exemple sau explicații — 1 p.

4. Comentarea a două situații/ secvențe narative, semnificative pentru evidențierea trăsăturilor personajului ales: **4 puncte**

• comentarea a două situații/ secvențe narative, semnificative pentru evidențierea trăsăturilor personajului ales — 4 p.;

• comentarea unei situații/ secvențe narative, semnificative pentru evidențierea trăsăturilor personajului ales — 2 p.;

• simpla povestire a una-două scene/ secvențe narative, fără încercare de comentare — 1 p.

5. Exprimarea argumentată a unui punct de vedere despre personajul ales: **4 puncte**

• exprimarea argumentată a unui punct de vedere despre personajul ales; utilizarea mijloacelor lingvistice adecvate exprimării unei aprecieri, ca și a unor structuri, conectori sau tehnici argumentative — 4 p.;

• exprimarea unui punct de vedere despre personajul ales, cu încercare de argumentare; utilizarea unor mijloace lingvistice adecvate exprimării unei aprecieri — 2 p.;

• exprimarea unui punct de vedere despre personajul ales, fără încercare de argumentare — 1 p.

B. Redactare — *10 puncte* (Punctele pentru redactare se acordă numai dacă răspunsul se încadrează în limita minimă de spațiu precizată.)

1. Organizarea ideilor în scris: **2 puncte**

• text clar organizat, coerent, cu echilibru între cele trei componente (introducere-cuprins-încheiere); construcția paragrafelor subliniază ideile; succesiunea logică a ideilor — 2 p.;

• părțile componente ale textului pot fi recunoscute, dar nu există un echilibru între ele; ideile sunt, în general, subliniate prin paragrafe — 1 p.

2. Utilizarea limbii literare: **2 puncte**

• stil și vocabular adecvate conținutului eseului, claritatea enunțului, varietatea lexicului — 2 p.;

• stil și vocabular parțial adecvate, cu ezitări în selectarea cuvintelor — 1 p.

3. Abilitățile de analiză și de argumentare: **2 puncte**

• ideile urmează o succesiune logică și sunt susținute prin argumente prezentate într-un mod persuasiv; abilitatea de interpretare critică și personală — 2 p.;

• încercări de a susține ideile prin argumente; elemente de interpretare, dar rezultat neconvingător — 1 p.

4. Ortografia (*0–2 erori*: 1 p.) și punctuația (*0–3 erori:* 1 p.). **2 puncte**

5. Așezarea corectă a textului în pagină (1 p.), lizibilitatea (1 p.). **2 puncte**

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

1. Exemple de răspuns: *cuminte* – așezat, liniștit, cu judecată etc.; *molcum* – liniștit, lin, domol etc.; *a așeza* – a rândui, a aranja, a pune (într-o anumită ordine) etc.; *iute*– prompt, rapid, în grabă etc. (1 p. + 1 p. + 1 p. + 1 p.) **4 puncte**

2. Exemple de răspuns: cuvânt derivat – *frățiorii* etc.; cuvinte compuse – *cuminte, căci* etc. (1 p. + 1 p.) **2 puncte**

3. Valoarea morfologică a cuvintelor: *se* – pronume reflexiv; *mai* – adverb de mod; *prin* – prepoziție (compusă); *casă* – substantiv (comun). (1 p. + 1 p. + 1 p. + 1 p.) **4 puncte**

5. Funcția sintactică a cuvintelor: *a se scărmăna* – complement direct; *săi* – atribut adjectival. (1 p. + 1 p.) **2 puncte**

6. Exemplu de propoziție subordonată circumstanțială de cauză: *căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn.* **2 puncte**

B. (*10 puncte*)

1. Construcția corectă a enunțurilor. (1 p. + 1 p. + 1 p. + 1 p.) **4 puncte**
2. Construcția corectă a enunțurilor. (1 p. + 1 p.) **2 puncte**
3. Construcția corectă a enunțurilor. (1 p. + 1 p.) **2 puncte**
4. Construcția corectă a enunțurilor. (1 p. + 1 p.) **2 puncte**

C. (*6 puncte*)

1. *Astă-iarnă ninsese prea mult și zăpada avea cam optzeci de centimetri.* (1 p. + 1 p.) **2 puncte**
2. *S-a rănit la un genunchi și acum se bandajează.* (1 p. + 1 p.) **2 puncte**
3. *Îmi este cunoscut acest basm cu Făt-Frumos.* (1 p. + 1 p.) **2 puncte**

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Se acordă punctajul dacă răspunsul atinge următoarele idei:
   - citirea integrală a textului; **4 puncte**
   - citirea pe fragmente și analiza acestora; **4 puncte**
   - activitatea în legătură cu planul textului; **4 puncte**
   - conversația generalizatoare; **4 puncte**
   - reproducerea textului pe baza planului; **4 puncte**
   - citirea de încheiere. **4 puncte**

2. Punctajul va fi acordat pentru următorul răspuns:
   - itemi cu alegere dual; **2 puncte**
   - itemi cu alegere multiplă; **2 puncte**
   - itemi de tip pereche. **2 puncte**

Total test: 90 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.
Nota se stabilește prin împărțirea la 10 a punctajului obținut.

TESTE

TESTUL 1

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi/*Moara cu noroc* de Ioan Slavici este o nuvelă.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, raporturile dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (modalități de construcție, viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Hanul era ticsit cu țărani care se înapoiau de la un târg mare. Îndată ce păşirăm înăuntru, privirea lui Ştirbu se încrucişă cu a unui țăran tânăr, care consuma în fundul sălii, în tovărăşia unei femei frumoase.

O clipă rămaseră aşa, fermecați de propria lor privire, apoi tânărul îşi dădu o palmă peste şold şi strigă cu o voce care atrase atenția tuturor muşteriilor."

Panait Istrati, *Ciulinii Bărăganului*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre cuvintele următoare: *a se încrucişa*, *a consuma*, *fermecat*, *muşteriu*.
2. Alcătuiți enunțuri cu alte două valori morfologice ale verbului *a fi*, diferite de acelea din text.
3. Contrageți prima propoziție atributivă din text în partea de propoziție corespunzătoare.
4. Alcătuiți patru enunțuri în care cuvântul *o* să aibă alte valori morfologice, diferite de cea din text.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Relevați, prin enunțuri potrivite, omonimiile următoarelor cuvinte: *coc, lame, pui, soldat.*
2. Arătați, prin exemple adecvate, două valori morfologice ale cuvintelor: *tot, tare, adânc, limpede.*
3. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată predicativă.
4. Formulați enunțuri cu următoarele cuvinte: *de fel, defel.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Mi-ar place să revăd iar plaiul maramureșan.
2. Maieul se udase datorită ploii.
3. Am întâlnit la Muzeul de Artă acelaș grup de engleji.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar.
2. Relevați principiul continuității în realizarea obiectivelor cadru ale studiului limbii și literaturii române în ciclul curricular „Achiziții fundamentale".
3. Exemplificați patru tipuri de exerciții folosite în ciclul primar.

TESTUL 2

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *La țigănci* de Mircea Eliade este o nuvelă fantastică.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologie, relațiile dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (modalități de construcție, viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Trebuie să știți *dumneavoastră* că hanul *acela* al Ancuței nu era han — era cetate. Avea niște ziduri groase *de ici până colo* și niște porți ferecate cum n-am văzut de zilele mele. *În cuprinsul lui* se puteau oploși oameni, vite și căruțe și nici habar n-aveau dinspre partea hoților... "

Mihail Sadoveanu, *Hanu-Ancuței*

1. Scrieți predicatele din primul enunț al textului, precizând felul lor.
2. Stabiliți funcția sintactică a cuvintelor subliniate în textul literar.
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor *niște, nici* din text.
4. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *ferecat, cuprins, a oploși, a nu avea habar.*

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați enunțuri în care cuvintele *bancă, drept* să aibă sensuri diferite.
2. Alcătuiți două propoziții în care cuvântul *mai* să aibă valori morfologice diferite.
3. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată consecutivă.
4. Formulați enunțuri în care pronumele demonstrativ *aceștia* să aibă funcția de nume predicativ și, respectiv, de atribut pronominal.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Vom reveni din nou în *Jurnal* asupra delicvenței juvenile.
2. Soluția care-am adoptat-o la congres avea unele desavantaje.
3. În timpul călătoriei în Italia, s-a creiat posibilitatea participării la un festival folcloric, ceea ce ne-a plăcut la toți.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Precizați, pe scurt, tipurile de proiectare a activității didactice.
2. Relevați cele două sensuri (sensul larg și sensul restrâns) al conceptului de *curriculum.*
3. Enumerați șase etape (momente) ale procesului scrierii în clasa I.

TESTUL 3

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă/*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu este un roman subiectiv.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologie, relații între personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (modalități de construcție, viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?/ N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă,/ Căci era un întuneric ca o mare fără-o rază,/ Dar nici *de văzut* nu fuse și nici ochi care s-o vază./ Umbra *celor nefăcute* nu-ncepuse-a se desface / Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!.../ Dar deodat-un punct se mișcă... cel întâi și singur. *Iată*-l/ Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl.../ Punctu-acela de mișcare, *mult* mai slab ca boaba spumii,/ E stăpânul fără margini peste marginile lumii..."

Mihai Eminescu, *Scrisoarea I*

1. Scrieți câte un antonim pentru următoarele cuvinte: *întuneric, a începe, etern, cel dintâi.*
2. Precizați valorile morfologice ale verbului *a fi* din textul literar.
3. Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.
4. Transcrieți propozițiile subordonate din textul literar și precizați felul lor.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați două enunțuri cu expresii/locuțiuni în componența cărora se află verbul *a trage.*
2. Ilustrați, prin exemple/enunțuri adecvate, valorile morfologice ale cuvântului *lui.*
3. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată predicativă cu subiect multiplu.
4. Formulați enunțuri cu următoarele cuvinte: *fracție/fracțiune, sâmbete/zâmbete.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. În continuare atitudinea liderilor sindicali continua să fie de neânțeles.
2. Agreiez idea sponsorizării tinerilor muzicieni.
3. Se anunță averse de ploaie în câteva zile succesive.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, tehnicile muncii cu cartea din perspectiva formării capacității de receptare a mesajului scris.
2. Exemplificați două situații de dezvoltare a creativității elevilor în lecțiile de limba și literatura română.
3. Prezentați două tipuri de itemi.

TESTUL 4

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–trei pagini, că poezia *Testament* de Tudor Arghezi/ *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* de Lucian Blaga/ *În dulcele stil clasic* de Nichita Stănescu aparține genului liric și este o artă poetică.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- prezentarea a patru caracteristici ale genului și ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului liric;
- ipostazele eului liric și rolul mijloacelor artistice;
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei lirice (viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Era greu să procedezi *astfel* și, cu *orice* risc, lordu[1] se hotărî să spargă gâtul prețioasei sticle. Trebui să *se* folosească însă de un ciocan, căci substanțele depuse se întăriseră ca piatra. În curând cioburile căzură pe masă; *înlăuntrul* sticlei zăriră mai multe bucăți de hârtie, lipite unele de altele. Glenarvan le scoase cu băgare de seamă, le dezlipi una de alta și le întinse pe masă..."

Jules Verne, *Copiii căpitanului Grant*

[1] *lord* – titlu nobiliar în Anglia.

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al următoarelor cuvinte și locuțiuni: *a proceda, prețios, băgare de seamă.*
2. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor subliniate în text.
3. Alcătuiți enunțuri cu alte două valori morfologice ale verbului *a fi*, diferite de cea din text.
4. Rescrieți propozițiile subordonate din textul literar și precizați felul lor.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați enunțuri cu următoarele paronime: *anuar/ anual, rație/ rațiune.*
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în următorul enunț:
Nu-mi *mai* plăcea intervenția *lui.*
3. Alcătuiți propoziții în care să existe un atribut pronominal însoțit de prepoziție la cazul genitiv și un nume predicativ exprimat prin verb la modul infinitiv.
4. Scrieți câte o locuțiune: substantivală, verbală, adjectivală și adverbială.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Vroia să continuie colaborarea împreună cu câștigătorul concursului de urbanism.
2. Ori ce artist își crează o lume proprie.
3. În numărul viitor al revistei „Prietenii noștrii" va apare un articol despre regenerarea celulelor.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, metode și instrumente de evaluare.
2. Relevați rolul exercițiului în formarea capacității de receptare a mesajului scris.
3. Prezentați obiectivele ciclurilor curriculare în învățământul primar.

TESTUL 5

Subiectul I (30 de puncte)

1. Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale este o comedie.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului literar;
- prezentarea personajelor (tipologie, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,/ Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,/ Căci perdele-ntr-o parte când le dai, și în odaie/ Luna varsă peste

toate voluptoasa ei văpaie,/ Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate/ De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate".

Mihai Eminescu, *Scrisoarea I*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *a sufla, voluptos, durere, a simți.*
2. Rescrieți propozițiile subordonate din text și precizați felul lor.
3. Contrageți ultima propoziție subordonată în partea de propoziție corespunzătoare.
4. Alcătuiți două enunțuri în care cuvintele *de, tot* să aibă alte valori morfologice decât cele din textul dat.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați propoziții cu antonimele următoarelor cuvinte: *luminos, nemulțumire, a regresa, zgomot.*
2. Construiți o frază în care să existe o propoziție subordonată consecutivă.
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următorul enunț:
Mi-aminteam *cu* emoție *ceea ce* mi-ai povestit în *acea* seară de vară.
4. Scrieți cel puțin patru cuvinte din familia lexicală a cuvântului *gând.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Iar revenea în discuție problema dezăpezirii capitalei.
2. Primul-ministru a explicat la toți sinistrații ceia ce va întreprinde guvernul pentru a-i ajuta.
3. Datorită dificultăților intervenite, însuși ideea organizării expoziției de pictură era compromisă.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Realizați un proiect de lecție (la alegere: clasa, subiectul lecției și tipul de lecție).
2. Menționați tipuri de evaluare în învățământul primar.
3. Concepeți două tipuri de itemi.

TESTUL 6

Subiectul I (30 de puncte)

Prezentați, într-un eseu de două–patru pagini, basmul cult *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă, relevând caracteristicile acestei specii literare.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:

- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologie, relații dintre ele, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Atâta liniște-*i în jur de*-mi pare că aud
Cum se izbesc *de* geamuri razele de lună."

Lucian Blaga, *Liniște*

1. Alcătuiți două enunțuri cu sensuri diferite ale verbului *a izbi.*
2. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor subliniate în textul dat.
3. Stabiliți felul primelor două propoziții subordonate.
4. Relevați, prin enunțuri potrivite, două funcții sintactice ale adverbului relativ *cum.*

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Dați patru exemple de locuțiuni substantivale.
2. Alcătuiți două propoziții, una cu subiect nedeterminat, cealaltă cu subiect multiplu, exprimat prin părți de vorbire diferite.
3. Precizați funcția sintactică a cuvintelor din enunțul următor: *Mi-e foame!*
4. Formulați enunțuri cu următoarele cuvinte: *odată/ o dată, numai/ nu mai.*

C. (*6 puncte*)

Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.

1. Ideile care le-a susținut în discurs crează derută în rândul opoziției.
2. În curând vor dispare monezile de cincizeci de bani.
3. Să fi demn oridecâteori împrejurarea o impune!

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, strategii didactice de formare a capacității de receptare a mesajului scris prin efort intelectual propriu al elevilor.
2. Exemplificați rolul jocului didactic în însușirea cititului la clasa I.
3. Prezentați conceptul de curriculum.

TESTUL 7

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Apus de soare* de Barbu Ștefănescu-Delavrancea este o dramă istorică.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:

- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologie, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei (viziune asupra temei, modalități de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele următoare referitoare la textul de mai jos.

„Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare. Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferinți ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de cuptor, plăcându-le dragostea și beția și datinile *lor* de la începutul lumii, ferindu-se de *alte* neamuri și de oamenii de la câmpie și venind la bârlogul lor ca fiara de codru — mai cu seamă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: *cel mai adesea* se desmiardă și lucește — *de cântec*, de prietenie".

Mihail Sadoveanu, *Baltagul*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *făptură, răbdător, a se feri, neamuri.*
2. Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate în text.
3. Alcătuiți două enunțuri în care locuțiunile *fără griji,* respectiv *de mirare* să aibă altă funcție sintactică decât cea din text.
4. Construiți enunțuri în care cuvântul *aceștia* să aibă diverse funcții sintactice, diferite de cea din text.

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Formulați câte două enunțuri cu sensuri diferite ale verbelor: *a semăna, a încolți.*
2. Evidențiați, prin exemple potrivite, două valori morfologice ale cuvântului *o.*
3. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată concesivă.
4. Formulați propoziții cu următoarele cuvinte: *devreme, de vreme.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Lansăm un nou concept care se numesc dialogurile democratice, ceea ce relevă progresul înainte pe drumul democrației.
2. Însuși președinta Clubului Femina și-a exprimat dorința de a se reântâlni, cu prilejul zilei de 8 Martie.
3. Văzuse nu mai o segvență a filmului.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Relevați rolul jocului didactic în dezvoltarea competențelor de comunicare orală.
2. Exemplificați două etape/momente didactice de formarea deprinderii de scriere corectă la clasa I.
3. Prezentați finalitățile învățământului primar.

TESTUL 8

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de una–două pagini, că poezia *Iarna/ Mezul iernei/ Primăvara/ Malul Siretului* de Vasile Alecsandri este pastel.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului liric ales;
- relevarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei (viziune asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Moromete avea *uneori* obiceiul — semn de bătrânețe sau poate nevoia *de a se convinge* că și *cele mai întortocheate* gânduri pot căpăta glas — de a se retrage pe undeva prin grădină sau *prin spatele casei* și de a vorbi singur."

Marin Preda, *Morometii*

1. Scrieți câte un antonim pentru următoarele cuvinte din text: *uneori*, *întortocheat*, *spate*, *a vorbi*.
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor: *sau*, *poate*, *se*, *undeva*, din textul dat.

3. Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în textul literar.
4. Alcătuiți o frază în care cuvântul *poate* să fie regentul unei propoziții subordonate; precizați felul acestei subordonate.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Alcătuiți propoziții cu două forme diferite de plural ale substantivelor *arc*, *cot*.
2. Scrieți două propoziții care să conțină forme afective de superlativ absolut.
3. Alcătuiți propoziții în care un pronume de politețe însoțit de prepoziție să fie la cazul genitiv, respectiv la dativ.
4. Precizați funcțiile sintactice ale cuvintelor din următorul vers: „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie?" (Mihai Eminescu).

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. A coborât cu dificultate jos la stația Reânvierea.
2. Proprii lui prieteni îl renegă.
3. Fusese chemat la președenție și aștepta în antecameră.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, strategii didactice de însușire a elementelor de construcția comunicării.
2. Enumerați patru tipuri de itemi.
3. Relevați, pe scurt, relația dintre curriculum și evaluare.

TESTUL 9

Subiectul I (30 de puncte)

Redactați un eseu, de două–trei pagini, în care să vă exprimați opinia referitoare la titlul romanului *Mara* de Ioan Slavici, având în vedere că acțiunea acestei opere literare se concentrează în jurul personajului Persida.
În redactarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea momentelor subiectului și exemplificarea acestora pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea titlului pe baza caracteristicilor operei literare: originalitatea viziunii și a mijloacelor artistice, concordanța dintre subiectul romanului și titlu;
- argumentarea opiniei personale.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Frumoaso,/ți-s ochii-așa de negri încât seara/când stau culcat cu capu-n poala ta/îmi pare/că ochii tăi, adâncii, sunt izvorul/din care tainic curge noaptea peste vări/și peste munți și peste șesuri,/acoperind pământul c-o mare de-ntuneric./Așa-s de negri ochii tăi,/lumina mea."

Lucian Blaga, *Izvorul nopții*

1. Precizați felul predicatelor din textul literar.
2. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *adânc, tainic, a curge, a acoperi.*
3. Precizați felul propozițiilor subordonate din text.
4. Analizați morfo-sintactic următoarele cuvinte din textul dat: *frumoaso, așa, îmi, tainic.*

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Scrieți două exemple de paronime.
2. Formulați câte un enunț în care să existe un pronume de întărire, respectiv un adjectiv pronominal de întărire; precizați funcția sintactică a acestora.
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următorul enunț: „*Nu* credeam *să*-nvăț *a* muri vreodată; / Pururi tânăr, înfășurat *în* manta-*mi*,/ Ochii *mei* nălțam visători la steaua/ Singurătății."

Mihai Eminescu, *Odă (în metru antic)*

4. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată condițională și o propoziție subordonată circumstanțială de scop.

C. (*6 puncte*)

Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.

1. Au convietuit laolaltă mult timp, așa că îi cunoștea bioritmul vieții.
2. Câți copiii lipsesc astăzi motivați?
3. Observă și remarcă înflăcărarea cu care prietenii noștrii își exprimă opiniile despre muzică.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, specificul procesului scrierii la clasa I.
2. Exemplificați un aspect al creativității în studiul limbii și literaturii române în învățământul primar.
3. Menționați finalitățile învățământului primar.

TESTUL 10

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–trei pagini, că poezia *Sara pe deal* de Mihai Eminescu aparține genului liric.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:

- precizarea a patru caracteristici ale genului literar;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului literar;
- prezentarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„În Câmpia Dunării, cu câțiva ani înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, se pare că timpul era foarte răbdător cu oamenii; viața se scurgea aici fără conflicte mari. [...]

În următorii ani gospodăria țărănească continuă să se ruineze. Moromete intră într-o lungă stare depresivă din care n-avea să fie scos decât de marile zguduiri care se apropiau. Peste trei ani izbucnea cel de-al Doilea Război Mondial: timpul nu mai avea răbdare."

Marin Preda, *Moromeții*, vol. I

1. Precizați felul primei și ultimei propoziții subordonate din text.
2. Contrageți ultima propoziție subordonată în partea de propoziție corespunzătoare.
3. Alcătuiți enunțuri în care cuvântul *câțiva* să aibă două funcții sintactice, diferite de cea din text.
4. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al următoarelor cuvinte: *conflict, a se ruina, a izbucni, răbdare.*

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Alcătuiți enunțuri cu o locuțiune substantivală și cu o locuțiune adverbială.
2. Ilustrați, prin două exemple potrivite, polisemia cuvântului *însemnat.*
3. Formulați propoziții în care pronumele nehotărât *fiecare*, însoțit de prepoziție, să fie în cazul genitiv și, respectiv, în cazul dativ.
4. Alcătuiți o frază în care o propoziție subiectivă să fie introdusă prin conjuncția *dacă.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți enunțurile de mai jos, corectând greșelile, indiferent de natura lor.
1. Mai taceți o dată!
2. Bineânțeles, era un gură cască!
3. Știrea că sosește pe stadion cel mai extraordinar fotbalist a creat un neașteptat du-te vino.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Exemplificați eficiența jocului didactic în studiul limbii și literaturii române la clasa I.
2. Precizați două instrumente de evaluare.
3. Concepeți patru tipuri de itemi.

TESTUL 11

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Baltagul* de Mihail Sadoveanu este un roman al transhumanței.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.
„Lumina *altora*/sugrumă vraja *nepătrunsului* ascuns/ în adâncimi de întuneric,/ dar eu,/ eu cu lumina mea sporesc a lumii taină — /și-ntocmai cum cu razele ei albe luna/ nu micșorează, ci tremurătoare/ mărește și mai tare taina nopții,/ așa îmbogățesc și eu întunecata zare/ cu largi fiori de sfânt mister/ *și tot* ce-i ne-nțeles/ se schimbă-n ne-nțelesuri *și* mai mari/ sub ochii mei — / căci eu iubesc/ și flori și ochi și buze și morminte".

Lucian Blaga, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*

1. Identificați un câmp semantic în textul literar dat.

2. Menționați câte un sinonim pentru sensul fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *adâncime, a micșora, sfânt, a se schimba.*
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în textul literar.
4. Precizați felul propozițiilor subordonate din textul literar.

B. (*10 puncte*)
1. Alcătuiți câte două enunțuri în care cuvintele *oricine*, respectiv *cineva* să aibă funcții sintactice diferite.
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor din următorul enunț:
„O, tablou măreț, fantastic!..."

(Vasile Alecsandri, *Mezul iernei*)

3. Scrieți patru expresii/locuțiuni în care să existe verbul *a lua.*
4. Formulați o frază în care expresia *era liniștitor* să fie regentul a două propoziții subordonate aflate în raport de coordonare.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Vor dispare cauzele a căror consecințe le suportăm atât de greu.
2. Acestea sânt probleme grele de rezolvat.
3. Înțelegea perfect de bine că fusese un cobai de experiență.

Subiectul al III-lea: 30 de puncte

1. Realizați un proiect de lecție (la alegere: clasa, subiectul și tipul lecției).
2. Enumerați șase etape ale predării-învățării unui sunet și a literei corespunzătoare.
3. Prezentați, pe scurt, două dezavantaje (limite) ale unei metode tradiționale de evaluare (la alegere: probe orale sau probe scrise).

TESTUL 12

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că poezia *Scrisoarea I* de Mihai Eminescu este o creație romantică.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale curentului literar;
- exemplificarea acestor caracteristici pe baza textului literar;
- relevarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor poetice;
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Până în clipa din urmă omul e dator să țină la rostul *lui*, chit că rostul ăsta *cine știe ce* s-o alege de el! [...] Că tu vii și-mi spui că noi suntem *ultimii* țărani de pe lume și că trebuie să dispărem. Și de ce crezi că n-ai fi tu ultimul prost din lume și că mai degrabă tu ar trebui să dispari, nu eu? [...] Așa că vezi, reluă Moromete în glas cu o admirație de sine neacoperită față de generozitatea lui, eu te las pe tine să trăiești... Dar rău fac, că tu vii pe urmă și-mi spui mie că nu mai am *niciun* rost pe lumea asta..."

Marin Preda, *Morometii*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *a dispărea, a relua, generozitate, rost.*
2. Ilustrați, prin exemple potrivite, omonimia cuvintelor *vii, chit.*
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în text.
4. Scrieți felul propozițiilor subordonate din primul enunț al textului.

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Scrieți două paronime și formulați enunțuri cu acestea.
2. Alcătuiți enunțuri cu următoarele cuvinte: *nici o dată/niciodată.*
3. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor subliniate în următoarele enunțuri:
   - A ieșit *glonț* din încăpere.
   - Este singur *cuc.*
   - Doarme *bușteau.*
   - „Zoe, Zoe, fii *bărbată*!"
4. Formulați un enunț în care să existe o propoziție subordonată predicativă și o subordonată circumstanțială de cauză.

C. (*6 puncte*)

Rescrieți corect următoarele enunțuri:

1. Eu continuu să susțin creșterea TVA la alcol.
2. Ochii albaștrii ai fetei cea nou venită în clasa noastră ne fascinau.
3. În ceea ce privesc deficiențele intreprinderii noastre, este necesar un nou program de redresare.

Subiectul al III-lea: 30 de puncte

1. Descrieți un joc didactic eficient în lecțiile de limba și literatura română (la alegere clasa).
2. Enumerați tipuri de proiectare didactică.
3. Precizați finalitățile învățământului primar.

TESTUL 13

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că poezia *Luceafărul* de Mihai Eminescu este un poem lirico-epico-dramatic care aparține curentului romantic.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:

- precizarea a patru caracteristici ale curentului literar/ale genului literar;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
- argumentarea a două elemente de originalitate (viziunea asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Iară fata împăratului Roș, în învălmășagul acela, răpede pune capul lui Harap-Alb la loc, îl încunjură *de trei ori* cu cele smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să steie sângele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie, și atunci Harap-Alb îndată învie și *ștergându-se cu mâna* la ochi, zice *suspinând*:

- Ei, da greu mai adormisem!
- Dormeai tu *mult și bine*, Harap-Alb, de nu eram eu, zise fata împăratului Roș, sărutându-l cu drag și dându-i *iar* paloșul în stăpânire."

Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al următoarelor cuvinte: *învălmășag, răpede, a încunjura, a se prinde.*
2. Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în textul literar.
3. Alcătuiți propoziții în care pronumele demonstrativ *acela* să aibă două funcții sintactice diferite de aceea din text.
4. Precizați felul propozițiilor subordonate din ultimul enunț al textului literar.

B. (*10 puncte*)

1. Alcătuiți enunțuri în care să existe un adjectiv și, respectiv, un adverb la gradul superlativ.
2. Formulați enunțuri în care să evidențiați omonimia următoarelor cuvinte: *notă, căi, torturi, snopi.*
3. Scrieți câte un antonim pentru următoarele cuvinte: *credință, dinaintea, morocănos, a accepta.*
4. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată predicativă și o subordonată circumstanțială de scop.

Subiectul al II-lea

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Bine face dar lumea care vine la Maria Radna să se închine, și Marei îi râde inima când pe la Sânte Marii timpul e frumos, ca lumea să poată veni cale de o săptămână de zile, cu praporele în vânt, cu crucile împodobite cu flori și cântând psalmi și litanii. Acum când vin *sutele* și se adună *miile* pe locul cel larg din fața mănăstirii, acum e secerișul Marei, care dimineața iese cu coșurile pline și seara se întoarce cu ele goale. *De aceea* se închină Mara *în fața* icoanei, apoi își ia copilașii, pe care totdeauna îi poartă cu dânsa, îi dă puțin înainte și le zice: « Închinați-vă și voi, săracuții mamei! »"

Ioan Slavici, *Mara*

1. Scrieți alte patru expresii/locuțiuni în care să existe cuvântul *inimă*.
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în text.
3. Găsiți în text patru cuvinte și ilustrați prin exemple omonimia acestora.
4. Contrageți primele două propoziții subordonate din text în părțile de propoziție corespunzătoare.

B. (*10 puncte*)
1. Ilustrați, prin patru enunțuri adecvate, polisemia verbelor: *a ridica*, *a îngheța*.
2. Scrieți câte patru expresii cu fiecare dintre cuvintele următoare: *carte*, *deget(e)*.
3. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următorul enunț: „În taina farmecelor sale/ E-*un nu știu ce* ș-*un nu știu cum*"(Mihai Eminescu).
4. Scrieți cu litere următoarele cifre: 14, 17, 18.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Nivelul de cunoștințe a elevilor lasă impresia desinteresului lor pentru lectură.
2. Mă sfii să recunosc că o să aibe dificultăți cu echipa adversă.
3. Nu pot pentru ca să spun ce m-a impresionat mai mult.

Subiectul al III-lea

1. Prezentați, pe scurt, strategii de formare a capacității de comunicare, orală și scrisă.
2. Tipuri de proiectare.
3. Concepeți două tipuri de itemi.

TESTUL 16

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Moromeții* de Marin Preda este roman.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, modalități artistice de construcție a subiectului, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„ — Eu te privesc de sus, furnică (Și-*mi pari atât de mică!*/ Te văd cum jos muncești/ Din greu,/ Ca să trăiești;/ Când eu/ Stau sus, stau sus ca Dumnezeu,/ Pe frunza-naltului copac/ Pe care trupu-*mi* se răsfață./ Stau sus: *atâta* fac/ Ca să câștig comoda-mi viață!"

George Ranetti, *Omida și furnica*

1. Identificați, în text, trei omonime.
2. Scrieți alt sens decât cel din text pentru sintagmele: „te privesc de sus", „pari atât de mică".
3. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate în text.
4. Precizați felul propozițiilor subordonate din text.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați enunțuri cu paronimele următoare: *eclipsă-elipsă*, *proiecție-protecție*.
2. Indicați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următorul enunț: I-*a fost* înmânat premiul *prea mult așteptat*.
3. Precizați felul propozițiilor subliniate din versurile următoare: „*De te-ndeamnă, de te cheamă*,/ Tu rămâi la toate rece". (Mihai Eminescu)
4. Formulați câte un enunț cu o locuțiune verbală, respectiv cu o locuțiune adverbială.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Mă bizuiesc pe proprii mei ochi în distingerea nuanțelor.
2. Acționau factori complexi în acea excrocherie.
3. Se dovedea încă odată dublicitar.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați formarea capacității de receptare a mesajului scris prin efortul intelectual propriu al elevilor.
2. Exemplificați eficiența metodei exercițiului în studiul limbii și literaturii române.
3. Menționați obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar.

TESTUL 17

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că poezia *Noaptea de decembrie* de Alexandru Macedonski este creație romantică cu numeroase elemente simboliste.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale curentului simbolist;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului literar;
- relevarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Împărecheri ciudate de slove... o, cuvinte!
Ce farmec se deșteaptă când vă rostește gura...
De n-ați fi fost voi oare, atunci cu ce veșminte
S-ar fi-mbrăcat pe lume și dragostea și ura?

Ce-ar fi făcut un suflet cu tot ce-adună-ntr-însul,
Și oare brațul volnic, și buza ce sărută,
Și ochii, luminoșii, ce au cu dânșii plânsul
Ar fi putut să spuie ce tace-o gură mută?"

Dimitrie Anghel, *Imn*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *ciudat, slovă, a rosti, volnic.*
2. Indicați valorile morfologice ale cuvântului *de* în textul dat.
3. Precizați felul propozițiilor subordonate din text.

4. Formulați câte o propoziție în care un subiect să fie exprimat prin interjecția *o*, respectiv un atribut să fie exprimat prin pronumele *dânșii.*

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Formulați enunțuri cu următoarele paronime: *virtuos–virtuoz, deferent–diferend.*
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următorul enunț: „Părea un copil *docil*, dar nu se comporta întotdeauna *docil*".
3. Construiți două fraze în care adverbul relativ *cum* să introducă propoziții subordonate diferite.
4. Alcătuiți propoziții cu următoarele cuvinte: *fraudă, insignifiant, moțiune, musculos.*

C. (*6 puncte*)

Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Fuseseră înoite marcajele pe drumul rutier.
2. Abea am putut rosti câteva cuvinte, fiind complect uluită de frumusețea peisajului.
3. Planul grupării din opoziție a fost desjucat, așa cum s-a anunțat în toate mijloacele de informare mass media.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, strategia consolidării și sistematizării în procesul formării capacității de receptare a mesajului scris.
2. Menționați metode și instrumente de evaluare.
3. Enumerați șase dintre etapele predării-învățării unui sunet și a literei corespunzătoare.

TESTUL 18

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Ion* de Liviu Rebreanu este un roman.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, relații între personaje, modalități de caracterizare);

– argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„*De*-aș trăi *ca* bradu-n munte,
N-aș avea supărări *multe*,
Dar trăiesc ca plopu-n vale,
Și sunt plin *de* supărare.
. . . . . .
Inimă *cu* venin mult,
Dacă te-aș vedea *arzând*
Nu pui mâna să te sting;
Îți mai pun un braț de paie
Ca să arzi mai cu văpaie."

Doină populară

1. Identificați patru omonime în textul literar.
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în text.
3. Precizați felul propozițiilor subordonate din textul literar.
4. Formulați două propoziții în care conjuncția *dacă* să introducă două subordonate diferite de cele din text.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Scrieți câte două antonime pentru următoarele cuvinte: *important*, *loialitate*.
2. Formulați enunțuri cu două adjective care nu pot avea grad de comparație.
3. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate din următoarele enunțuri:
   Și deodată se auzi *trosc*!
   Studiind vei ajunge savant.
4. Contrageți propoziția subliniată din următorul enunț: „*De treci codrii de aramă, de departe vezi albind*/ Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint". (Mihai Eminescu)

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Ori ce om își poate aduce aportul la întreținerea curățeniei orașului.
2. I s-a comunicat norei mele rezultatul la egzamenul de atestare a postului.
3. Continuu să cred că acest articol e de neânlocuit.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați specificul procesului scrierii în clasa I.
2. Explicați relația dintre curriculum și evaluare în învățământul primar.
3. Exemplificați patru tipuri de itemi.

TESTUL 19

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de una–două pagini, că poezia *Revedere* de Mihai Eminescu este o operă lirică de inspirație folclorică.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
– precizarea a patru caracteristici ale genului literar;
– exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textului literar;
– prezentarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
– argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Înainte de plecare, Mattia și cu mine ne sfătuisem îndelung *asupra* drumului pe care urma să apucăm — căci îl învățasem și pe Mattia să citească harta și acum nu-și mai închipuia ca *altădată* că distanțele erau mai lungi pentru picioarele care străbat o șosea decât pentru degetul care trece de la un pas la *altul*. După ce am cumpănit bine, am hotărât *amândoi* ca să trecem prin Clermont..."

Hector Malot, *Singur pe lume*

1. Menționați câte două sinonime pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *a sfătui*, *a cumpăni*.
2. Precizați valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în text.
3. Indicați felul propozițiilor subordonate din prima frază a textului.
4. Formulați propoziții cu alte sensuri decât acelea din text ale următoarelor cuvinte: *mine*, *urma*, *pas*, *care*.

B. (*10 puncte*)
1. Scrieți câte două sinonime neologice pentru următoarele cuvinte: *dojană*, *milă*, *necaz*, *a-și închipui*.
2. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate din următorul enunț: „Lună, *tu*, stăpâna mării, pe *a lumii* boltă luneci". (Mihai Eminescu)

3. Scrieți câte două expresii/locuțiuni formate cu ajutorul cuvintelor: *foc, drept.*
4. Alcătuiți enunțuri cu expresiile scrise la punctul 3.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. În secolul douăzeci s-au realizat cele mai extraordinare descoperiri științifice.
2. Avea decât o slăbiciune, dar i-ar displace s-o recunoască.
3. Fumurii ochelari îi dedeau actorului un aer misterios.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Ilustrați, pe scurt, tehnici ale muncii cu cartea, din perspectiva dezvoltării capacității de receptare a mesajului scris.
2. Prezentați rolul exercițiului în formarea capacității de receptare a mesajului scris.
3. Menționați patru tipuri de evaluare.

TESTUL 20

Subiectul I (30 de puncte)

Scrieți un eseu, de două–patru pagini, în care să prezentați modalități de caracterizare a unui personal principal dintr-o operă epică.
- *Ion* de Liviu Rebreanu
- *Baltagul* de Mihail Sadoveanu
- *Moromeții* de Marin Preda

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
– precizarea celor două modalități de caracterizare a personajului: caracterizare directă și caracterizare indirectă și forme ale acestora;
– exemplificarea modalităților de caracterizare, pe baza textului literar ales;
– stabilirea tipologiei personajului și relevarea relațiilor cu alte personaje, ca și a semnificației acestuia;
– relevarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, construcția personajelor, particularitățile stilului).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Doină, doină, cânt cu foc,
Eu te cânt în *orice* loc
Și în câmp cât și acas',
Cât voi fi eu nu te las
Cine mi te-a dat în dar
Să-mi tot cânt dorul amar?
Cine mi te-a juruit
Ca să fiu *tot* amărât?
Foicică, foaie lată,
Murguleț, coamă rotată
Și cu coada înnodată,
Scapără din piatră-n piatră,
Mai trece-mă Oltu-odată,
Scapă-mi capul de la moarte,
Că ți-oi face grajd de piatră..."

Doină populară

1. Scrieți două omonime, identificate în textul literar.
2. Indicați funcția sintactică a cuvintelor subliniate din text.
3. Rescrieți propozițiile subordonate și precizați felul lor.
4. Formulați enunțuri cu alte valori morfologice ale cuvântului *cât*, diferite de aceea din textul literar.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Scrieți patru expresii/locuțiuni formate cu ajutorul substantivului *foc.*
2. Scrieți patru adjective care nu pot avea grade de comparație.
3. Alcătuiți două propoziții cu sensuri diferite ale cuvântului *repede.*
4. Precizați funcția sintactică și valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din următoarele propoziții:
   a. Cu încă doi se fac *patruzeci.*
   b. Înmulțim pe cinci *cu nouă.*
   c. *Al zecelea* va pleca în excursie.
   d. Adăugăm lui *șase, trei.*
   e. Valorează cât *patru.*
   f. Despică firul *în patru.*
   g. Erau tot *unul și unul.*
   h. O ține *una* și bună.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Dis de dimineață s-a prezentat la bazinul de înnot.
2. Se întinde o foaie supțire din aloatul fraged.
3. Valoarea descoperirilor arheologice de la Sucidava fuseseră unanim recunoscută de către toată lumea științifică.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, aspecte metodologice ale dezvoltării competențelor elementare de comunicare orală și scrisă.
2. Menționați metode și instrumente de evaluare.
3. Concepeți două tipuri de itemi.

TESTUL 21

Subiectul I (30 de puncte)

Redactați un eseu, de două–patru pagini, în care să caracterizați un personaj principal dintr-o comedie/dintr-o dramă.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a două modalități de caracterizare a personajului: caracterizarea directă și caracterizarea indirectă;
- exemplificarea modalităților de caracterizare, identificate pe baza textului literar;
- stabilirea tipologiei personajului și relevarea relațiilor cu alte personaje;
- evidențierea trăsăturilor și a semnificației personajului;
- relevarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, construcția personajelor, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (14 puncte)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Aici, la Moara cu noroc, nu putea să steie *nimeni* fără voia *lui* Lică: afară de arendași *și* afară de stăpânire mai *era* și dânsul, care stăpânea drumurile, și *în zadar* te înțelegi cu arendașul, în zadar te pui bine cu stăpânirea, căci, pentru ca să poți sta la Moara cu noroc, mai trebuie să te faci *și* om al lui Lică".

Ioan Slavici, *Moara cu noroc*

1. Identificați cel puțin două omonime în textul literar.
2. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor subliniate în textul literar.
3. Rescrieți ultimele trei propoziții subordonate din textul literar dat, precizând felul lor.
4. Notați patru expresii cu verbul *a se face.*

B. (*10 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Construiți două enunțuri în care *a fi* să aibă valori morfologice diferite de cea din textul literar dat la punctul *A.*
2. Exemplificați, prin sintagme potrivite, patru tipuri de atribut.
3. Construiți două propoziții subordonate diferite, introduse prin conjuncția *de.*
4. Scrieți formele pronumelui demonstrativ de identitate.

C. (*6 puncte*)

Rescrieți corect următoarele enunțuri:

1. În calitatea care o am, le spun la băieți să lupte pentru medalia olimpică.
2. Ideia unei expediții la Polul nord a fost acceptată într-un consens unanim.
3. Colegii sorei mele au optat pentru alegerea cursului de informatică.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Relevați principiul continuității în realizarea obiectivelor cadru ale studiului limbii și literaturii române în ciclul curricular „Achiziții fundamentale".
2. Exemplificați două tipuri de exercițiu, eficiente în formarea și dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris.
3. Menționați două tipuri de proiectare didactică.

TESTUL 22

Subiectul I (30 de puncte)

Redactați un eseu, de două–patru pagini, în care să caracterizați un personaj secundar dintr-o operă epică, la alegere.

În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea celor două modalități de caracterizare a personajului: caracterizarea directă și caracterizarea indirectă;
- exemplificarea modalităților de caracterizare identificate, pe baza textului literar;
- stabilirea tipologiei personajului și a relațiilor cu alte personaje;
- evidențierea trăsăturilor și a semnificației personajului;
- relevarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, construcția personajelor, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)

Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Eu nu ți-am vorbit niciodată despre lucruri de aceste, dar *trebuie să fii și tu om, Ano*, și să te gândești la viață, căci nu pot să-ți vie mereu toate de-a gata. Astăzi stau aici și nu mă supără nimic, dar îmi fac eu însumi gânduri rele despre ziua de mâne, și aceste gânduri nu-mi lasă tigna să mă bucur de ziua de astăzi. Și poate că gândurile mele sunt deșarte, poate că ziua de mâne are să fie tot bună, dar o voi pierde temându-mă de cea de poimâne. Și cât vom sta aici, nu mai scap de nevoia aceasta".

Ioan Slavici, *Moara cu noroc*

1. Identificați adverbele din textul literar dat, precizând felul lor.

2. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate în text.
3. Rescrieți ultimele patru propoziții secundare din textul dat, precizând felul lor.
4. Scrieți câte două antonime pentru următoarele cuvinte din textul literar: *a supăra, tihnă* (în text *tignă*), *a pierde, a se teme.*

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Ilustrați, prin exemple adecvate, alte două valori morfologice ale cuvântului *voi*, diferite de cea din text.
2. Formulați două enunțuri în care verbul *a rămâne* să fie predicativ, respectiv copulativ.
3. Scrieți formele pronumelui de întărire.
4. Formulați propoziții în care un numeral cardinal și unul ordinal au funcția sintactică de subiect.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Excaladarea Everestului a fost cea mai totală bucurie pe care am trăit-o din plin.
2. Noul ales succede la președenția unei mari personalități politice.
3. O dată ce s-a oferit să organizeze excursia, nici un pretext nu-l îndreptățea să se eschiveze.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Relevați, pe scurt, metode eficiente de însușire a elementelor de construcția comunicării.
2. Explicați conceptul de curriculum.
3. Menționați caracteristicile jocului didactic în învățământul primar.

TESTUL 23

Subiectul I (30 de puncte)

Redactați un eseu, de două–patru pagini, în care să caracterizați un personaj secundar dintr-o operă literară aparținând genului dramatic (comedie).
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
– precizarea celor două modalități de caracterizare a personajului: caracterizarea directă și caracterizarea indirectă;
– exemplificarea modalităților de caracterizare identificate, pe baza textului literar;
– stabilirea tipologiei personajului și a relațiilor cu alte personaje;
– evidențierea trăsăturilor și a semnificației personajului;

– relevarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziunea asupra temei, construcția personajelor, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„Felix avea acest sentiment, pe care nu și-l explica bine, că legăturile lui de rudenie, oricât de îndepărtate, cu Otilia, și de veche intimitate îi dădeau dreptul să cenzureze purtările ei. Pascalopol nu-i era antipatic, dar vădite lui atenții pentru Otilia i se păreau scandaloase. De la început ghicise în Otilia o prietenă de vârsta lui, un factor feminin care-i lipsise. Că o fată de optsprezece ani arăta atât interes pentru un om în vârstă, asta i se părea ciudat. Mai curios era că ceilalți nu erau scandalizați. Dacă moș Costache părea de-a dreptul încântat și specula cu umilință această situație, Aglae și Aurica nutreau în priviri invidia".

George Călinescu, *Enigma Otiliei*

1. Notați predicatele din textul literar dat, precizând felul lor.
2. Contrageți o propoziție subordonată atributivă din text în partea de propoziție corespunzătoare.
3. Rescrieți trei propoziții subordonate atributive din ultimele două enunțuri ale textului.
4. Formulați un enunț corespunzător altei valori morfologice a cuvântului *ei*, diferită de cea din text.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Scrieți câte două sinonime pentru următoarele cuvinte: *antipatic, atenție, a explica, a nutri.*
2. Scrieți în litere următoarele numerale cardinale: 14, 16, 5018, 11069.
3. Formulați propoziții cu patru adjective: două adjective invariabile și două adjective care nu pot avea grade de comparație.
4. Formulați propoziții în care să existe un atribut verbal și unul adverbial.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Moș Crăciun aduce daruri la copiii cu minți.
2. Să-mi scri dacă vei venii la concert.
3. Prieteniii unei colege de-a mele obișnuiau să viziteze Muzeul Mării Negre.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați, pe scurt, strategii de formare a competențelor de comunicare orală și scrisă.

2. Exemplificați două modalități de stimulare a creativității elevilor prin studiul limbii și literaturii române.
3. Prezentați obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar.

TESTUL 24

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Pădurea spânzuraților* de Liviu Rebreanu este un roman de analiză psihologică.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
- precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
- exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
- prezentarea personajelor (tipologii, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
- argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, modalități artistice de construcție, particularități stilistice);
- explicarea titlului operei literare.

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„filmată din elicopter iarna apare/ într-un prim-plan atât de intens/ că i se văd broboanele de sudoare scurgându-se/ lent între lujerii ieșiți din brazde/ privește, zăpezile călătoare se-ntorc/ în escadrile din țările calde/ pe când țăranul cu o șosea asfaltată/ în jurul gâtului, freacă parbrizul aburit/ al cerului, până ies stelele/ a venit iarna spune țăranul, e timpul/ să legăm rotițele plugului în foi de hârtie/ cu elegii de properțiu, a venit iarna/ copii zice el să luăm ascensorul/ sau pe scara rulantă să coborâm/ până în magazinele, subterane de aparate/ electrocasnice și în sala/ de proiecție a rădăcinilor să mai vedem."

Mircea Cărtărescu, *Georgica a VI-a*

1. Formulați două enunțuri în care cuvântul *lent* să aibă alte două funcții sintactice, diferite de aceea din text.
2. Identificați și scrieți propozițiile incidente din textul literar.
3. Precizați felul propozițiilor subordonate din textul dat.
4. Transcrieți, din text, două adjective calificative (propriu-zise) care nu pot avea grade de comparație.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Alcătuiți câte un enunț potrivit pentru sensul fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *insolent/indolent*, *eroare/oroare*, *pensie/ pensiune*, *releva/revela.*
2. Precizați funcția sintactică a numeralelor din enunțurile următoare:
   a. În sală erau douăzeci de parlamentari.
   b. Al optulea mi se părea mai interesant.
   c. M-am împrietenit cu doi dintre ei.
   d. Muncea cât doi.
   e. Aceea era a treia dintre bijuteriile cele mai valoroase din muzeu.
   f. La cele șase medalii olimpice mai adăugăm una.
3. Formulați câte un enunț în care verbul *a deveni* să fie regentul unei propoziții subordonate predicative, respectiv a unui complement circumstanțial concesiv.
4. Scrieți câte două sinonime pentru următoarele cuvinte: *intens*, *proiecție.*

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Nu fii dublicitar în situația de față!
2. Văzuse cu proprii ochi cum se crează, din sticlă, frumusețile cele mai desăvârșite.
3. Administrația locală trebuie să-și aducă aportul la dezvoltarea turismului.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Relevați, pe scurt, tehnici ale muncii cu cartea, prin care se formează și se dezvoltă capacitatea elevilor din învățământul primar de receptare a mesajului scris.
2. Prezentați, pe scurt, două dezavantaje ale unei metode tradiționale de evaluare (la alegere, dintre probele orale și probele scrise).
3. Menționați finalitățile învățământului primar.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarele enunțuri:
1. Copii din clasa întâi învață decât punctul și semnul întrebării.
2. Care va să zică, dacă nu întârziam, ne-ar fii luat și pe noi în excursie.
3. Bineânțeles, a simțit și ea cum adie o boare plăcută de vânt.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Prezentați aspecte metodologice ale formării capacității de citire/lectură în clasa I.
2. Definiți conceptul de curriculum.
3. Menționați metode și instrumente de evaluare.

TESTUL 14

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că poeziile *Plumb* și *Lacustră* de George Bacovia aparțin curentului simbolist.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
– precizarea a patru caracteristici ale curentului simbolist;
– exemplificarea acestor caracteristici, pe baza textelor literare;
– relevarea ipostazelor eului liric și a rolului mijloacelor artistice;
– argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, particularități stilistice).

Subiectul al II-lea (30 de puncte)

A. (*14 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre următoarele cerințe referitoare la textul de mai jos.

„A fost ceva așa de neașteptat, că am căscat ochii mari și am înțepenit. Regizorul din mine rămăsese buimăcit. Niciodată n-aș fi visat o mai fericită realizare cinematografică pentru intrarea unui personaj extraordinar într-un film feeric ca ivirea tânărului. Pășea spre noi un erou solar, un fecior chipeș, înalt și mlădios, cu părul *inele* curgându-i pe spate, cu brațe lungi în mânecile *ieșind* albe de sub minteanul aninat pe umeri. Mijlocul subțire, încins cu chimirul înstelat cu ținte strălucite, sublinia și *mai mult* statura lui *desăvârșit* cumpănită între voinicie și frumusețe. Uitasem întâmplările mele. Așteptam să înceapă un basm și, ca într-o aiurare, mi se părea că trebuie să-l turnez."

Vasile Voiculescu, *Misiune de încredere*

1. Menționați câte un sinonim pentru sensul din text al fiecăruia dintre următoarele cuvinte: *mlădios, aninat, aiurare, cumpănit.*
2. Precizați valorile morfologice ale cuvintelor subliniate în text.
3. Formulați un enunț în care cuvântul *așa* să aibă altă valoare morfologică decât cea din text.
4. Scrieți felul propozițiilor subordonate din textul literar.

B. (*10 puncte*)
Scrieți răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.
1. Alcătuiți enunțuri cu următoarele omonime: *cap, colț, marcă, roman.*
2. Formulați câte o propoziție cu un substantiv defectiv de numărul singular și, respectiv, defectiv de numărul plural.
3. Construiți două enunțuri în care pronumele relativ *care* (cu și fără prepoziție) să aibă funcții sintactice diferite.
4. Alcătuiți o frază în care să existe o propoziție subordonată condițională și una atributivă.

C. (*6 puncte*)
Rescrieți corect următoarelor enunțuri:
1. Codriii începuseră să fremete la adierea vântului.
2. În lucrare observase înserarea unor documente înegrite de vechime.
3. Domnia sa nu a adus nici un argument.

Subiectul al III-lea (30 de puncte)

1. Exemplificați o modalitate de stimulare a creativității elevilor în studiul limbii și literaturii române.
2. Relevați relația dintre curriculum și evaluare.
3. Menționați tipurile de evaluare în învățământul primar.

TESTUL 15

Subiectul I (30 de puncte)

Argumentați, într-un eseu de două–patru pagini, că opera literară *Enigma Otiliei* de G. Călinescu este un roman obiectiv.
În realizarea eseului, veți avea în vedere următoarele repere:
– precizarea a patru caracteristici ale speciei literare;
– exemplificarea acestor caracteristici, pe baza operei literare;
– prezentarea personajelor (tipologii, relații dintre personaje, modalități de caracterizare);
– argumentarea a două elemente de originalitate a operei literare (viziune asupra temei, modalități artistice de construcție a subiectului, particularități stilistice).

RĂSPUNSURI ȘI REZOLVĂRI

TESTUL 1

Subiectul I

■ **Alexandru Lăpușneanul**
de Costache Negruzzi

Nuvela este o specie a genului epic în proză, mai extinsă ca dimensiune decât schița și mai redusă decât romanul, cu un singur fir narativ, urmărind un conflict unic, concentrat, cu acțiune desfășurată în diferite locuri, într-un timp limitat, la care participă personaje nu prea numeroase, unele complexe.

În literatura noastră, lui Costache Negruzzi îi este atribuit meritul de a fi creatorul nuvelei de inspirație istorică.

Nuvela *Alexandru Lăpușneanul* este structurată în patru capitole, fiecare cu câte un motto: „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu..." (capitolul I), „Ai să dai samă, doamnă!..." (capitolul al II-lea), „Capul lui Moțoc vrem..." (capitolul al III-lea) și „De mă voi scula, pre mulți am să popesc și eu..." (capitolul al IV-lea). Nuvela se individualizează prin *conflictul social puternic* (lupta dintre voievod și boierii trădători, pe de o parte, și dintre boieri, mai ales Moțoc, și norodul pe care aceștia îl asupresc, pe de altă parte), ca și *prin construcția personajelor.*

Ca specie a genului epic, această nuvelă are o *dimensiune temporală redusă.* Ea evocă a doua domnie a lui Alexandru Lăpușneanu (1564–1569), iar acțiunea se concentrează asupra personajului principal. *Dimensiunea spațială* cuprinde hotarul și cetatea de scaun a Moldovei.

În *expoziția* nuvelei se conturează conflictul social și sunt creionate portretele personajelor implicate. Ajuns la hotarul Moldovei, însoțit de armata otomană, Lăpușneanu este întâmpinat la Tecuci de o solie boierească, alcătuită din vornicul Moțoc, postelnicul Veveriță, spătarul Spancioc și Stroici, aceștia încercând să-l determine să renunțe la oastea turcească și să-l atragă într-o cursă, promițându-i sprijinul boierilor. Inteligent, bun cunoscător al boierilor și al situației din țară, Lăpușneanu descoperă complotul și-și afirmă hotărârea de a prelua tronul, printr-o replică devenită mottoul primului capitol și rămasă celebră: „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu, răspunse Lăpușneanul, ai cărui ochi scânteiră ca un fulger, și dacă voi nu mă iubiți,

eu vă iubesc pre voi, și voi merge ori cu voia, ori fără voia voastră. Să mă-ntorc? Mai degrabă-și va întoarce Dunărea cursul îndărăt! A! Nu mă vrea țara? Nu mă vreți voi, cum înțăleg?"

Ajuns domn, Lăpușneanu îi ucide pe boierii trădători și le confiscă averile, iar doamnei Ruxanda, care îi mărturisise că era înspăimântată de amenințarea unei boieroaice văduve („Ai să dai samă, doamnă!"), îi promite că îi va administra un „leac de frică" și, de asemenea, că nu va mai comite omoruri.

Conflictul atinge *punctul culminant* în al treilea capitol, al cărui motto este: „Capul lui Moțoc vrem..." Lăpușneanu îi convoacă pe boieri într-o zi de sărbătoare la biserică unde, după slujbă, se închină la icoane și la moaștele Sfântului Ion cel Nou cu prefăcută smerenie, apoi, pentru a-i amăgi, le ține un discurs evlavios (o „deșănțată cuvântare", cum o califică autorul), recunoscându-și faptele sângeroase din trecut pe care însă le justifică prin grija sa pentru liniștea țării, își cere iertare, folosește pilde biblice și îi invită la curtea domnească, la ospățul împăcării: „Boieri dumneavoastră! De la venirea mea cu a doua domnie și până astăzi, am arătat asprime către mulți; m-am arătat cumplit, rău, vărsând sângele multora. Unul Dumnezeu știe de nu mi-a părut rău și de nu mă căiesc de aceasta; dar dumneavoastră știți că m-a silit numai dorința de a vedea contenind gâlcevile și vânzările unora și altora, care țințeau la răsipa țerii și la pieirea mea. Astăzi sunt altfel trebile. Boierii și-au revenit în cunoștință; au văzut că turma nu poate fără păstor, pentru că zice Mântuitorul: « Bate-voi Păstorul, și se vor împrăștia oile ».

Boieri dumneavoastră! Să trăim de acum în pace, iubindu-ne ca niște frați, pentru că aceasta este una din cele zece porunci: « Să iubești pe aproapele tău ca pre tine » și să ne iertăm unii pe alții, pentru că suntem muritori, rugându-ne Domnului nostru Isus Hristos — își face cruce — să ne ierte nouă greșalele, precum iertăm și noi greșiților noștri."

Singurii boieri care nu se lasă amăgiți de arta simulării și disimulării voievodului sunt spătarul Spancioc și Stroici. Bănuind primejdia, cei doi fug din țară.

Lăpușneanu dispune uciderea celor patruzeci și șapte de voieri veniți la ospățul voievodal, în timp ce, retras într-un colț cu Moțoc, se delectează văzând spaima acestuia. Apoi, cu cinism, îl întreabă pe vornic dacă a procedat bine omorându-i. Pentru a-i câștiga bunăvoința, Moțoc îi aprobă fapta sângeroasă, spunând că el însuși ar fi intenționat să-l îndemne pe domnitor la un asemenea măcel, dar că înțelepciunea voievodului i-o luase înainte.

Cu același sânge rece, Lăpușneanu îl dă apoi pe Moțoc pe mâna mulțimii răsculate. Satisfăcut pentru că a scăpat și de acest dușman, voievodul îi oferă doamnei Ruxanda leacul de frică promis — piramida din capetele boierilor uciși, așezate în funcție de rang.

În cel de al treilea capitol, autorul surprinde comportamentul personajelor aflate în situații-limită, pline de dramatism, precum și sadismul lui Lăpușneanu, lașitatea lui Moțoc, manifestările caracteristice ale personajului colectiv, mulțimea, și sensibilitatea doamnei Ruxanda. Personajele romantice sunt prezentate prin antiteză, scenele sunt sângeroase, replicile — relevante pentru fiecare tip de personaj, iar mișcarea epică — plină de dinamism.

După sângerosul banchet, domnitorul nu mai ucide boieri, dar continuă să îi pedepsească prin schingiuri și prin confiscarea averilor.

Pentru că se îmbolnăvește, Lăpușneanu poruncește să fie călugărit. Când își revine însă și observă că este îmbrăcat în rasa monahală, îi amenință cu moartea pe toți, inclusiv pe doamna Ruxanda și pe fiul său, moștenitorul tronului.

Boierii Spancioc și Stroici, întorși în țară, o sfătuiesc pe doamnă să-l otrăvească. Împotriva voinței sale, cu conștiința păcatului, dar cu încuviințarea tacită a mitropolitului Teofan, care se grăbește să-i acorde iertarea și să pregătească încoronarea noului domnitor, Ruxanda îl otrăvește pe Lăpușneanu. Voievodul moare în chinuri, vegheat de ultimii săi dușmani, Spancioc și Stroici, acesta fiind *deznodământul* nuvelei.

Nuvela este romantică prin tema abordată, prin dramatismul acțiunii, prin scenele și personajele antitetice. Personajul principal, Alexandru Lăpușneanu, este, la rândul lui, romantic prin personalitatea sa, cumul de calități și mari defecte (caracter sângeros, cinism, capacitate de a simula și de a disimula) și prin destinul său (inclusiv prin moartea năprasnică).

Nuvela este originală atât datorită viziunii pe care o oferă asupra istoriei zbuciumate a Moldovei, cât și datorită modului remarcabil de construire a unui personaj redutabil — Lăpușneanu — și a unui conflict puternic care se derulează admirabil în cele patru capitole care capătă trăsături ale actelor din piesele de teatru. De asemenea, originalitatea se vădește și în măiestria de care dă dovadă autorul în prezentarea, pentru prima oară în literatura română, a unui personaj colectiv (mulțimea târgoveților), precum și din modul în care scriitorul comentează faptele și personajele descrise, una dintre intervențiile sale memorabile fiind aceea din finalul nuvelei: „Acest fel fu sfârșitul lui Alexandru Lăpușneanul, care lasă o pată de sânge în istoria Moldovei".

Specificul epocii este dat de evenimente, mentalități, ceremonial, vestimentație, obiceiuri, dar și de limbajul în care sunt îmbinate cu măiestrie elementele arhaice și neologismele.

Nuvela *Alexandru Lăpușneanul*, apărută în primul număr, din 1840, al revistei *Dacia literară*, reprezintă un model de operă originală, inspirată din istoria națională, care se conformează recomandărilor făcute de Mihail Kogălniceanu în *Introducție*, adevăratul articol-program al revistei și, totodată, o concretizare a romantismului românesc care avea să creeze o literatură națională valoroasă.

■ Moara cu noroc
de Ioan Slavici

Conceptul de *nuvelă* — vezi p. 53.

Mare clasic al literaturii române, alături de Mihai Eminescu, Ion Creangă și I. L. Caragiale, Ioan Slavici a contribuit la dezvoltarea prozei, îndeosebi prin nuvele și prin romanul *Mara*, considerat capodoperă a speciei literare.

Nuvelele sale, adunate și publicate în volumul *Novele din popor* (1881), reconstituie viața satului ardelenesc din perspectiva realistă, a unui „realism poporan". În spațiul transilvănean, încărcat de tradiție, se desfășoară drame puternice, generate de diferențele sociale, etnice, religioase, de avere și de mentalități, de sentimente aprige și destin necruțător. Dintre nuvelele volumului citățm: *Scormon*, *Gura satului*,

Budulea Taichii, Comoara, Moara cu noroc, o capodoperă a genului. Autorul acordă atenție deosebită investigației psihologice, urmărind reflectarea evenimentelor în conștiința personajelor, dinamica lor sufletească.

Opera literară *Moara cu noroc* întrunește caracteristicile nuvelei, deși, spre deosebire de alte nuvele, aceasta nu începe cu o expoziție, secvență care, în componenta ei descriptivă — prezentarea locului unde se află cârciuma — apare abia în deschiderea celui de al doilea capitol. Nuvela începe abrupt, cu dialogul dintre două personaje esențiale, Ghiță și soacra lui, care reprezintă două atitudini de viață, două mentalități, două poziții etice, cea tradițională întruchipată de filozofia de viață a bătrânei și cea modernă, a lui Ghiță, dornic de schimbare de dragul prosperității. Cuvintele bătrânei conțin mesajul nuvelei, exprimat foarte clar încă de la început: „Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibei te face fericit". Personajul își argumentează, în continuare, opinia: „Eu sunt acum bătrână, și fiindcă am avut și am atât de multe bucurii în viață, nu înțeleg nemulțumirile celor tineri și mă tem ca nu cumva, căutând acuma la bătrânețe un noroc nou, să pierd și pe acela de care am avut parte până în ziua de astăzi și să dau la sfârșitul vieții mele de amărăciunea pe care nu o cunosc decât din frică... Mi-e greu să-mi părăsesc coliba în care mi-am petrecut viața și mi-am crescut copiii și mă cuprinde un fel de spaimă când mă gândesc să rămân singură într-însa..." Atitudinea bătrânei este perfect motivată psihologic, ea reprezintă generația vârstnică, legată de vatră, de tradiție, de stabilitatea de-o viață. Motivele pe care le enumeră relevă înțelepciunea populară care pune preț pe calea de mijloc, pe cumpătare și pe acceptarea unei situații modeste, dar sigure. Totuși, bătrâna nu se opune proiectelor ginerelui său, este tolerantă și admite punctul lui de vedere, îndemnându-l să lupte pentru a-și împlini năzuințele: „Voi știți, voi faceți, [...] voi faceți după gândul vostru" și afirmând că îi va sprijini și îi va urma „cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată dragostea mamei care încearcă norocul copilului ieșit în lume. Dar nu cereți ca eu să hotărăsc pentru voi". Personajul este memorabil, un model de înțelepciune și dragoste maternă. Ea le dă copiilor toată libertatea de a hotărî viitorul lor comun, dar îi obligă să își asume toată responsabilitatea luării deciziei.

Replica lui Ghiță („[...] să rămânem aici aici, să cârpesc și mai departe cizmele oamenilor, care umblă toată săptămâna în opinci ori desculți, iară dacă dumineca e noroi, își duc cizmele în mână până la biserică, și să ne punem pe prispa casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș, iară d-ta la tustrei. Iată liniștea colibei.") pune în evidență *intriga* și atitudinea lui de viață. Ca cizmar nu câștigă suficient pentru a asigura familiei o viață îndestulată, de aceea hotărăște să arendeze cârciuma numită Moara cu noroc, aflată într-un vad comercial bun, dar în locuri rele. Toți drumeții se opresc la cârciumă bucuroși că au scăpat teferi din pădurea nefastă.

Desfășurarea acțiunii relevă destinul lui Ghiță și al familiei sale, mutate la Moara cu noroc. Până la apariția sămădăului Lică, viața lui Ghiță decurge liniștit, în fiecare sâmbătă seara se bucură cu familia de câștigul realizat: „Sâmbătă de cu seara locul se deșerta și Ghiță, ajungând să mai răsufle, se punea cu Ana și cu bătrâna să numere banii și atunci el privea la Ana, Ana privea la el, amândoi priveau la cei doi copilași, căci doi erau acum, iar bătrâna privea la câteșipatru și se simțea întinerită,

căci avea un ginere harnic, o fată norocoasă, doi nepoței sprinteni, iară sporul era dat de la Dumnezeu, dintr-un câștig făcut cu bine"— el fiind un cârciumar harnic, priceput și cinstit, respectat de toți muștericii. Lică va declanșa *conflictul*, lupta între fondul cinstit al lui Ghiță și dorința lui de a câștiga tot mai mult.

Lică intuiește slăbiciunile lui Ghiță, dragostea pentru Ana și patima câștigului, și se va folosi de acestea pentru a și-l face complice. Prima întâlnire dintre cei doi este o veritabilă luptă în care fiecare încearcă să-și impună autoritatea și orgoliul. Ghiță îl avertizează: „Dacă ești om cuminte, caută să te pui la bună înțelegere cu mine", iar Lică îi răspunde, cu cinism, că lui îi este de ajuns ca orice om să simtă „că va fi vai și amar de el dacă nu-mi face pe plac", deoarece, adaugă el: „Mie nu mi s-a pus încă om în cale, fără ca să mi-l fi curățit din drum".

Atunci când sămădăul îi ia banii fără să-i numere, Ghiță vrea să-l sfâșie, dar se abține să-și manifeste sentimentele de teamă: „îi era parcă-i seacă sângele din vine când vedea pe Lică la banii ce-și adunase para cu para, dar acum era legat și trebuia să se stăpânească". Cârciumarul nu suportă totuși batjocura și se repede la Lică care, pentru prima oară, își manifestă spaima. Această relație conflictuală, de permanentă întrecere pentru afirmarea puterii, devine caracteristică și revine adesea: „Lică, tu trebuie să înțelegi că oamenii ca mine sunt slugi primejdioase, dar prieteni neprețuiți" sau: „nu vreau să crezi că mă ții numai de frică, ci umblu să intru la învoială cu tine. Sunt gata să-ți fac pe plac".

Conform învoielii dintre cei doi, în schimbul banilor luați de sămădău, Ghiță va primi porci furați de acesta și de oamenii lui. Cu cât este mai antrenat în afacerile necurate ale lui Lică, cu atât Ghiță se înstrăinează de familie, se îndepărtează de Ana, devine irascibil, și gata să izbucnească fără motiv, iar în timpul procesului lui Lică, devine sperjur, apărându-l și acceptând să fie pedepsiți doi oameni ai acestuia, Buză-Ruptă și Săilă Bouarul, deși știe că sămădăul l-a prădat și bătut pe arendaș și a omorât femeia și copilul.

Conflictul dintre Ghiță și Lică se deplasează în sfera conștiinței cârciumarului; mai ales după proces, conștient de propria-i decădere morală, Ghiță se autocondamnă, se zbuciumă între dorința de răzbunare, dar și de câștig, pe de o parte, și luciditatea cu care constată și-și motivează degradarea morală (monologurile interioare frecvente în cuprinsul nuvelei sunt completate de ample analize psihologice realizate de narator): „« Da — își zise el — am primit porci de furat de la Lică, dară voi, fiind puși în locul meu, ați fi mers mai departe decât mine ori v-ați fi aruncat cu nesocotință în primejdie ». Era o amarnică dezamăgire în aceste cuvinte... Perduse toate bucuriile... La urma urmelor, toate le făcuse din dragoste către dânsa, din dorința de a o vedea veselă și mulțumită, de a o feri de orice supărare, de orice necaz, de orice gând rău. Ce-i pasă lui acum de Pintea, de judecăți, de trebile arendașului, ce-i păsa de gândurile ce-și va fi făcând lumea. Căci mare dreptate avea bătrâna, când vorbea de liniștea colibei: aici și numai aici e limanul de scăpare când, la nevoie, ca totdeauna, lumea te părăsește"; „Iartă-mă, Ano! îi zise el. Iartă-mă cel puțin tu, căci eu n-am să mă iert cât voi trăi pe fața pământului. Ai avut tată om de frunte; ai neamuri oameni de treabă și ai ajuns să-ți vezi bărbatul înaintea judecătorilor. Și n-am păcătuit nimic, Ano, dar cerul m-a lovit cu orbie și n-am voit să cred și să înțeleg,

când mi-ai arătat calea cea bună"; „Sărmanilor mei copiii — zise el — voi nu mai aveți cum avuseseră părinții noștri, un tată om cinstit. [...] Eu nu mai pot sili pe nimeni să nu le zică copiilor ăstora: « Tatăl vostru e un om ticălos! »"

Tot mai hotărât să se răzbune pe Lică, Ghiță se împrietenește cu jandarmul Pintea, dar amână să-l demaște pe sămădău pentru că nu se simte în stare să renunțe la câștigurile realizate cu ajutorul acestuia. Se amăgește, hotărând să mai rămână la Moară numai câteva luni și spunându-și că apoi, împreună cu familia și cu averea câștigată, se va stabili într-un loc unde nu este cunoscut: „Și – își zicea el – nu este cu putință ca purtările bune să nu străbată cu vremea..."

Cu cât este mai robit banului, cu atât îl urăște mai mult pe Lică, al cărui caracter diabolic îl descoperă pe deplin. Încearcă să-și liniștească conștiința punând totul pe seama firii sale slabe: „Și! ce să-mi fac? îți zise Ghiță în cele din urmă. Așa m-a lăsat Dumnezeu! Ce să-mi fac, dacă e în mine ceva mai tare decât voința mea? Nici cocoșatul nu e însuși vinovat că are cocoașe în spinare: nimeni mai mult decât dânsul n-ar dori să n-o aibă".

Punctul culminant al conflictului, lupta lui Ghiță cu lumea și cu sine însuși, se manifestă în evenimentele din timpul sărbătorilor de Paști. Ghiță „atât se simțea de ticăloșit și de slab în el însuși, încât nu mai putea să-și deie seama ce poate și ce nu poate să facă, și așa, încetul cu încetul, se lăsa în voia întâmplării și aștepta cu o leneșă nepăsare sosirea lui Lică". Știind că Lică are asupra sa bani, aur și argintărie furată, o lasă pe Ana ca momeală cu acesta, se duce să-l aducă pe jandarmul Pintea ca să-l aresteze, gândind că: „Așa vrea Dumnezeu! își zise el; așa mi-a fost rânduit. [...] Dar ce să fac? își zise el în cele din urmă, dacă Dumnezeu nu mi-a dat gândul cel bun în ceasul potrivit. Dacă e rău ce fac, nu puteam să fac altfel". Se grăbește să se întoarcă la cârciumă, unde o găsește pe Ana singură și o omoară, spunându-i: „Simt numai că mi s-a pus ceva de-a curmezișa în cap și că nu mai pot trăi, iară pe tine nu pot să te las vie în urma mea. Acu — urmă el peste puțin — acu văd c-am făcut rău și dacă n-aș vedea din fața ta că eu te-am aruncat ca un ticălos în brațele lui pentru ca să-mi astâmpăr setea de răzbunare. Dacă mai adineaoară l-aș fi găsit, poate că nu te-aș fi ucis".

Deznodământul nuvelei este tragic: Ghiță este împușcat de Răuț, Lică, întors la cârciumă să-și ia chimirul compromițător, pe care-l uitase, ordonă incendierea Morii cu noroc, apoi fuge, fiindcă este în pericol de a fi prins de Pintea, și se sinucide izbindu-se cu capul de un stejar uscat.

Când se întoarce la Moara cu noroc, bătrâna vede resturile incendiului, stă pe o piatră împreună cu copiii, alături de cinci cruci, plângând: „așa le-a fost data!" În cele din urmă, ea pleacă mai departe cu copiii.

Imaginea este simbolică, imprimând nuvelei un profund sens moral: au rămas în viață numai cei neprihăniți și cei cumpătați. Această imagine pune în evidență mesajul etic exprimat la începutul nuvelei: cuvintele bătrânei pentru care fericirea adevărată este dată de „liniștea colibei", idee pe care și-o amintește și Ghiță într-un moment de intens zbucium sufletesc, deși ea nu îl mai poate ajuta să se salveze, fiindcă este un om prea slab. Personajele sunt pătimașe, de aceea își primesc pedeapsa:

Ghiță este stăpânit de patima iubirii, apoi va fi dominat de patima banului; Lică este animat de patima puterii, iar Pintea, de patima răzbunării.

Nuvela dezvăluie dezumanizarea omului stăpânit de patimă. Firul narativ urmează destinul și transformările personajului principal, Ghiță, care din om cinstit devine ucigaș și sperjur. Acțiunea este concentrată în pusta arădeană, loc unde cârciuma aduce noroc, cu condiția respectării legii, a moralei și a tradiției. Dimensiunea temporală este redusă la câteva luni, puțin peste un an.

În nuvelă apar personaje principale, secundare și episodice. Cel mai complex personaj este Ghiță.

Titlul nuvelei pune în lumină atât destinul tragic, cât și mesajul etic.

Subiectul al II-lea

A.

1. *a se încrucișa*: a se întretăia, a se intersecta.
a consuma: a mânca, a bea.
fermecat: vrăjit, cucerit, fascinat, încântat, subjugat.
mușteriu: client, cumpărător.

2. *Era* fascinat de frumusețea peisajului montan (verb auxiliar)
„*A fost* odată ca-n povești, / *A fost* ca niciodată, / Din rude mari împărătești, / O prea frumoasă fată" (Mihai Eminescu) (verbe predicative) sau:
Îmi plăcea *să fiu* pe malul mării la răsăritul și la apusul soarelui. (verb predicativ)

3. Hanul era ticsit cu țăranii *înapoiați (întorși) de la un târg mare.*

4. În textul dat cuvântul *o* este articol nehotărât. Acest cuvânt mai poate avea următoarele valori morfologice:
– *pronume personal*, persoana a III-a, numărul singular, forma neaccentuată, genul feminin, cazul acuzativ (ex.: Se întâmpla s-*o* întâlnească adesea plimbându-se în Grădina Botanică.);
– *numeral cardinal* cu valoare de adjectiv (ex.: Pentru filmul *Piciul* selectase *o* fată și doi băieți.);
– *substantiv* (ex.: *O* este vocală.);
– *interjecție* (ex.: „*O*, tablou măreț, fantastic!" — Vasile Alecsandri).

B.

1. Coafeza i-a făcut un *coc* frumos.
În razele soarelui de iunie se *coc* cireșele.

La Grădina Zoologică au fost aduse două *lame*.
Cele mai bune *lame* sunt cele marca Gillette.

Când îți *pui* în gând să scrii o carte, trebuie să perseverezi.
Pe stânca din depărtare am zărit un *pui* de căprioară.

Întrecerea *s-a soldat* cu un rezultat neașteptat.
Mă gândeam cu emoție că fratele meu va fi *soldat* în trupele de elită.

2.
tot: – pronume nehotărât: A crezut *tot* ceea ce i-a spus.
– adjectiv: *Tot* mobilierul fusese comandat la Paris.
– adverb: Ne *tot* povestea despre călătoriile sale.
– substantiv: Era *un tot* unitar.
tare: – adjectiv: În împrejurări dramatice se dovedea om *tare*.
– adverb: Îi eram *tare* recunoscător pentru cuvintele ei afectuoase.
adânc: – substantiv: Simțea în *adâncul* ființei o cutremurare./ S-a cufundat în *adânc*.
– adjectiv: Lacul era limpede și *adânc*.
– adverb: Privind *adânc* în ochii ei să-i înțeleagă frământarea.
limpede: – adjectiv: În lacul *limpede* se zăreau pești.
– adverb: Vedea *limpede* ceea ce voia să obțină prin acțiunile sale.

3. După atâta ploaie părea[1]/ *că cerul se înseninează.*[2]/ (P_2 – propoziție predicativă)
Rămâne[1]/ *cum ne-am înțeles.*[2]/ (P_2 – propoziție predicativă)
Situația devenise[1]/ *cum nu ne așteptam.*[2]/ (P_2 – propoziție predicativă)

4. Propunerea lor nu-mi surâdea *defel.*
Prietena mea era *de fel* din Ardeal.

C.
1. Mi-ar plăcea să revăd plaiul maramureșean.
2. Maioul se udase din cauza ploii.
3. Am întâlnit la Muzeul de Artă același grup de englezi.

Subiectul al III-lea

1. *Obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar*
A. *Obiectivele ciclului achizițiilor fundamentale* (clasa I și clasa a II-a) vizează:
– asimilarea elementelor de bază ale principalelor limbaje convenționale (scris, citit, calcul aritmetic);
– stimularea copilului în vederea perceperii, cunoașterii și stăpânirii mediului apropiat;
– stimularea potențialului creativ al copilului, a intuiției și a imaginației acestuia;
– formarea motivării pentru învățare, înțeleasă ca activitate socială.

B. *Obiectivele ciclului de dezvoltare* (clasele a III-a – a VI-a) constau în:
– dezvoltarea achizițiilor lingvistice, a competențelor de folosire a limbii române, a limbii materne și a limbilor străine, pentru exprimarea corectă și eficientă în situații variate de comunicare;

– dezvoltarea capacității de a comunica, folosind diferite limbaje specializate;
– dezvoltarea gândirii autonome și a responsabilității față de integrarea în mediul social.

2. *Principiul continuității în realizarea obiectivelor cadru ale studiului limbii și literaturii române în ciclul curricular „Achiziții fundamentale"*
Ciclul curricular „Achiziții fundamentale" cuprinde grupa pregătitoare a grădiniței și clasele I – a II-a din învățământul primar.
În acest ciclu curricular, principiul continuității se realizează prin:
– obiective comune;
– conținuturi comune sau asemănătoare;
– metode și mijloace didactice identice;
– necesitatea valorificării achizițiilor din învățământul preșcolar, în clasele primare.
Acest principiu își dovedește valabilitatea și eficiența datorită idealului educațional, particularităților de vârstă și specificului disciplinei Limba și literatura română.
În clasa I evaluarea predictivă are menirea să releve nivelul și temeinicia achizițiilor din învățământul preșcolar, demers necesar pentru o bună orientare a cadrului didactic în activitatea viitoare cu copii.

• **Etapa prealfabetară** are ca obiective dezvoltarea capacității de receptare a mesajelor orale și a capacității de comunicare orală a copiilor. Activitățile de învățare, în această etapă, asigură:
– dezvoltarea aparatului fonator, pentru ca elevii să pronunțe și să intoneze corect propoziții, cuvinte, sunete;
– dezvoltarea deprinderii de a delimita propozițiile din vorbire, cuvintele din propoziții, silabele și sunetele din cuvinte.
Deprinderea de exprimare orală se dezvoltă prin exerciții de formulare a propozițiilor/enunțurilor pe bază de suport intuitiv și lingvistic (cuvinte și expresii date), prin povestire pe baza textelor literare (povești, povestiri), pe baza ilustrațiilor și a experienței de viață a elevilor ș. a., metode și procedee folosite în întregul ciclu de achiziții fundamentale.
Etapa prealfabetară pregătește citit-scrisul (etapa alfabetară), asigură continuitatea între această perioadă și învățământul preșcolar.

• **Etapa alfabetară**
În ceea ce privește însușirea citit-scrisului, această etapă beneficiază de achizițiile pozitive ale etapelor anterioare ale ciclului curricular, de pildă (în afară de cele menționate), copiii cunosc în oarecare măsură anumite litere, silabe; au „citit" imagini (activitate pe care o vor desfășura în toate clasele primare, în special în clasele I – a II-a), scriu elemente grafice care compun litere, scriu chiar cuvinte cu majuscule.
În însușirea limbii și literaturii române sunt eficiente următoarele metode:
– **tradiționale**: *explicația*, *expunerea* (limitată ca pondere), *povestirea* ș. a.;
– **moderne, formative**: *metoda euristică* (conversația euristică), *exercițiile* (de diverse tipuri), *metoda descoperirii*, *jocul didactic* etc.

Condiția reușitei didactice o constituie reconsiderarea relației cadru didactic–elev prin transformarea elevului în factor activ, coparticipant la formare educativă și prin asigurarea accesibilității și activității diferențiate, personalizate, ceea ce justifică diversitatea categoriilor curriculare (*curriculum nucleu*, *curriculum aprofundat* și *curriculum extins*).

• **Etapa postalfabetară** (clasa I după învățarea alfabetului până la terminarea clasei a IV-a) trebuie să asigure însușirea cititului corect, fluent și expresiv, a scrisului corect, lizibil, caligrafic cu ajutorul conținuturilor și activităților de învățare adecvate, proprii și etapelor anterioare, prin metode formative, deja enunțate.

Progresiv, trebuie asigurată activitatea conștientă, continuă, în ritm propriu a fiecărui elev, oferindu-i-se posibilitatea recuperării, consolidării și dezvoltării aptitudinilor prin variatele tipuri curriculare.

Achizițiile dintr-o etapă a ciclului curricular reprezintă bază și punct de plecare pentru achiziții superioare.

3. ***Exercițiul*** este o metodă bazată pe acțiune reală, prin care se execută o operație în mod repetat pentru a dobândi deprinderi.

În activitatea didactică, exercițiul este o metodă fundamentală, prin care, conștient și repetat, se ajunge la:

- consolidarea deprinderilor;
- însușirea noțiunilor, regulilor, teoriilor care se aplică în situații variate, asigurându-se transferul de cunoștințe;
- dezvoltarea unor capacități și aptitudini intelectuale și fizice, morale și trăsături de voință și caracter;
- prevenirea uitării și a confuziilor;
- stimularea capacităților creative, a originalității, a spiritului de independență și a inițiativei.

Exercițiul este o metodă adecvată tuturor formelor de activitate, care capătă o importanță deosebită în perspectiva autoeducației permanente. În funcție de diferite criterii de clasificare, exercițiile pot face parte din mai multe categorii:

- *după funcțiile îndeplinite:* exerciții introductive, productive, de operaționalizare, de dezvoltare, aplicative, structurale, de evaluare, corective etc.;
- *după numărul elevilor care participă la rezolvarea lor*: exerciții individuale, de echipă, colective, frontale;
- *după tipul de activitate pe care îl presupun*: exerciții orale sau scrise, practice și combinate;
- *după gradul de implicare a cadrului didactic*: exerciții dirijate, semidirijate, autodirijate sau libere;
- *după gradul de dificultate*, exercițiile pot avea grade diferite de complexitate și dificultate etc.

În școala modernă se îmbină *exercițiile de reproducere*, care asigură automatismele (formarea deprinderilor), cu acelea *operatorii*, prin care se realizează transferul de cunoștințe, se dezvoltă gândirea, operațiile intelectuale și motorii, imaginația etc.

În clasele primare, prin exercițiile reproductive se formează automatismul scrisului și cititului corect, fluent și rapid.

• Tipuri de **exerciții de citire** folosite în clasele primare:

- *citire în șoaptă*, în ritmul propriu fiecărui elev, prin care trebuie să se realizeze citire conștientă;
- *citire în lanț* sau *citire pe sărite* cu voce tare: fiecare elev trebuie să citească, în fiecare lecție, cel puțin un enunț;
- *citire selectivă*: pe baza unor repere prin care se asigură înțelegerea mesajului scris, se consolidează cunoștințele de limbă și de literatură;
- *citire pe roluri*, care are menirea de a asigura citirea fluentă și expresivă și îi relaxează pe elevi.

• **Exerciții de scriere**:

- *copierea*, scrierea după model exterior scris de mână; este tipul de exercițiu folosit în etapa alfabetară inițială;
- *transcrierea*, scriere după litere de tipar; lipsește modelul exterior de scris de mână, elevii trebuind să și-l reprezinte mental;
- *dictarea* reprezintă o scriere în care elevii nu mai au niciun fel de model;
- *autodictarea* este o variantă a dictării.

În lecțiile de limba și literatura română se folosesc o multitudine de tipuri de exerciții prin care se realizează obiectivele cadru și de referință ale învățământului primar. De pildă:

- *exercițiul de identificare* a unor elemente de construcția comunicării (părți de vorbire, părți de propoziție, semne de punctuație, elemente fonetice și lexicale).

Ex.: Identifică, în următorul enunț, părți de vorbire (substantive,verbe) și părți de propoziție (predicat, subiect, parte secundară de propoziție):

După furtună vine și vreme bună.";

- *exercițiul de exemplificare*

Ex.: Spune/scrie două substantive comune și două substantive proprii, la numărul singular și la numărul plural.

Sau dă exemple de substantive determinate de unu–două adjective, atât la numărul singular, cât și la numărul plural.

Acest tip de exercițiu este urmat de exerciții de creație prin care li se solicită elevilor să formuleze enunțuri/texte/compuneri cu cerințe indicate;

- *exerciții de analiză morfologică și sintactică*

Ex.: Analizează substantivele din următorul enunț:

„A mers vestea-n lume despre Frumoasa-Adormită."

Sau analizează substantivele, predicatele și subiectele din următorul text:

„A fost odată un împărat și o împărăteasă. Ei aveau trei copiii. Mai aveau pe lângă palatul lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de dragi îi erau florile acestui împărat...".

Exemplele se pot înmulți[1].

---

[1]Ca exemplificare se aleg patru tipuri diferite de exerciții dintre cele menționate.

TESTUL 2

Subiectul I

■ La țigănci
de Mircea Eliade

Conceptul de *nuvelă* — vezi p. 53.

Nuvela fantastică se caracterizează prin exploatarea situațiilor fantastice, construite prin „« alterarea » (încălcarea) cu bună știință a raționalității, a semnificațiilor și a temporalității. « Încălcarea » realității se realizează prin interferența supranaturalului cu naturalul, prin invazia sacrului în profan, prin introducerea « misterului » în mecanismul cotidian al vieții, prin intruziunea imposibilului, a inadmisibilului, a absurdului, care fisurează « ordinea existentă ».“[1]

Nuvela *La țigănci* de Mircea Eliade întrunește caracteristicile unei nuvele fantastice. Ca o replică la schița caragialiană *Căldură mare*, în nuvela lui Eliade căldura e cea care declanșează criza de conștiință a personajului principal, profesorul Gavrilescu, „fire de artist“, cum îi place să se considere. Nuvela a fost scrisă în 1959 și reprezintă o capodoperă a literaturii fantastice românești. În unele creații literare ale lui Mircea Eliade fantasticul are ca suport practicile yoga și tantra yoga (*Secretul doctorului Honigberger* și *Nopți la Serampore*) sau miturile folclorice românești (*Domnișoara Christina*, *Șarpele*). În aceste nuvele există două universuri distincte: real și ireal, sacru și profan. În nuvela *La țigănci* cele două universuri se întrepătrund, întâlnim „camuflarea sacrului în profan“.

În *spațiul profan*, Bucureștiul de altădată, sunt ascunse semnele sacrului. În orașul toropit de arșiță începe ciudata aventură existențială a profesorului Gavrilescu, care își uitase servieta cu partituri la eleva sa, Otilia Voitinovici (*expoziția*). Uitarea aceasta este motivul întoarcerii din drum și începutul unor întâmplări stranii care se derulează după ce, atras de faima stranie a locului și de răcoare, profesorul pătrunde în bordeiul țigăncilor. Curând constată că bordeiul este un loc inițiatic, în care trebuie să parcurgă diferite ritualuri ezoterice, începând cu alegerea fetei: el refuză nemțoaica, dar trebuie să ghicească țiganca, grecoaica, evreica. (*intriga*)

Desfășurarea acțiunii: Personajul intră în acel *spațiu interzis*, purtând cu sine, obsesiv, imaginea colonelului Lawrence și, mai ales, regretul unei vieți ratate: „Sunt artist“, se autodefinește Gavrilescu, „pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet... “

La intrare totul este marcat de *cifra trei*: taxa de intrare este trei sute de lei, ajunge aproape de ora trei, trebuie să aleagă trei fete. Întâlnirea cu cele trei fete înseamnă începutul unei experiențe *fantastic-ezoterice* în care își amintește de visul său de artist, dragostea pentru Hildegard. Gavrilescu nu reușește să treacă probele și se rătăcește în labirintul cunoașterii de sine. Fetele îl poartă ca într-o *horă a ielelor* din care el va ieși încurcat. În acest labirint apar simboluri ale sacrului: *somnul*, cifra *trei*, *labirintul* ș.a.

[1] Florin Ioniță ș. a., *Limba și literatura română. Concepte operaționale*, p. 53.

Încet-încet, Gavrilescu iese din amnezie, își amintește tragedia vieții lui: într-o zi teribilă de vară, după ce arșița îl lovise în creștet („lovindu-mă ca o sabie în creștetul capului“), s-a rătăcit pe drumul vieții, a pierdut-o pe Hildegard. În parcul din Charlottenburg, pe o bancă, o fată plângea în hohote. Gavrilescu se justifică: „eram tânăr, eram frumos și aveam un suflet de artist!“ (autoportret). „O fată abandonată îmi rupea inima. Am stat de vorbă, am încercat s-o consolez. Așa a început tragedia vieții mele. [...] Mi-am spus: « Gavrilescule, așa a fost să fie. Ceasul rău! Așa sunt artiștii, fără noroc... »“

În timp ce rătăcește printre lucruri și paravane, Gavrilescu își retrăiește povestea de iubire. Este când neliniștit, când terorizat de căldură (lucru care îi amintește de Lawrence al Arabiei), când de coșmaruri. Simte *prezențe stranii*, se trezește gol, observă obiecte pe care nu le recunoaște, i se pare că el însuși se metamorfozase. Iese din labirint și-i povestește babei de la intrare cum a venit la București, cu Elsa, tineri însurăței săraci, cum el a devenit profesor de pian.

Zgomotul tramvaiului îl readuce în *planul realității*; se urcă în tramvai, intră în discuție cu un tânăr căruia-i pomenește de colonelul Lawrence. Ajungând în strada Preoteselor nr. 18, unde locuia eleva lui, află că aceasta se căsătorise cu inginerul Frâncu și că plecase în provincie.

Nelămurirea lui Gavrilescu sporește, el fiind convins că întârziase la țigănci câteva ore, nu 12 ani. *Monologul interior* reflectă tocmai starea lui de dezorientare: „Gavrilescule, șopti îndată ce ajunse în stradă, atenție, că începi să te ramolești. Începi să-ți pierzi memoria. Confunzi adresele... “ Se urcă iar în tramvai pentru a se duce acasă. Încearcă să închege o discuție cu o doamnă, căreia îi vorbește de colonelul Lawrence. Taxatorul îi atrage atenția că banii lui nu mai sunt valabili, au fost scoși din circulație cu un an în urmă. Și biletul se scumpise de cinci ani. Nedumerirea și-o pune pe seama firii sale de artist. Sosit acasă, descoperă cu uimire absența Elsei și moartea unor cunoștințe, madam Trandafir, în urmă cu cinci ani. La cârciuma din colțul străzii, unde locuise, află că Elsa l-a căutat, l-a așteptat un timp, apoi a plecat la rude în Germania, în urmă cu 12 ani. Gavrilescu persistă în ideea lui că evenimentele trăite de el s-au petrecut în timpul unei zile. El pendulează între cele două lumi, *lumea reală* și *cea ireală*, bordeiul țigăncilor. Respins de lumea reală, se reîntoarce, urmat de o birjă condusă de un fost dricar. În dreptul bisericii, se opresc să respire parfumul florilor. Drumul acesta cu dricarul anticipează drumul final, împreună cu Hildegard. Revenirea la bordeiul țigăncilor încheie experiența inițiatică, pregătirea lui Gavrilescu pentru ultimul drum. Baba îi spune să meargă drept pe coridor și să numere *șapte* uși, la a șaptea să bată de trei ori și să intre. Profesorul se rătăcește din nou, vrea să se întoarcă și să reia numărătoarea, dar este prea obosit. Intră într-un salon unde o găsește pe Hildegard (*punctul culminant*) — *momentul regăsirii* paradisului pierdut — și pleacă apoi cu aceasta spre pădure, duși de birjarul dricar: „Ia-o spre pădure, pe drumul ăl mai lung, spuse fata. Și mână încet. Nu ne grăbim...“ Și tot fata îi explică *starea ciudată* ce-l cuprinsese. *Deznodământul* nuvelei este concentrat în ultimele enunțuri „Toți visăm, spuse. Așa începe. Ca într-un vis...“

Ambiguitatea textului trimite la semnificații multiple: planul real, *profan*, este saturat de *sacru*, dar omul, copleșit de timpul concret, nu le înțelege până într-un moment de grație în care granițele se șterg și se poate ajunge într-o *lume a visului*.

În această întoarcere în timp, posibilă într-un *spațiu mitic*, se ajunge la regăsirea paradisului pierdut. Între cele două *planuri*, *real* și *ireal*, își urmează drumul birjarul dricar, simbol al *luntrașului Caron*, la intrarea în bordeiul țigăncilor se află baba — *Cerberul* — cele trei fete, *ielele* care țes confuzia personajului, pot fi un simbol al parcelor, care îi oferă trei posibile experiențe existențiale: în spațiul cultural al Greciei, al Orientului indic sau al Vechiului Testament. Dacă ar fi ghicit și nu s-ar fi rătăcit în trecut, „ar fi fost foarte frumos". Semnificațiile nuvelei pot trimite și spre basmul popular *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* pe care Mircea Eliade îl valorificase în nuvela *Tinerețe fără tinerețe*.

Proza lui Mircea Eliade își are rădăcinile *în tradiție*, dar și în proza lui Mihai Eminescu (*Sărmanul Dionis*), a lui I. L. Caragiale (povestirile fantastice), înnoiește fantasticul românesc adăugându-i dimensiunea mitică.

Subiectul al II-lea

A.

1. *trebuie* – predicat verbal.
   să știți – predicat verbal.
   nu era han – predicat nominal.
   era cetate – predicat nominal.

2. *dumneavoastră* – subiect.
   acela – atribut adjectival pronominal.
   de ici până colo – complement circumstanțial de mod.
   în cuprinsul lui – complement circumstanțial de loc.

3. *niște* – articol nehotărât, numărul plural.
   nici – adverb de mod.

4. *ferecat*: închis, încuiat, zăvorât.
   cuprins: întindere, spațiu, suprafață.
   a oploși: a se aciua, a se cuibări, a se pripăși.
   a nu avea habar: a nu-și face griji, a nu-i păsa.

B.

1. Mi-am depus toate economiile la *bancă*.
   Uneori mă așez pe o *bancă* în Cișmigiu și privesc lacul.
   Profesorul părea un om *drept*.
   Privea *drept* înainte.
   Mă lua *drept* cine nu eram.
   Mă doare piciorul *drept*.

2. *mai* – substantiv: *Mai* este luna florilor.
   – adverb: Ce *mai* faci?; „Ce *mai* freamăt, ce *mai* zbucium!" (Mihai Eminescu); Mi se părea totul *mai* frumos.

3. Vorbea cu atâta patos,[1]/ *încât ne-a vrăjit pe toți.*[2]/ (P_2 – propoziție consecutivă)
   Ne-am pregătit atât de intens pentru concurs,[1]/ *încât eram siguri de victorie.*[2]/ (P_2 – propoziție circumstanțială consecutivă)
   Era atâta liniște,[1]/*de ne țiuiau urechile.*[2]/ (P_2 – propoziție circumstanțială consecutivă)

4. Câștigătorii cursei „Formula unu" erau *aceștia*. (nume predicativ)
   Premiile pentru *aceștia* păreau substanțiale. (atribut pronominal)

C.

1. Vom reveni în *Jurnal* asupra delincvenței juvenile.
2. Soluția pe care am adoptat-o la congres avea unele dezavantaje.
3. În timpul călătoriei în Italia, s-a creat posibilitatea participării la un festival folcloric, ceea ce ne-a plăcut tuturor.

Subiectul al III-lea

1. *Tipuri de proiectare*

„Proiectarea didactică reprezintă activitatea de structurare a acțiunilor și operațiilor care asigură funcționalitatea sistemului și a procesului de învățământ la nivel general, specific/intermediar și concret/operațional conform finalităților elaborate în termeni de politică a educației."[1]

În practica școlară proiectarea activităților didactice ia forma:
(1) planificării calendaristice orientative;
(2) proiectării secvențiale, pe unități de învățare;
(3) proiectului de lecție.

Proiectarea activităților didactice o realizează învățătorul/învățătoarea după ce a studiat temeinic programa școlară, a înțeles corelarea dintre obiectivele de referință (*de ce învață elevul?*), conținuturi (*ce învață?*), activități de învățare (*cum învață?*).

(1) Planificarea calendaristică anuală orientativă trebuie să fie un cadru în care:
- se stabilește succesiunea parcurgerii conținuturilor;
- se corelează conținuturile cu obiectivele de referință;
- se stabilește concordanța între demersul educațional proiectat de cadrul didactic și oferta de resurse didactice;
- se stabilește timpul alocat fiecărui conținut pentru a se realiza obiectivele de referință.

Planificarea calendaristică este orientativă, permițând modificări ulterioare determinate de caracteristicile colectivului de elevi. Schimbările efectuate vor fi menționate la rubrica *Observații*.

---

[1]Cristea, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici*, p. 385.

Model

Școala: ...
Învățător/Învățătoare: ...
Disciplina: ...
Clasa: ...
Nr. de ore săptămânal: ...
Anul: ...

Planificare calendaristică

Nr. crt.	Unități de învățare	Obiective de referință vizate	Nr. de ore alocate	Perioada/ Săptămâna	Observații

(2) *Proiectarea unității de învățare*

O *unitate de învățare* este o structură didactică deschisă și flexibilă, cu următoarele caracteristici:
- este *coerentă* din punct de vedere al obiectivelor de referință vizate;
- este *unitară* din punct de vedere al conținutului;
- se defășoară *continuu* pe o perioadă de timp (una sau mai multe ore de curs). Alocarea timpului se realizează prin planificarea anuală;
- se finalizează cu o evaluare.

Metodologia de proiectare pe unități de învățare constă în succesiunea următoarelor etape:
- detalierea conținuturilor prevăzute de programă;
- stabilirea activităților de învățare care duc la realizarea obiectivelor;
- identificarea strategiei (modalități de organizare, frontal, pe grupe, individual, resurse umane și materiale) pentru realizarea obiectivelor;
- elaborarea probei de evaluare, în funcție de descriptorii de performanță.

În proiectarea pe unități de învățare se pune accentul pe obiective, nu pe conținuturi. Demersul didactic trebuie să răspundă următoarelor întrebări:

De ce voi face?	Ce voi face?	Cu ce voi face?	Cum voi face?	Cât s-a realizat?

Identificarea unei unități de învățare se face prin *tema* acesteia. Temele sunt enunțuri complexe rezultate din analiza scopurilor învățării, formulări fie originale, ale cadrului didactic, fie preluate din lista de conținuturi a programei sau din manual.

Activitățile de învățare reflectă corelarea dintre obiectivele de referință și conținuturi; reprezintă orientarea către un anumit scop, redat prin tema activității.

Resursele activității didactice cuprind:
- *resurse materiale:* manuale, texte auxiliare (culegeri, antologii, enciclopedii, planșe, tabele, hărți etc.), materiale didactice, mijloace audio-video, locul de desfășurare etc.;
- *resurse umane:* elevul cu personalitatea sa, motivația, capacitățile învățării și de exprimare, cadrul didactic cu experiența sa, influențele comunității etc.
- *resurse procedurale:* forma de organizare a clasei, metode de organizare a activității, metode de învățare, metode de predare, timpul alocat.

O unitate de învățare poate cuprinde 3–7 lecții.

Model

Unitatea de învățare: ...
Nr. de ore alocate: ...

Nr. crt.	Detalii de conținut	Obiective de referință	Activități de învățare	Resurse	Evaluare	Observații

Aplicarea probei de evaluare presupune următorul demers didactic:
- stabilirea obiectivelor de evaluare, corespunzător unității de învățare, derivate din obiectivele cadru și obiectivele de referință;
- stabilirea descriptorilor de performanță pe baza cărora se apreciază elevii cu calificativele: F.B., B., S.;
- elaborarea probei de evaluare care conține itemii (cerințele) pe baza cărora se constată gradul de realizare a obiectivelor stabilite.

(3) *Proiectul de lecție* este o anticipare ideală, o perspectivă globală și completă a lecției care cuprinde succesiunea evenimentelor didactice, obiectivele concrete, detalierea conținuturilor, strategiile de învățare și evaluarea.

Model

Școala: ...
Aria curriculară: Limbă și comunicare
Disciplina: Limba și literatura română
Învățător/Învățătoare: ...
Clasa: ...
Data: ...

Proiect de lecție

Subiectul lecției: ...
Tipul lecției: ...

Scopuri: ...

Obiective operaționale: pe parcursul și la sfârșitul lecției elevii trebuie:

O_1 să ...

O_2 ...

O_n ... etc.

Strategii didactice:

- *Metode și procedee*: conversația, exercițiul, explicația, joc didactic, activitate independentă etc.
- *Mijloace de învățământ:* .....

Bibliografie: .....

Scenariul lecției

Etapele lecției	Obiective operaționale	Conținuturile învățării	Strategii didactice	Resurse
I Momentul organizatoric II Captarea atenției III Anunțarea titlului lecției și a unor obiective IV Dirijarea învățării V Feedbackul VI Încheierea lecției				

2. *Sensurile conceptului de curriculum*

Conceptul de *curriculum* provine din limba latină (*curriculum* — plural *curricula* — „alergare", „cursă", „drum").

„În accepțiune modernă, în *sens larg*, curriculumul nu vizează numai conținuturile instructiv-educative incluse în programele școlare și universitare, planurile de învățământ școlare și universitare, programele școlare și universitare, manualele școlare și universitare, ariile de studii, ariile tematice, subiectele punctuale etc., ci și sistemul experiențelor de învățare și formare, directe și indirecte ale elevilor și studenților, experiențe corespunzătoare celor trei mari categorii de educație, care se îmbină și se completează reciproc: educație formală, neformală și informală"[1].

Așadar, în *sens larg*, conceptul de *curriculum* descrie ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare în care este antrenat elevul pe durata școlarizării sale.

În *sens restrâns*, *curriculum* înseamnă ansamblul documentelor școlare de tip reglator care cuprinde datele esențiale privind procesele educative și experiențele de învățare oferite elevului de către școală. De obicei, aceste documente sunt denumite *curriculum formal* sau *oficial.*

[1] Ionescu, Miron; Radu, Ion, *Didactica modernă*, p. 96.

Curriculumul poate fi:

- *curriculum formal* sau *oficial*;
- *curriculum informal*, care cuprinde „ansamblul experiențelor de învățare și dezvoltare indirecte, rezultate ale interacțiunii educatului cu mijloacele de comunicare în masă, interacțiunea în mediul social, cultural, economic, familial, al grupului de prieteni, al comunității etc."[1]
- *curriculum neformal (non-formal)*, care se referă la obiectivele și conținuturile activităților instructiv-educative neformale, cu caracter opțional, complementare școlii, structurii și organizării într-un cadru instituționalizat extrașcolar (cluburi, asociații sportive, artistice, tabere, centre de pregătire profesională).[2]

Mai există și alte categorii de curriculum, în funcție de anumite criterii:

- *curriculumul recomandat* are rolul de ghid general pentru cadrele didactice, susținut de grupuri de experți sau chiar de autoritatea guvernamentală;
- *curriculumul predat* cuprinde ansamblul materialelor folosite pentru realizarea experiențelor de învățare și de dezvoltare oferite de educator elevului în activitățile didactice curente;
- *curriculumul învățat* constă în achizițiile elevului;
- *curriculumul suport* se referă la ansamblul materialelor curriculare auxiliare: culegeri de probleme, culegeri de texte, îndrumătoare didactice, atlas, dicționare, software educațional etc.;
- *curriculumul testat* se referă la experiențele de învățare și dezvoltare apreciate și evaluate cu ajutorul testelor sau al probelor de evaluare.

3. *Etape ale procesului scrierii la clasa I*

Demersul didactic de formare a deprinderii de scriere presupune următoarele etape:

a. *intuirea literei*, scrise pe o planșă, pe baza analizei elementelor grafice care o compun;

b. *realizarea sintezei elementelor grafice* prin scrierea demonstrativă pe tablă de către cadrul didactic care verbalizează acțiunea, numește elementele grafice, spațiile pe care se scriu, de unde începe și unde se termină acțiunea grafică;

c. *identificarea literei asociate sunetului respectiv* în cuvinte exemplificate de către elevi, în alfabetarul decupat și în alfabetarul copiilor, în manual și în alte planșe, afișe, extrase, benzi decupate;

- exerciții de încălzire a mușchilor mici ai mâinii: „cântatul la pian", „frământarea pâinii", „punerea/scoaterea mănușilor" ș.a.;

d. *simularea scrierii literei* de către elevi împreună cu cadrul didactic care explică elementele grafice și gesturile scrierii: se simulează scrierea în aer cu degetul, pe bancă, în podul palmei cu stiloul și ochii închiși, apoi cu ochii deschiși;

e. *scrierea literei la tablă* de către doi–trei copii;

[1] Ionescu, Miron; Radu, Ion, *op. cit.*, p. 97.

[2] Cristea, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici.*

– *reamintirea regulilor tehnice și grafice*;
f. *scrierea în caiet*, după model, de către fiecare copil, a cel puțin trei litere; sunt necesare:
– *controlul individual al scrierii*: cadrul didactic apreciază corectitudinea, explică, corectează, recomandă, demonstrează acolo unde este necesar;
– *joc didactic de relaxare*, de înlăturare a oboselii și de preîntâmpinare a plictiselii;
– reluarea scrisului cu alte trei litere sau un rând;
– controlul și aprecierea activității fiecărui elev, evaluări și recomandări.

În lecțiile de învățare a unei litere noi este necesar să se reactualizeze literele învățate anterior, să se stabilească asemănări și deosebiri între acestea, pentru a se evita confuziile. Periodic trebuie repetate și sistematizate literele însușite.

În momentul scrierii cuvintelor trebuie acordată atenție scrierii legăturilor dintre litere și scrierii în duct continuu, fără întreruperi, pentru a nota semnele diacritice. Se impune repetarea și explicarea de mai multe ori a gesturilor grafice, a elementelor componente ale literelor și ale legăturilor dintre acestea.

Formarea deprinderii de a scrie corect și caligrafic este fundamentală în evoluția intelectuală a elevului.

TESTUL 3

Subiectul I

■ Amintiri din copilărie
de Ion Creangă

Romanul este o specie a genului epic în proză, de dimensiuni mari, cu acțiune complexă, desfășurată pe mai multe planuri, într-o perioadă de timp și un spațiu ample, la care participă personaje numeroase. Romanul presupune un narator, obiectiv sau subiectiv, și îmbinarea modurilor de expunere: descrierea, dialogul, monologul și narațiunea, care este dominantă. În unele romane descrierea poate fi redusă, iar monologul inexistent.

Opera literară *Amintiri din copilărie* întrunește trăsăturile romanului, ale unui *roman memorialistic*, „roman al copilăriei copilului universal", cum îl aprecia criticul G. Călinescu.

Acest roman cuprinde patru capitole, fiecare începând cu o *expoziție*: descriere a locului acțiunii, schița de portrete ale personajelor implicate în acțiune.

Un element de originalitate a romanului este relația *autor–narator–personaj implicat*. *Naratorul* adult se transpune în personaj, de aici *caracterul subiectiv*, de profundă rezonanță afectivă a evocării și de mândrie pentru apartenența la un spațiu și la o comunitate exemplare: „Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni erau în părțile noastre, pe când începusem și eu, drăgăliță Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului;

sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii. Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu era numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învârti și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor" (capitolul I). Sătenii se disting prin vrednicie și dragoste de viață. Din galeria acestora se desprind câteva personaje semnificative, individualizate fiecare printr-o trăsătură: părintele Ioan, care se ostenea pentru binele enoriașilor săi, a înființat școala, la care preda cu mare cinste bădița Vasile, flăcăul „voinic, frumos și rușinos ca o fată mare". În antiteză cu acesta apare dascălul Iordache, „fârnăitul de la strana mare", care „clămpănea de bătrân" și „mai avea și darul suptului"; printre școlari se află și Smărăndița popii, „o zgâtie de copilă ageră la minte", silitoare, dar și zburdalnică, ea fiind prima care face safteaua Calului Bălan și a Sfântului Nicolae, „făcătorul de vânătăi".

Fiecare capitol reia descrierea satului, a familiei, din altă perspectivă, și completează galeria de personaje.

Desfășurarea acțiunii:

În capitolul I este înfățișat satul, acțiunea se concentrează asupra instruirii lui Nică – anii de școală, în satul Humulești și la Broșteni, cu vestitele peripeții: contaminarea cu râie de la caprele Irinucăi, gazda acestuia și a lui Dumitru, unchiul său, distrugerea casei și fuga cu pluta pe Bistrița. Capitolul al II-lea surprinde atmosfera de familie, emoția evocării părinților și fraților, jocurile copilăriei și întâmplări pline de haz: tăiatul porcului, uratul la sărbătorile de iarnă, furatul cireșelor de la mătușa Mărioara, întâmplarea cu pupăza, la scăldat, capitolul încheindu-se cu un autoportret hazliu. Satul natal și familia reprezintă paradisul copilăriei. „Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului... la prichiciul vetrei cel humuit... la cuptiorul... și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea bună, și șturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa".

Universul copilăriei se constituie din spațiul și atmosfera domestică, simplă, păstrătoare de vechi tradiții, exemplare, aproape mitizate.

Chipurile părinților și ale bunicilor se individualizează prin câteva trăsături: Smaranda Creangă, „plină de minunății", „vestită pentru năzdrăvăniile sale", întruchipează dragostea maternă, îmbinând iubirea și îngăduința cu severitatea. Dorește să-și vadă fiul popă și este neînduplecată în hotărârea de a-l școli. Tatăl, cu spirit practic, realist, neîncrezător în fețele bisericești care-i instruiesc fiul, îi transmite lui Nică înțelepciunea experienței de viață. Bunicul, David Creangă, este susținătorul învățăturii, prețuind cartea, iar bunica se înduioșează de orice lucru, revarsă prisosul ei de bunătate și iubire.

Acțiunea urmărește anii de școală de la Humulești la Broșteni, la Fălticeni (capitolul al III-lea) până la sosirea la Socola (capitolul al IV-lea), cu care se încheie romanul. Multă vreme critica literară a considerat *Amintiri din copilărie* o operă literară neterminată. În realitate, imaginea finală este simbolică: ajunși la Socola în căruța lui moș Luca, Nică și Zaharia Gâtlan se adăpostesc sub un plop mare unde se adunase o mulțime pestriță: dascăli, tineri, alții mai vârstnici cu părinții lor, „preoți și mireni, și mărturisindu-și unul altuia păcatele!...", un loc și o colectivitate de la care începea o nouă etapă a vieții. Romanul se încheie cu ieșirea din universul copilăriei prin drumul la Iași și intrarea în marea viață a tânărului (*deznodământul*).

În acest roman cu puternică amprentă subiectivă, *conflictul* se stabilește între o comunitate tradițională bine întemeiată, cu norme morale stricte și cei care le încalcă, fie că aceștia sunt copiii neastâmpărați (întâmplările hazlii) sau adulții care abdică de la propriile lor îndatoriri: preoți și dascăli lacomi, vicioși, popa Oslobanu, dascălul Iordache etc., oameni hapsâni (moș Vasile și mătușa Mărioara etc.). Biserica și școala reprezintă ținta necruțătoarei critici a naratorului. *Punctul culminant* al conflictului se află în capitolul al III-lea — școala de catiheți din Fălticeni și bătaia din casa lui Pavel Ciubotariul.

Personajele pot fi grupate în două categorii: personaje evocate cu dragoste, respect și duioșie și personaje pe care naratorul nu le agreează, înfățișate critic, celebru fiind portretul generic al preotului schițat de moș Vasile: „Vorba ceea: picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță și pântece de iapă se cer unui popă... Bine-ar fi, Doamne iartă-mă, ca fețele bisericești să fie mai altfel!... Dar... veți fi auzit voi, că popa are mână de luat, nu de dat; el mănâncă și de pe viu și de pe mort. Vedeți cât de bine trăiește Mecetul, fără să muncească din greu ca noi..." Sau celebrul Trăsnea, elevul incapabil să învețe după manualele vremii și Davidică, mândrețe de flăcău de la munte care n-a avut parte să se preoțească, „a murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, peritu-le-ar numele să le piară, că au mâncat juvaer de flăcău!"

Romanul *Amintiri din copilărie* se remarcă prin *arta narativă* și *portretistică*, prin *umor* și *oralitate*. Creangă a fost un neîntrecut mânuitor al vorbirii populare: lexic popular și regional, construcții (fraze) de tip popular, a valorificat proverbele, ziceri (expresii) populare, interjecții. Pentru caracterizarea unor personaje sau situații, naratorul are la îndemână zicători, exclamații folclorice, uneori imprecații ș.a. Apar frecvent *hiperbola*, *ambiguitatea*, *subînțelesul*, *jocul de cuvinte* etc. Toate acestea constituie elemente de originalitate a operei.

■ Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război de Camil Petrescu

Conceptul de *roman* — vezi p. 72.

Opera literară *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu întrunește caracteristicile romanului, ale unui *roman subiectiv*, realizat din perspectiva *personajului narator*, Ștefan Gheorghidiu. Scris la persoana I, romanul se axează pe două experiențe fundamentale de viață, experiența iubirii și a căsniciei, pe de o parte, și experiența războiului, confruntarea cu moartea, pe de altă parte,

reconstituite și retrăite cu profundă luciditate de către personajul narator. Aceste experiențe de viață au determinat structura romanului, cele două părți reflectate și în titlu, unitatea operei fiind asigurată de complexitatea personajului narator, personaj principal. Critica literară a apreciat că prima parte a romanului are caracter de confesiune, de jurnal intim, iar partea a doua se înrudește cu un jurnal de război. G. Călinescu consideră romanul lui Camil Petrescu „o proză superioară. Personajul principal, Ștefan Gheorghidiu, este „un om cu suflet clocotitor de idei și pasiuni, un om inteligent și neprihănit totodată, plin de subtilitate, de pătrundere psihologică, dar și naiv, cu inocență (și cu talent) de poet, vorbește despre dragostea lui, despre femeie, așa cum o vede el, despre oameni, despre nașterea pământului din haos etc. și din acest monolog nervos se desprinde încetul cu încetul o viață sufletească, indeterminată dar reală, un soi de simfonie intelectuală, care te surprinde prin exactitatea cu care elemente disparate se întrețes, care te încântă prin plăcerea ce poate rezulta din calitățile psihice".[1]

Prin *tehnica retrospecției*, prima parte a romanului, compusă din șase capitole și partea a doua cu șapte capitole, fiecare cu câte un titlu semnificativ, dezvăluie drama iubirii și a căsniciei din perspectiva experienței războiului, prin fine și lucide investigații psihologice.

În *expoziție*, capitolul intitulat „La Piatra Craiului, în munte", se precizează momentul începerii acțiunii, primăvara anului 1916, (*retrospecție*) (*intriga*) și se descriu, cu subtilă ironie, celebrele fortificații de pe Valea Prahovei, între Bușteni și Predeal. Acțiunea din acest prim capitol este posterioară întâmplărilor relatate în partea I a romanului, scriitorul apelând aici la un artificiu de compoziție. Întâmplarea de la popotă, discutarea unei crime pasionale, declanșează răbufnirea pătimașă a lui Ștefan Gheorghidiu, exasperat de platitudinea gândirii camarazilor săi. Personajul e suscitat din cauza dorinței de a-și vizita soția, pe Ela, aflată la Câmpulung și a incertitudinii în privința primirii permisiei. I se destăinuie prietenului său, Orișan, căruia îi explică ce înțelege el prin iubire: „O iubire mare e mai curând un proces de autosugestie... Trebuie timp și trebuie complicitate pentru formarea ei. [...] Iubești întâi din milă, din îndatorire, din duioșie, iubești pentru că știi că asta o face fericită, îți repeți că nu e loial s-o jignești, să înșeli atâta încredere. Pe urmă te obișnuiești cu surâsul și vocea ei, așa cum te obișnuiești cu un peisaj. Și treptat îți trebuiește prezența ei zilnică. Înăbuși în tine mugurii oricăror altor prietenii și iubiri. Toate planurile de viitor ți le faci în funcție de nevoile și preferințele ei. Vrei succese ca să ai surâsul ei. [...] Orice iubire e ca un monoideism, voluntar la început, patologic pe urmă"; „Trebuie să se știe că și iubirea are riscurile ei. Că acei care se iubesc au drept de viață și de moarte unul asupra celuilalt". Dorința lui Gheorghidiu de a răspunde chemării soției sale este atât de mare, încât, dacă nu obține permisia cerută, este hotărât să dezerteze.

Restul romanului reprezintă reconstituirea evenimentelor care determină drama personajului, drama absolutului, consumată într-un timp relativ scurt, de când s-a înfiripat dragostea pentru Ela și căsnicia lor de doi ani și jumătate. În prim-plan apar

---

[1] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, p. 661.

frământările și suferințele lui Ștefan Gheorghidiu, torturat de incertitudine: îl înșală soția sa ori nu (*conflictul interior*): „Îmi petreceam timpul spionându-i prietenile, urmărind-o, făcând probleme insolubile din interpretarea unui gest, din nuanța unei rochii și din informarea lăuntrică despre cine știe ce vizită la vreuna dintre mătușile ei. Era o suferință de neînchipuit care se hrănea din propria ei substanță".

Singura certitudine a personajului era că se căsătoriseră din dragoste și că au fost fericiți cât timp, ca studenți săraci, au dus o existență boemă. Își amintește că la începutul prieteniei lor n-a iubit-o pe Ela, întârzia la întâlniri, dar se simțea măgulit că este iubit „atât de pătimaș" de cea mai frumoasă și mai râvnită studentă de la universitate.

Desfășurarea acțiunii primei părți a romanului ilustrează concepția lui Gheorghidiu despre iubirea absolută. Dragostea lui s-a clădit pe orgoliu, dar a devenit patimă, unitate sufletească: „femeia aceasta începuse să-mi fie scumpă tocmai prin bucuria pe care eu i-o dădeam, făcându-mă să cunosc astfel plăcerea neasemănată de a fi dorit și de a fi eu însumi cauză de voluptate".

Odată cu primirea moștenirii lăsate de unchiul său, Tache Gheorghidiu, și cu pătrunderea în așa-zisa lume bună, high-life, Ștefan descoperă treptat adevăratul chip al soției sale, are revelația discrepanței dintre realitate și imaginea pe care el și-o făcuse despre Ela.

Cu impresionantă luciditate, Ștefan Gheorghidiu surprinde această revelație și deci drama: „Mă cuprindea o nesfârșită tristețe văzând că nici femeia asta, pe care o credeam aproape suflet din sufletul meu, nu înțelegea că poți să lupți cu îndârjire și fără cruțare pentru triumful unei idei, dar în același timp să-ți fie silă să te frămânți pentru o sumă, fie ea oricât de mare, să lovești aprig cu coatele".

Gheorghidiu descoperă interesul Elei pentru bani, pentru lux, pentru petrecerile în bandă, organizate de verișoara lui, Anișoara, atracția pentru dans și frivolitate, pentru snobismul noilor prieteni. Observă comparația pe care Ela o face între el, soțul ei, preocupat de filozofie și dezinteresat de viața mondenă, și snobii din noul lor anturaj: „[...] viața mi-a devenit curând o tortură continuă. Știam că nu mai pot trăi fără ea". O suferință de neînchipuit a devenit excursia la Odobești, organizată de Anișoara de Sfinții Constantin și Elena. De la plecare Gheorghidiu observă manevrele Elei pentru a se afla alături de tânărul Grigoriade, vag avocat, mare dansator și râvnit de toate doamnele din grup: „am înțeles mai târziu, mai mult mort, că intrusul, în patima apropierii lor, eram eu". Conversația în timpul drumului îi includea numai pe ei. La Odobești, în timpul mesei, a avut pentru Grigoriade gesturi pe care Ștefan le considera manifestări de intimitate: „Fiecare credem că femeia care ne iubește are, păstrate pentru noi, anumite mici gesturi de mângâiere și frumusețe, gesturi cărora noi le dăm un anume înțeles și ne e o suferință crâncenă să vedem că le are și pentru altul". Descoperă „cu uimire dureroasă" că Ela plânge pentru că Grigoriade curtează altă doamnă din grup: „Mă chinuiam lăuntric ca să par vesel, dar nu puteam suporta prea mult minciuna și ochii îmi deveneau triști". Gheorghidiu își amintește când soția sa i se dăruia total, îl însoțea la cursuri ascultând atentă teze dificile sau îl ruga să-i explice filozofie, iar acum o vedea lăcrimând pentru un om superficial și frivol: „Niciodată nu m-am simțit mai descheiat de mine

însumi, mai nenorocit. Am crezut atâta vreme că eu sunt singurul motiv de durere sau de bucurie pentru femeia mea, iar azi descopeream că ochii ei sunt gata să plângă pentru altul, că suferea și ea, plăpândă, ceea ce eu înduram ros în adânc, de două zile, dar ea pentru un om care mie mi se părea cel dintâi venit". Conform doctrinei catolice „soțul și soția sunt predestinați de la facerea lumii, [...] peste catastrofele vieții, uniți și egali unul cu altul, față-n față unul cu altul, ca în această viață, vor fi și în veșnicia viitoare. E și una dintre cele mai frumoase imagini create de gândirea omenească". Spirit însetat de absolut, revelația pe care o trăiește Gheorghidiu duce la „prăbușire lăuntrică". Durerea sufletească se repercutează și asupra fizicului: „mi-era pielea uscată, capul dur și gol să poți lovi cu ciocanul în el, parcă tot gâtul plin de cârlți".

În scurt timp, la altă petrecere în „bandă", Ștefan, care nu se simte în largul său, îi cere soției sale să meargă acasă, ea nu acceptă, de aceea el va petrece seara în compania unei femei de moravuri ușoare până la sosirea Elei. Această faptă are drept urmare prima lor despărțire. Ștefan Gheorghidiu descoperă că viața fără soția sa este un adevărat chin. Slăbește și este nefericit, dar, din orgoliu, răspândește zvonul că duce o viață de petreceri. O va întâlni întâmplător, deși adesea frecventa locuri unde știa că poate apărea și ea. Ela nu ascunde durerea despărțirii, „îndura parcă o suferință peste puterile ei".

O altă întâlnire cu Ela îl face pe Gheorghidiu să înțeleagă rolul acestei femei în viața sa: „Simțeam că femeia aceasta era a mea în exemplar unic, așa ca eul meu, ca mama mea, că ne întâlnisem de la începutul lumii, peste toate devenirile, amândoi, și aveam să pierim la fel amândoi"; „Pentru mine însă, care nu trăiesc decât o singură dată în desfășurarea lumii, ele [întâmplările] au însemnat mai mult decât războaiele pentru cucerirea Chinei, decât șirurile de dinastii egiptene, decât ciocnirile de aștri în necuprins, căci singura existență reală e aceea a conștiinței. Și în organizarea și ierarhia conștiinței mele, femeia mea este mai vie și mai reală decât stelele distrugător de uriașe, al căror nume nu-l știu".

Împăcarea este urmată de alte tribulații. După împăcare, au petrecut o lună la Constanța, ca altă lună de miere, dar curând reîncep certurile. Ela nu vrea să aibă copii. La petreceri încearcă să-l evite pe Grigoriade, dar Ștefan bănuiește că se văd nestingheriți în vreo garsonieră.

În februarie, fiind concentrat la Azuga, Gheorghidiu primește o permisie, sosește pe neașteptate în București, constată că soția lui lipsește de-acasă întreaga noapte („S-a făcut în mine un pustiu imens, un nucleu de dureri"), iar la sosirea ei dimineața, fără alte explicații, îi comunică hotărârea de a se despărți, convins că ea a petrecut noaptea cu Grigoriade. Ajunsese la o tristă, dureroasă convingere: „Niciodată femeia aceasta nu mă iubise". A doua despărțire de Ela este și mai chinuitoare: „Căutam din nou, în toate localurile, ca s-o văd, dar dacă o găseam, plecam numaidecât, ca un cuțit înfipt și rămas în piept. De zeci de ori pe zi deveneam alb ca varul din cauza unui amănunt, care ar fi putut fi în legătură cu ea în cea mai banală dintre convorbiri. De altminteri, toată suferința asta monstruoasă îmi venea din nimic. Mici incidente care se hipertrofiau, luau proporții de catastrofe".

Căuta orice prilej de-a o vedea pe Ela, orice întâlnire cu ea îi era benefică. Niciodată nu o văzuse în prezența altui bărbat. La un moment dat, Gheorghidiu află că Ela este bolnavă, se grăbește să-i trimită cărți, un buchet de flori și o scrisorică. Ea răspunde cu demnitate, ascunzând atât starea sănătății, cât și jena financiară.

Spre deosebire de Ela, care nu ascundea suferința despărțirii, Gheorghidiu, din orgoliu, maschează durerea copleșitoare, afișând când indiferență, când viața de petreceri pe care o duce. Alteori, dedicându-se studiului filozofiei, are impresia că există „o lume superioară dragostei și un soare interior, mult mai calm și mult mai luminos în același timp" — lumea metafizică.

Într-o zi, căutând prin sertare, descoperă scrisoarea Anișoarei prin care o ruga pe Ela să doarmă la ea, soțul fiindu-i plecat la țară. Era tocmai noaptea când Ștefan, sosit de la Azuga, nu o găsise acasă. Cei doi se împacă și în scurt timp Ela se stabilește la Câmpulung pentru a fi mai aproape de locul unde era concentrat regimentul lui Gheorghidiu. De la Câmpulung, Ela îi trimite o scrisoare chemându-l. Este momentul cu care începe romanul — incidentul de la popotă.

Gheorghidiu obține permisia, dar ajungând la Câmpulung trăiește dezamăgirea să constate că a fost chemat nu din dragoste, ci din grija pentru viitorul ei, Ela cerându-i să-i asigure existența dându-i o parte din capitalul de la bancă. Ștefan devine cu atât mai furios, cu cât află că și Grigoriade este în oraș. Rătăcind pe străzi se întâlnește cu locotenentul-colonel care-i comunică intrarea României în război și se oferă să îl ducă la unitate cu trăsura sa. „Simt că sunt între viață și moarte", își spune el, pentru că trebuie să părăsească orașul înainte de a o pedepsi pe Ela și pe amantul ei. Pe drum, i se pare că toate povestirile picante ale colonelului o au drept protagonistă pe Ela: „E în mine o fierbere de șerpi înnebuniți". Suferința atroce îl determină să plănuiască dezertarea pentru a-i pedepsi pe vinovați. Nu va reuși să înfăptuiască acest gând, ultima noapte de dragoste devenind întâia noapte de război, așa cum atrage atenția titlul romanului.

Eroul devine participant la campania care viza alungarea trupelor Imperiului din Ardeal. Noua experiență de viață, războiul și permanenta confruntare cu moartea, dă alte valori dramei personajului, care va trăi altă revelație și altă deziluzie: „Drama războiului nu e numai amenințarea continuă a morții, măcelul și foamea, cât această permanentă verificare sufletească, acest continuu conflict al eului tău, care cunoaște altfel ceea ce cunoaștea într-un anumit fel".

Primele impresii ale mărșăluirii, veștile despre aruncarea în aer a unui pod cu soldați români, convingerea că va muri constituie un conglomerat de trăiri psihice și biologice. Gheorghidiu înțelege cât de chinuitoare este așteptarea morții care pândește de oriunde. Observă lipsa de pregătire militară a comandanților, ordinele contradictorii, deplasările absurde, artileria ajungând să tragă în propriile trupe. Soldați și gradați sunt fascinați de ordinea și exactitatea cu care se desfășurau manevrele inamicului. Li se ordonă să treacă Oltul sub tirul intens al artileriei nemțești, astfel că unii văd că un soldat căruia îi fusese retezat capul continuă să fugă. În timpul unui atac puternic, soldații își ascund capul sub un pod ori sunt acoperiți de pământul răscolit de explozii (capitolul „Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu").

Naratorul este terorizat de zgomotul asurzitor al exploziilor: „În clipa asta am avut impresia că s-au ciocnit două locomotive, cu un zgomot de iad și am văzut două

căruțe crescute într-un munte de fum. Orișan trebuie să fi fost făcut praf, cu oamenii lui cu tot", „Nervii plesnesc, pământul și cerul se despică, sufletul a ieșit din trup ca să revină imediat ca să vedem că am scăpat. Nu îndrăznim totuși să dezlipim obrazul de pământ"; „Șuierăturile groaznice au ceva de șarpe de fier, de venire întinsă, de « direct amenințător »... căci plesnesc în detunături metalice, care sunt ca niște rupturi deasupra omenescului, răcnetul din rărunchi al întregului fier din univers"; „Suntem așa, sub cerul vast și pământul nu vrea să ne primească. Trăsnete vin mereu în noi dar flăcările nu le vedem, căci închidem cu încleștare ochii"; „Animalic, oamenii se strâng unii lângă alții, iar cel de la picioarele mele are capul plin de sânge. Nu mai e nimic omenesc în noi"; „Exploziile, ca prăbușiri de locomotive înroșite una într-alta, îmi înfig, cu lovituri de baros, cuie în timpane și cuțite în măduva spinării"; „Creierul parcă mi s-a zemuit, nervii, de atâta încordare, s-au rupt ca niște sfori putrede. Nu pot nici măcar să-mi dau seama dacă oamenii din jurul meu sunt mereu aceiași, dacă au căzut, și câți" etc.

Din discuția cu un prizonier neamț, Gheorghidiu află regulile războiului, iar aceia care nu le cunosc sau nu le respectă, precum a făcut armata română, provoacă jertfe inutile, nu sunt eroi.

Asemenea lui Stendhal (în romanul *Mănăstirea din Parma*, descrierea luptei de la Waterloo), Camil Petrescu creează o *imagine* zguduitor de *realistă* a războiului. *Autenticitatea* este realizată și prin includerea în structura romanului a unor fragmente de ordine militare, a unor extrase din presa vremii ș.a.

Grozăvia războiului îl face pe erou să-și schimbe perspectiva: drama incertitudinii este acum estompată, locul ei luându-l drama combatantului aflat clipă de clipă sub amenințarea morții.

Gheorghidiu e rănit în luptă, iar după însănătoșire pleacă la București, unde întâlnirea cu soția sa nu-i produce nicio bucurie. O observă cu răceală, îi judecă gesturile și vorbele: „[...] totuși îmi trece prin minte, ca un nour de întrebare... Dar dacă nu e adevărat că mă înșală? Dacă din nou am acceptat o serie greșită de asociații? Dacă e o simplă coincidență, ca de pildă atunci când am întâlnit pe colonel, ca atâtea în viață? Dar nu, sunt obosit și mi-e indiferent chiar dacă e nevinovată".

Scrisoarea anonimă pe care o găsește îl înștiințează de infidelitatea soției, precizându-i momentele rendez-vous-urilor: „Ce n-aș fi dat altădată pentru ca să am certitudinea că mă înșală. Cum așteptam la pândă, cu fruntea arsă și pumnii crispați".

Deznodământul acestei drame este despărțirea. Trecut prin experiența războiului, Gheorghidiu e calm și privește cu luciditate în urmă: „Mă gândesc halucinat că aș fi putut ucide pentru femeia asta...". Îi dăruiește Elei încă o sumă ca aceea pe care Ela i-o ceruse la Câmpulung și casele din Constanța. Îi scrie că-i lasă tot ceea ce există în casă, obiecte de preț, cărți, lucruri personale, dar și amintiri, „adică tot trecutul". Ca și iubirea lui și despărțirea este absolută, Ștefan renunțând la tot, de fapt anulând totul, desprinzându-se cu totul de povestea lor de iubire.

Conflictul interior se desfășoară pe fundalul unui *conflict exterior*, realitatea social-politică a vremii, pe care naratorul o reconstituie cu un acut simț critic: dezbaterile politice din parlament, lumea politicienilor și a afaceriștilor reprezentată de unchii Tache și Nae Gheorghidiu, de Vasilescu Lumânăraru, discuția din tren (în timpul călătoriei la Curtea de Argeș), participarea României la Primul Război Mondial.

Elementele de originalitate decurg din concepția scriitorului despre literatură, din *idealul său artistic de autenticitate* afirmat în eseul *Noua structură și opera lui Marcel Proust*: „Să nu descriu decât ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gândesc *eu*... Aceasta-i singura realitate pe care o pot povesti... Dar aceasta-i *realitatea conștiinței* mele, *conținutul meu psihologic*... Din mine însumi, eu nu pot ieși... Orice aș face eu nu pot descrie decât propriile mele senzații, propriile mele imagini. Eu nu pot vorbi onest decât la persoana întâi..."[1].

Subiectul al II-lea

A.

1. *întuneric* vs. lumină
   a începe vs. a sfârși, a termina, a finaliza
   etern vs. vremelnic, temporar, trecător, efemer, pieritor
   cel dintâi vs. ultimul

2. *fu* – verb predicativ.
   n-a fost – verb predicativ.
   era – verb predicativ.
   nu fuse – verb predicativ.
   e (stăpânul) – verb copulativ.

3. *de văzut* – subiect exprimat prin verb la modul supin.
   celor nefăcute – atribut adjectival exprimat prin adjectiv, precedat de articolul adjectival.
   iată – predicat verbal exprimat prin interjecție.
   mult – complement circumstanțial de mod exprimat prin adverb de mod.

4. „s-o priceapă" – propoziție subordonată atributivă.
   „Căci era un întuneric ca o mare fără-o rază" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.
   „Care s-o vază" – propoziție subordonată atributivă.
   „Cum din chaos face mumă" – propoziție subordonată subiectivă.
   „iară el devine Tatăl." – propoziție subordonată subiectivă.

B.

1. După atâta efort depus, *trăgea nădejde* că va reuși.
   Se observa pe teren cum jucătorii *trăgeau de timp*.
   Pentru fiecare faptă reprobabilă, orice om trebuie *tras la răspundere*.
   Vânzătorul se obișnuise *să-i tragă pe sfoară* pe cumpărătorii neatenți.
   Mă uimea cum *trăgea foloase* din orice situație.

---

[1] Camil Petrescu, *Teze și antiteze*, Eseuri alese, Biblioteca pentru toți, Editura Minerva, București, 1971, p. 27.

Omul curios *trăgea cu urechea* la ceea ce se auzea dincolo de ușă.
După un antrenament dur, abia *își* mai *trăgea sufletul.*
Se hotărî *să tragă un pui de somn.*
Văzându-l pe marginea prăpastiei, *a tras o sperietură* grozavă.

2. *lui* – pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, forma accentuată: Intenția *lui* fusese lăudabilă (cazul genitiv) / *Lui* i s-a încredințat o misiune importantă (cazul dativ).
   lui – articol hotărât, proclitic: Creația literară a *lui* Mihai Eminescu reprezintă contribuția românească la patrimoniul cultural universal.

3. Îmi părea 1/ că *cerul și pământul* alcătuiesc un templu maiestuos. 2/
   P_2 – propoziție subordonată predicativă.

4. Într-o *fracțiune* de secundă se produse miracolul.
   Era o *fracție* cu mai multe zecimale.

   Două *sâmbete* la rând mersese la munte.
   Pe fețele copiilor apăruseră *zâmbete.*

C.

1. În continuare atitudinea liderilor sindicali era de neînțeles.
2. Agreez ideea sponsorizării tinerilor muzicieni.
3. Se anunță averse în câteva zile succesive.

Subiectul al III-lea

1. *Tehnicile muncii cu cartea din perspectiva formării capacității de receptare a mesajului scris*

În lecțiile de limba și literatura română integrate, familiarizarea, orientarea în semnificațiile textului literar (lucrul cu cartea) se îmbină cu formarea și dezvoltarea deprinderii de comunicare orală și scrisă prin însușirea, de către elevi, a cunoștințelor lingvistice, a cunoștințelor despre construirea comunicării orale și scrise cu anumite repere.

În însușirea textelor literare trebuie realizate următoarele componente ale lecturii explicative:

- *citirea integrală* a textului literar:
  – întâi, fiecare elev descifrează prin efort propriu, individual, textul literar, citirea în șoaptă urmărind rezolvarea unor cerințe, de exemplu: să identifice cuvintele și expresiile necunoscute sau numele personajelor ș.a.;
  – citirea integrală cu voce tare a textului de către elevi;
- *citirea pe fragmente* și analiza acestora. La clasa a II-a, fragmentele sunt stabilite de către cadrul didactic, elevii trebuind să recunoască personajele și să povestească textul narativ. În clasa a III-a, elevii învață să delimiteze textul literar în fragmente logice și să identifice dialogul ca element constitutiv al textului

narativ. În clasa a IV-a, elevii identifică determinanții spațiali și temporali ai acțiunii, trăsăturile fizice și morale ale personajelor;

- *povestirea orală a textului narativ* (clasa a II-a) și *formularea planului simplu de idei* (clasa a III-a), *a planului dezvoltat de idei* (clasa a IV-a);
- *scrierea planului de idei, planul simplu* (clasa a III-a), *planul dezvoltat* (clasa a IV-a);
- *citirea model* efectuată de cadrul didactic;
- *conversația generalizatoare* pe baza textului literar;
- *citirea selectivă* a textului literar;
- *formularea mesajului* textului literar;
- *citirea integrală de încheiere* a textului literar; ori de câte ori este posibil, se poate realiza *citirea dramatizată*, foarte agreată de elevi.

În general, textele literare se studiază în unități de învățare, mai multe lecții, cel puțin două lecții.

Prin textele literare se îmbogățește și se activizează vocabularul elevilor; aceștia își însușesc sensuri conotative ale unor cuvinte și expresii, sinonime, antonime și omonime. Elevii pot memora unele expresii care le-au plăcut și le pot folosi în vorbirea lor curentă.

Prin povestirea orală și scrisă a textului literar și prin formularea ideilor principale, elevii își însușesc structuri gramaticale, își formează și dezvoltă capacitatea de exprimare. Textele literare studiate pot constitui suport pentru diverse tipuri de compuneri.

2. În lecțiile de limba și literatura română creativitatea elevilor poate fi stimulată prin activități de învățare agreate de elevi, de pildă să compună o convorbire telefonică sau printr-un joc de rol: „Reporterul și intervievații", „Ghid la muzeu/Grădina Zoologică". În funcție de nivelul clasei, se acordă mai multă sau mai puțină libertate de inițiativă copiilor. Dacă este necesar, creativitatea acestora poate fi stimulată și orientată printr-un plan de idei, sub formă de întrebări:

Reporterul: — Cum te numești?
— Unde locuiești?
— Ce aptitudini consideri că ai?
— Cum îți petreci timpul liber?
— Ce reprezintă sportul pentru tine?

O caracteristică a acestui joc o constituie posibilitatea schimbării rolurilor și a antrenării în discuție a mai multor participanți.

Altă posibilitate de a stimula și valorifica potențialul creativ al elevilor o constituie compunerile libere narative, descriptive și mixte.

Pornind de la textul literar narativ, li se solicită elevilor să-și imagineze alte întâmplări și personaje sau alt final.

Creativitatea se poate dezvolta și prin diverse exerciții lingvistice, de tipul:

- exercițiu de substituire: într-un text dat li se cere să înlocuiască anumite cuvinte cu sinonime/antonime;
- exercițiu de alcătuire a unui text folosind:
  - expresii care conțin comparații;
  - figuri de stil învățate;
  - anumite expresii oferite ca suport etc.

Pentru stimularea creativității se pot folosi mijloace audio-vizuale moderne care asigură un climat educațional optim.

Alte activități de învățare prin care se stimulează creativitatea elevilor sunt compunerile cu grad diferit de independență: de la compuneri cu suport intuitiv (pe bază de ilustrații) și suport lexical (cuvinte și expresii date), la compuneri narative și descriptive cu început/sfârșit dat, compuneri cu temă/titlu indicat, la compuneri libere, cu maximum de libertate a inițiativei elevilor (de la alegerea temei și a titlului, la tipul de compoziție).

3. În sensul cel mai larg, *evaluarea*:
- vizează totalitatea proceselor și produselor care măsoară natura și nivelul performanțelor atinse de elevi în învățare;
- apreciază măsura în care rezultatele învățării sunt în concordanță cu obiectivele educaționale propuse;
- furnizează datele necesare în vederea adoptării celor mai bune decizii educaționale.

Evaluarea influențează învățarea.

În evaluare se folosesc metode tradiționale care își dovedesc viabilitatea, și anume probele scrise, probele orale și practice și metode alternative, complementare.

În probele/testele scrise, se folosesc ca instrumente de evaluare diferite tipuri de *itemi*.

În sens restrâns, itemii reprezintă elementele componente ale unui instrument de evaluare.

Aceștia pot fi:
- simple întrebări;
- un enunț (cu sau fără elemente grafice) urmat de o întrebare;
- exerciții și probleme;
- întrebări structurate sau de tip eseu.

În sens larg, itemii reprezintă și elementele de mai sus, dar și tipul de răspuns așteptat din partea elevului, deci *item = întrebare + răspuns așteptat*.

Orice item testează unul sau mai multe obiective. Formularea itemilor este precedată de formularea obiectivelor ce vor fi testate.

Tipul itemului este determinat de patru factori:
- nivelul și tipul de rezultate ale învățării;
- modalitățile concrete prin care pot fi valorificate rezultatele obținute prin testarea cu itemii respectivi;
- caracteristicile elevilor care vor fi testați și specificul disciplinei;

– timpul efectiv pentru proiectarea și administrarea itemilor, ca și pentru administrarea și prelucrarea rezultatelor obținute.

Clasificarea itemilor se realizează pe baza mai multor criterii, cei mai importanți fiind: *obiectivitatea în notare* și *tipul de răspuns așteptat.*

• Din punct de vedere al *obiectivității în notare*, itemii se clasifică în următoarele categorii și subcategorii:

(1) *itemi obiectivi*:
- itemi cu alegere duală (adevărat–fals, da–nu, corect–incorect);
- itemi cu alegere multiplă;
- itemi de tip pereche;

(2) *itemi semiobiectivi*:
- itemi cu răspuns scurt;
- întrebări structurate;

(3) *itemi subiectivi*:
- itemi de tip rezolvare de probleme;
- itemi de tip eseu structurat;
- itemi de tip eseu nestructurat.

• În funcție de *tipul de răspuns așteptat*, itemii se clasifică astfel:
(1) itemi al căror răspuns este selectat dintr-o listă de opțiuni;
(2) itemi al căror răspuns trebuie elaborat[1].

Exemplificare

(1) *Item obiectiv de tip pereche*

• Obiectiv de evaluare: elevii vor fi capabili să aleagă dintr-o listă adjectivele potrivite pentru substantivele indicate.

Enunț: Alegeți din coloana B adjectivele potrivite pentru fiecare substantiv din coloana A.

A.	B.
oameni	scund
păsări	călătoare
copil	înalți
vestmânt	mici
	cântătoare
	înțelepți
	albe
	alb
	mic
	ascultător

(2) *Item subiectiv*

• Obiectiv de evaluare: elevii vor fi capabili să prezinte trăsăturile unui personaj dintr-un text narativ studiat

Enunț: Prezintă principalele trăsături ale personajului...

[1] Dintre aceste tipuri de itemi se aleg două.

TESTUL 4

Subiectul I

■ Testament
de Tudor Arghezi

Genul liric cuprinde totalitatea operelor literare, de obicei în versuri, în care eul creator își exprimă direct sentimentele, stările sufletești, atitudinile față de lumea exterioară și față de transformările sale interioare.

Arta poetică este o operă literară care cuprinde un ansamblu de precepte referitoare la creația poetică.

Tudor Arghezi și-a exprimat convingerile artistice adesea, în poezii – arte poetice, unele așezate în fruntea câte unui volum, în eseuri și interviuri. Poezia *Testament* este arta poetică argheziană care deschide volumul *Cuvinte potrivite*, apărut în 1927.

Eul liric apare în ipostaza poetului conștient că menirea sa este să lase ca moștenire valori estetice care reprezintă o înălțare pe treapta spiritualității. Își împlinește menirea prin *cartea* născută din „seara răzvrătită", din idealurile strămbunilor care „pe brânci" au ieșit la lumină, s-au înălțat pe treptele vieții din „râpi și gropi adânci". Poetul este depozitarul vieții și aspirațiilor „robilor cu saricile pline/ De osemintele vărsate-n mine". Ca purtătoare a acestui tezaur de istorie și spiritualitate, *cartea* poetului devine „hrisov" și „treaptă" pentru urmași. Procesul de transformare a bunurilor materiale în valori spirituale implică trudă, sudoare; ca să se preschimbe „sapa-n condei și brazda-n călimară,/Bătrânii-au adunat, printre plăvani,/Sudoarea muncii sutelor de ani". La rândul său, poetul, în laboratorul lui, trudește la făurirea limbii poetice; printr-o îndârjită și îndelungată străduință, din graiul „cu-ndemnuri pentru vite" plămădește „cuvinte potrivite", sintagmă care semnifică limba poetică și definește volumul în fruntea căruia se află poezia *Testament.*

Prin abundența de verbe: „am ivit", „frământate", „am prefăcut", „făcui", „am preschimbat", „torcând", „să-mbie", „să-njure" și de metafore: „cuvinte potrivite", „leagăne", „visuri și icoane", „din zdrențe, muguri și coroane", „veninul strâns [...] miere", iese la iveală miracolul creației poetice.

Universul poetic se-nalță ca „Dumnezeu de piatră" din „cenușa morților din vatră", „hotar înalt, cu două lumi pe poale", amintind datoria „fiului" (urmașului) de a-i continua opera. Versurile reprezintă o definiție metaforică a creației poetice. „Dumnezeu" este simbolul spiritualității, epitetul „de piatră" sugerează duhul poetic ridicat din factorul terestru, cele „două lumi pe poale" pot semnifica coexistența lutului, a materialului și a spiritualului, prin care lutul se transfigurează.

Cealaltă componentă a „cărții", a poeziei, este conținutul ei ideatic, sentimente și aspirații ale omului cu care eul liric se identifică. „Durerea noastră surdă și amară" devine sunet de „vioară" care conține, în armonia ei, acidul care-l face pe stăpân să se zvârcolească, simțindu-i lucrarea corozivă: „a jucat/Stăpânul, ca un țap înjunghiat". Cuvintele „stăpân", „rob" nu trebuie înțelese cu sensul lui social, ci cu

cel conotativ: „stăpânul" este cititorul, cel care receptează poezia, iar „robul" cel care a creat-o prin suferință și aspirații — „străbunii", „bătrânii" și poetul truditor.

Tudor Arghezi a descoperit frumusețí poetice în spațiul urâtului și al degradantului; este adeptul așa-numitei „estetici a urâtului" pe care a reprezentat-o genial poetul francez Charles Baudelaire (în volumul *Florile răului*). Universul urâtului apare definit în poezia argheziană printr-o suită de metafore inedite: „Din bube, mucegaiuri și noroi/Iscat-am frumusețí și prețuri noi./Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte/Și izbăvește-ncet pedepsitor/Odrasla vie-a crimei tuturor./E-ndreptățirea ramurei obscure/Ieșită la lumină din pădure/Și dând în vârf, ca un ciorchin de negi,/Rodul durerii de vecii întregi".

În fragmentul citat, ca de altfel în întreaga poezie, aproape fiecare cuvânt devine metaforă, verbele, abundente, exprimă fascinantul proces de poetizare a vieții, a simțirii și gândirii umane, de nuntire a inspirației („slova de foc") cu truda genială a poetului creator al unui univers spiritual („slova făurită"): „Slova de foc și slova făurită/Împărechiate-n carte se mărită,/Ca fierul cald îmbrățișat în clește./Robul a scris-o, Domnul o citește,/Făr-a cunoaște că-n adâncul ei/Zace mânia bunilor mei."

Versurile finale potențează semnificația termenilor-cheie *rob–domn–buni* (străbunii, bătrânii), cei trei factori implicați în arta creației: *depozitarii*, sursă de inspirație, *poetul*, făuritorul de noi universuri spirituale, *receptorii*, consumatorii de artă, care vor fi tulburați de mesajul și de frumusețea ei, dar nu vor putea pătrunde în adâncul laboratorului și al semnificațiilor. Mesajul nu este însă pentru cititorul inocent, pentru „domnița întinsă leneșă pe canapea".

Originalitatea poeziei constă chiar în forma de testament (titlul și primele două strofe) în care este scrisă, în viziunea asupra poeziei, în lexicul inedit, de o mare putere expresivă prin cele câteva cuvinte populare, prin conotațiile contextuale: numeroase metafore, comparații („ca un țap înjunghiat", „ca un ciorchin de negi", „ca fierul cald"), epitete adesea în dublete, unele cu sens de personificare („seara răzvrătită" — de fapt, tot metaforă —, „durerea noastră surdă și amară", „izbăvește-ncet pedepsitor", „ramura obscură", „întinsă leneșă" etc.). Sintaxa poetică poartă și ea amprenta originalității: inversiuni („Pe care ascultând-o a jucat/ Stăpânul ca un țap înjunghiat", „Întinsă leneșă pe canapea,/Domnița suferă în cartea mea, „Cartea mea-i, fiule, o treaptă", ș.a.), repetiții („am luat", „am pus", „când... când" ș.a.) enumerații etc. Versificația contribuie la crearea armoniei acestei poezii: versurile au măsura de 9–10 și 11 silabe, rima este împerecheată, ritmul — iambic.

■ Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
de Lucian Blaga

Conceptele *gen liric* și *artă poetică* — vezi p. 85.

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii deschide primul volum de poezii al lui Lucian Blaga, *Poemele luminii*, apărut în 1919. Poezia este o artă poetică.

Discursul liric se construiește în jurul metaforei *luminii*, cea care dă titlul întregului volum. Relația între „lumina mea" (a eului poetic) și „lumina altora" este de opoziție, amplu ilustrată prin metafore circumscrise celor două atitudini, aceea de sporire a tainei și aceea de sugrumare a misterului lumii. În context se conturează sensul metaforei „lumina": *cunoașterea luciferică* și *cunoașterea paradisiacă*, așa cum apare în opera filozofică a lui Blaga. Cunoașterea paradisiacă este cunoașterea rațională care „sugrumă vraja nepătrunsului ascuns/ în adâncimi de întuneric"; prin patru cuvinte cu nuanțe conotative poetul sugerează taina de care este pătruns universul. „Lumina altora" refuză misterul lumii, „sugrumă" farmecul tainei. La polul opus se situează năzuința de cunoaștere a eului liric. Poezia debutează cu o profesiune de credință: „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/ și nu ucid/ cu mintea tainele"... Universul supus cunoașterii se constituie din multitudini de taine, este o „corolă de minuni"; tainele au cele mai diverse forme: „flori, ochi, buze ori morminte", prin aceste metafore cuprinzându-se lumea umană în frumusețea și complexitatea ei.

Eul liric este aici exponentul lucifericului, al acelui tip de cunoaștere care înseamnă întreținerea, adâncirea misterului, a „corolei de minuni a lumii": „sporesc a lumii taină/și-ntocmai cum cu razele ei albe luna/nu micșorează, ci tremurătoare/mărește și mai tare taina nopții,/așa îmbogățesc și eu întunecata zare/cu largi fiori de sfânt mister".

Este evident idealul expresionist al permanentei raportări a poetului la dimensiunea cosmică, copărtaș la veșnica devenire a universului, de aceea „tot ce-i ne-nțeles/ se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari/ sub ochii mei". Menirea poetului în univers este de a potența misterele, transformându-le în taine și mai profunde și mai minunate. Puterea și împlinirea unei asemenea meniri provine din dragoste pentru tainele lumii, „căci eu iubesc/ și flori și ochi și buze și morminte". Prin urmare, tipul de cunoaștere către care năzuiește eul liric este cunoașterea poetică, într-un fel asemănătoare gândirii magice.

Opoziția luciferic–paradisiac este subliniată și prin registrul verbal utilizat. Verbele cu o conotație pozitivă („sporesc", „mărește", „îmbogățesc", „iubesc") se opun celor cu o conotație negativă („sugrumă", „micșorează").

Poezia este scrisă în versuri inegale, albe. Versificația urmărește fluxul afectiv și ideatic, versul scurt având rolul de accent în discursul liric.

Într-o cugetare, Lucian Blaga explică atitudinea sa: „veacuri de-a rândul, filozofii au sperat că vor putea odată pătrunde secretele lumii. Astăzi filozofii n-o mai cred, și ei se plâng de neputința lor. Eu însă mă bucur că nu știu și nu pot să știu ce sunt eu și lucrurile din jurul meu, căci *numai așa pot să proiectez în misterul lumii un înțeles*, un rost și valori, care izvorăsc din cele mai intime necesități ale vieții și duhului meu. *Omul trebuie să fie un creator* — de aceea renunț cu bucurie la cunoașterea absolutului."

■ În dulcele stil clasic
de Nichita Stănescu

Conceptele *gen liric* și *artă poetică* — vezi p. 85.

Volumul *În dulcele stil clasic*, apărut în 1970, „arată un Nichita Stănescu mai tandru și sentimental și, până la un punct, mai retoric. Un ochi *lăuntric* se deschide și

în aceste versuri congestionate de idei, dar ceea ce domină este jubilația și afectarea unei mari suferințe erotice. Sub acest aspect, poemele își merită titlul. Mai speculativ și cu o metaforă mai abruptă, Nichita Stănescu pune în versuri *ah*-ul și *oh*-ul lui Ienăchiță Văcărescu și varsă cu prefăcătorie lacrimi în niște jalnice romanțe de o simplitate rafinată", definește criticul Eugen Simon *(Scriitori români de azi,* I) universul poetic din acest volum.

Poezia, care a dat titlul întregului volum, poate fi interpretată, deopotrivă, ca *erotică* și ca *artă poetică*, iubirea fiind o cale de cunoaștere și univers al creației poetice. Întâlnirea cu iubirea, a cărei „poveste" eul liric o exprimă „în dulcele stil clasic", devine inspirație. Iubirea însumează frumosul din toate sferele existențiale, materiale și spirituale, toate configurează evoluția „idilei" către extaz și ideal poetic. „Domnișoara", iubită și muză, s-a plămădit „dintr-un bolovan", „dintr-o pasăre amară"; aceste sintagme metaforizează inefabilul feminin și poetic. Versul „pasul tău de domnișoară", repetat de patru ori (*laitmotiv*), sugerează apariția iubirii și trecerea în altceva, în sfera poeziei; de asemenea, poartă marca dulcelui stil clasic, o anume ceremonie și curtoazie.

Strofa a treia exprimă revelația poetică, iubirea devine muză ce se va transpune în vers printr-un fenomen de transfigurare: „O secundă, o secundă/ [străfulgerarea revelației] / eu l-am fost zărit în undă./ El avea roșcată fundă./ Inima încet mi-a-fundă". Cuvântul *undă* semnifică dubla reflectare în suflet și apoi în poezie, iar versurile au valoare incantatorie, prin care se pregătește trancendentalizarea după scufundarea adânc în inimă și după anihilarea simțurilor și trăirea absolută, ca pasăre blestemată și zeiască a creației („îmi este foarte rău"), după pulverizarea concretului în abstract. Starea de rău surprinde combustia poetului în actul creației sale, dar și ipostaza de damnat, existentă și în poetica antică.

Ipostaza cu care se încheie discursul liric este aceea a contemplatorului: „Stau întins și lung". Sub orizontul poeziei, „pe sub soarele pitic, aurit și mozaic" eul liric înțelege că iubirea, deși trecătoare, „pasul trece", naște poezie, dă viață poetului; „eu rămân" consemnează absolutul pe care-l cucerește eul creator prin iubirea-muză și prin creația sa — poezia.

Structural, poezia *În dulcele stil clasic* este clasică, cuprinde cinci catrene, primele două strofe cu aceeași monorimă, în celelalte trei strofe monorime diferite, iar versul izolat „Pasul trece eu rămân", vers concluzie și versul al doilea „pasul tău de domnișoară", vers laitmotiv, conferă *modernitate* poeziei, amintind de *tehnica simbolistă.*

Și prin acest poem, Nichita Stănescu ne surprinde, își relevă inepuizabilele potențe creatoare, atât prin intuiții și viziuni poetice, cât și prin instrumente artistice; jonglează genial cu ideile și cu verbul (slova poetică).

Subiectul al II-lea

A.

1. *a proceda*: a acționa, a face.
   prețios: valoros.
   băgare de seamă: atenție, grijă, precauție, prudență.

2. *astfel* – adverb de mod.
   orice – adjectiv pronomonal nehotărât.
   se – pronume reflexiv.
   înlăuntrul (sticlei) – prepoziție.

3. În text, *a fi* este verb copulativ.
   Între aspectul Bucureștiului și al Parisului *este* o deosebire ca de la pământ la cer. (*verb predicativ*)
   Pentru aportul său la dezvoltarea aeronauticii *fusese răsplătit* cu premiul Nobel. (*verb auxiliar*)

4. „să procedezi astfel" – propoziție subordonată subiectivă.
   „să spargă gâtul prețioasei sticle" – propoziție subordonată completivă indirectă.
   „să se folosească de un ciocan" – propoziție subordonată subiectivă.
   „căci substanțele depuse se întăriseră ca piatra" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

B.

1. *Anual* se decernează premiile UNITER.
   A apărut „*Anuarul* astronomic".
   Nici în situații dramatice nu-și pierdea *rațiunea.*
   Își lua *rația* zilnică de vitamine.

2. *mai* – adverb de mod.
   lui – pronume personal.

3. Acuzația *împotriva fiecăruia* dintre delincvenți era susținută cu probe temeinice. (atribut pronominal genitival)
   Dorința lui este *de a cânta* la pian. (nume predicativ exprimat prin verb la modul infinitiv)

4. Locuțiuni:
   - *substantivale*: băgare de seamă, aducere aminte, luare-aminte.
   - *verbale*: a duce cu vorba, a face cu ochiul/mâna, a da de-a dura, a da mâna, a-și băga mințile în cap, a da bir cu fugiții, a-și da seama, a-și aduce aminte, a o lua razna, a o lua la goană, a spăla putina, a o face lată, a avea de gând.
   - *adjectivale*: de geniu, cu minte, cu stare, (bătaie) în lege, cumsecade, din cale-afară.
   - *adverbiale*: calea-valea, cu de-a sila, cu totul, din nou, pe neașteptate, de-a pururi, din când în când, din ce în ce, pe ici pe colo, așa și așa, cot la cot, pas cu pas, cu dinadinsul, într-adevăr, gata-gata, mai-mai, de jur împrejur, de aceea, nu de altă ș.a.

C.

1. Vroia să continue colaborarea cu câștigătorul concursului de urbanism.
2. Orice artist își creează o lume proprie.

3. În numărul viitor al revistei „Prietenii noștri" va apărea un articol despre regenerarea celulelor.

Subiectul al III-lea

1. *Metode și instrumente de evaluare*

În evaluare se folosesc:

• *metode tradiționale*:
- probele scrise;
- probele orale;
- probele practice;

• *metode alternative/complementare*:
- observarea sistematică a comportamentului elevilor;
- investigația;
- proiectul;
- portofoliul;
- autoevaluarea.

Metodele tradiționale vor rămâne mult timp metode de evaluare frecvente. Se pune problema asigurării unui echilibru între probele scrise, orale și practice.

Probă înseamnă orice instrument de evaluare proiectat, administrat și corectat de cadrul didactic.

Probele orale reprezintă metoda de evaluare utilizată cel mai des în clasă. Prin aceste probe se realizează:
- interacțiunea directă profesor–elev;
- flexibilitatea modului de evaluare: posibilitatea de a alterna întrebările în funcție de calitatea răspunsului;
- posibilitatea justificării răspunsurilor;
- evaluarea comportamentelor din domeniul afectiv;
- feedbackul imediat.

Pentru realizarea *probelor scrise* trebuie îndeplinite următoarele cerințe minime:
- stabilirea scopului probei și definirea obiectivelor operaționale;
- alegerea tipului de item corespunzător fiecărui obiectiv. În aceeași probă scrisă este recomandabil să se folosească două–trei tipuri de itemi;
- scrierea itemilor, respectând principalele cerințe;
- elaborarea adecvată a schemei de notare (analitică sau holistică);
- comunicarea și discutarea rezultatelor cu elevii și părinții;
- proiectarea unei strategii de ameliorare a dificultăților constatate.

Probele practice au o aplicare mai restrânsă în cadrul evaluării. Prin intermediul programei, elevii sunt informați despre tematica lucrărilor practice.

„*Observarea sistematică a comportamentului elevilor* în timpul activităților didactice este o tehnică de evaluare care furnizează o serie de informații utile, greu de obținut pe alte căi".[1]

[1] Stoica, Adrian, *Evaluarea progresului școlar*, p.125.

Cadrul didactic înregistrează aceste informații în:
- fișa de evaluare (calitativă);
- scara de clasificare;
- lista de control (verificare).

În *fișa de evaluare* sunt consemnate date factuale despre evenimentele cele mai importante observate de cadrul didactic.

Scara de clasificare conține clasificarea comportamentelor unui elev într-un număr de categorii, de exemplu:
- în ce măsură elevul participă la discuții?
  • niciodată • rar • ocazional • frecvent • întotdeauna
- în ce măsură comentariile au legătură cu tema?

Scările de clasificare pot fi numerice, grafice și descriptive.

Lista de control/verificare este o metodă de evaluare prin care cadrul didactic înregistrează numai prezența sau absența unei caracteristici sau a unei acțiuni, de exemplu, elevul a urmat/nu a urmat instrucțiunile; a cooperat/nu a cooperat cu ceilalți etc.

Investigația este o activitate care durează mai mult, nu doar una–două ore de curs. Elevul primește o sarcină prin instrucțiuni precise; rezolvarea sarcinii necesită o gamă largă de cunoștințe și capacități. Elevul are posibilitatea să aplice creativ cunoștințele și să exploreze situații noi.

Cadrul didactic poate urmări procesul, realizarea unui produs sau/și atitudinea elevului.

Însemnările investigațiilor se referă la:
- strategia de rezolvare;
- aplicarea cunoștințelor, principiilor, regulilor etc.;
- acuratețea înregistrării și prelucrării faptelor;
- claritatea argumentării și forma prezentării.

Proiectul este o activitate mai amplă decât investigația; începe în clasă prin definirea și înțelegerea sarcinii, chiar prin încercarea de rezolvare; elevul se consultă permanent cu cadrul didactic. Proiectul se încheie prin prezentarea în fața colegilor a raportului asupra rezultatelor obținute. Ca și investigația, proiectul poate fi individual sau de grup. Titlul/subiectul este ales de profesor la început; după ce elevii se deprind cu acest tip de activitate, își pot alege singuri titlurile/subiectele.

În timpul realizării proiectului se evaluează:
- alegerea metodelor de lucru;
- utilizarea corespunzătoare a bibliografiei;
- utilizarea corespunzătoare și în siguranță a materialelor și echipamentului;
- acuratețea tehnică;
- corectitudinea soluției;
- generalizarea problemei;
- organizarea materialului într-un raport;
- calitatea prezentării;
- acuratețea figurilor.

„*Portofoliul* reprezintă un instrument de evaluare complex care include rezultatele relevante obținute prin celelalte metode și tehnici de evaluare. Aceste rezulta-

te privesc probele orale, scrise și practice, observarea sistemică a comportamentelor școlare, proiectul, autoevaluarea, precum și sarcini specifice fiecărei discipline".[1]

Portofoliul, „cartea de vizită" a elevului, urmărește progresul acestuia de la un semestru la altul, de la un an de studiu la altul sau de la un ciclu de învățământ la altul. Structura și elementele componente ale portofoliului sunt, în mare parte, stabilite de cadrul didactic. Totuși, elevul are libertatea să adauge materialele considerate necesare.

În evaluarea portofoliului cadrul didactic trebuie să aibă în vedere următoarele:
- să se asigure că portofoliul a fost realizat de către elevi;
- să adune piese din portofolii pentru a compara realizările diferitelor generații;
- să ceară elevilor să autoevalueze portofoliile;
- să informeze părinții asupra portofoliilor elevilor pe măsură ce ei le realizează.

Autoevaluarea

Cadrul didactic trebuie să sprijine elevii în dezvoltarea capacității lor de autoevaluare, în raport cu obiectivele și standardele educaționale.

Autoevaluarea comportamentelor din sfera afectivă se realizează prin chestionare și prin scările de clasificare.

Informațiile rezultate din autoevaluare se vor compara cu informațiile deținute de cadrul didactic despre elev prin alte metode de evaluare, care se pun în portofoliul elevului și se vor prezenta, periodic, părinților.

Un *portofoliu complet* trebuie să mai conțină informații despre activitățile extrașcolare ale elevului, orientarea lor profesională, datele personale, competițiile școlare, rezultatele obținute, feedbackul din partea părinților ș. a.

Există *portofolii elaborate* sub îndrumarea cadrului didactic și *portofolii standardizate*, a căror formă este decisă de un centru acreditat.

2. *Rolul exercițiului în formarea capacității de receptare a mesajului scris*

Receptarea mesajului scris în clasele primare, adică procesul însușirii cititului corect, conștient, fluent și expresiv se realizează prin variate metode, ponderea cea mai mare având-o metodele formative, între care exercițiul și-a dovedit eficiența.

În clasele primare se practică mai multe tipuri ale exercițiului de citire:
- citirea în șoaptă, în ritm propriu, care presupune descifrarea textului literar de către fiecare elev. Pentru a se asigura citirea conștientă, li se cere elevilor realizarea unei sarcini de învățare: de pildă, să rețină numele personajelor sau alte nume proprii, să sublinieze cuvintele necunoscute sau să scrie expresii/structuri lingvistice care le-au plăcut (le-au reținut atenția), structuri lingvistice care exprimă dimensiunea spațială și temporală ș. a.;
- exercițiul lecturii integrale cu voce tare, în lanț, pe sărite ș. a.;
- analiza textului literar presupune explicarea cuvintelor și a expresiilor necunoscute și exercițiul de utilizare a acestora în noi structuri, povestirea orală, exercițiul de formulare a ideilor principale și a mesajului etc.;
- un alt tip de exercițiu este acela de creativitate, de la tipul cel mai simplu de exercițiu — formularea unor enunțuri cu cerințe indicate —, la alcătuirea unui text, până la compuneri libere.

Exercițiul, fiind o metodă de executare a unei acțiuni în mod repetat, duce la dobândirea unor deprinderi, de pildă deprinderea de receptare a mesajului scris — textul literar. Prin exercițiu se repetă funcții mintale (psihice) și motrice.

În activitata didactică, exercițiul este o metodă fundamentală, prin care conștient și repetat, se ajunge la:
- consolidarea priceperilor și deprinderilor;
- însușirea noțiunilor, regulilor, teoriilor care se aplică în situații variate, asigurându-se transferul de cunoștințe;
- dezvoltarea unor capacități și aptitudini intelectuale și fizice, morale și trăsături de voință și caracter;
- prevenirea uitării și a confuziilor;
- stimularea capacităților creative, a originalității, a spiritului de independență și a inițiativei.

Exercițiul este o metodă adecvată tuturor formelor de activitate care capătă o importanță deosebită în perspectiva autoeducației permanente.

3. *Obiectivele ciclurilor curriculare în învățământul primar*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 1, subiectul al III-lea, itemul 1.

TESTUL 5

Subiectul I

■ O scrisoare pierdută
de I. L. Caragiale

Genul dramatic cuprinde opere destinate reprezentării scenice. Modalitatea fundamentală de expunere este *dialogul*, iar structura operelor dramatice se compune din *acte*, *scene* și *tablouri*. După aspectul de viață surprins, natura *conflictului* și sentimentele trezite în sufletul spectatorului, respectiv al cititorului, operele dramatice pot fi clasificate în: *tragedie*, *comedie*, *dramă*, *farsă*, *vodevil*, *melodramă*. În teatrul modern, operele literare dramatice nu mai conțin scene și tablouri, ci numai unul sau mai multe acte; chiar dialogul poate fi diminuat în favoarea *monologului*.

Comedia este o specie a genului dramatic care provoacă buna dispoziție și râsul prin înfățișarea moravurilor, a unor tipuri umane sau a unor situații neașteptate, amuzante. În comedie se ridiculizează vicii. Așadar, comedia are acțiune și deznodământ vesele; ca forme de comic, umorul și ironia ș.a. Comedia poate fi în proză sau în versuri.

Sursa comicului o constituie discrepanța dintre aparență și esență, dintre ceea ce vor să pară și ceea ce sunt în realitate personajele. Surse de comic sunt moravurile, caracterele, situațiile în care apar personajele, ca și limbajul și numele acestora. În funcție de aceste elemente, comedia poate fi de *caracter*, de *moravuri*, de *intrigă*.

[1] Stoica, Adrian, *op. cit.*, p. 131.

Capodopera creației lui I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*, apărută în 1884, este o comedie de moravuri. Titlul indică *intriga*, pierderea scrisorii de dragoste a lui Ștefan Tipătescu, adresată Zoei Trahanache, animează campania electorală, scrisoarea fiind folosită ca armă politică de către Nae Cațavencu, șeful opoziției.

Prin tema comediei, lupta lui Nae Cațavencu pentru obținerea candidaturii de deputat, autorul dezvăluie corupția din viața publică și de familie, manevrele politice de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Acțiunea este simplă: în capitala unui județ de munte se desfășoară campania pentru alegerile parlamentare. Două grupări politice se luptă pentru a-și impune candidatul: gruparea guvernamentală, în fruntea căreia se află prefectul Ștefan Tipătescu și Zaharia Trahanache, prezidentul numeroaselor comitete și comiții, susțin candidatura lui Tache Farfuridi, avocat, și gruparea din opoziție, condusă de Nae Cațavencu, care dorește candidatura, fiind susținut de dăscălime.

Autorul, care mărturisea: „simt enorm și văd monstruos", întrebat de un prieten cine învinge în această luptă politică, răspunde că unul „mai prost decât Farfuridi și mai canalie decât Cațavencu": Agamemnon Dandanache, „Gagamiță".

„Odiseea" scrisorii pune în evidență caractere și moravuri, creează situații comice, precum: întrunirea electorală și bătaia în vâltoarea căreia Cațavencu pierde pălăria în căptușeala căreia se află scrisoarea. Lipsit de această armă electorală, Cațavencu se umilește în fața Zoei, rugând-o să-l ierte și să-l salveze, fiind amenințat de Zaharia Trahanache cu o poliță pe care o falsificase. Acceptă să conducă manifestația organizată în cinstea norocosului adversar, Agamiță Dandanache, ține un celebru discurs împăciuitor: „Să mă ierți și să mă iubești! pentru că toți ne iubim țara, toți suntem români!... mai mult, sau mai puțin onești! În sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiești pentru fericirea județului nostru!", „După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!... Iată avantajele progresului! Iată binefacerile unui sistem constituțional".

Apariția Cetățeanului turmentat, ca și senilitatea, ramolismentul lui Dandanache creează alte situații comice.

Conflictul apare clar din prima scenă a actului I. În ziarul *Răcnetul Carpaților*, al cărui director coproprietar era, Nae Cațavencu anunță că va fi susținut în alegeri de o personalitate marcantă a județului, pe de altă parte revarsă critici la adresa prefectului. Ștefan Tipătescu nu se lasă șantajat ușor, cu atât mai mult cu cât Zaharia Trahanache, căruia Cațavencu îi arătase scrisoarea, crede că e plastografie. Prefectul comite abuzuri: ordonă polițaiului, Ghiță Pristanda, să-l aresteze pe Cațavencu și să-i percheziționeze casa pentru a găsi scrisoarea compromițătoare, îi oferă adversarului său, în schimbul scrisorii, diferite funcții și o moșie aparținând județului. La refuzul acestuia și la rugămințile Zoei, amanta sa, Ștefan Tipătescu cedează, promițând susținerea candidaturii lui Cațavencu. Va câștiga lupta electorală Agamiță Dandanache, care, spre deosebire de Cațavencu, nu va înapoia scrisoarea compromițătoare pentru a o folosi și altădată.

Punctul culminant al conflictului este plasat în scena întrunirii electorale, moment în care Zaharia Trahanache anunță candidatura lui Agamiță Dandanache. Urmează încăierarea, iar Cațavencu pierde arma de șantaj. *Deznodământul* îl reprezintă manifestația în cinstea noului deputat, moment în care adversarii se împacă.

Comicul de moravuri este dat de triunghiul conjugal: Zaharia Trahanache–Zoe Trahanache–Ștefan Tipătescu și de moravurile politice.

Comicul de caracter, ca și cel *de limbaj* sunt amplu reprezentate prin tipurile de personaje: *prefectul* abuziv cu aparență de onorabilitate — Ștefan Tipătescu; *tipul politicianului versat*, deși zaharisit, care clamează moralitatea, dar este un soț încornorat — Zaharia Trahanache; *tipul politicianului demagog*, fără scrupule, „lătrător" (comentează autorul) — Nae Cațavencu; *politicianul veros, senilizat* — Dandanache; *politicianul prost, ilogic, incoerent* — Farfuridi; *femeia imorală* — Zoe; *polițaiul umil și „scrofulos"* la datorie, corupt pentru că are „familie mare și renumerație, după buget, mică" — Ghiță Pristanda. Singurul personaj cinstit este Cetățeanul turmentat, personaj simbolic, întruchipând electoratul turmentat de politicienii corupți și demagogi.

Cel mai savuros comic este *comicul de limbaj*: celebrele discursuri ale lui Farfuridi și Cațavencu. Cu excepția Zoei și a lui Ștefan Tipătescu, toate celelalte personaje vorbesc incorect: pronunță greșit neologisme franțuzești, nu cunosc sensul acestora, construiesc fraze incoerente și incorecte:

Farfuridi: „Am n-am treabă, la douăsprezece trecute fix sunt la tribunal", „Iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători", „Din două una, dați-mi voie; ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!"

Cațavencu: „Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire. Soțietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face de loc în țara noastră!", „Până când să n-avem și noi faliții noștri?"..., „Scopul societății este ca România să fie bine și tot românul să prospere!", „După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!"

Numele personajelor este o modalitate indirectă de caracterizare a acestora și sursă de comic: numele *Tipătescu* relevă faptul că personajul reprezintă un tip caracteristic vieții politice a vremii, *Zaharia Trahanache* semnifică zahariseala, încetineala în gândire și în reacții, așa cum sugerează și ticul său verbal: „Ai puțintică răbdare", „Să n-am parte de Zoițica"; *Cațavencu* — numele are ca rădăcină cuvântul *cață* cu sensul „femeie rea cicălitoare", deci este tipul demagogului, *Farfuridi* — nume ce scoate în evidență platitudinea gândirii, prostia, *Brânzovenescu* — personaj șters, prin sugestia gastronomică, reprezintă politicianul incapabil, nulitate; *Agamemnon* (Agamiță, Gagamiță, cum spune Trahanache) *Dandanache* reliefează, prin comparația cu celebrul conducător grec antic și, prin contrast, senilitatea și ridicolul personajului. Numele Dandanache cuprinde în structură cuvântul *dandana* și, într-adevăr, apariția sa, pretenția sa de politician imparțial, cu toate partidele și în toate parlamentele, creează încurcături, „dandanale".

Titlul comediei completează intenția critică a autorului. O scrisoare privată, intimă are efect critic sporit: demască imoralitatea în viața publică (șantajul politic) și în viața personală.

Subiectul al II-lea

A.

1. *a sufla*: a stinge.
   voluptos (*voluptuos*): senzual.
   durere: chin, patimă, suferință.
   a simți: a percepe, a trăi.

2. „când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
„căci [...] ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate de dureri" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.
„perdele-ntr-o parte când le dai" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
„și în odaie luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
„pe care însă la simțim ca-n vis pe toate" – propoziție subordonată atributivă.

3. [...] dureri *simțite toate ca-n vis.*

4. *de* – în text este *prepoziție.*
- *conjuncție subordonatoare*: *„De* vorbiți, mă fac că n-aud." (Mihai Eminescu)
- *interjecție*: Se auzi șoptit: *de!*
- *substantiv*: *De* poate fi prepoziție, conjuncție, interjecție...
  tot – în text este *pronume nehotărât* (apare la forma de feminin — *toate*).
- *adverb*: Mă *tot* întreba...
- *substantiv*: *Tot* este adverb.
- *adjectiv pronominal*: La miting se adunase *tot* orașul.

B.

1. *luminos* vs. întunecos, obscur, înnegurat
   În biografia lui era un moment *obscur.*
   nemulțumire vs. mulțumire, satisfacție, plăcere, mângâiere
   O confruntare de idei îi oferea *satisfacție.*
   a regresa vs. a progresa, a avansa, a evolua, a înainta, a propăși
   Cât *a evoluat* omul!
   zgomot vs. liniște, tăcere; calm, tihnă
   În peisajul montan găsea întotdeauna *tihnă* și împăcare.

2. Era un ger[1]/de crăpau pietrele.[2]/
   P_2 – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.
   Mă fascina apusul soarelui,[1]/încât mă credeam într-o lume de basm.[2]/
   P_2 – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.

3. *mi-* – pronume personal cu valoare de pronume reflexiv.
   cu – prepoziție simplă.
   ceea ce – pronume relativ compus.
   acea – adjectiv demonstrativ de depărtare, numărul singular, genul feminin

4. *gând* – gândire, gândit, gânditor(oare), negândit, regândit, regândire

C.

a. Revenea în discuție problema deszăpezirii Capitalei.
b. Prim-ministrul a explicat tuturor sinistraților ceea ce va întreprinde guvernul pentru a-i ajuta.
c. Din cauza dificultăților intervenite, însăși ideea organizării expoziției de pictură era compromisă.

Subiectul al III-lea

1. *Proiect de lecție*

Model orientativ de proiect pentru clasa a II-a

Școala ..... Învățător.....
Aria curriculară: Limbă și comunicare Clasa a II-a
Disciplina: Limba și literatura română Data.....

Proiect de lecție

Subiectul lecției: În Țara Proștilor de Alexei Tolstoi (II)
Tipul lecției: mixtă
Scopuri:
– dezvoltarea deprinderii de citire corectă, fluentă și expresivă, în ritm propriu;
– dezvoltarea capacității de receptare a mesajelor scrise și orale;
– formarea deprinderii de exprimare corectă fonetic, lexical și gramatical.
Obiective operaționale[1]: pe parcursul și la sfârșitul lecției elevii trebuie:
O_1 să citească corect, fluent și expresiv, respectând semnele de punctuație;
O_2 să folosească în exprimarea proprie cuvinte însușite din text;
O_3 să răspundă corect, fonetic, lexical și gramatical la întrebările adresate;
O_4 să povestească oral textul literar, reținând conținutul acestuia/pe baza unui plan;
O_5 să explice expresia *Câmpul miracolelor,* raportând-o la conținutul textului;
O_6 să desprindă trăsăturile fizice și morale ale personajelor pe baza informațiilor furnizate de text;
O_7 să rezolve în scris, corect, caligrafic cerințele formulate;
O_8 să desprindă mesajul textului literar (învățătura pentru viață), apreciind consecințele întâmplării.
Strategii didactice
- *Metode și procedee:* conversație euristică, exercițiu, joc didactic, explicație, instructaj.
- *Activitate:* frontală, independentă, pe grupe.
- *Mijloace de învățământ:*
  – păpușa Buratino, ilustrații cu personaje animale, diapozitiv/diafilm, casetă audio etc.

---

[1] Nu se vor realiza toate obiectivele într-o lecție, ci numai acelea corespunzătoare tipului de lecție.

Bibliografie:
- Alexei Tolstoi, *Cheița de aur;*
- Frații Grimm, *Povești;*
- Ion Creangă, *Ursul păcălit de vulpe* (pentru text și îndrumări metodice, vezi Florica Mitu, *Literatură pentru cei mici. Antologie de texte comentate, însoțite de sugestii metodice. Grădiniță — Clasele I–IV,* Humanitas Educațional, 2005, pp. 48–51).

Etapele lecției / Evenimente didactice	Obiective operaționale	Conținuturile învățării	Strategii	Evaluare
1	2	3	4	5
1. Momentul organizatoric			– instructaj: realizarea climatului educațional – material didactic: siluete de personaje, planșe, casetă audio, video, diafilm etc.	
2. Verificarea temei scrise		• Enunțurile exclamative scrise acasă vor fi verificate din punctul de vedere al conținutului și al regulilor grafice.	– activitate frontală și individuală	– scrisă – individuală – formativă
3. Captarea atenției		• Se pot prezenta siluete de personaje animale: vulpe, motan, urs etc. sau planșe cu imagini din basme, povestiri cu aceste personaje, diapozitiv, diafilm sau joc didactic: *Recunoaște personajul*	– vizionare – ordonare/plasare a siluetelor în planșe – conversație – joc didactic – audiție sau vizionare	– orală – frontală – individuală – pe grupe – formativă
4. Anunțarea titlului lecției și a unor obiective		• Aprofundarea textului literar *În Țara Proștilor* de Alexei Tolstoi • Obiective: – să povestească textul pe baza însușirii conținutului; – să citească pe roluri, înțelegând comportarea personajelor; – să învețe ceva pentru viață, apreciind consecințele întâmplării; – să-și aleagă un personaj preferat.	– expunere	
5. Dirijarea învățării	O_1	• Citirea integrală a textului literar		

1	2	3	4	5
	O_2 O_3 O_4	• Se analizează textul pe baza întrebărilor: – Despre cine este vorba în acest text literar? – Ce face fiecare personaj? – Ce trăsături ale fiecărui personaj desprinzi din faptele și vorbele sale?	– conversație – exercițiu – materialul didactic pregătit	– orală – frontală – individuală – formativă
	O_1	– Citește fragmentele din care se desprind trăsături ale personajelor!	– exercițiu de citire selectivă	
	O_3 O_6	– Explică de ce vulpea i se adresează lui Buratino spunându-i „deșteptule și înțeleptule“!	– problematizare – exercițiu	– orală – frontală
		– Cum se comportă Buratino?	– conversație	– orală – individuală
	O_1	• Citire selectivă: „Citește ultima replică!“ • Citire pe roluri • Joc didactic: *Jocul rimelor:* „Spuneți și alte cuvinte care să rimeze cu *ix, mix, drix,* de exemplu: *fix, chix, pix, tix, dix, nix* etc.“	– exercițiu – joc didactic	– formativă – orală
	O_1 O_2 O_4	• Citirea integrală a textului literar • Povestirea integrală, orală a textului literar	– exercițiu	– orală – frontală – formativă
		• Imaginați-vă ce s-a întâmplat în continuare!	– problematizare – exercițiu de creație	
	O_7	• *Joc de rol:* Inițiați o discuție între doi colegi despre pățania lui Buratino. Pot interveni în discuție și alți elevi, adresând întrebări, formulând răspunsuri și aprecieri.	– joc de rol – activitate pe grupe	– orală – frontală – pe grupe
		• Momentul de scriere: – Transcrie ultimul enunț!	– pregătirea printr-un joc de mișcare	– scrisă – formativă – individuală

1	2	3	4	5
6. Feedbackul		– Exprimă-ți părerea despre comportamentul lui Buratino! – Explică titlul!	– exercițiu – problematizare	– frontală – orală – formativă
7. Asigurarea retenției și a transferului	O_5	• Conversația de încheiere: li se cere copiilor să spună proverbe. • Tema pentru acasă (exercițiile 2 și 3 de la pagina 61, *Limba și literatura română. Manualul pentru clasa a II-a*, Marcela Peneș, Editura Ana, București, 2004).	– conversație – explicație	
8. Încheierea activității/lecției		• Defilarea personajelor	– elevii iau siluete de personaje și interpretează un joc de mișcare. Pot realiza aceasta și fără siluete sau măști, doar mimând. – joc de mișcare – joc de mimică	

2. *Tipuri de evaluare*

Evaluarea este parte integrantă a procesului de învățământ, în interacțiune cu celelalte componente: predare, învățare.

În sensul cel mai larg, *evaluarea*:

„– vizează totalitatea proceselor și produselor care măsoară natura și nivelul performanțelor atinse de elevi în învățare;
– apreciază măsura în care rezultatele învățării sunt în concordanță cu obiectivele educaționale propuse;
– furnizează datele necesare în vederea adoptării celor mai bune decizii educaționale."[1]

Pentru cadrul didactic evaluarea reprezintă orientarea în planificarea învățării și în alegerea metodelor de evaluare.

Evaluarea influențează învățarea; rezultatele pozitive întăresc motivația învățării și sporesc încrederea elevului în propriile forțe; arată ce trebuie să învețe elevul, cum să învețe, relevând eficiența activității sale.

[1] Stoica, Adrian, *Evaluarea progresului școlar*, p. 14.

Evaluarea poate fi:
- formală și informală;
- formativă și sumativă;
- obiectivă și subiectivă;
- criterială și normativă.

Evaluările formale, realizate de instituții specializate, sunt examenele, concursurile, evaluările naționale și chiar verificările realizate în cadrul inspecțiilor la clasă.

Evaluarea informală este aceea desfășurată de cadrele didactice. Aceasta reprezintă strategia de evaluare cea mai frecventă, se realizează zilnic în activitățile cu elevii, prin care se asigură feedbackul continuu. Această evaluare are funcție formativă.

Evaluarea formativă este acea strategie de evaluare care relevă progresul unui elev sau lacunele acestuia, deficiențele sale în învățare. Scopul acestei evaluări nu este notarea, ci feedbackul imediat, cu scopul creșterii performanței școlare. Evaluarea formativă trebuie să fie permanentă, continuă.

Evaluarea sumativă este periodică, după un anumit interval de timp al învățării; are caracter de bilanț, finalizându-se cu note, calificative.

Evaluarea obiectivă și *evaluarea subiectivă* — la baza delimitării între cele două tipuri de evaluare stă criteriul obiectivității în notare.

Evaluarea criterială este strategia de evaluare prin care rezultatele sunt comparate cu standarde sau criterii prestabilite.

Evaluarea normativă reprezintă strategia de evaluare prin care rezultatele elevilor sunt comparate între ele în vederea ierarhizării.

3. *Tipuri de itemi*

Pentru definirea conceptelor *evaluare* și *itemi*, vezi pp. 83–84 din prezenta lucrare.

În continuare vom relua doar clasificarea itemilor, cu noi exemple.

Clasificarea itemilor se realizează pe baza mai multor criterii, cei mai importanți fiind: *obiectivitatea în notare* și *tipul de răspuns așteptat.*

Din punct de vedere al *obiectivității în notare*, itemii se clasifică în următoarele categorii și subcategorii:

(1) itemi obiectivi:
– itemi cu alegere dual (adevărat–fals, da–nu, corect–incorect);
– itemi cu alegere multiplă;
– itemi de tip pereche;

(2) itemi semiobiectivi:
– itemi cu răspuns scurt;
– întrebări structurate;

(3) itemi subiectivi:
– itemi de tip rezolvare de probleme;
– itemi de tip eseu structurat;
– itemi de tip eseu nestructurat

În funcție de *tipul de răspuns așteptat*, itemii se clasifică astfel:
(1) itemi al căror răspuns este selectat dintr-o listă de opțiuni;
(2) itemi al căror răspuns trebuie elaborat.

Exemple:

• *Itemi obiectivi*, adică itemi al căror răspuns trebuie selectat dintr-o listă de opțiuni.

Obiectiv de evaluare: elevii să fie capabili să recunoască definiția substantivului.

Enunț: Cum se numește cuvântul care denumește o ființă, un lucru, un fenomen al naturii?

Opțiuni:
a) adjectiv; b) adverb; c) pronume; d) substantiv.

• *Itemi semiobiectivi* — elevul trebuie să construiască răspunsul. Acești itemi se clasifică astfel:
– itemi care solicită un răspuns scurt;
– întrebări structurate.

De exemplu: elevii trebuie să adauge cuvântul/cuvintele care lipsesc din definiție:
„Verbul este partea de vorbire care arată.....“
sau „Pentru fiecare literă scrie, în spațiul liber, litera mică de mână corespunzătoare:
P... p R... r V... v Z... z

În evaluare se recomandă să se formuleze diferite tipuri de itemi, preferabil itemi cu înalt grad de obiectivitate, deși există, în cazul acestora, riscul ghicirii răspunsului.

Pentru a se realiza o evaluare eficientă, în cadrul disciplinei limba și literatura română, trebuie utilizați și itemi cu răspuns construit de către elevi, itemi subiectivi de tip eseu structurat și eseu nestructurat.

TESTUL 6

Subiectul I

■ Povestea lui Harap-Alb
de Ion Creangă

Basmul este o specie a genului epic, popular sau cult, în care se narează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare (feți-frumoși, zâne, animale năzdrăvane etc.), aflate în luptă cu forțe ale răului (simbolizate prin balauri, zmei, vrăjitoare etc.) pe care le învinge în cele din urmă.[1] În funcție de autorul individual sau colectiv, basmul se clasifică în *cult* și *popular*. Ca structură, basmul cult, deși este o creație originală, nu se îndepărtează foarte mult de modelul basmului popular. Există o situație inițială, urmată de intrigă, de acțiunea propriu-zisă și deznodământ. Caracteristice oricărui basm sunt: prezența formulelor tipice (inițiale, mediane și finale), o gamă „de metafore specifice și de personaje-cheie“[1], de obiecte și cifre magice, o schemă narativă care cuprinde trei probe de voinicie și finalul, nunta ca încununare a virtuților dovedite de protagoniști.

[1] *Dicționar de termeni literari*, p. 49.

Basmul este „o oglindire a vieții în moduri fabuloase“ (G. Călinescu).

Povestea lui Harap-Alb a apărut în revista *Convorbiri literare* la 1 august 1877.

Un element de originalitate a basmelor lui Ion Creangă este tocmai împletirea fabulosului cu realul și această caracteristică este evidentă în *Povestea lui Harap-Alb*.

Ca orice basm, începe cu formula inițială: „Amu cică era odată într-o țară un crai, care avea trei feciori“. *Expoziția* cuprinde această *formulă inițială* care plasează acțiunea în atemporalitate și aspațialitate și dă câteva indicații despre personaje. Fratele mai mare al Craiului, Verde-Împărat, avea numai trei fete și niciun fecior care să-i urmeze la domnie. De mulți ani cei doi frați nu se mai văzuseră, iar verii nu se cunoscuseră. Împăratul Verde, fiind bătrân, i-a scris Craiului, fratele său, să-i trimită pe cel mai vrednic fecior pentru a-i urma la domnie (*intriga* basmului). Craiul îi înștiințează pe feciorii săi și-i supune unor încercări de voinicie.

Desfășurarea acțiunii basmului cuprinde încercările la care Craiul îi supune pe fiii săi pentru a constata curajul și destoinicia lor și mai ales peripețiile lui Harap-Alb. Comportamentul Craiului, împărăția lui par atitudinea și gospodăria unui țăran înstărit, a unui părinte nemulțumit de feciorii lui; limbajul personajelor este popular, cu numeroase zicale ce relevă mentalitatea și înțelepciunea omului din popor. Fiul cel mare, alungat de un urs grozav care l-a „vârât în sperieți“, s-a grăbit să se întoarcă; „ducă-se din partea mea cine știe“, „doar n-am a trăi cât lumea, ca să moștenesc pământul“. Craiul, posomorât, își caracterizează fiul prin proverbe: „nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și decât să încurci numai așa lumea, mai bine să ședi deoparte cum zici, căci mila Domnului: « lac de-ar fi, broaște sunt destule »... Așa-i că ne-am încurcat în slăbăciune?“ Eșecul celui de-al doilea fecior este întâmpinat cu batjocură: „— Ei, dragul tatei, așa-i că s-a împlinit vorba ceea: « Apără-mă de găini, că de câini nu mă tem »“, „[...] degeaba mai stricați mâncarea, dragii mei... Să umblați numai așa, frunza frăsinelului, toată viața voastră, și să vă lăudați că sunteți feciori de craiu, asta nu miroasă a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe-o ureche din partea voastră: la Sfântul Așteaptă s-a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea: La plăcinte, înainte,/ Și la război, înapoi.“

Numai fiul cel mic suferă, se frământă cum să îndeplinească dorința tatălui. Povățuit de Sfânta Duminică, pe care o milostivise, îi cere Craiului hainele de ginere, armele din tinerețe și alege acel cal care mănâncă jăratic. Astfel pregătit, flăcăul învinge grozavul urs care-i iese în cale la un pod. La despărțire, tatăl său, Craiul, îi dă blana ursului în care se deghizase și îl sfătuiește să nu se însoțească cu omul spân și să se ferească de omul roșu.

[1] *Idem*, p. 49.

Drumul feciorului spre împărăția lui Verde-Împărat și spre împăratul Roș este simbolic, reprezintă *drumul formării* tânărului pentru viață, lupta dintre bine și rău, drum încheiat cu răsplata firească: nunta și pedepsirea răului, a Spânului.

Lipsit de experiența vieții, flăcăul rătăcește drumul spre unchiul său și va fi nevoit să-l tocmească slugă pe Spân. Hățișurile pădurii în care rătăcește tânărul *simbolizează* dificultății vieții. Naivitatea și imprudența îl transformă în slugă a Spânului. Închis de acesta în fântână, unde fusese atras prin vicleșug, va fi eliberat cu condiția să-și schimbe identitatea. Din acest moment, feciorul craiului devine Harap-Alb, iar Spânul se dă drept fiul Craiului.

Ajuns la împărăția lui Verde-Împărat, prințesele îl privesc cu antipatie pe Spân, văzând cum se comportă cu Harap-Alb „și din ceasul acela au început a vorbi ele în-de-ele, că Spânul de fel nu samănă în partea lor, nici la chip, nici la bunătate; și că Harap-Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și samănă a fi mult mai omenos. Pesemne inima le spunea că Spânul nu le este văr și de aceea nu-l puteau mistui. Așa îl urâse ele de tare acum, că dacă ar fi fost în banii lor, s-ar fi lepădat de Spân, ca de Ucigă-l Crucea".

Spânul va încerca să scape de Harap-Alb dându-i porunci tot mai greu de îndeplinit: să aducă „sălățile" din grădina ursului, capul și pielea cerbului bătut cu pietre scumpe și, în fine, să i-o aducă pe fata împăratului Roș. De fiecare dată este ajutat de Sfânta Duminică și de calul său năzdrăvan. În drumul spre împăratul Roș, Harap-Alb se arată milostiv, generos și bun gospodar: cruță viața furnicilor și improvizează un stup pentru roiul de albine; ca răsplată, va fi ajutat să îndeplinească două din încercările la care îl va supune împăratul Roș: să aleagă macul de nisip în timpul nopții și să identifice pe fata cea adevărată dintre cele două identice ca înfățișare. Noblețea și darul prieteniei apar evident la întâlnirea cu cele cinci personaje grotești, în prezentarea cărora naratorul relevă arta portretistică, fantezie și inventivitate verbală. Acestea sunt *personaje anapoda*, au trăsături supranaturale, simbolizează calamități naturale (Gerilă, Setilă), calamități sociale (Flămânzilă) sau aspirații ale oamenilor, dorința depășirii limitelor (Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă), cu ajutorul cărora îndeplinește toate corvezile la care îl supune împăratul Roș: supraviețuiește în casa de aramă înroșită, datorită lui Gerilă, consumă uriașa cantitate de mâncare și băutură impusă de împărat sub amenințarea morții, ajutat de Setilă și Flămânzilă, iar Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă descoperă ascunzătoarea fetei năzdrăvane și o aduce împăratului. Trecând toate probele prin care se conturează un portret complex, corespunzător idealului moral popular, Harap-Alb mai este supus unei încercări de către fata împăratului Roș: calul lui și turturica ei trebuie să se întreacă în încercarea de a aduce apă vie și apă moartă și trei smicele de măr dulce „de unde se bat munții în capete". Izbânda va fi a calului, întruchipare a experienței de viață, a înțelepciunii și devotamentului. Fata îi urmează pe ciudații petitori la curtea împăratului Verde, unde îl demască pe impostor. Acesta îi taie capul lui Harap-Alb (*punctul culminant*). Calul îl omoară pe Spân (îl înșfacă cu dinții, se înalță în văzduh și-i dă drumul de-acolo), iar fata împăratului Roș îl readuce la viață pe Harap-Alb. Urmează nunta lui Harap-Alb cu fata împăratului Roș (deznodământul). Formula de încheiere lipsește din basmul lui Creangă. Ultimele cuvinte ale basmului sugerează similitudinea dintre universul *real* și cel *imaginar*:

„Și a ținut veselia ani întregi, și acum mai ține încă; cine se duce acolo be și mănâncă. Iar pe la noi, cine are bani be și mănâncă, iar cine nu — se uită și rabdă." Cuvintele „pe la noi", ca și formula mediană „dar ia să mai vedem" [noi] ce se petrece la masă după plecarea lui Harap-Alb", antrenează cititorul/ascultătorul în acest spectacol al formării și al maturizării tânărului.

Personajele se grupează în mai multe categorii: *Harap-Alb*, *personajul principal*, personajul care se formează; personaje care testează calitățile personajului principal și, în felul lor, îl ajută să se formeze: *Sfânta Duminică* pune la încercare milostenia feciorului de împărat, apoi izbânda sa asupra fizicului și forța spiritului, *Spânul* îi testează onoarea și-l „ajută" să-și dezvolte calități latente: inteligență, destoinicie, bunătate, curaj și mai ales capacitatea de a vedea dincolo de aparențe. În mod specific, face acest lucru și *calul*: el veghează, când și când mai rostește o încurajare. *Fata împăratului Roș* reprezintă farmecul feminității, este năzdrăvană pentru că are intuiții și darul anticipării, în realitate, acestea sunt manifestările experienței de viață. Rolul ei reprezintă puterea dragostei de a face să renască omul iubit, să treacă într-un cerc existențial superior, marcat prin nuntă. Jurământul impus de Spân feciorului de împărat de a-l sluji „până vei muri și iar vei învia..." anticipează destinul personajului, așa cum fata împăratului Roș știe că va avea nevoie de cele trei smicele de măr dulce, apă vie și apă moartă.

Semnificațiile basmului sunt profunde: *podul* marchează trecerea spre altă lume: podul sub care așteaptă craiul deghizat în urs, podul cu nunta furnicilor reprezintă altă trecere, spre o mai profundă maturizare, *pădurea-labirint* în care fiul craiului se rătăcește este o probă pe care acesta, imatur, nu o trece, este și început al drumului inițiatic, *fântâna* semnifică coborârea în infern, eroul pierzându-și identitatea, devine rob, condiție care-i impune o traiectorie spirituală nouă la capătul căreia este deplin format. Coborârea în infern se încheie cu moartea inițiatică, o experiență capabilă să ducă la un nou mod de existență.

Spre deosebire de basmul popular, în care predomină narațiunea, descrierea și dialogul fiind aproape absente, în *Povestea lui Harap-Alb* există numeroase *dialoguri amuzante* (cearta din casa de aramă) și ample *descrieri* (de pildă portretizarea celor cinci personaje grotești). Alte elemente de originalitate sunt *umorul* și *stilul oral* datorat abundenței de interjecții, exclamații, onomatopee, zicale, construcții populare, calambururi.

„Mulțimea expresiilor tipice în scrisul lui Creangă zugrăvește o natură rustică și jovială, un stilist abundent, folosind formele oralității. Interesul estetic al cazului lui Creangă este că în el colectivitatea populară a devenit artistul individual încântat să plutească pe marile ape ale graiului obștesc."[1].

„Unic prin geniul lui oral, Creangă apare, prin neasămănata lui putere de a evoca viața, un scriitor din linia *realismului* lui Negruzzi, rămânând un reprezentant tipic al Junimii, prin acea vigoare a conștiinței artistice care îl unește așa de strâns cu Maiorescu și cu Eminescu, bucuroși din primul moment a fi ghicit în el o conștiință înrudită".[2]

[1, 2] Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, I, pp. 151 și 161.

Subiectul al II-lea

A.

1. În luptă *a izbit* cu toată forța flancul drept.
   Ne-*a izbit* înfățișarea lui răvășită.

2. *i* – verb predicativ.
   în jur – locuțiune adverbială.
   de – conjuncție subordonatoare („încât").
   de – prepoziție simplă.

3. „de-mi pare" – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.
   „că aud" – propoziție subordonatoare subiectivă.

4. S-a întâmplat așa *cum* mi-am închipuit.
   cum – adverb relativ, introduce propoziția subordonată circumstanțială de mod; în subordonată are funcția de complement circumstanțial de mod
   Nu știu *cum* se numește acest castel, dar mi-a plăcut mult.
   cum – element de relație, introduce propoziția subordonată completivă directă; în propoziția subordonată are funcția de nume predicativ.

B.

1. *aducere aminte, băgare de seamă, facere de bine, tragere la sorți, luare cu asalt.*

2. Plouă în averse. (subiect nedeterminat)
   Eu și Maria mergem des la teatru. (subiect multiplu exprimat prin pronume personal și substantiv propriu)

3. *foame* – subiect.
   e – predicat verbal.
   mi- – complement indirect și subiect logic.

4. *Odată* plănuisem o călătorie în jurul lumii. (adv. – „cândva")
   Îți spun *o dată*, nu de mai multe ori. (art. + s. f.)
   Numai tu ai putea să-mi spui adevărul despre cele întâmplate. (adv. – „doar")
   Nu mai frecventa clubul artiștilor! (adv. + adv.)

C.

1. Ideile pe care le-a susținut în discurs creează derută în rândul opoziției.
2. În curând vor dispărea monedele de cincizeci de bani.
3. Să fii demn ori de câte ori împrejurarea o impune!

Subiectul al III-lea

1. *Strategii didactice de formare a capacității de receptare a mesajului scris prin efort intelectual propriu al elevului*

Formarea capacității de receptare a mesajului scris se realizează prin strategii didactice moderne care presupun:

a. *activități de învățare* frontale pe grupe, și individuale, bazate pe efort intelectual propriu al elevului;
b. *metode didactice preponderent moderne, formative* precum: metoda exercițiului, metode conversative, conversația euristică, brainstormingul, problematizarea, metode de comunicare scrisă; jocul didactic; învățarea dramatizată etc.
c. *mijloace de învățământ moderne*, audio-vizuale.

Condițiile realizării acestui obiectiv cadru sunt:

- *participarea conștientă a elevului*, prin efort intelectual propriu, în ritm propriu și constant; de pildă, în lecțiile limba și literatura română, fiecare elev să citească conștient, corect și fluent cel puțin un enunț, de asemenea să formuleze cel puțin o propoziție referitoare la mesajul scris receptat (textul literar citit).

Actul cititului trebuie îmbinat și cu acela al scrisului. Fiecare elev să scrie cuvintele nou-însușite și să formuleze enunțuri orale și scrise.

Ori de câte ori este posibil, elevii trebuie solicitați să-și exprime opinii referitoare la textul citit și analizat.

- *relația stimulativă* a cadrului didactic cu elevul, rolul învățătorului fiind acela de dirijor, iar al elevului de participant activ și conștient.

Cadrul didactic trebuie să asigure climatul educativ adecvat, succesiunea firească a activităților de învățare bazate pe obiective de referință clare, corespunzătoare, să mobilizeze resursele umane și să valorifice resursele materiale — mijloacele de învățământ. De asemenea este necesar să se creeze condiții pentru afirmarea capacităților tuturor elevilor.

Exercițiul de citire selectivă și dramatizată îmbinat cu exercițiul de exprimare a unor păreri personale și cu metoda conversației euristice dezvoltă capacitatea elevului de receptare a mesajului scris.

Însușirea temeinică a textelor literare constituie baza pentru exerciții creative — compuneri libere care valorifică în grad maxim capacitatea de receptare și de exprimare a mesajelor scrise.

În activitatea de învățare un aport deosebit îl are jocul didactic. Se pot realiza jocuri didactice de tipul: „Reține cât mai multe expresii frumoase din textul literar", „Cine recită cel mai expresiv?", „Recunoașteți personajul!", „Spuneți impresiile/părerile despre..." ș.a.

2. *Rolul jocului didactic în însușirea cititului la clasa I*

Cititul și scrisul sunt activități intelectuale complexe, conștiente, de lungă durată, cu implicații volitive și afective. Copiii trebuie să depună efort conștient și constant, trebuie să înțeleagă ceea ce citesc și ceea ce scriu.

Cititul și scrisul sunt instrumente ale lucrului cu cartea, ale muncii intelectuale, ele dezvoltă gândirea, spiritul de observație, memoria, limbajul, imaginația și voința. Aceste activități sunt dificile, necesită efort conștient, presupun exersarea voinței și motivație interioară.

În însușirea citit-scrisului o metodă eficientă, care determină învățarea fără ca elevul să conștientizeze efortul, este *jocul didactic.* Această metodă creează motivația învățării, modelează trăsături de caracter, dezvoltă imaginația, voința ș. a.

Integrat organic în structura lecției, jocul didactic se poate desfășura ori de câte ori se solicită eforturi intelectuale mari, ori de câte ori există posibilitatea instalării monotoniei, a plictiselii și a oboselii elevilor. În clasele primare se practică jocuri senzoriale, vizual-motorii, tactile și auditive prin care se testează dezvoltarea aparatului auditiv, a simțurilor vizual-tactile etc. De exemplu, prin auz și prin pipăit copiii recunosc anumite obiecte din natură, le denumesc, pronunță denumirea, alcătuiesc propoziții sau aleg propoziția potrivită din enunțuri scrise pe tablă/planșă/benzi etc. Un asemenea joc poate preceda/încheia/sau se poate intercala între exercițiile de citire.

Prin jocurile didactice *Jocul sunetelor, Jocul silabelor, Formăm cuvinte din silabe* etc. se formează și se dezvoltă *câmpul vizual* de citire de o silabă și se trece de la silabă la cuvânt.

Jocurile didactice *Eu citesc, tu observi, Eu citesc, tu răspunzi, Eu citesc, tu continui, Găsește și citește!, Citește cât mai multe cuvinte care conțin sunetul/litera, care denumesc ființe/lucruri!* etc. dezvoltă și consolidează capacitatea de citire a mesajului scris prin efort intelectual propriu al elevului.

Acestor jocuri didactice trebuie să li se asocieze jocuri de intonație expresivă a enunțurilor citite, completate de jocul gesturilor și al mimicii sau chiar joc de rol. Acestea sunt activități foarte agreate de copii, au calitatea de a-i antrena și de a-i relaxa, de a-i determina să învețe mai ușor și cu plăcere.

Eficiența jocurilor didactice este determinată și de măiestria didactică a învățătorului/învățătoarei, de creativitatea acestora.

3. *Conceptul de curriculum*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 2.

TESTUL 7

Subiectul I

■ **Apus de soare**
de Barbu Ștefănescu-Delavrancea

Drama este o specie a genului dramatic, în proză sau în versuri, cu un conținut serios, uneori tragic, adesea prezentat într-o formă familiară, neexcluzând nici elemente comice, spectatorul trecând de la comic la tragic, de la râs la plâns.

Trilogia istorică a Moldovei, compusă din dramele *Apus de soare* (1909), *Viforul* și *Luceafărul* (1910) reprezintă un aport deosebit al scriitorului Barbu Ștefănescu-Delavrancea la dezvoltarea literaturii române. Până la apariția acestei trilogii, drama istorică românească de valoare era reprezentată de *Răzvan și Vidra* de Bogdan Petriceicu-Hasdeu (1867), *Despot-Vodă* de Vasile Alecsandri (1879), *Vlaicu-Vodă* de *Alexandru Davila* (1901).

Ca viziune, caracterologie și modalități estetice, trilogia lui Delavrancea poate fi apropiată de dramele shakespeariene. Scriitorul aduce în teatrul său caractere dramatice impresionante. Ștefan cel Mare, protagonistul dramei *Apus de soare*, este o „prezență" copleșitoare și în celelalte două piese, a rămas adânc în memoria și în sufletul multora ca un *simbol*. Unitatea trilogiei o asigură tocmai personalitatea monumentală a lui Ștefan cel Mare. *Personajele principale* și *secundare* din cele trei drame se definesc și gravitează în jurul personajului Ștefan sau al testamentului său politic (în *Viforul* și *Luceafărul*).

O caracteristică a dramei *Apus de soare* o constituie *tipul de conflict*. În primele acte ale piesei se conturează un *conflict psihologic*, zbuciumările personajului Ștefan cel Mare, conștient de slăbiciunile omenești, de perisabilitatea sa biologică și de marile responsabilități de voievod. Acest conflict este exacerbat de *conflictul social*, lupta domnitorului preocupat de soarta țării și a poporului împotriva boierilor antipatrioți, dornici de putere și de bogății. Acest conflict devine manifest abia în actul al treilea.

Întors din lupta pentru apărarea Pocuției mai bolnav (calul Voitiș alunecase, căzuse și prinsese sub trupul său piciorul rănit și nevindecat al domnitorului, agravându-i situația), Ștefan cel Mare află de la fiica sa, Oana, despre complotul urzit de paharnicul Ulea, stolnicul Drăgan și jitnicerul Stavăr și grăbește înscăunarea fiului său, Bogdan.

Punctul culminant al conflictului îl constituie *scena* încoronării lui Bogdan, scenă din care se desprinde monumentalitatea lui Ștefan. Domnitorul îl obligă pe paharnicul Ulea să participe la înscăunare. Îi trimite, prin clucerul Moghilă, mesaje cu tâlc. Îi vorbește aluziv, apoi amenințător, impunându-și implacabila voință, provenită din conștiința de voievod patriot, așa cum relevă discursul, trecere în revistă a faptelor sale din timpul domniei și testament politic: „[...] cum vru Moldova așa vrusei și eu. Că vru ea un domn drept, și n-am despuiat pe unii ca să îmbogățesc pe alții... că vru ea un domn treaz, ș-am vegheat ca să-și odihnească sufletul ei ostenit... că vru ea ca numele ei să-l știe și să-l cinstească cu toții, și numele ei trecu granița, de la Caffa până la Roma, ca o minune a Domnului nostru Isus Cristos...". Recunoaște înfrângerile, și mai presus de orice situează nevoile țării: „Eu am fost biruit la Războieni și la Chilia, Moldova a biruit pretutindeni! Am fost norocul, a fost țăria!... Sunt bătrân..." Elogiază jertfele oștenilor săi și recunoaște patriotismul acestora. „Oh! pădure tânără!... Unde sunt moșii voștri?... Presărați...". Domnitorul e trist pentru că încercarea lui de a-i uni pe creștini în lupta împotriva păgânilor a eșuat: „C-am cercat să unesc Apusul într-un gând, că zic că sunt creștini, și trimișii mei au bătut din poartă în poartă, rugându-se mai mult pentru ei ca pentru noi, să lase războaiele de zavistie și să se ridice împotriva primejdiei obștești a creștinătății... Le trebuia un om?... Era... A fost... Acum e bolnav... Văzând că rămâi cu făgăduielile, am căutat să unesc Răsăritul". Patetica tiradă este rostită pe fondul unor teribile fulgere și trăsnete (*decor romantic*), sporind emoția. Conștient de misiunea sa și a poporului moldav, ca tampon între Orient și Occident, Ștefan s-a zbuciumat zadarnic: „Au făcut cărări bătute drumurile pustii oamenii mei și degeaba. Învoieli cu peceți-n calapoade, iscălituri fudule și praful s-a ales de învoieli". Ca bun creștin, va sta în

fața judecății de apoi cu conștiința datoriei împlinite: „Doamne, tu singur știi ce-a fost pe inima mea, că-n tine am crezut, că nicio deșărtăciune nu s-a lipit de sufletul meu, că am stat zid neclintit în fața păgânilor... Dar toți m-au părăsit... Doamne, osândește-mă după păcatele mele, ci nu mă osândi de pacea cu turcii spre mântuirea sărmanului meu popor!“ și le transmite urmașilor un principiu de politică internă și externă, desprins din experiența unei domnii îndelungate și zbuciumate: „Bogdane, turcii sunt mai credincioși ca creștinii cuvântului dat... Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci până la adânci bătrânețe... că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri ș-a urmașilor urmașilor voștri în veacul veacurilor. A! nimic... Bătrân, bolnav și neputincios... Mantia asta e prea grea... S-o poarte altcineva mai tânăr... Bogdane!... Și voi, mărturie a ceea ce ați văzut, spuneți țării [...] că voința mea e să se ungă Bogdan de când sunt în viață... Că voința mea ș-a ei a fost pururea una...“ După ce așază pe Bogdan pe scaunul țării și îngenunchează, se rostogolește pe treptele tronului.

Domn autocrat, dar cu înaltă conștiință patriotică, oferă o lecție de istorie și responsabilitate contemporanilor și urmașilor (*finalul tiradei* în care definește sentimentul patriotic), are forța morală de-a înscăuna un domn tânăr și de-a-și impune voința („voi mărturie a ceea ce ați văzut“), își creează cadrul legal de pedepsire a complotiștilor. În lupta dintre Ștefan-domnul și Ștefan-omul, învinge conștiința datoriei împlinite cu prețul vieții. *Punctul culminant al conflictului social* se plasează în această *scenă maiestuos romantică*, după cum *punctul culminant al conflictului interior* îl constituie *scena arderii pe viu a rănii* cangrenate. Ștefan își domină slăbiciunile biologice, își depășește suferința fizică rostind rugăciunea *Tatăl nostru* și povestind cum a fost ucis tatăl său, Bogdan, de către propriul său frate, Petru Aron, la Răuseni.

Ca om, Ștefan a păcătuit, are copii nelegitimi și nu le-a spus adevărul. Datoria de părinte și-o îndeplinește, trimițând pe Rareș la mama sa, Răreșoaia, pentru a-i cere încuviințarea să se căsătorească cu Oana, fata de la curtea domnească. Acesteia îi mărturisește că-i este tată, simulând că vorbește în somn. În acest fel cei doi află că sunt frați.

Deznodământul creează altă scenă intens dramatică, tragică chiar. Aflat pe patul de suferință după operație, Ștefan aude ovațiile care-l aclamă pe Ștefăniță, nepotul nevârstnic. Boierii complotiști, crezând că el a murit, încearcă să-l răstoarne de pe tron pe Bogdan, încălcând voința lui Ștefan. Acesta, cu prețul vieții, îi va ucide: „Pe Ulea l-am măsurat cu privirea... Murise înainte de a-l izbi!... Dumnezeu să-l ierte... Dumnezeu?... Dar cine e de vină? Io, Ștefan voievod am suit pe Bogdan pe tron... Io, Ștefan voievod, i-am așezat cu mâna mea coroana strămoșilor mei... El fu de față și văzu ce vreau eu, și tot sfatul, și toată oștimea... Sufletu-mi nu vrea, și ca un scos din fire se aruncă în sabia mea... Cine e de vină?... Se cutremura Moldova și-o prăpastie se deschise... Și cu acest sfânt oțel oprii cutremurul și umplui prăpastia! (*S-aude: „Să trăiască domnul Bogdan!)* Î... î... î... Da...! S-a împlinit legea! (*Scoboară treptele și aruncă sabia*). Ți-ai împlinit menirea ca și mine!“ În stil romantic este surprins ultimul proces de conștiință al lui Ștefan-domnul care moare rostind numele Moldovei.

Scenele deja menționate ca dramatice, ca și acest *final tragic*, dar apoteotic atribuie acestei opere literare caracter de *dramă*.

Această piesă de teatru are în centrul acțiunii un personaj monumental, toate celelalte gravitând și evoluând în raport cu acesta. Ștefan cel Mare simbolizează voievodul patriot, conștiința lucidă, trează, în slujba intereselor țării. De la primul moment (*finalul actului întâi*), când se bucură de sosirea oștenilor care răspunseseră prompt la chemarea domnitorului („... O! cum se varsă apele în Siret, așa vin șuvoaiele în Suceava la chemarea voievodului lor!“ ... „Să nu sece izvorul nostru!“), țara fiind în primejdie, la ultima faptă, uciderea trădătorilor, personalitatea acestuia apare în complexitatea și măreția sa. El se bazează pe forța și fidelitatea armatei și a noii boierimi formate prin recompensarea bravurii și a patriotismului dovedit pe câmpul de luptă. Deși bolnav, pleacă să apere țara. Știe să fie soț pentru Doamna Maria, la care apreciază sprijinul devotat („Sunt între două săbii ... Doamna, ș-asta ... Amândouă m-au slujit cu credință. P-amândouă mi-am pus nădejdea“), în ciuda infidelităților; pentru fetele orfane, ale căror tați muriseră pe câmpul de luptă, este adevărat părinte: le crește la curtea domnească. Stârnește admirație chiar și dușmanilor săi. Complotiștii îi recunosc măreția: „Mare a fost... că de mărirea lui nu mai sufla niciun boier...“, îl numesc „șoimanul“, „ochiul vulturului bătrân clipește încă... Vărsa văpăi, mă frigea cu privirea lui“. Cei trei boieri, paharnicul Ulea, stolnicul Drăgan și jitnicerul Stavăr, vor puterea, sunt nemulțumiți de politica lui Ștefan: „Boier, răzăși, țăran supus era totuna în fața lui“, „Moșiile le împărțea numai la oșteni...“, „Din supuși îi făcea răzeși, din răzeși boieri sadea...“ Aceștia pândesc moartea voievodului pe care o întrezăresc în semne prevestitoare: țipătul bufniței, mâța care mănâncă bufnița, apoi aceasta este înhățată de un vultur, iar un oștean săgetează vulturul și el cade-n prăpastie, o vacă din turmele domnești a sângerat în șiștar, luna avea un cearcăn roșu, câinii au urlat, o femeie a născut un copil cu picioare de ied, vremea care se schimbă brusc („se bolovăniră nori negri cum e catranul, că se-ntunecă ca noaptea“), iar în formele pe care le iau norii, boierii complotiști identifică un balaur care înghite un moșneag cu plete lungi.

În construirea personajului Ștefan, autorul valorifică legende, eresuri. Pentru fetele de la curte, pentru Doamna Maria, și pentru oamenii lui credincioși, Ștefan este *personaj legendar*. Fetele cred că, atunci când s-a născut, Ștefan a fost scăldat în sânge de șerpoaică și de vultur ca „să se strecoare și să se înalțe...“ Este „preaslăvitul nostru stăpân“, „Împăratul“, Doamna Maria îl vede pe Ștefan călare pe Voitiș ca „un arhanghel“.

Titlul dramei, metaforă, reprezintă altă modalitate indirectă de caracterizare a personajului care a fost „soarele Moldovei“.

Doctorul Șmil îi admiră curajul și stăpânirea de sine: „Oțelit... în aer, în luptă... Pe trupul dumnealui numai crestături... Am milă n-am știință... Rana de la picior îi otrăvește trupul dumnealui... În viteazul ăsta, o putere care scapă medicinei... O voință care a voit slobod până la sfârșit...“

Credinciosul Hărman mărturisește: „voința măriei-tale, voința țării ... De n-aș fi venit, n-aș fi vrut ce vrea măria-ta. Ș-apoi asta nu pot...“

Subiectul al II-lea

A.

1. *făptură*: ființă, creatură.
răbdător: rezistent.
a se feri: a se apăra, a se proteja, a se păzi, a evita.
neam: popor, națiune.

2. *lor* – pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, cazul genitiv, funcția sintactică de atribut pronominal.
alte – adjectiv pronominal nehotărât, numărul plural, genul neutru, cazul acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival.
cel mai adesea – adverb de timp, gradul superlativ relativ de superioritate (*cel* – articol demonstrativ; *mai* – adverb), funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.
de cântec – substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă *de*, nearticulat, funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză.

3. E un om *fără griji.* (atribut adjectival)
E *de mirare* cum a devenit o celebritate. (nume predicativ)

4. În text, *aceștia* este atribut adjectival.
Aceștia erau campionii. (subiect)
Campionii erau *aceștia.* (nume predicativ)
M-am întâlnit cu *aceștia.* (complement indirect)
Întrevederea cu *aceștia* a fost constructivă. (atribut pronominal)

B.

1. *Semănau* ca două picături de apă.
Pe două hectare *semănau* grâu.

Pe o stradă întunecoasă *i-au încolțit* câinii.
Au încolțit zambilele în jardinieră.
De mai multă vreme îi *încolțiseră* în minte niște idei ciudate.

2. Se anunța *o* vacanță de vis. (articol nehotărât)
A cumpărat *o* carte și două caiete. (numeral cardinal)
O, nu lua hotărâri pripite! (interjecție)
N-*o* mai văzuse de mult timp. (pronume personal)

3. *Deși eram convins de importanța proiectului*[1]/, tot nu mă hotăram[2]/să particip la realizarea lui.[3]/
P_1 – propoziție subordonată circumstanțială concesivă.
Orice-ai spune[1]/, tot nu mă convingi.[2]/

P_1 – propoziție subordonată circumstanțială concesivă.
Fie[1]/ce-o fi/[2], eu tot nu cred/[3]
P_1 – propoziție subordonată circumstanțială concesivă.
Nu a obținut Oscarul[1]/, *cu toate că era un actor renumit.*[2]/
P_2 – propoziție circumstanțială concesivă.

4. S-a întors *devreme.* (adv.)
Nu se sinchisea *de vreme*; putea să plouă, să ningă... (prep. + s. f.)

C.

1. Lansăm un nou concept care se numește „dialogurile democratice", ceea ce relevă progresul pe drumul democrației.
2. Însăși președinta Clubului Femina și-a exprimat dorința de a se reîntâlni, cu prilejul zilei de 8 Martie.
3. Văzuse numai o secvență a filmului.

Subiectul al III-lea

1. *Rolul jocului didactic* în *dezvoltarea competențelor de comunicare orală*

Unul dintre obiectivele cadru ale actualului curriculum este dezvoltarea competențelor de comunicare orală, obiectiv realizabil pe întreaga durată a procesului instructiv-educativ.

Dintre metodele moderne, formative, eficiente în învățământul primar, un rol important îl are jocul didactic, fapt determinat de particularitățile de vârstă ale elevilor și de specificiul procesului instructiv-educativ.

Obiectivele cadru ale învățământului se intercondiționează, competența de comunicare orală determină receptarea mesajelor scrise și competența de comunicare scrisă.

În clasa I, dar și în celelalte, a II-a – a IV-a, trebuie sporită ponderea jocurilor didactice.

Prin joc didactic se creează motivația învățării, se dezvoltă gândirea, memoria, spiritul de observație și de cooperare, atenția, limbajul, imaginația, voința. Prin dezvoltarea stăpânirii de sine, a spiritului competitiv și de respect al coechipierului se modelează trăsături de caracter.

Pentru dezvoltarea competenței de comunicare orală se pot desfășura jocuri didactice precum: jocuri de dezvoltarea vorbirii/de educare a limbajului: *Jocul sunetelor, Jocul silabelor, Jocul cuvintelor, Jocul rimelor, Spuneți cât mai multe cuvinte care încep/conțin/se termină cu sunetul.../silaba/* sau care *denumesc ființe/lucruri, Să creăm cât mai multe cuvinte din silabe!, Completează cuvântul/propoziția!, Eu întreb, tu răspunzi".*

Se pot organiza și desfășura *jocuri orale cu întrebări*, de tipul: *Cine știe câștigă!, Cine răspunde mai repede câștigă!, jocuri ghicitori, jocuri de creație, jocuri de rol* în care copiii trebuie să-și construiască „rolul" și să-l interpeteze cât mai convingător. În acest tip de joc sunt antrenate gândirea, memoria, limbajul, mimica, gesticulația,

imaginația și afectivitatea elevilor. Se pot desfășura jocuri de rol precum *Reporterul în acțiune!*, *Prezenți la deschiderea târgului/expoziției de carte*, *La muzeu* ș. a. în care se alternează rolurile vorbitor–ascultător, se exersează deprinderea de comunicare orală.

Pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului elevilor se pot desfășura jocuri didactice de verificare a *sinonimiei*, *antonimiei*, *omonimiei* (fără a se folosi aceste concepte operaționale).

Eficiența jocului didactic este condiționată de gradul în care elevii conștientizează situația de învățare și de creativitatea cadrului didactic.

2. *Etape/ momente didactice de formarea deprinderii de scriere corectă la clasa I*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Finalitățile învățământului primar sunt:*
- asigurarea educației elementare pentru toți copiii;
- formarea personalității copilului, respectând nivelul și ritmul său de dezvoltare;
- înzestrarea copilului cu acele cunoștințe, capacități și atitudini care să stimuleze raportarea sa la mediul social și natural și să permită continuarea educației.

TESTUL 8

Subiectul I

■ Iarna
de Vasile Alecsandri

Pastelul este o specie a genului liric, în versuri, eminamente descriptivă, în care se conturează un tablou din natură: privelişti, momente ale unui anotimp, aspecte din universul plantelor sau al animalelor, prin intermediul căruia se exprimă sentimentele și stările sufletești ale eului liric.

Incontestabil, cea mai valoroasă creație lirică a lui Alecsandri sunt pastelurile, în care poetul surprinde aspecte ale naturii rurale în cele patru anotimpuri, frecvent în anotimpul iarna *(Mezul iernei, Viscolul, Sania, Sfârșitul iernei)*, momente ale zilei *(Dimineața, Noaptea)* și munci specifice satului (*Plugurile, Sămănătorii, Cositul)*, fenomene ale naturii (*Tunetul, Viscolul)* ș.a.

Poezia *Iarna* este un pastel în care, prin *descriere*, poetul creează *imagini preponderent vizuale*, dominate de culoarea albă, specifică fenomenelor iernii, de dansul fulgilor de nea din timpul ninsorii abundente:

„Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare, adunate-n cer grămadă".

Epitetele „cumplită", „*lungi* troiene *călătoare*" (al doilea epitet are valoare de personificare), *personificarea* „*cerne* norii de zăpadă" fixează un aspect al anotimpului — ninsoarea și frigul. Verbele la timpul prezent „cerne", „zbor", „plutesc", comparația „ca un roi de fluturi albi" configurează dinamica fenomenelor. Primul *tablou* transmite fiorul frigului, sporit și de verbul la gerunziu, ca și de personificarea din versul „Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi".

Ninsorile abundente, fenomen specific al momentului, sunt sugerate prin *repetiții*, *enumerație*, prin adverbul *iară:* „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!" Contemplând *mirificul tablou hibernal, eul liric* își comunică fascinația prin aceleași mijloace poetice: epitete, personificare: „Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară". Ninsoarea produce încântare, dar și *ușoară neliniște,* chiar nostalgie filozofică la gândul trecerii vieții: soarele personificat, „rotund și *palid*" se ghicește printre norii de ninsoare, iar *comparația* care urmează are încărcătură nostalgică: „Ca un vis de tinerețe printre anii trecători".

Natura este transfigurată de fenomenele naturii; metafora „ocean de ninsoare" exprimă înecarea peisajului în albul imaculat. Impresia este amplificată de repetiție și prin enumerație: „pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare", „pe întinderea pustie", „fără urme, fără drum".

Peisajul mirific înfioară sufletul sensibil al eului liric, prin *cromatica* și *misterul* său: „Ca fantasme albe plopii înșirați se perd în zare", „Se văd satele perdute sub clăbucii albi de fum". Sub razele soarelui tabloul capătă strălucire: „*doritul* soare strălucește și *desmiardă* oceanul de ninsoare".

Eul liric apare în ipostaza de contemplator extaziat de natură, revigorat de apariția saniei cu zurgălăi, ca manifestare a bucuriei de viață.

Anotimpul iarna încântă și înfioară, deopotrivă.

Versificația constituie alt mijloc poetic de exprimare a sentimentelor și stărilor sufletești stimulate de farmecul naturii. Versurile sunt lungi, cu măsură de 15–16 silabe, *ritmul* trohaic, iar *rima* împerecheată.

Vasile Alecsandri este considerat creatorul pastelului românesc. Rămâne remarcabilă aprecierea exprimată de Titu Maiorescu în articolul *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872): „*Pastelurile* sunt un șir de poezii, cele mai multe de o simțire așa de curată și de puternică a naturei, scrise într-o limbă așa de frumoasă încât au devenit fără comparare cea mai mare podoabă a poeziei lui Alecsandri, o podoabă a literaturii române îndeobște".

■ Mezul iernei

Poezia „*Mezul iernei*" se înscrie în seria celor mai frumoase pasteluri închinate anotimpului alb.

Titlul poeziei indică faptul că peisajul hibernal înfățișează caracteristicile acestui anotimp, surprinse în plenitudinea manifestărilor acestora. Iarna atotstăpânitoare, pe pământ și în cer, se anunță printr-un „ger amar, cumplit", prin „trăsnetul" copacilor. „În păduri trăsnesc stejarii; e un ger amar, cumplit". Cele patru strofe ale poeziei — patru *secvențe descriptive* — compun un „tablou măreț, fantastic", remarcabil prin armonie și echilibru clasic. Natura însăși devine un templu impresio-

nant. Este o *imagine panoramică* într-o noapte geroasă, când „Stelele par înghețate, cerul pare oțelit". Epitetele „amar", „cumplit", „înghețate", „oțelit" plasticizează imaginea statică, încremenită, monocromă a iernii, completată prin metaforă: „Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare/ Pare-un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare". *Percepțiile vizuale*, mergând spre translucid, se asociază *senzațiilor auditive* redate prin verbe la timpul prezent, cu structură sonoră acută: „trăsnesc", „scârțâie". Imaginea panoramică capătă amploare, cuprinde componente ale spațiului terestru: păduri, câmpuri, sate, ghicite prin fumurile albe care se înalță în „văzduhul scânteios" al unui „templu maiestos". Natura se sacralizează: satele devin făclii, munții devin altare, copacii codrilor — tuburi de orgi din care crivățul scoate „note-ngrozitoare". În acest templu impresionant „luna își aprinde farul tainic de lumină":

„O! tablou măreț, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii organe sonoare
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare".

Enumerația și *repetițiile* din strofa finală readuc imaginea statică, încremenită, care fascinează *eul liric contemplator*: „Totul e în neclintire, fără viață, fără glas:/niciun zbor în atmosferă, pe zăpadă niciun pas".

Ultimele versuri ale strofei finale exprimă ideea de mișcare, specifică vieții: „Dar ce văd?... în raza lunei o fantasmă se arată.../ E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată". *Interogația retorică* subliniază emoția eului liric, surprins de apariția „fantasmei".

Chiar și licențele poetice, „lan de diamanturi", „organe sonoare", sunt modalități de realizare a armoniei, a echilibrului compozițional.

Poezia, în ansamblu, ilustrează caracteristicile speciei pastel, este *descriptivă*, imaginile de natură exprimă stări sufletești, extaz, dar și fiorul neliniștii.

Versurile celor patru catrene au măsura de 15–16 silabe, ritmul trohaic, rima împerecheată.

Subiectul al II-lea

A.

1. *uneori* vs. deseori
   întortocheat vs. clar
   spate vs. față
   a vorbi vs. a tăcea

2. *sau* – conjuncție coordonatoare disjunctivă.
   poate – adverb de mod.
   se – pronume reflexiv.
   undeva – adverb de loc.

3. *uneori* – complement circumstanțial de timp exprimat prin adverb de timp.
   de a se convinge – atribut verbal exprimat prin verb la modul infinitiv, timpul prezent, diateza reflexivă, precedat de prepoziția simplă *de.*
   cele mai întortocheate – atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la modul participiu, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, gradul superlativ relativ de superioritate.
   prin spatele casei – complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională *prin spatele.*

4. *Poate*[1]/că nu înțelesese tot[2]/ ceea ce-i spusese prietena ei într-un moment de sinceritate[3]/.
   poate – adverb predicativ, regentul propoziției P_2.
   P_2 – propoziție subordonată subiectivă.

B.

1. cot ← *coturi*: Dunărea mai făcea două *coturi* până să se verse în Marea Neagră.
   coate: Haina era roasă în *coate.*
   coți: A cumpărat doi *coți* de stofă.

   arc ← *arce*: Pe cercul din dreapta a trasat două *arce.*
   arcuri: Mergea de parc-ar fi fost pe *arcuri.*

2. În haosul din sală, profesorul se dovedise *din cale-afară de calm.*
   „O, pașă, *cât de darnic ești.*" (George Coșbuc)
   Vai, ce bună este această prăjitură! (propoziții exclamative echivalente cu superlativul)
   Era *o splendoare de rochie.*
   Frumos de mama focului.
   Alte exemple: *putred de bogat, fript de sărac, supărat foc, frumoasă rău,* o bluză *cu totul și cu totul albă, arhicunoscut.*

3. În sală se auzeau voci *împotriva dumneaei/dumnealor.* (cazul genitiv)
   A reușit la examen *datorită/dumnealui/dumneavoastră.* (cazul dativ)

4. *ce* – complement direct.
   -ți – complement indirect anticipativ.
   ție – complement indirect.
   doresc – predicat verbal.
   eu – subiect.
   dulce – adjectiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică.
   Românie – substantiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică.

C.
1. A coborât cu dificultate la stația Reînvierea.
2. Propriii lui prieteni îl reneagă.
3. Fusese chemat la președinție și aștepta în anticameră.

Subiectul al III-lea

1. *Strategii didactice de însușirea elementelor de construcția comunicării*

Însușirea elementelor de construcția comunicării înseamnă învățarea corectă a limbii române sub aspect fonetic, lexical și gramatical și formarea deprinderii de comunicare orală și scrisă.

În ciclul primar elevii își însușesc noțiuni fonetice și gramaticale de bază, își îmbogățesc și activizează vocabularul prin sinonimie, antonimie și omonimie.

În activitatea didactică la clasele I–a IV-a accentul se pune pe caracterul aplicativ-funcțional al elementelor de construcția comunicării, de aceea strategiile didactice adoptate sunt preponderent formative. Se îmbină activitățile de învățare frontale, pe grupe și individuale. Se folosesc diverse metode moderne axate pe descoperire și transfer de informații, pe acțiune reală ori simulată, adică metoda conversației euristice, a descoperirii și problematizării, metoda exercițiului și a jocului didactic.

În însușirea noțiunilor de fonetică metoda de analiză și sinteză fonetică duce la realizarea ortoepiei și ortografiei elevilor, completată, prin exerciții de comunicare orală și de scriere, cu variatele sale tipuri: copiere, transcriere și dictare/autodictare. De asemenea, se utilizează larg exercițiul de despărțire a cuvintelor în silabe.

Pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului elevilor, un rol deosebit îl au exercițiul (exercițiul de identificare, de exemplificare, exercițiul de substituire sau de creație) și jocul didactic, de tipul: *Ne jucăm, spunem cât mai multe cuvinte cu același sens (cu sens opus)/ cuvinte cu aceeași formă și sensuri diferite* sau *Jocul cuvintelor* ș. a.

În însușirea noțiunilor gramaticale, strategia didactică este mai complexă și sub aspectul complexității și dificultăților conținuturilor și sub aspectul metodelor didactice, a formelor de organizare a resurselor umane (elevi) și materiale: mijloacele de învățământ, situațiile de învățare care presupun înțelegerea noțiunilor, recunoașterea în contexte noi, transferul acestora în situații noi de comunicare. Tipurile de exerciții și de jocuri didactice sunt mai variate.

Se pot realiza activități de învățare precum:
- formularea de enunțuri interogative, exclamative, enunțiative;
- formularea de enunțuri-răspuns la întrebări și invers, valorificându-se elementele de construcția comunicării însușite;
- exerciții de descriere a unor obiecte, fenomene, ființe;
- exerciții de realizare a unui dialog;
- exerciții de înlocuire a unor cuvinte și expresii cu sinonime, antonime etc.
- exerciții de redactare a unor texte narative;
- activități de comunicare pe baza unui plan de idei;
- exerciții de construire a propozițiilor simple și dezvoltate;
- exerciții de utilizare în contexte diverse a achizițiilor lexicale noi;
- jocuri didactice, joc de rol etc.

În demersul didactic capătă importanță mijloacele de învățământ moderne, audio-vizuale care facilitează învățarea, creează un climat agreabil, îi relaxează și-i sensibilizează pe elevi.

2. *Tipuri de itemi*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 3 și Testul 5, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Relația dintre curriculum și evaluare*

Curriculumul, în sens extins, ca proces, are trei componenete: proiectare, implementare (predare-învățare), evaluare.

Relația dintre curriculum și evaluare se relevă din perspectiva comparației dintre standardele curriculare și standardele de evaluare.

Standardele curriculare se referă la *curriculumul intenționat,* propus de autoritățile educaționale și la *curriculumul implementat,* realizat de cadrele didactice la clasă.

Standardele de evaluare se referă la curriculumul „atins", adică la rezultatele elevilor; acestea arată ce *știe* elevul *să facă.* Ele sunt performanțe minimale sau pe nivelul de dificultate.

I.T. Radu[1] distinge patru tipuri de rezultate școlare:
- cunoștințe acumulate (date, fapte, concepte, definiții, formule ș. a.);
- capacitate de aplicare a cunoștințelor în realizarea unor acțiuni practice, a unor demersuri teoretice, concretizată în priceperi, deprinderi, stăpânirea unor moduri de lucru (tehnici);
- capacități intelectuale, exprimate în elaborarea de raționamente, puterea de argumentare și de interpretare, independența în gândire, capacitatea de a efectua operații logice, creativitatea ș. a.
- trăsături de personalitate, atitudini, conduite formate.

Standardele curriculare vizează:
- obiectivele generale și obiectivele pe cicluri și ani de studiu;
- disciplinele obligatorii și disciplinele opționale;
- obiectivele transdisciplinare și obiectivele pe discipline;
- conținuturile pe discipline și grupe de discipline (de exemplu, limbi moderne, științe etc.);
- număr orientativ de ore (unde este cazul).

Aceste standarde sunt cuprinse în Curriculumul Național.

Obiectivele reprezintă prognoze referitoare la rezultatele învățării; standardele relevă țintele obligatorii de atins.

Obiectivele de evaluare sunt sinonime cu obiectivele operaționale.

---

[1] I.T. Radu, *Evaluarea în procesul didactic,* p. 80.

Standardele educaționale sunt necesare pentru:
- asigurarea egalității de șanse în materie de educație;
- monitorizarea calității educației;
- susținerea reformei în învățământ;
- transparența evaluării și varietatea abordărilor metodologice;
- oferirea de sprijin recuperatoriu elevilor care nu ating achizițiile așteptate formulate în standarde;
- realizarea de comparații internaționale.

Evaluarea rezultatelor școlare se realizează:
- în clasă, ca parte integrantă a procesului de predare-învățare;
- la examene, efectele acestora manifestându-se în cadrul sistemului educațional și în plan cultural, școlar, chiar și politic. Rezultatele examenelor au influență asupra activității didactice desfășurate la clasă; părinții și elevii sunt interesați de succesul la examene, de aceea cadrele didactice își adaptează instruirea în funcție de cerințele examenelor.

Influența examenelor asupra curriculumului este denumită *efectul backwash*. Pentru a avea efect pozitiv, curriculumul evaluat trebuie să fie cât mai apropiat de curriculumul intenționat. De aceea trebuie folosite și alte forme de evaluare (de exemplu, evaluări curente pe parcursul unui ciclu de învățământ), este necesară definirea clară a standardelor și a obiectivelor operaționale, precum și diversitatea metodelor și a tehnicilor de evaluare, îmbunătățirea calităților instrumentelor de evaluare.

Efectul pozitiv se realizează și prin:
- oferirea unui feedback prompt și eficient;
- informarea corectă a celor interesați: elevi, părinți, public, asupra modului de desfășurare a examenelor;
- comunicarea diferențială a rezultatelor examenelor;
- alocarea resurselor umane și financiare necesare.

Procesul de evaluare presupune:
- *măsurarea* — un demers evaluativ cantitativ;
- *aprecierea* — prin care datele obținute prin măsurare sunt raportate la un set de criterii sau norme, pentru a se emite o judecată de valoare asupra rezultatelor.

Scopul final al evaluării este luarea unor decizii educaționale.

Evaluarea curentă și examenele au drept scop:
- monitorizarea progresului școlar;
- diagnoza rezultatelor școlare;
- certificarea nivelului de cunoștințe și capacități la sfârșitul unei perioade lungi de instruire;
- selectarea elevilor pentru o treaptă superioară de învățământ sau pentru un program particular de instruire;
- prognoza performanțelor viitoare ale elevilor;
- orientarea școlară și profesională;
- motivarea elevilor pentru activitățile de învățare.

Evaluarea se realizează printr-o diversitate de instrumente de evaluare.

TESTUL 9

Subiectul I

■ Mara
de Ioan Slavici

Roman al unei familii și al dragostei, opera literară *Mara* înfățișează destinul Marei Bârzovanu și al copiilor ei, Persida și Trică, și reprezintă o izbândă a creației lui Ioan Slavici și un moment important în dezvoltarea literaturii române.

Titlul romanului este justificat de prezența personajului Mara, personaj complex, voluntar, memorabil, aflat în prim-planul acțiunii într-un număr de capitole, semnificativ intitulate, mai apoi cedând acest rol Persidei, dar rămânând permanent o prezență. Mara întruchipează trăsăturile unui personaj exponențial și al unui cod moral propriu scriitorului ardelean, care face elogiul vieții, al dragostei, al muncii, al tradițiilor, dar și al toleranței religioase și naționale.

Mara, „muiere mare, spătoasă, greoaie, cu obrajii bătuți de soare, de ploi și de vânt", domină o parte din acțiunea romanului. Rămasă văduvă cu doi copii, „sărăcuții de ei", voinică și harnică, luptă cu greutățile vieții cu voință și perseverență, dorind să asigure un trai și un viitor bun copiilor ei, cu care se mândrește chiar și când zburdălnicia lor îi pune în pericol: „Mult sunt sănătoși și rumeni, voinici și plini de viață, deștepți și frumoși: răi sunt, mare minune și e lucru știut că oameni de dai Doamne numai din copii răi se fac", „Tot n-are nimeni copii ca mine!".

Acțiunile Marei au la bază dragostea pentru copiii ei. Din munca și priceperea ei câștigă bani pe care-i chibzuiește cu grijă, zilnic pune bani în cei trei ciorapi: unul pentru Persida, altul pentru Trică și al treilea pentru zile negre. S-a spus că Mara devine avară pe măsură ce agonisește tot mai mulți bani, cu atât mai mult cu cât spiritul de prevedere și chibzuință o împing uneori la fapte reprobabile (momentul în care îl sfătuiește pe Trică să profite de slăbiciunea pentru el a soției lui Bocioacă, sau când micșorează suma de bani oferită la botezul nepotului ei și o păstrează cu mare bucurie). Experiența vieții a învățat-o pe Mara prudența, cumpătarea, dar și toleranța, i-a dezvoltat un puternic simț al demnității. Mara s-a străduit să facă oameni respectați din copiii ei, găsind modele pentru fiecare între oamenii care i-au plăcut: „Așa are să fie Persida mea!"; „Așa are să fie Trică al meu!".

Fire autoritară în alte împrejurări, pentru copiii ei are multă înțelegere și, odată ce au crescut, le lasă neîngrădită personalitatea, dreptul la independență. Când Persida se îndrăgostește de Natl, Mara, deși nu este de acord cu această legătură, nu-și impune voința, lăsându-i fetei libertatea opțiunii: „Eu, zise Mara, umilită în ea, sunt o femeie proastă și nu știu ce să-ți fac și nici cum să te povățuiesc. Am făcut ce am putut și după cum mi-a fost priceperea; acum însă mi-a venit rândul să mă uit în gura ta". Deși pare dură, în realitate Mara are un suflet sensibil, o incontestabilă dragoste maternă: „Dar tu n-ai să cauți mulțumirea mea, ci fericirea ta, care mie-mi este mai dorită". Desigur, nu aprobă fuga Persidei cu Natl, dar, într-un fel, este și mândră de fiica ei, „căci nu e nimic mai frumos decât ca femeia să se dea întreagă bărbatului pe care-l iubește și să iee asupra ei, cu ochii închiși, sarcina vieții grele".

În momentele cele mai dificile ale căsniciei Persidei, Mara o consolează, asigurând-o că-și va găsi ușor un alt bărbat pentru că ea are o zestre considerabilă: „Asta s-o știi, dar să n-o spui nimănui. Nu ești tu orișicine!"

În ciuda faptului că la un moment dat al acțiunii Mara trece în planul al doilea, rolul principal revenindu-i Persidei, prezența ei rămâne semnificativă, ea întruchipează intenția morală, mentalitatea lui Slavici. Persida îi mărturisește: „Dac-ar fi toți ca tine, n-ar fi în lumea aceasta decât fericire!". Și Hubăr o admiră: „Îi venea să plângă când se uita în fața senină a Marei. Cuprinsă de simțământul că dânsa i-a adunat pe toți la un loc și că copiii ei sunt cheagul care-i ține strânși, ea umbla mândră și ușoară, oarecum pe zburate și vorbea rar și apăsat ca o împărătească". Mara a fost capabilă să-i accepte pe Hubări și să recunoască faptul că și obiceiurile și religia lor sunt frumoase, fiind, în intenția autorului, model de bună conviețuire națională.

G. Călinescu formula următoarele aprecieri în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent:* „Cu mult înaintea lui Rebreanu, Slavici zugrăvește puternic sufletul țărănesc de peste munți și cu atâta dramatism încât romanul este aproape o capodoperă [...] Țăranii lui, observați fără cea mai mică părtinire, după metodul de mai târziu al lui Rebreanu, sunt egoiști, avari, îndărătnici, dușmănoși și totdeodată iertători și buni, adică au acel amestec de bine și de rău ce se află la oamenii adevărați. [...] Mai vie decât toți este Mara. Ea înfățișează tipul comun al femeii mature de peste munți și în genere al văduvei întreprinzătoare și aprige. Proporția aceasta de zgârcenie și de afecțiune maternă, de hotărâre bărbătească și de sentiment al slăbiciunii femeiești e făcută cu o artă desăvârșită și într-un stil sec ce topește termenii dialogului dialectal, păstrându-le totuși culoarea locală...".

Subiectul al II-lea

A.

1. *-s așa de negri* – predicat nominal.
   stau – predicat verbal.
   pare – predicat nominal incomplet.
   sunt izvorul – predicat nominal.
   curge – predicat verbal.
   așa-s de negri – predicat nominal.

2. *adânc*: profund.
   tainic: ascuns, enigmatic, misterios.
   a curge: a se scurge, a trece.
   a acoperi: a înveli.

3. „încât îmi pare" – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.
   „când seara stau culcat cu capu-n poala ta" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
   „că ochii tăi, adâncii, sunt izvorul" – propoziție subordonată predicativă.
   „din care tainic curge noaptea peste văi și peste munți și peste șesuri, acoperind pământul c-o mare de-ntuneric" – propoziție subordonată atributivă.

4. *frumoaso* – substantiv provenit din adjectiv, cazul vocativ, fără funcție sintactică.
   așa – adverb, împreună cu prepoziția simplă *de* formează gradul superlativ absolut al adjectivului *negri*, care este nume predicativ.
   îmi – pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul dativ, forma neaccentuată, funcția sintactică de complement indirect, subiect logic.
   tainic – adverb de mod, funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.

B.

1. emis – omis
   manej – menaj
   concizie – concesie
   stație – stațiune
   a releva – a revela
   solitar – solidar

2. *Însuși* și-a anunțat demisia. (pronume de întărire, funcția sintactică de subiect)
   I-a îndemnat pe ei *înșiși* să-și expună proiectul de urbanizare.
   (adjectiv pronominal de întărire, funcția sintactică de atribut adjectival)

3. *nu* – adverb de negație.
   să – conjuncție simplă, marcă a modului conjunctiv.
   a – prepoziție simplă, marcă a modului infinitiv.
   în – prepoziție simplă.
   -mi – pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul dativ, forma neaccentuată.
   mei – adjectiv pronominal posesiv, persoana I, numărul singular, un posesor, mai multe obiecte posedate, cazul nominativ.

4. Se grăbea[1]/ să ajungă la studioul de înregistrări, [2]/ dacă nu voia[3]/să rateze marea ocazie a lansării.[4]/
   P_2 – propoziție subordonată circumstanțială de scop.
   P_3 – propoziție subordonată circumstanțială condițională.

C.

1. Au conviețuit mult timp, așa că îi cunoștea bioritmul.
2. Câți copii lipsesc astăzi motivat?
3. Observă înflăcărarea cu care prietenii noștri își exprimă opiniile despre muzică.

Subiectul al III-lea

1. *Specificul procesului scrierii la clasa I*

Demersul didactic de formare a deprinderii de scriere (etapa alfabetară) presupune parcurgerea următorilor pași:

– *intuirea literei* (scrise pe o planșă) prin analizarea elementelor grafice care o compun și pe care cadrul didactic le explică și le numește;

- realizarea *sintezei elementelor grafice* prin scrierea demonstrativă a cadrului didactic la tablă, însoțită de verbalizarea acțiunii;
- *identificarea literei asociate* sunetului în cuvintele exemplificate de elevi, în alfabetarul mare decupat, în alfabetarele copiilor, în manual, în alte planșe, afișe sau extrase, benzi decupate ș. a.;
- exerciții de încălzire a mușchilor mici ai mâinii: „cântatul la pian", „frământatul pâinii", „mângâierea" degetelor, „punerea și scoaterea mănușilor" ș. a.;
- *simularea scrierii literei* de către elevi, împreună cu cadrul didactic, care explică elementele grafice și gesturile scrierii: se simulează scrierea în aer cu degetul, pe bancă, în podul palmei, cu stiloul închis, cu ochii închiși, apoi cu ochii deschiși;
- *scrierea literei la tablă* de către doi–trei copii;
- *reamintirea regulilor tehnice și grafice*;
- *scrierea în caiet*, după model, a câte trei litere, de către fiecare copil;
- *controlarea individuală* a modului în care a scris fiecare copil de către cadrul didactic care apreciază corectitudinea, explică, corectează, recomandă, demonstrează acolo unde este necesar;
- *jocul didactic de relaxare* — este preferabil să se desfășoare un joc didactic dinamic care să compenseze caracterul static al actului scrisului, satisfăcând astfel nevoia de mișcare specifică școlarului mic, înlăturând oboseala și preîntâmpinând plictiseala;
- reluarea scrisului cu alte trei litere sau un rând;
- controlarea și aprecierea activității fiecărui elev, exprimarea evaluărilor și recomandărilor.

În lecțiile de învățare a unei litere noi este necesar să se reactualizeze literele învățate anterior, să se stabilească asemănări și deosebiri între acestea. Periodic (la intervale de timp stabilite de cadrul didactic) trebuie repetate și sistematizate literele însușite.

În etapa alfabetară elevii învață să scrie litere, cuvinte și propoziții. După însușirea a două litere, de exemplu literele *a* și *m*, copiii pot scrie silabe și cuvinte. Intervine dificultatea de a realiza legătura dintre litere și mai apoi scrisul în duct continuu, fără întreruperi, pentru a nota semnele diacritice. Cadrul didactic trebuie să demonstreze scrierea, explicând legătura dintre litere. Trebuie repetată de mai multe ori explicarea gesturilor de realizare a elementelor grafice și a elementelor componente ale literelor și ale legăturilor dintre acestea.

În permanență, atenția cadrului didactic trebuie orientată spre amintirea regulilor tehnice și grafice ale scrisului și spre controlarea modului în care acestea sunt aplicate de către elevi.

Pe măsură ce scrisul se automatizează, atenția elevilor se va deplasa de la elementele grafice și regulile tehnice spre semnificația cuvintelor și a propozițiilor. La această performanță se ajunge după un timp îndelungat și după numeroase exersări.

În clasa I se pune accentul pe scrierea corectă, lizibilă și, pe cât posibil, caligrafică. În clasa a II-a se continuă exersarea scrisului corect și lizibil, dar se acordă importanță scrierii caligrafice. În curriculumul la decizia școlii (CDS) poate figura ca materie opțională Caligrafia. Abia în clasa a IV-a elevii pot ajunge să scrie repede, această deprindere desăvârșindu-se în clasele ulterioare din ciclul de dezvoltare.

2. *Creativitatea în studiul limbii și literaturii române în învățământul primar.* În lecțiile de limba și literatura română, creativitatea elevilor poate fi stimulată prin activități de învățare agreate de elevi, de pildă să compună o convorbire telefonică sau printr-un joc de rol: *Reporterul și intervievații*, *Ghid la muzeu*, *Grădina Zoologică*. În funcție de nivelul clasei, se acordă mai multă sau mai puțină libertate de inițiativă copiilor. Dacă este necesar, creativitatea acestora poate fi stimulată și orientată printr-un plan de idei, sub formă de întrebări:

Reporterul:
— Cum te numești?
— Unde locuiești?
— Ce aptitudini consideri că ai?
— Cum îți petreci timpul liber?
— Ce reprezintă sportul pentru tine?

O caracteristică a acestui joc o constituie posibilitatea schimbării rolurilor și a antrenării în discuție a mai multor participanți.

Altă posibilitate de a stimula și valorifica potențialul creativ al elevilor o constituie compunerile libere narative, descriptive și mixte. Sau, pornind de la textul literar narativ, li se solicită elevilor să-și imagineze alte întâmplări și personaje sau alt final.

Creativitatea se poate dezvolta și prin diverse exerciții lingvistice, de tipul:
- exercițiu de substituire: într-un text dat li se cere să înlocuiască anumite cuvinte cu sinonime/antonime;
- exercițiu de alcătuire a unui text folosind:
  - expresii care conțin comparații;
  - figuri de stil învățate;
  - anumite expresii oferite ca suport etc.

Pentru stimularea creativității, se pot folosi mijloace audio-vizuale moderne care asigură un climat educațional optim.

Alte activități de învățare prin care se stimulează creativitatea elevilor sunt compunerile cu grad diferit de independență: de la compuneri cu suport intuitiv (pe bază de ilustrații) și suport lexical (cuvinte și expresii date), la compuneri narative și descriptive cu început/sfârșit dat, compuneri cu temă/titlu indicat la compuneri libere, cu maximum de libertate a inițiativei elevilor (de la alegerea temei și a titlului, la tipul de compoziție).

3. *Finalitățile învățământului primar sunt:*
- asigurarea educației elementare pentru toți copiii;
- formarea personalității copilului, respectând nivelul și ritmul său de dezvoltare;
- înzestrarea copilului cu acele cunoștințe, capacități și atitudini care să stimuleze raportarea sa la mediul social și natural și să permită continuarea educației.

TESTUL 10

Subiectul I

Sara pe deal
de Mihai Eminescu

Conceptul *gen liric* — vezi p. 85.

G. Călinescu afirma: „Opera literară a lui Mihai Eminescu crește cu toate rădăcinile în cea mai plină tradiție și este o exponentă deplină, cu toate aspectele romantice, a spiritului autohton".

Ca poet romantic, Eminescu abordează temele și speciile literare caracteristice acestui curent literar: soarta omului de geniu *(Luceafărul, Scrisorile I, II, Povestea magului călător în stele* ș.a.), sentimentul iubirii și al naturii, meditația asupra condiției existențiale a omului și sensul istoriei (poemul *Memento mori, Rugăciunea unui dac, Andrei Mureșanu, Mușatin și codrul, Scrisorile I, III)*, meditația asupra timpului *(Cu mâne zilele-ți adaogi)* și asupra morții *(Mai am un singur dor)*.

„Omul deplin al culturii românești" (Constantin Noica) a explorat spațiul și timpul cosmic, ca și adâncimile spiritului uman, a exprimat zbuciumul conștiinței și vibrațiile inimii, totul la incandescența unei trăiri totale și a unei nevoi de cunoaștere absolută.

Lirica eminesciană „cunoaște tovărășia mângâietoare a omului cu natura și adormirea chinuitoare a conștiinței de sine în ritmurile și legănările ei materne..." (Tudor Vianu), armonia eminesciană este expresia muzicală a comuniunii omului cu natura. Sentimentul iubirii este calea refacerii întregului sufletesc prin cuplul arhetipal și prin integrarea în natură. Poezia *Sara pe deal*, prin *imagini vizuale, auditive* și *cinetice*, oferă spațiul și atmosfera propice împlinirii, a unei posibile împliniri. În această poezie, ipostazierea *eului liric* este aceea a îndrăgostitului. Eul liric, conștient de scindarea sa de întregul cosmic, existențial, tinde la recâștigarea întregului prin iubire. Într-o atmosferă idilică, la ceasul tainic al îndrăgostiților și într-un spațiu sacru, *axis mundi*, este posibilă împlinirea cuplului mitic. Întreaga natură vibrează de melancolie, pulsează în ritmul duios al dorului:

„Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale,
Apele plâng, clar izvorând în fântâne;
Sub un salcâm, dragă, m-aștepți tu pe mine".

George Munteanu (în volumul *Sub semnul lui Aristarc*) definea *dorul* în sensul cu care îl regăsim în lirica eminesciană, ca „« stare de spirit » necodificată, crescând ca iarba și perpetuându-se ca imemorialul « obicei al pământului », *dorul* reprezintă poate o mai înțeleaptă așezare a raporturilor dintre « parte » și « întreg »", reprezintă o nelimitată „deschidere spre *lăuntru* și *afară*, spre cunoașterea nestingherită de nimic și prin nimic împiedicată", „*Dorul* românesc e străjuit în partea lui dinspre vechime de seninătatea *Mioriței*, iar în partea lui dinspre contemporaneitate de seninătatea Luceafărului".

Atmosfera poeziei *Sara pe deal* este mioritică și eminesciană, în același timp. Alternează *descrierea cadrului* impregnat de vrajă, mai amplu în primele patru strofe (trei versuri din fiecare catren) cu *exprimarea stărilor sufletești*, atribuite personajului liric feminin (strofele 1, 2), apoi personajului masculin (4, 5), pentru ca ultima strofă să consemneze trăirile cuplului.

Cadrul exterior, peisajul rustic, devine panoramic prin mișcarea de înălțare, turmele urcă dealul, seara, în ritmul sunetului jalnic-duios al buciumului, așa cum îndrăgostitul va trebui să-l urce mânat de „o iubire ca para". *Imaginea cosmică* apare îmbibată de stările sufletești ale fetei îndrăgostite, pe care iubitul și-o închipuie așteptându-l copleșită de sentimente: în strofa a doua alternează versurile care compun cadrul exterior cosmic cu acelea care comunică emoția îndrăgostitei. Elementele cosmice vibrează de uman și sacralizează trăirea omenească:

„Luna pe cer trece-așa sfântă și clară,
Ochii tăi mari caută-n frunza cea rară,
Stelele nasc umezi pe bolta senină,
Pieptul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină."

Aceeași îmbinare între cosmic și omenesc regăsim în strofa a treia, imagine exclusivă a cadrului exterior, marcat de vechime și taină, sacralizat prin sunetele clopotului și ale toacăi: „[...] toaca răsună mai tare, / Clopotul vechi împle cu glasul lui sara,/ Sufletul meu arde-n iubire ca para". Murmurele fluierelor de la stână se pierd în depărtarea și ceața văii; devin tot mai intense armoniile muzicale ale satului arhetipal, corespunzătoare sentimentelor eului liric, comunicate direct prin *comparația* „arde-n iubire *ca* para", *repetiția* interjecției *Ah!*, a locuțiunii adverbiale *în curând* și prin simetria versurilor 1–2 din strofa a cincea. Impresia de străvechi, de atmosferă și simbolistică mitică se realizează nu numai prin *metafore-simbol*: *deal, salcâm, clopot*, ci și lexical prin fonetismul popular *sara*, prin arhaisme fonetice: *împle, nouri*, prin inversiuni: *sta-vom, spune-ți-voi.*

Eul liric, pentru a accede la împlinire, trebuie să urmeze o cale, o mișcare mitică; din vale să ajungă pe deal sub salcâmul străvechi — *axis mundi* — este o cinetică afectivă, a spiritului care tinde spre întregire: „Sufletul meu arde-n iubire ca para", „Ah! în curând pasu-mi spre tine grăbește"; „Ore întregi spune-ți-voi cât îmi ești dragă". Gesturile și șoaptele tandre conduc spre extaz: „ne-om rezema capetele", „surâzând vom adormi"; *somnul* (metaforă) marchează refacerea întregului spiritual, recâștigarea sentimentului totalității, exprimată în versul final, interogativ și prin aceasta mai impresionant: „Cine pe ea n-ar da viața lui toată?".

Eminescu atribuie timpului verbelor sporită încărcătură emoțională. Verbele la timpul prezent, un prezent etern, consemnează o stare de fapt: nevoia de întregire, de cunoaștere. Sunt douăzeci și două de predicate la timpul prezent, patru predicate la timpul viitor care exprimă posibilitatea ca și predicatul „n-ar da", la modul condițional-optativ, timpul prezent. Jocul acesta al timpurilor verbale relevă, pe de o parte, aspirația, pe de altă parte, posibilitatea împlinirii dorinței.

Semnificațiile poeziei capătă profunzime prin raportarea la intenția inițială a poetului. Această idilă făcea parte din poemul *Eco* (1872), variantă a poemei *Ondina*, fiind cântecul tânărului îndrăgostit, ceea ce-i atribuie valori mitice și de trăire erotică arhetipală. Spre deosebire de poezia *Lacul*, în care întâlnirea nu se produce („Dar

nu vine... Singuratic/ În zadar suspin și sufăr/ Lângă lacul cel albastru / Încărcat cu flori de nufăr") și de *Floare albastră*, retrăire a unei iubiri totale, destrămate în timp („Și te-ai dus, dulce minune, / Ș-a murit iubirea noastră — /Floare-albastră! floare-albastră!... / Totuși este trist în lume!"), *Sara pe deal* se apropie de poezia *Dorința*, care exprimă nevoia permanentă de iubire și de recâștigare a sentimentului totalității prin integrarea în natura ocrotitoare ca o mamă („Adormind de armonia/ Codrului bătut de gânduri,/ Flori de tei de-asupra noastră/ Or să cadă rânduri-rânduri"). Alteori natura/pădurea apare în ipostază de iubită ademenitoare, care încearcă să-l rețină pe copilul-prinț în universul ei de basm și de împlinire („O, rămâi, rămâi la mine, / Te iubesc atât de mult! / Ale tale doruri toate/ Numai eu știu să le-ascult; [...] Anii tăi se par ca clipe,/clipe dulci se par ca veacuri".).

Versificația este altă modalitate prin care poetul a realizat armonia, muzicalitatea cadrului exterior în perfectă concordanță cu trăirea interioară.

Poezia conține șase catrene. Ritmul este complex: un coriamb urmat de doi dactili și un troheu; rima: împerecheată; măsura: 12 silabe.

Subiectul al II-lea

A.

1. „că în câmpia Dunării, cu câțiva ani înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, timpul era foarte răbdător cu oamenii" – propoziție subordonată subiectivă.
   „care se apropiau" – propoziție subordonată atributivă propriu-zisă.
2. „care se apropiau" – apropiate.
3. În text, *câțiva* are funcția sintactică de atribut adjectival.
   Câțiva dintre cei prezenți au hotărât să viziteze Castelul Peleș. (subiect)
   I-am zărit *pe câțiva* dintre olimpici. (complement direct)
   Am discutat *cu câțiva* dintre grevișți. (complement indirect)
   Acești copii erau numai *câțiva* din lotul de gimnastică. (nume predicativ)
4. *conflict*: dezacord, animozitate, diferend, disensiune.
   a se ruina: a se degrada, a se strica.
   a izbucni: a se dezlănțui.
   răbdare: calm.

B.

1. • *locuțiuni substantivale*:
   Au fost sistate *luările de cuvânt.*
   Ca totul să fie corect, soluția părea a fi *tragerea la sorți.*
   Cuvintele lui deveniseră o *luare în derâdere /o luare peste picior.*
   Atitudinea ei părea *bătaie de joc.*
   • *locuțiuni adverbiale*:
   Nervos, se plimba *de colo până colo.*
   Se întâlneau *din când în când.*
   Situația se schimba *de la clipă la clipă.*

Era distrat *din cale afară.*

2. *însemnat*: (1) important, mare, decisiv, fundamental, deosebit, influent; (2) marcat, notat.
   (1) A trăit un moment *însemnat* din viața lui.
   Obținerea diplomei de bacalaureat a reprezentat un moment *însemnat* din viața ei.
   (2) Pe hartă, obiectivul *însemnat* dădea altă perspectivă asupra misiunii de îndeplinit.
3. Se exercitau presiuni *asupra fiecăruia* din juriul internațional. (cazul genitiv)
   Datorită fiecăruia dintre ei va rezulta o construcție modernă și impresionantă. (cazul dativ)
4. Ar fi fost minunat[1]/ *dacă ar fi petrecut vacanța în Delta Dunării.*[2]/ P2 – propoziție subordonată subiectivă introdusă prin conjuncția *dacă.*

C.

1. Mai tăceți odată!
2. Bineînțeles, era un gură-cască!
3. Știrea că sosește pe stadion extraordinarul fotbalist a creat un neașteptat du-te-vino.

Subiectul al III-lea

1. *Eficiența jocului didactic în studiul limbii și literaturii române la clasa I*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 6, subiectul al III-lea, itemul 2.
2. *Instrumente de evaluare*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 4, subiectul al III-lea, itemul 1.
3. *Tipuri de itemi*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 3.

TESTUL 11

Subiectul I

■ Baltagul
de Mihail Sadoveanu

Conceptul *roman* — vezi p. 72.

Opera literară *Baltagul* întrunește caracteristicile unui roman *obiectiv*, cu *narator omniprezent și omniscient* și este o narațiune la persoana a III-a.

Romanul este alcătuit din 16 capitole. Capitolele I–VI prezintă așteptarea lui Nechifor Lipan de către familia sa (soția lui, Vitoria, și copiii Minodora și Gheorghiță);

capitolele VII–XIII — refacerea drumului acestuia de către Vitoria, însoțită de Gheorghiță; ultimele trei capitole prezintă găsirea și pedepsirea ucigașilor. Inspirat din variante ale baladei *Miorița*, fapt evidențiat și de mottoul „Stăpâne, stăpâne/ Mai cheamă un câne", romanul este o epopee a transhumanței.

Romanul începe cu o parabolă biblică din care se desprind caracteristici ale oierilor și ale vieții lor, parabolă pe care, își amintește Vitoria, o spunea cu plăcere Lipan la petreceri. Tehnica retrospecției revine adesea, fiind mijlocul de caracterizare a celui dispărut — Nechifor. Începutul capitolului al X-lea completează caracterizarea generică a ciobanilor, oameni de la munte, punându-se în evidență integrarea acestora în ciclurile naturii, modelarea lor de către condițiile naturale. Aceștia sunt „Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea, răbdători în suferință ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de cuptor, plăcându-le dragostea și beția și datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri și de oamenii de la câmpie și venind la bârlogul lor ca fiara de codru [...], stau în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: cel mai adesea se desmiardă și lucește de cântec de prietenie. Așa era și acel Nechifor Lipan care acum lipsea".

Expoziția cuprinde șase capitole în care se precizează *locul acțiunii*, satul Măgura de pe valea Tarcăului, *timpul* — toamna când este așteptat Nechifor Lipan să sosească după asigurarea oilor la locul de iernat. Sunt prezentate personajele principale, Vitoria și Nechifor Lipan, unele personaje secundare, Gheorghiță, Minodora, argatul Mitrea, preotul Daniil Milieș etc.

În roman apar numeroase *descrieri* de natură, aspecte caracteristice ale anotimpurilor: toamna, iarna, primăvara (de exemplu, momentul precedent descoperirii osemintelor lui Lipan în râpa de la Crucea Talienilor), în armonie desăvârșită cu starea sufletească a eroinei. La plecarea Vitoriei pe drumul lui Nechifor, drumul morții (hotărârea ei provine din dragostea pentru soț și pentru adevăr) se împrimăvăra, soarele strălucea; pe măsură ce pătrunde în infern — drumul faptei criminale — vremea se înrăutățește.

Cu cât se apropie de adevăr, de locul crimei, natura se primenește, apare în splendoarea ei din primăvară, de aceea suferința Vitoriei este și mai sfâșietoare.

Descrierea apare și în realizarea portretelor fizice și morale ale personajelor:

Nechifor, „omul cu căciula brumărie", „meșter la vorbă", era chipeș, cu mustață neagră, „groasă, adusă a oală [...] înfățișare îndesată și spătoasă".

Vitoria Lipan, cu „ochii ei căprii în care parcă se răsfrângea lumina castanie a părului, erau duși departe", „Nu mai era tânără, dar avea o frumusețe neobișnuită în privire. Ochii ei pluteau ca-ntr-o ușoară ceață în dosul genelor lungi și răsfrânte în cârligașe".

Acțiunea se desfășoară prin interferarea planului retrospectiv cu cel al prezentului narativ, dimensiunea temporală și cea spațială este amplă, la desfășurarea evenimentelor participă numeroase personaje, de tipuri diferite, naratorul utilizează toate modurile de expunere: *narațiune obiectivă* (povestire la persoana a III-a), descriere, dialog, monolog.

Intriga romanului constă în hotărârea Vitoriei de a reface drumul bărbatului ei pentru a afla adevărul. *Desfășurarea acțiunii* începe cu pregătirile Vitoriei pentru drumul „vieții și al morții", la capătul căruia, săvârșind ritualul tradițional al înmormântării, cel răposat își va găsi liniștea de veci, iar criminalii, demascați, își vor primi pedeapsa. Acest drum simbolic și inițiatic necesită purificare fizică și sufletească, de aceea eroina merge la mănăstirea Bistrița, se închină la icoana Sfintei Ana, de la care primește „sfat", ca și de la părintele Visarion, postește douăsprezece vineri, își procură banii necesari drumului, vânzând produse, asigură gospodăria, lăsată în grija argatului Mitrea, pe fiica sa, Minodora și zestrea acesteia le duce la mănăstirea Văraticului.

Dacă acțiunea romanului este destul de simplă, drumul adevărului este mai întortocheat: de la Măgura la Fărcașa – Dorna – Borca – Cruci – Vatra Dornei – Sabasa – Suha.

Naratorul zugrăvește locuri și oameni, înfățișează datini și obiceiuri, romanul având caracteristici etnografice, psihologice și chiar caracteristici de roman de aventură și polițist.

Capitolele XIV–XVI constituie *punctul culminant*, descoperirea osemintelor lui Nechifor, „împuținat de dinții fiarelor" și *deznodământul*, înhumarea rămășițelor pământești conform datinei creștinești, reconstituirea crimei la praznic prin povestirea Vitoriei, demascarea și pedepsirea ucigașilor. Dar viața trebuie să continue: voluntară, Vitoria îl va sprijini pe fiul său, Gheorghiță, devenit bărbatul familiei, să conducă gospodăria.

În roman se perindă numeroase personaje; *personaje principale*: *Vitoria* — exponentă a unei colectivități arhaice, întruchipare a moralei populare: frumusețe sufletească, dar și fizică, dragoste de adevăr, devotament față de tradiție, istețime, înțelepciune, stăpânire de sine, tenacitate, intuiție, mai presus de toate *dragoste* pentru soț și credința în Dumnezeu; *Nechifor Lipan*, deși absent, dispărut, este prezent pe tot parcursul acțiunii; *personaje secundare*: Gheorghiță, subprefectul Anastase Balmez, părintele Daniil, domnul Iorgu Vasiliu și mai ales soția acestuia, cucoana Maria, Calistrat Bogza și Ilie Cuțui; *personaje episodice*: baba Maranda, negustorul David, Moș Pricop, soțiile ucigașilor.

Romanul *Baltagul*, inspirat din folclor, dar mai ales din cunoașterea vieții, aduce o viziune profundă asupra vieții și a morții, este monumental, o adevărată monografie.

Originalitatea romanului constă în această *viziune asupra vieții rurale*, impregnată de semnificații mitice. Criticul Alexandru Paleologu a descoperit elemente mitice egiptene: Vitoria ar fi altă ipostază a zeiței Isis, care-și caută soțul, zeul Osiris, așa cum face Vitoria („trebuia să afle dacă Lipan s-a înălțat în soare ori a curs pe o apă"), câinele Lupu ar fi Anubis, Gheorghiță — Horus.

De asemenea, specificitatea constă în *arta narativă*, *arta portretistică* și *măiestria descrierilor*. Nu trebuie neglijate particularitățile stilistice: fraza sadoveniană este amplă, are un caracter ceremonios.

Criticul George Călinescu observa: „Acum suntem în Dacia, în teritoriul muntenesc al oierilor, la punct de plecare. Intriga romanului e antropologică. În virtutea transhumanței, păstori, turme, câini, migrează în timpul anului calendaristic, în căutare de pășune și adăpost, întorcându-se la munte la date întru veșnicie fixe. Cazul din *Baltagul* e, în punctul de plecare, acela din *Miorița*".

Subiectul al II-lea

A.

1. Câmpul semantic al *misterului*: *nepătruns, ascuns, adâncimi de întuneric, întunecata (zare), taină.*

2. *adâncime*: afund, profunzime, străfund.
a micșora: a diminua, a scădea.
sfânt: ceresc, divin, dumnezeiesc, sacru.
a se schimba: a se preschimba, a se preface, a se transforma.

3. *altora* – adjectiv pronominal nehotărât.
nepătrunsului – substantiv provenit din adjectiv.
și – conjuncție coordonatoare copulativă.
tot – pronume nehotărât.
și (mai mari) – adverb de mod.

4. „cum cu razele ei albe luna nu micșorează" – propoziție subordonată circumstanțială de mod.
„ci, tremurătoare mărește și mai tare taina nopții" – propoziție subordonată circumstanțială de mod.
„ce-i ne-nțeles" – propoziție subordonată atributivă.
„căci eu iubesc și flori și ochi și buze și morminte" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

B.

1. *Oricine* poate spera un câștig la loterie. (subiect)
Patronul nu era *oricine*. (nume predicativ)
În domeniul medicinei era *cineva*. (nume predicativ)
Aș vrea să-ntreb *pe cineva* ce înseamnă fericirea. (complement direct)

2. *o* – interjecție.
tablou – substantiv comun, simplu.
măreț – adjectiv propriu-zis.
fantastic – adjectiv propriu-zis.
Construcția exclamativă are valoare superlativă.

3. a lua în serios, a lua pe nimic, a o lua înainte, a-și lua nasul la purtare, a se lua de gânduri, a i se lua o piatră de pe inimă, a-și lua răspunderea, a-și lua câmpii, a-și lua tălpășița.

4. *Era liniștitor* 1/ să asculți muzică de Mozart 2/ și să visezi o croazieră pe Marea Neagră. 3/
P_2 și P_3 – propoziții subordonate subiective.
Era liniștitor 1/ să contemple piscurile muntelui 2/ și să asculte cântecul păsărelor. 3/
P_2 și P_3 – propoziții subordonate subiective.

C.

1. Vor dispărea cauzele ale căror consecințe le suportăm atât de greu.
2. Acestea sunt probleme greu de rezolvat.
3. Înțelegea perfect că fusese un cobai.

Subiectul al III-lea

1. *Proiect de lecție*

Model de proiect pentru clasa I

Școala	Învățător.....
Aria curriculară: Limbă și comunicare	Clasa I
Disciplina: Limba și literatura română	Data.....

Proiect de lecție

Subiectul: Sunetul și literele *i* de tipar și de mână
Tipul lecției: formarea de priceperi și deprinderi
Scopuri:
– dezvoltarea deprinderii de citire corectă, fluentă, în ritm propriu;
– dezvoltarea capacității de receptare a mesajelor orale și scrise;
– formarea deprinderii de exprimare corectă fonetic, lexical și gramatical;
– formarea deprinderii de scriere corectă.
Obiective operaționale: pe parcursul și la sfârșitul lecției elevii vor fi capabili:
O_1 să citească în mod corect, în ritm propriu, cuvintele din coloane;

O_2 să recunoască litera de tipar și de mână corespunzătoare sunetului *i* în pagina din *Abecedar* și în alte surse;

O_3 să pronunțe corect sunetul *i*, silabe și cuvinte în care se află acest sunet, pe baza modelului învățătoarei;

O_4 să răspundă corect la întrebările formulate de cadrul didactic;

O_5 să scrie corect litera *i* și celelalte litere învățate izolat, în cuvinte și în propoziții.

Strategii didactice

- *Metode și procedee:* conversația euristică, analiza și sinteza fonetică, explicația, demonstrația, jocul didactic, exercițiul.
- *Mijloace de învățământ:*

– ilustrații, planșe cu imagini și cu litera *i* de tipar și de mână, alfabetar, jucării în a căror denumire se află sunetul *i* în diferite poziții (inițial, în interior, la sfârșit), casetă audio, video, cărți de povești ș.a.

Bibliografie:

- Fraţii Grimm, *Albă-ca-Zăpada*;
- Ion Creangă, *Capra cu trei iezi* (a se vedea textul şi îndrumările metodice din *Literatură pentru cei mici. Antologie de texte comentate, însoţite de sugestii metodice. Grădiniţă — Clasele I–IV* de Florica Mitu, Humanitas Educaţional, 2005).

Scenariul lecţiei

Etapele lecţiei / Evenimente didactice	Obiective operaţionale	Conţinuturile învăţării	Strategii	Evaluare
1	2	3	4	5
1. Momentul organizatoric			– instructaj – pregătirea materialului didactic; realizarea climatului educaţional	
2. Captarea atenţiei		• Rezolvarea unui puzzle sau • Completarea unor desene a căror denumire conţine sunetul *i*	– din fragmente de imagini, prin asamblare, se realizează imaginile unui animal, ale unor personaje din basme cunoscute, al căror nume conţine sunetul *i* – desene incomplete	
3. Anunţarea titlului lecţiei şi a unor obiective	O_2	• Pronunţarea şi scrierea sunetelui/literei *i* • Se reţine din enunţ o propoziţie, de pildă, „Capra avea *trei iezi*“.	– conversaţie euristică – analiză şi sinteză fonetică	
4. Dirijarea învăţării	O_3	• Identificarea sunetului *i* şi a poziţiei acestuia în cuvinte	– delimitarea cuvintelor care conţin sunetul *i* din propoziţie – despărţirea cuvintelor în silabe – pronunţarea sunetului – demonstraţie – exerciţiu	

1	2	3	4	5
		• Jocul didactic: *Denumeşte flori, animale, persoane*	– joc didactic: copiii trebuie să spună cât mai multe cuvinte, denumiri de flori, animale, persoane care conţin sunetul *i*	– frontală, orală
		• Intuirea imaginilor din *Abecedar* • Ghicitori; de exemplu: „Cui îi pare dealul vale Şi valea deal?“ (Iepurele) sau: „Fie mare, fie pui, Fuge sus de umbra lui.“ (Iepurele)	– observare – conversaţie euristică – ghicitori care să ilustreze imaginile din *Abecedar* – conversaţie	– frontală, orală
		• Formulare de propoziţii cu acest cuvânt: *iepurele* sau • Reproducere de versuri cunoscute, adecvate imaginilor	– exerciţiu	
		• Se intuieşte litera *i* mică de tipar • Corelarea sunetului cu litera de tipar • Alcătuirea de silabe şi cuvinte din literele alfabetarului, la tablă şi de fiecare elev în bancă	– alfabetar – benzi decupate din ziare – planşe cu litere de tipar şi de mână unde sunt desenate şi elementele grafice din care se compun acestea – observare – explicaţie – conversaţie – exerciţiu	
	O_1	• Citirea în şoaptă a coloanelor de cuvinte • Recitirea cu voce tare a coloanelor de mai multe ori • Citire pe sărite, selectiv	– conversaţie pe baza cuvintelor din coloane – exerciţiu	
	O_2	• Intuirea literei *i* de mână • Simularea scrierii • Actualizarea regulilor tehnice şi grafice • Scrierea la tablă	– demonstraţie – pregătirea scrierii prin exerciţii de încălzire a muşchilor mici ai mâinii	

1	2	3	4	5
	O_5	Scrierea literei în caiete	– exerciţiu – explicaţie – demonstraţie – joc didactic	
		• Moment de relaxare	sau – joc de mişcare	– evaluare formativă – individuală – scrisă – orală
5. Feedbackul	O_5	• Reluarea scrisului cu alte trei litere, apoi un rând	– exerciţiu – explicaţie	
6. Asigurarea reţenţiei şi a transferului	O_1	• Se scriu cuvinte • Recitirea coloanelor de cuvinte din *Abecedar*	– controlul şi evaluarea scrierii	
7. Încheierea activităţii/ lecţiei	O_2	• Recunoaşterea literei de tipar • Conversaţie de încheiere	– decupaje din reviste pentru copii	
	O_4	• Tema pentru acasă: copiii desenează/colorează obiecte a căror denumire conţine sunetul/litera *i*	– citirea coloanelor de cuvinte – scrierea literei şi a cuvintelor	

Model orientativ de proiect pentru clasa a II-a

Şcoala .....
Aria curriculară: Limbă şi comunicare
Disciplina: Limba şi literatura română

Învăţător.....
Clasa a II-a
Data.....

Proiect de lecţie

Subiectul lecţiei: În Ţara Proştilor de Alexei Tolstoi (I)
Tipul lecţiei: formarea de priceperi şi deprinderi; achiziţie de informaţie
Scopuri:
– dezvoltarea deprinderii de citire corectă, fluentă, expresivă, în ritm propriu;
– dezvoltarea capacităţii de receptare a mesajului oral şi scris;
– formarea deprinderii de exprimare orală şi scrisă corectă din punct de vedere fonetic, lexical şi gramatical.

Obiective operaţionale: pe parcursul şi la sfârşitul lecţiei elevii vor fi capabili:

O_1 să citească corect, fluent şi expresiv cel puţin o unitate logică, respectând semnele de punctuaţie;

O_2 să explice semnele de punctuaţie din text, pe baza cunoştinţelor însuşite;

O_3 să folosească în exprimarea proprie cuvintele însuşite din text;

O_4 să răspundă corect la întrebări, pe baza însuşirii/înţelegerii conţinutului textului literar;

O_5 să reţină corect numele personajelor din textul literar;

O_6 să explice scrierea unor cuvinte cu literă mare, pe baza regulii însuşite;

O_7 să citească selectiv, corect şi expresiv, pe baza cerinţelor formulate;

O_8 să identifice în textul literar şi să pronunţe corect cuvinte cu grupurile de litere *ce, ci* şi cu litera *x;*

O_9 să formuleze corect, în scris, câte o propoziţie cu câte unul dintre cuvintele identificate.

Strategii didactice:

• *Metode şi procedee:*
– conversaţie euristică, exerciţiu, joc didactic, joc de rol, joc de mişcare, explicaţie, problematizare, instructaj;
– activitate frontală, individuală, pe grupe.
• *Mijloace de învăţământ:* păpuşa Buratino, planşe, ilustraţii, casetă audio, siluete de personaje etc.

Bibliografie:
– Fraţii Grimm: *Poveşti;*
– Petre Ispirescu: *Basme;*
– Ion Creangă: *Capra cu trei iezi, Punguţa cu doi bani* (vezi textele şi îndrumările metodice din *Literatură pentru cei mici. Antologie de texte comentate, însoţite de sugestii metodice. Grădiniţă — Clasele I–IV* de Florica Mitu, Humanitas Educaţional, 2005).
– Alexei Tolstoi: *Cheiţa de aur.*

Scenariul lecţiei

Etapele lecţiei / Evenimente didactice	Obiective operaţionale	Conţinuturile învăţării	Strategii	Evaluare
1	2	3	4	5
1. Momentul organizatoric		• Realizarea climatului educaţional	– instructaj – pregătirea materialului didactic	
2. Verificarea temei scrise			– pregătirea elevilor pentru lecţie – conversaţie – explicaţie	–scrisă –individuală
3. Captarea atenţiei		• Prezentarea unor imagini din poveşti cunoscute • Completarea unor planşe care reprezintă decor din poveşti cunoscute cu personajele potrivite	– miniexpoziţie de carte pentru copii – planşe, siluete de personaje	
		sau: • Să recunoască povestea şi autorul pe baza înregistrării audio.	– casetă audio cu înregistrare unui basm – conversaţie – joc didactic	– orală – individuală

1	2	3	4	5
4. Anunțarea titlului lecției și a unor obiective	O_1 O_5 O_2 O_6 O_1 O_5	• Să reproducă din memorie cântecul cocoșului *(Punguța cu doi bani)* sau al Caprei *(Capra cu trei iezi* de Ion Creangă). • Textul *În Țara Proștilor* de Alexei Tolstoi: – să citească corect și expresiv textul; – să recunoască personajele textului literar; – să explice semnele de punctuație și ortografia etc.; – să observe și să analizeze intuitiv imaginea din manual; – să citească textul în mod conștient și să rețină numele personajelor; – să identifice cuvintele necunoscute: – *galbeni*; – *prefăcută*; – *miracol*; – *viclean.*	– exercițiu – conversație euristică – exercițiul de citire individuală în șoaptă	– frontal – oral – formativă – orală – frontală – formativă – scrisă – individuală
5. Dirijarea învățării		• Se explică cuvintele, se formulează propoziții cu acestea și li se cere copiilor să le scrie în caiete.	– explicație – exercițiu	– frontală – orală
	O_1	• Copiii citesc cu voce tare cel puțin o unitate logică.	– exercițiu de citire	
	O_3, O_4 O_5 O_6	• Li se cere copiilor să răspundă la următoarele întrebări: – Care sunt personajele din textul literar? – De ce Buratino se întorcea bucuros acasă? – Cu cine s-a întâlnit el? – Ce l-a sfătuit vulpea?	– exercițiu	
		– De ce credeți că vulpea avea vocea prefăcută? – Ce vrea să facă Buratino?	– exercițiu – conversație	
	O_8, O_9	• Citire selectivă • Copiii citesc și scriu cuvinte care conțin grupurile *ce, ci* și litera *x*.		

1	2	3	4	5
		• Copiii spun cât mai multe cuvinte care conțin grupurile *ce, ci.*	– exercițiu	
		• Copiii spun nume de persoane care conțin grupurile de litere *ce, ci.*	– joc didactic	– orală: – individuală – perechi – pe grupe – formativă
		• Elevii spun propoziții care rimează, de exemplu, ultimul cuvânt este acela care cuprinde grupul *ci*, sau litera *x:* cin*ci* — pangli*ci* – opin*ci* — dul*ci* — cul*ci*, – pi*x* — fi*x* — lin*x*, i*x* (x) – ti*x* etc.		
6. Feedbackul	O_7 O_2	• Citire selectivă: – Citește propoziții interogative! – Citește formula de salut! – Citește ceea ce spune vulpea cu vocea prefăcută! – Citește toate propozițiile exclamative!	– exercițiu	– orală – individuală – formativă
		• Câțiva elevi primesc biletele pe care sunt desenate măști/capete de copii care exprimă diverse stări sufletești. Elevii trebuie să redea prin mimică respectiva stare sufletească, apoi să formuleze propoziții. Copiii care n-au primit biletul sunt „spectatorii" care apreciază prin aplauze sau note interpretarea colegilor lor.	– joc didactic	– orală – individuală – formativă
7. Asigurarea retenției	O_1, O_3 O_4, O_5 O_6, O_7	• Citirea și conversația de încheiere • Tema pentru acasă: – să citească textul literar cu atenție; – să transcrie două enunțuri exclamative.	– exercițiu – conversație	– Citesc și scriu enunțul care le-a plăcut.
8. Încheierea activității/lecției		• Copiii desenează un personaj îndrăgit.		

Model orientativ de proiect pentru clasa a III-a

Școala ..... Învățător.....
Aria curriculară: Limbă și comunicare Clasa a III-a
Disciplina: Limba și literatura română Data.....

Proiect de lecție

Subiectul lecției: – *Florile omeniei* de Petru Comarnescu;
– Substantivul, parte de vorbire.

Tipul lecției: mixtă

Scopuri:
— dezvoltarea capacității de receptare a mesajelor orale și scrise;
— dezvoltarea capacității de exprimare corectă.

Obiective operaționale: pe parcursul și la sfârșitul lecției elevii vor fi capabili:
O_1 să citească corect, fluent și expresiv cel puțin o unitate logică;
O_2 să povestească/să răspundă la întrebări referitoare la conținutul textului literar;
O_3 să formuleze definiția substantivului ca parte de vorbire pe baza exemplelor oferite;
O_4 să identifice substantivul în diferite contexte;
O_5 să folosească în mod corect substantivul în diferite situații de comunicare;
O_6 să scrie texte date sau create pe baza unor cerințe (repere).

Strategii didactice
- *Metode și procedee:* conversația euristică, exercițiul, analiza și sinteza, jocul didactic, explicația, instructajul.
- *Activități de învățare:* frontal, pe grupe, individual.
- *Mijloace de învățământ:* album/reproduceri după tablouri de Ștefan Luchian, fișe cu citate, fișe de activitate independentă, casetă cu înregistrări din muzica lui George Enescu ș.a.

Bibliografie:

– Album de reproduceri după tablouri de Ștefan Luchian;
– Petre Comarnescu, *Ștefan Luchian,* Editura Tineretului, București, 1960.

Scenariul lecției

Etapele lecției / Evenimente didactice	Obiective operaționale	Conținuturile învățării	Strategii	Evaluare
1	2	3	4	5
1. Momentul organizatoric **2. Verificarea temei scrise**		• Realizarea climatului educațional • Prezentarea textului narativ • Cuvântul — parte de vorbire	– instructaj – pregătirea materialului didactic – conversație – audiție	– formativă – individuală

1	2	3	4	5
3. Captarea atenției		• Audiție: un fragment din *Rapsodia I* sau din *Poema română* de George Enescu • Observarea unor reproduceri după tablouri de Ștefan Luchian	– album cu reproduceri după tablouri de Ștefan Luchian – Petre Comarnescu, *Ștefan Luchian*	
4. Anunțarea titlului lecției și a unor obiective		• *Florile omeniei* de Petre Comarnescu (consolidare) • *Substantivul,* parte de vorbire		
5. Dirijarea învățării	O_1	• *Florile omeniei* de Petre Comarnescu	– diferite exerciții de citire: în lanț, selectiv etc.	
	O_2	• Formularea mesajului pe baza răspunsului la întrebări.	– conversație – exercițiu	
	O_1	• Selectarea din textul literar a unor enunțuri care cuprind substantive.	– exercițiu – problematizare – analiză – conversație	
	O_4	• Exemplu: a) „erau *lacrimi* de *bucurie* și *înduioșare...*“; „*lacrimi* ce liniștesc *inima* și limpezesc *ochii*“ (substantive comune); b) li se cere copiilor să spună numele personajelor: Paulina Cocea, George Enescu, Ștefan Luchian (substantive proprii) • li se cere copiilor să alcătuiască propoziții cu alte nume de persoane sau de animale care să aibă diferite poziții în propoziție etc.	– conversație euristică: • elevii trebuie să spună ce exprimă următoarele cuvinte: *lacrimi, bucurie, înduioșare* (diferite stări sufletești); *inima, ochi* (organe ale omului); • elevii vor *descoperi* că unele cuvinte denumesc obiecte, au forme pentru numărul singular și plural.	
	O_3	• Formularea definiției pe baza exemplelor care ilustrează caracteristicile acestei părți de vorbire: felul, numărul.		
	O_1 O_4	• Aplicarea cunoștințelor însușite în alte contexte	– exerciții: • de completare	

1	2	3	4	5
			• de transformare • de identificare • de creație	
	O_5 O_6	• Un exemplu de exercițiu de completare: Fișa numărul 1.	– descoperire: elevii înțeleg caracteristicile substantivului: felul, numărul	
		• Formulare de propoziții/ texte cu următoarele substantive: *București, Făt-Frumos, mână, povești, caiete* ș.a.	– exerciții	
		• Li se cere elevilor să spună cât mai multe însușiri potrivite obiectelor denumite de următoarele substantive: *cântec, vacanță, jucării, prieteni* ș.a.	– joc didactic	
		• Se desfășoară jocul didactic *Frumusețea culorilor.*	– joc didactic *Frumusețea culorilor*: elevii denumesc unele culori și le folosesc în colorarea unor desene (realizate de elevi la lecțiile de educație plastică)	
6. Feedbackul	O_4 O_5 O_6			
7. Asigurarea retenției		• Se rezolvă o fișă de activitate independentă: Fișa numărul 2.		
8. Încheierea activității/lecției		• Tema pentru acasă: Fișa de activitate independentă numărul 3. • Audiție	– explicație	

ANEXA 1

Fișa de activitate independentă numărul 1

Fișă personală

• Completează spațiile punctate:

Numele elevului .....

Numele părinților: – mama .....

– tatăl .....

Calitatea: elev la .....

Adresa: .....

.....

• Completează tabelul următor cu substantivele scrise în spațiile punctate:

Substantivul	Felul	Numărul

ANEXA 2

Fișa de activitate independentă numărul 2

a) Transcrie substantivele din textul următor, precizând felul lor.

b) Scrie forma de plural a substantivelor aflate la numărul singular și invers: forma de singular a substantivelor la numărul plural din textul dat.

„Lupul îi spuse că era împăratul păsărilor. Că el când venea a fura merele, aduna păsările cele mai agere la zbor și cu ele în stol venea de le culegea".

(Petre Ispirescu, *Lupul cel năzdrăvan)*

ANEXA 3

Fișa de activitate independentă numărul 3

Tema pentru acasă

a) Formulează enunțuri cu următoarele substantive: *jucării, Scufița-Roșie, povestire.*

b) Completează tabelul dat cu substantivele din textul următor:

Substantivul	Felul	Numărul

„Demult, moșneagul acesta fusese cârmuitor al țării. Îl izgonise din fruntea împărăției același zmeu care-o răpise și pe Dumitrana. Înțeleptul sta cufundat în gânduri, răsfoind cărți din vechime și se hrănea cu laptele unei capre numită Zoica, aciuată pe lângă el de mulți ani".

(Victor Eftimiu, *Păunașul-Codrilor)*

Vocabular:

cârmuitor = conducător, domnitor.

Proiect de lecție

Model orientativ de lecție de Limba și literatura română integrată — clasa a IV-a

Unitatea de învățare:

1. Textul narativ *Fram, ursul polar* de Cezar Petrescu;

• Delimitarea textului în fragmente logice;

- Dialogul ca element constitutiv al unui text narativ;
- Recunoașterea determinanților spațiali și temporali ai acțiunii;
- Personajul literar — trăsături fizice, trăsături morale;

2. Acordul adjectivului în gen și număr cu substantivul determinat;
3. Comunicare pe tema lecturii sau a unui spectacol de circ. (Elevii vor iniția un dialog.);
4. (Pentru CE — curriculum extins) Compunere narativă cu dialog.

Tipul lecției:
- mixtă;
- de evaluare.

Obiective operaționale — pe parcursul și la sfârșitul lecției elevii vor fi capabili:
O_1 să citească fluent, corect și expresiv, respectând semnele de punctuație;
O_2 să povestească textul citit, folosind în exprimarea proprie cuvinte și expresii însușite;
O_3 să delimiteze textul în fragmente logice pe baza ideilor principale;
O_4 să identifice dialogul ca element constitutiv al textului narativ, pe baza cunoștințelor însușite;
O_5 să formuleze ideile principale, înțelegând conținutul textului narativ;
O_6 să recunoască enunțuri care prezintă momentul și locul acțiunii;
O_7 să identifice trăsături fizice și morale ale personajelor pe baza conținutului textului narativ;
O_8 să identifice adjectivele din enunțurile care înfățișează trăsăturile celor doi copii;
O_9 să explice acordul adjectivului cu substantivul determinat pe baza cunoștințelor însușite;
O_{10} să explice punctuația specifică dialogului pe baza achizițiilor anterioare;
O_{11} să inițieze un dialog oral pe baza reperelor date;
O_{12} să redacteze compuneri scrise pe baza anumitor repere/cerințe.

Pentru realizarea acestei unități de învățare am ales un fragment din textul literar *Fram, ursul polar* de Cezar Petrescu. Această unitate de învățare se poate desfășura în 5–6 lecții (mai multe sau mai puține) în funcție de nivelul elevilor, de temeinicia achizițiilor cognitive și a deprinderilor formate anterior.

Fram, ursul polar

de Cezar Petrescu

„1. Da, undeva, departe, în orașul său, Petruș, băiețelul cu ochi sclipitori și cu nasul cârn, nu-l uitase pe Fram. [...]

De dragul lui Fram se așternuse în toată legea la citit felurite cărți despre urși albi și despre expedițiile polare.

Sfârșea una și începea alta. Pe urmă, se întorcea din nou la cele pe care le-a mai citit.

Iar a doua zi povestea cu mare aprindere prietenilor aceste peripeții.

2. Fetița cu părul bălai și cu ochi albaștri, nepoata fostului profesor, se ținuse de cuvânt. Vorbise cu bunicul, luând povestea pe departe, cu mici și nevinovate șiretlicuri.

— Bunicule, mai ții minte pe băiatul de lângă noi, de la circ, din seara reprezentației de adio?
— Ei? Ce-i cu dânsul?
– Grozav l-a mai amărât pe el tot ce s-a întâmplat atunci cu Fram!
– Mi-a părut rău și mie... Asta-i tot?
– Mai este ceva cu dânsul.
– Ce anume?
– Grozav îi mai place lui să citească istorii despre urșii albi și despre călătoriile la poli.
– Foarte frumos pentru el! Am văzut eu că are o privire de băiat deștept.
– Da, dar nu are cărți, bunicule!
– Cum asta, n-are cărți? Și, mă întreb, de unde știi mătăluță că n-are cărți?
– Mi-a spus el. Ne uitam amândoi la un afiș vechi al circului, cu desenul lui Fram... „Bietul Fram — zicea el —, oare pe unde o mai fi acum?“ [...] Pe urmă, mi-a povestit cum n-are cărți și eu i-am făgăduit să-i capăt de la mata. Am făcut rău? [...]
– Ai făcut foarte bine, foarte bine, șireato! Mă mir de ce mă mai întrebi?
– M-am temut să nu te superi, bunicule!
– Când m-am mai supărat eu fiindcă vine cineva să-mi ceară cărți?

3. Cu adevărat, multă lume din oraș se perinda prin casa lor să capete cărți de citit. De data asta, fostului profesor îi făcuse mai mare plăcere, aflând că se găsește un băiat dornic să cunoască viața urșilor albi și toate peripețiile expedițiilor polare.“

Scenariul lecției
- După citirea fragmentului de mai multe ori, elevii vor fi ajutați să se familiarizeze cu textul pe baza următoarelor întrebări:

1) Care sunt personajele textului literar?
2) Cine este Petruș?
3) Ce a făcut Petruș de dragul ursului Fram?
4) Cum obține Petruș cărți de citit?
5) Care este atitudinea fostului profesor?
6) Ce învățați din acest text narativ?

- *Alte activități de învățare:*
– Citiți dialogurile!
– Numiți personajele care discută!
– Identificați trăsăturile acestor personaje, desprinse din dialogul lor!
– Delimitați fragmentele din textul literar!
– Povestiți fiecare fragment!
– Alcătuiți planul simplu de idei!
– *Joc didactic:* Spuneți cât mai multe adjective potrivite pentru următoarele personaje: Petruș și Fetița cu părul bălai.

Jocul poate continua, alegându-se alte substantive la cele trei genuri, la numărul singular și plural, pentru care trebuie găsite adjective adecvate.
Variantă: se poate schimba locul adjectivului, fiind antepus substantivului determinat.

– În *jocul de rol* „De-a interviul", cele două personaje, „reporterul" și „intervievatul", pot înfiripa un dialog despre lectură, târgurile de carte, spectacolul de circ ș.a.

2. *Etape ale predării-învățării unui sunet și a literei corespunzătoare*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Dezavantaje/avantaje ale unei metode tradiționale de evaluare*
În sens larg, *evaluarea* vizează totalitatea proceselor și produselor care măsoară natura și nivelul performanțelor atinse de elevi în învățare, apreciază măsura în care rezultatele învățării sunt în concordanță cu obiectivele educaționale propuse; furnizează datele necesare în vederea adoptării celor mai bune decizii educaționale (Adrian Stoica, *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică).*

Evaluarea interesează deopotrivă elevii, părinții și cadrele didactice.

Evaluarea influențează învățarea. În evaluare se folosesc *metode tradiționale* care și-au dovedit valabilitatea: probe scrise, probe orale și probe practice, ca și *metode alternative complementare*, precum *observarea sistematică* a comportamentului elevilor, *investigația, proiectul, portofoliul, autoevaluarea.*

Metodele tradiționale vor fi metode de evaluare frecvente, în ciuda unor dezavantaje.

În cadrul disciplinei limba și literatura română evaluarea se realizează prin probe orale și probe scrise.

Proba înseamnă orice instrument de evaluare proiectat, administrat și corectat de către cadrul didactic.

Proba orală reprezintă metoda de evaluare utilizată cel mai des în clasă. Prin această probă se realizează:
– interacțiunea directă profesor–elev care uneori constituie avantaj, alteori un *dezavantaj*, dacă relația nu este productivă;
– flexibilitatea modului de evaluare datorită posibilității de a alterna întrebările în funcție de calitatea răspunsului; aceasta reprezintă *un avantaj*, oferind elevului sprijin, suport suplimentar pentru rezolvarea sarcinii didactice;
– posibilitatea justificării răspunsului reprezintă de asemenea *un avantaj* al acestei forme de evaluare;
– evaluarea comportamentului din domeniul afectiv; această caracteristică poate fi un *dezavantaj* pentru copiii emotivi, interiorizați;
– feedbackul imediat constituie un *avantaj* incontestabil.

În practica școlară trebuie îmbinate metodele de evaluare tradiționale cu acelea moderne, alternative, cu scopul realizării unei evaluări obiective prin care se va orienta activitatea de predare-învățare în etapa următoare.

Proba scrisă trebuie să îndeplinească următoarele condiții/cerințe minime:
– stabilirea scopului probei și definirea obiectivelor operaționale;
– alegerea tipului de item corespunzător fiecărui obiectiv. În aceeași probă scrisă este recomandabil să se folosească două–trei tipuri de itemi, obiectivi, semiobiectivi și subiectivi;
– elaborarea adecvată a schemei de notare (analitică sau holistică);
– comunicarea și discutarea rezultatelor cu elevii și părinții;
– proiectarea unei strategii de ameliorare a deficiențelor constatate.

În practia școlară se aplică *teste formative* care relevă, periodic, progresul școlar și oferă feedbackul necesar continuării activității; *teste sumative* (finale) administrate la sfârșitul unei perioade lungi de instruire (semestru, an școlar, ciclu de învățământ) și au ca principal scop notarea elevului; *teste inițiale* în care se evaluează nivelul performanțelor înaintea unui program de instruire.

În probele scrise se folosesc diverse tipuri de itemi. *Itemii* reprezintă, în sens restrâns, componentele unui instrument de evaluare; aceștia pot fi:
– simple întrebări;
– un enunț urmat de o întrebare;
– exerciții și probleme;
– întrebări structurale sau de tip eseu.

În *sens larg*, itemii reprezintă o întrebare, plus răspunsul așteptat.

Orice item testează unul sau mai multe obiective de evaluare.

Orice evaluare are drept scop măsurarea obiectivă a progresului școlar. Din acest punct de vedere itemii semiobiectivi și cei subiectivi nu pot asigura obiectivitatea în notare, acesta reprezentând un dezavantaj. Itemilor obiectivi li se obiectează posibilitatea ghicirii răspunsului corect.

TESTUL 12

Subiectul I

■ Scrisoarea I
de Mihai Eminescu

Romantismul a fost o „mișcare spirituală, cultural-artistică, de mare complexitate și de amplă extindere, manifestat în toate domeniile artei: literatură, pictură, sculptură, muzică, coregrafie, filosofie, estetică, istorie, lingvistică, drept, economie politică precum și în modă, comportamentul social, pregătit la sfârșitul secolului al XVIII-lea (*preromantismul*), dar dezvoltat plenar în prima jumătate a secolului al XIX-lea, culminând între 1810 și 1840"[1].

Caracteristicile romantismului:
– cultivarea subiectivismului, opus obiectivismului clasic, adică primatul eului individual, al vieții afective, al sentimentului și pasiunii, al sensibilității spontane și sincere;
– teme: neliniștea interioară, dorința de evaziune, fantezia creatoare descătușată, pendularea între virtuți și vicii, nonconformism, melancolie, nostalgie, pesimism, predilecția pentru natură, pitoresc, feeric, exotic, dar și pentru mistere.

[1] *Dicționar de terminologie literară*, Editura Științifică, București, 1970, p. 284.

fantasme, exaltarea trecutului istoric național, prețuirea valorilor naționale (mituri, eresuri, istorie, natură, folclor) etc.;
- extinderea universului artistic prin teme noi, categorii și atitudini estetice inedite (urâtul, grotescul, macabrul, bizarul, fantasticul etc.), prin personaje variate din categoriile sociale de jos (artiști ambulanți, hoți, cerșetori și prostituate ș.a.);
- îmbogățirea limbajului artistic prin folosirea limbajului popular, arhaic, argotic; stilul retoric, exaltat;
- cultivarea unor procedee precum antiteza, hiperbola, alegoria ș.a.

Există un „romantism permanent", un spirit romantic, ca și un clasicism atemporal, definite, primul, prin subiectivism, sensibilitate, exaltare, contraste, al doilea prin echilibru, sobrietate, olimpianism, monumentalitate.

Tudor Vianu aprecia că romantismul românesc a fost în bună măsură un romantism clasic, întrucât cuprinde numeroase elemente clasice, deși, la origini, curentul romantismul a apărut ca o reacție împotriva clasicismului.

Marele nostru romantic, Mihai Eminescu, a avut o aspirație clasică („El ar frânge-n vers adonic limba lui ca și Horațiu" — *Scrisoarea V*) spre perfecțiune: a creat cele cinci *Scrisori*, scrisoarea fiind o specie cultivată de clasicism. George Călinescu consideră că ideea *Scrisorilor* i-a fost sugerată poetului de Horațiu (model de perfecțiune artistică) și a evidențiat asemănări depistabile în întreaga creație eminesciană. Influența cea mai evidentă apare în *Scrisoarea II*, începutul poemului trimițând la începutul scrisorii lui Horațiu către Mecena.

Perpessicius stabilește că ciclul *Scrisorilor* a fost definitivat în 1880 și proiectat în altă ordine decât cea în care au apărut în revista *Convorbiri literare*.

Scrisoarea I datează din anii studenției berlineze (1873–1874), când poetul se preocupa de cosmogonia indică, și chiar mai înainte (epoca vieneză), prin câteva motive și fragmente din sfera poemului *Memento mori* (aproape terminat în acel moment). Forma definitivă este elaborată între 1879–1880.

În *Scrisorile I, II, III* apare destinul social al omului superior: savantul, poetul, voievodul, prin raportare la societatea în care se simte un exilat *(Scrisorile I, II)*, iar în a treia, prin confruntarea trecutului eroic cu prezentul decăzut, epigonic.

Scrisoarea I debutează cu o imagine nocturnă, dominată de luna care stimulează meditația și înfiriparea visului, trecerea din timpul obiectiv („Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare"), în timpul subiectiv. Eliberat de sub tirania timpului, generator al durerii, eul meditativ transgresează spațiu și timp, până la cosmogonie și istorie umană în totalitatea ei. Luna, „stăpâna-mării" (astru specific romantismului), a imensității, „varsă peste toate voluptoasa ei văpaie,/ Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate/ De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate". Schopenhaueriana voință de a trăi, sursă a durerilor, este învinsă prin meditație; luna, „gândirilor dând viață", călăuzește eul liric pornit în călătorie astrală pentru a descoperi tainele vieții. În fiecare om, puternic sau slab, bogat ori sărac, genial sau netot, pulsează aceleași dorințe. Indiferent de forma de manifestare, esența umană este aceeași, ca și egalitatea oamenilor în fața morții: „Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții,/ Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții;/ La același șir de patimi deopotrivă fiind robi/ Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!"

Soarta înțeleptului, a savantului, constituie tema principală a meditației. Prin antiteza dintre aspectul fizic insignifiant, mizer și mintea genială, apoi prin imaginea cosmogonică și apocaliptică, poetul stabilește premisa dramatică a destinului omului de geniu: „Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic,/ Universul fără margini e în degetul lui mic,/ Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă,/ Noapte-adânc-a veciniciei el în șiruri o dezleagă;/ Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr,/ Așa el sprijină lumea și vecia într-un număr."

În odăița sărăcăcioasă, cu haina roasă în coate, cu „bumbacul în urechi", „într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate", savantul pătrunde în tainele facerii lumii, când *Totul* era potențialitate: „lipsă de viață și voință", „pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns". Întrebări fundamentale, impenetrabile frământă mintea genială care, în întunericul începutului („în sine împăcată stăpânea eterna pace"), întrevede „punctul de mișcare" — Tatăl care declanșează geneza înfățișată mitic (suportul fiind *Imnul creației* din *Rig Veda*). Cosmogeneza se constituie într-o imagine plastică dominată de lumină: „De-atunci negura eternă se desface în fășii,/ De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii.../ De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute/ Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute/ Și în roiuri luminoase izvorând din infinit,/ Sunt atrase în viață de un dor nemărginit". Această imagine a genezei va fi reluată în *Luceafărul*.

A doua întrebare fundamentală al cărei răspuns îl caută cu înfrigurare savantul este menirea omului în univers. Răspunsul reprezintă o satiră tipic eminesciană: „Iar în lumea asta mare, noi, copii ai lumii mici,/ Facem pe pământul nostru mușunoaie de furnici;/ Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați/ Ne succedem generații și ne credem minunați;/ Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul,/ În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul/ Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,/ Că-ndărătu-i și-nainte-i întuneric se arată". Dominat de dorințe nemărginite, omul devine grandoman, lipsit de măsură, de aici sarcasmul necruțător, cu atât mai îndreptățit cu cât astfel de oameni, societatea întreagă, condamnă la nefericire mințile strălucite, geniile preocupate de trecutul și viitorul universului. Cugetătorul întrevede momentul apocalipsului, înfățișat într-o imagine zguduitor de plastică, un joc cromatic ce redă trecerea de la dinamic și vital la inert: soarele devine „trist și roș", apoi „se-nchide ca o rană printre nori întunecoși", planetele se învârt haotic, „catapeteasma lumii" (metaforă a cerului) se înnegrește, stelele pier ca frunzele toamna, „Timpul mort și-n-tinde trupul și devine vecinicie", dispărând lumina, principiul vital, totul recade în „noaptea neființei", „Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace...".

În societatea clădită pe „*dorul nemărginit*" (metaforă pentru ideea filosofică schopenhaueriană, *voința de a trăi*), geniul este neînțeles și nefericit: „Poți zidi o lume-ntreagă, poți s-o sfarămi... orice-ai spune,/ Peste toate o lopată de țărână se depune". Nici contemporanii și nici urmașii nu sunt dispuși să recunoască valoarea, măreția omului de geniu. Necrologul nu va fi recunoașterea meritelor, ci prilej de „lustruire", de afirmare a valorii aceluia care îl rostește: „[...] va vorbi vrun mititel,/ Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el/ Sub a numelui tău umbră. Iată tot ce te așteaptă./ Ba să vezi... posteritatea este încă și mai dreaptă./ Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?" Neputând să înțeleagă strălucirea și sacri-

ficiul omului de geniu, urmașii vor căuta slăbiciunile omenești și vor minimaliza meritele, reducându-l la dimensiunea lor mediocră: „C-ai fost om cum sunt și dânșii... Măgulit e fiecare/ Că n-ai fost mai mult ca dânsul", „Toate micile mizerii unui suflet chinuit/ Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit".

Tonalitatea discursului liric trece de la compasiunea duioasă: „O, sărmane!", prin care destramă iluzia savantului de a-i fi recunoscută genialitatea, la ironie și sarcasm, prin chipurile pedant-ridicole care-și asumă meritul de a stabili valoarea savantului.

Meditația se încheie cu trei idei filosofice care se regăsesc în întreaga creație eminesciană:

- „Căci e vis al neființei universul cel himeric..."
- „Și pe toți ce-n astă lume sunt supuși puterii sorții/Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții".
- „Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?"

Primul vers relevă perpetua devenire a universului, al doilea — soarta omului, în general, supus morții, al treilea — destinul nefericit al omului de geniu, rămas neînțeles.

Poemul este romantic prin temă, prin motive: motivul nocturn, selenar, cosmic (cosmogonia și apocalipsul), motivul timpului ș.a., prin substratul filosofic, prin procedeul antitezei, prin limbajul poetic, în care construcțiile interogative, exclamative și punctele de suspensie au mare valoare emoțională.

Poemul cuprinde șapte tablouri, ultimul reluând tabloul nocturn care declanșează meditația. Periplul temporal pornește din prezentul meditației spre atemporal — cosmogeneza, viitorul îndepărtat și reîntoarcerea la prezent — tabloul nocturn și invocarea lunii, veritabilă muză.

Versurile poemului au măsura de 15–16 versuri, ritmul este trohaic, rima împerecheată. În poem apar rime inedite, de mare frumusețe: „Iată-l"/ „Tatăl" — rimează interjecție și pronume cu un substantiv comun, devenit substantiv propriu; verbe cu substantive: „tace"/„pace", „gândesc"/„omenesc"; verb și pronume cu substantiv comun: „recunoască-l"/„dascăl"; pronume nehotărât și verb: „toate"/„poate"; adjectiv și verb: „-ntreagă"/„se leagă"; adjectiv diminutival și pronume: „mititel"/„el" ș.a.

Subiectul al II-lea

A.

1. *a dispărea*: a pieri, a se stinge.
   a relua: a reîncepe, a continua, a urma.
   generozitate: mărinimie.
   rost: sens, noimă.

2. Vrei să *vii* în Piața Festivalului, la concertul tinerilor muzicieni?
   În piață se găsesc și pui *vii*.
   Ți-am dat banii, acum suntem *chit*.
   Am fixat geamurile cu *chit*.
   Pescarul Iona a fost înghițit de un *chit* uriaș.

3. *lui* – pronume personal.
   cine știe ce – locuțiune pronominală.
   ultimii – adjectiv propriu-zis.
   niciun – adjectiv pronominal negativ.

4. „Omul [...] să țină la rostul lui" – propoziție subordonată subiectivă.
   „Chit că rostul ăsta cine știe ce s-o alege de el!" – propoziție subordonată circumstanțială concesivă.

B.

1. *destins – distins*
   Îl priveam cât era de *destins*.
   Profesorul a apărut *distins* și surâzător.

   insolent – insolit
   Tânărul vorbea *insolent* și gesticula penibil.
   Stilul *insolit* al ultimului său roman ne cucerise.

   provenea – prevenea
   Noul meu coleg de serviciu *provenea* din ținuturile maramureșene.
   Mă *prevenea* ori de câte ori bănuia că mă paște vreun pericol.

2. Pentru inaugurarea expoziției nu-mi convenea *nici o dată* dintre cele propuse de organizatori.
   Niciodată nu mi-am dorit mai mult ca acum să vizitez Veneția.

3. *glonț, cuc, buștean* – adverbe de mod provenite din substantive prin conversie (schimbarea valorii gramaticale).
   bărbată – adjectiv.

4. Părea[1]/că nu va câștiga întrecerea,[2]/pentru că luase startul greșit.[3]/
   P_2 – propoziție subordonată predicativă.
   P_3 – propoziție circumstanțială de cauză.

C.

1. Eu continui să susțin creșterea TVA la alcool.
2. Ochii albaștri ai fetei celei nou-venite în clasa noastră ne fascinau.
3. În ceea ce privește deficiențele întreprinderii noastre, este necesar un nou program de redresare.

Subiectul al III-lea

1. *Descrierea unui joc didactic*

Dintre metodele bazate pe acțiune simulată (metode de simulare) în învățământul primar sunt eficiente: *jocul didactic* și *învățarea dramatizată*.

Jocurile didactice reprezintă o metodă care îmbină activitatea intelectuală cu elemente distractive, de joc, cu ajutorul cărora copiii nu mai conștientizează efortul, pentru că învață jucându-se.

În lecțiile de limba și literatura română se desfășoară jocuri de dezvoltare a vorbirii, jocuri verbale, jocuri cu și fără materiale didactice și jocuri de mișcare.

Strategia jocului este o strategie euristică, duce la descoperirea unor cunoștințe noi, pe căi deductive, de la general la particular.

De exemplu, la clasa I, prin jocuri didactice precum *Jocul sunetelor*, *Jocul silabelor*, *Să compunem cuvinte noi* etc., completate cu jocuri de mișcare, eventual pe fond muzical, elevii își însușesc pronunția corectă a sunetelor limbii, își îmbogățesc vocabularul, își formează deprinderea de citire corectă.

Pentru asigurarea câmpului de citire de o silabă și citirea corectă, fluentă, se poate realiza *Jocul silabelor*, *Ne jucăm cu silabele*, *Formăm cuvinte* etc. Pe un jeton/pe tablă este scris, de pildă, cuvântul *carte*; un elev desparte cuvântul în silabe, ceilalți trebuie să înlocuiască, pe rând, prima, apoi a doua silabă, cu altele, astfel încât să rezulte cât mai multe cuvinte.

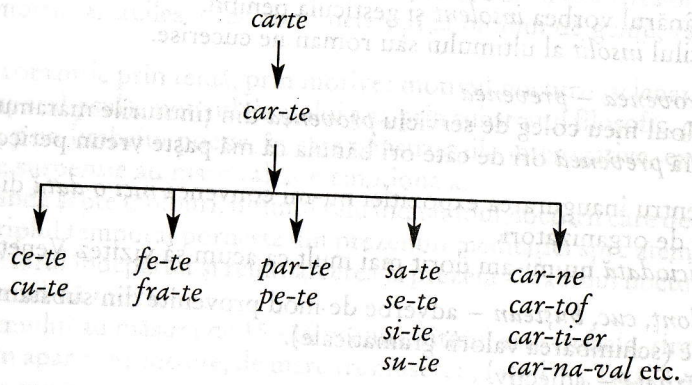

Dintre aceste cuvinte se aleg trei–patru, acestea fiind substantive, li se cere copiilor să spună cât mai multe însușiri potrivite obiectelor denumite de aceste cuvinte, apoi să formuleze propoziții enunțiative și interogative.

Acest joc se organizează după una–două secvențe de citire, când se constată deficiențe ale unor elevi în citirea pe silabe și integrală a cuvintelor, sau când începe să se instaleze oboseala.

Ori de câte ori este posibil, acest joc poate fi completat cu joc de mișcare, joc de emitere a unor onomatopee, în funcție de creativitatea cadrului didactic.

2. *Tipuri de proiectare*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 1.

3. *Finalitățile învățământului primar* sunt:

- asigurarea educației elementare pentru toți copiii;
- formarea personalității copilului, respectând nivelul și ritmul său de dezvoltare;
- înzestrarea copilului cu acele cunoștințe, capacități și atitudini care să stimuleze raportarea sa la mediul social și natural și să permită continuarea educației.

TESTUL 13

Subiectul I

■ Luceafărul
de Mihai Eminescu

Conceptul *gen liric* — vezi p. 85.

Genul epic cuprinde operele literare în care naratorul prezintă realitatea existenței umane mijlocit, prin intermediul evenimentelor, prin succesiunea faptelor unor personaje între care există anumite relații. Prin urmare caracteristicile epicului sunt: „este o poveste", „nu e limitată în timp" (după cum susținea Aristotel). Se mai poate adăuga nelimitarea în spațiu, obiectivitatea (povestirea la persoana a III-a) sau subiectivitatea (povestirea la persoana I), amploarea acțiunii în funcție de care se clasifică speciile genului epic.

Genul dramatic cuprinde operele literare destinate a fi reprezentate pe scenă. Hegel susținea că genul dramatic „unește în sine obiectivitatea epopeii cu principiul subiectiv al liricii", este o sinteză între epic și liric. Se caracterizează prin concentrarea conflictului și prin rolul esențial al dialogului, uneori și al monologului.

Sinteză a gândirii poetico-filozofice, ca și a temelor și motivelor romantice eminesciene și, în același timp, culme a rafinamentului expresiei poetice, poemul *Luceafărul* are la bază basmul românesc *Fata-n grădina de aur*, cules de Richard Kunisch, versificat de Eminescu între 1873–1874 (perioada studiilor la Berlin). Poemul are patru versiuni, autonome, realizate între anii 1880–1882, etapa apogeului creației eminesciene și a capodoperelor sale: *Scrisorile* I–V, *Glossă*, *Odă (în metru antic)*. În versificarea basmului, poetul operează o serie de modificări: zmeul nu mai este un monstru puternic, ci personaj romantic — demon, ființă chinuită, „Un mort frumos cu ochii vii"—, tânăra fată, prințesa din basm, seamănă cu personajele feminine specifice creației eminesciene. Poetul a dezvoltat dialogul dintre zmeu și Adonai (Demiurgul din poemul *Luceafărul*), a schimbat finalul basmului, „zmeul" din poem se răzbună pe fata de împărat rostind un blestem, nu prăvălind o stâncă (finalul basmului popular).

Poem al cunoașterii prin iubire, *Luceafărul* sintetizează străvechi elemente folclorice (credința că omul este reprezentat în plan cosmic de steaua sa, dragostea peste fire dintre un pământean și un astru, elemente ce se regăsesc, de exemplu, în *Legenda ciocârliei*) și motive romantice (motivul cosmic, motivul mării, motivul nocturn, motivul visului, motivul codrului, motivul cosmogenezei, motivul iubirii interzise, motivul înger-demon, motivul florii etc.) într-o ultimă și totală aventură existențială, încercare de câștigare a unității spirituale, prin depășirea „cercului strâmt".

Prin tema iubirii și a cunoașterii, poemul este o *creație lirică* cu un fir *narativ* (caracteristică a creației *epice)* și cu *personaje* (ca în creațiile epice și dramatice), dar personajele sunt lirice, ipostaze ale eului creator/eminescian. Luceafărul, eon, crea-

ție dintâi, aspiră la împlinire umană prin iubire, trăiește visul morții, „setea de repaos", oglindindu-se în existența preafrumoasei fete de împărat, e capabil să renunțe la nemurire pentru o „oră de iubire"; „Da, mă voi naște din păcat,/ Primind o altă lege;/ Cu vecinicia sunt legat,/ Ci voi să mă dezlege." Tânăra fată, unică în frumusețe și aspirație, contemplând luceafărul, are revelația iubirii absolute. La rândul lui, Cătălin, „Băiat din flori și de pripas,/ Dar îndrăzneț cu ochii", se redescoperă pe sine prin Cătălina și se înalță spiritual. Pentru toți cunoașterea se realizează prin *visare* și *vis*; pentru Luceafăr visul setei de repaos, „Din chaos, Doamne,-am apărut/ Și m-aș întoarce-n chaos.../ Și din repaos m-am născut,/ Mi-e sete de repaos." Demiurgul îi oferă o lecție de cunoaștere punând în antiteză (procedeu specific romantismului) condiția existențială a nemuritorilor cu aceea a oamenilor, muritori: „Ei numai doar durează-n vânt/ Deșerte idealuri —/, [...] Ei doar au stele cu noroc/ Și prigoniri de soarte,/ Noi nu avem nici timp, nici loc,/ Și nu cunoaștem moarte.", „Căci toți se nasc spre a muri/ Și mor spre a se naște". Numindu-l Hyperion („Cel de deasupra"), Demiurgul îi reamintește menirea, smulgându-l din uitarea de sine care-l stăpânea fiind contaminat de uman, prin elanul său erotic.

Fata de împărat (numită astfel ori de câte ori se raportează la Luceafăr), visând (stare specifică romantismului, într-un cadru, de asemenea, propriu acestui curent), seara, contemplând marea și cerul, cunoaște „visul de luceferi". Pendulând între celest și terestru, între chemările Luceafărului și cele ale lui Cătălin, ea își destăinuie zbuciumul: „Dar un luceafăr, răsărit/ Din liniștea uitării,/ Dă orizon nemărginit/ Singurătății mării;// Și tainic genele le plec,/ Căci mi le împle plânsul/ Când ale apei valuri trec/ Călătorind spre dânsul;// Lucește c-un amor nespus,/ Durerea să-mi alunge,/ Dar se înalță tot mai sus,/ Ca să nu-l pot ajunge.// Pătrunde trist cu raze reci/ Din lumea ce-l desparte.../ În veci îl voi iubi și-n veci/ Va rămânea departe..." Ea însăși numește această iubire „farmec sfânt/ Ce nu-l mai pot pricepe", farmec care trebuie trăit prin depășirea cercului strâmt inițial, prin autodepășirea care pentru om rămâne limitată. Fata de împărat nu-l poate urma în veșnicie pe Luceafăr, poate numai să păstreze visul împlinirii totale, „visul de luceferi".

Ultima invocare/chemare a luceafărului, rostită de fata de împărat, devenită Cătălina, marchează limita umană a cunoașterii și a trăirii. Prin iubirea cu un congener fata depășise un „cerc strâmt", casa (prima și a doua chemare a luceafărului), își descoperise identitatea, dar și limita înălțării, ajungând totuși într-un cerc mai larg, „crângul"/pădurea, spațiul mitic al cuplului arhetipal. În această ipostază Luceafărul trebuie să devină steaua norocoasă a Cătălinei: „Cobori în jos, luceafăr blând,/Alunecând pe-o rază,/Pătrunde-n codru și în gând,/Norocu-mi luminează!"

Pentru Cătălin, fata este steaua norocoasă, lumina vieții lui, a împlinirii, „iubirea dintâi" și „visul din urmă": „Cu farmecul luminii reci/ Gândirile străbate-mi,/ Revarsă liniște de veci/ Pe noaptea mea de patimi".

Cele trei personaje lirice, Luceafărul, fata de împărat — Cătălina, Cătălin, acced la o cunoaștere superioară în baza căreia fiecare devine conștient de rostul lui, o altă temă a poemului fiind tema proprie romantismului — soarta omului de geniu — temă menționată în însemnarea poetului pe o filă a manuscrisului: legenda Luceafărului reprezintă destinul omului de geniu care devine nemuritor, dar nu poate fi fericit.

Aceasta este și semnificația versurilor din finalul poemului: „Trăind în cercul vostru strâmt/ Norocul vă petrece,/ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece." Poemul este construit pe antiteza limitat–nelimitat, muritor–nemuritor, înger–demon. Compozițional, cele patru părți ale poemului relevă antiteză și simetrie: partea întâi, înfiriparea dragostei peste fire între fata de împărat și Luceafăr, se plasează într-un cadru preponderent terestru, ca și partea a III-a, înfiriparea dragostei dintre Cătălin și Cătălina, părți antitetice, dar și simetrice cu celelalte două tablouri, al doilea — zborul cosmic al Luceafărului și dialogul cu Demiurgul (cadru cosmic) — și tabloul al patrulea — idila din codru, care se apropie de planul cosmic prin spațiul mitic al crângului, iar prezența Luceafărului consfințește rostul celor două lumi.

Între spiritul universal, *Demiurgul* — Marele Tot — și om — *parte* — se interpune *Luceafărul* (*Hyper-eon*), ca mesager al destinului uman.

În actul cunoașterii prin iubire, Luceafărul a descoperit imposibilitatea coborârii lui în cercul strâmt și menirea de a rămâne stea cu noroc pentru obiectul patimii sale. Înțelegerea destinului îl face „nemuritor și rece", adică senin. Această interpretare este susținută și de poemul *Povestea magului călător în stele* în care Eminescu exprimă convingerea că geniile sunt ființe fără stea, fără înger de pază, neînțelese de semenii lor, solitare, dar stele luminătoare pentru oameni.

Înălțarea spirituală a lui Cătălin prin iubirea pentru Cătălina, devenită stea pentru el, ca și a fetei prin „visul" ei „de luceferi", este expresia mitică a autodepășirii umane, a străpungerii cercului strâmt, în același timp a măreției omului în permanentă încercare de trecere dintr-un cerc strâmt într-altul.

Sinteză lirică, epică și filosofică, poemul Luceafărul încheie grandioasa operă eminesciană, realizată în trecerea lui meteorică prin lumea efemerității. Întâlnim în poem metaforele-cheie ale universului poetic eminescian: *visul* (cu multiple semnificații), *dorul*, *zborul*, *steaua*, *ochii*.

Poemul *Luceafărul* este desăvârșit și sub aspectul realizării artistice.

Subiectul al II-lea

A.

1. *învălmășag*: învălmășeală, îngrămădeală, îmbulzeală, înghesuială, aglomerație.
   răpede: rapid, urgent.
   a încunjura: a da ocol, a ocoli.
   a se prinde: a se lipi.

2. *de trei ori* – complement circumstanțial de mod, exprimat prin numeral adverbial.
   ștergându-se – complement circumstanțial de timp, exprimat prin verb la modul gerunziu, diateza reflexivă.
   cu mâna – complement circumstanțial instrumental, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă *cu*, articulat cu articolul hotărât *a*.
   suspinând – complement circumstanțial de mod cu nuanță de timp, exprimat prin verb la modul gerunziu.

mult și bine – complement circumstanțial de timp, exprimat prin locuțiune adverbială de timp.
iar – complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod.

3. În text, *acela* are funcția sintactică de atribut adjectival.
Liderul grupului este *acela.* (nume predicativ)
Pe acela l-am întâlnit adesea la concert. (complement direct)
Acela îmi vorbise prima oară despre clubul Floarea-de-Colț. (subiect)
De la acela am cumpărat două cărți interesante. (complement indirect)

4. „de nu eram eu" – propoziție subordonată circumstanțială condițională.

B.

1. Sosise clipa *cea mai emoționantă* din viața mea. (adjectiv la gradul superlativ relativ de superioritate)
Ceea ce-mi povestea vecinul mă interesa *cel mai puțin.* (adverb la gradul superlativ relativ de inferioritate)

2. În interpretarea solistei am sesizat o *notă* falsă.
Fetița care plânge a obținut o *notă* mică la test.

Mi se părea că există mai multe *căi* să rezolvăm problemele apărute.
Se *căi* imediat ce-i relată scenariul spectacolului.

Glumele lui răsuflate mă supuneau la adevărate *torturi.*
Unele *torturi* expuse în galantar nu mă îmbiau.

Pe mirișteă rămăseseră *snopi* de grâu.
O *snopi* în bătaie.

3. *credință*: necredință, ateism; infidelitate, înșelăciune, trădare.
dinaintea: dinapoia; posterior; dindărătul.
morocănos: comunicativ, prietenos, sociabil, expansiv, exuberant.
a accepta: a respinge, a dezaproba, a reproba; a refuza, a recuza, a renega.

4. Intenția lui era 1/să-și dea doctoratul 2/ca să-și creeze faimă în domeniul sociologiei. 3/
P_2 – propoziție subordonată predicativă.
P_3 – propoziție subordonată circumstanțială de scop.
Nemulțumirea noastră a fost 1/că nu s-a aprobat creditul solicitat 2/ca să înceapă construirea unui centru cultural modern. 3/
P_2 – propoziție subordonată predicativă.
P_3 – propoziție subordonată circumstanțială de scop.

C.

1. Copiii din clasa întâi învață doar/numai punctul și semnul întrebării.
2. Carevasăzică, dacă nu întârziam, ne-ar fi luat și pe noi în excursie.
3. Bineînțeles, a simțit și ea o boare (adierea plăcută de vânt).

Subiectul al III-lea

1. *Aspecte metodologice ale formării capacității de citire/lectură în clasa I*

Cititul este un proces psihomotor de transpunere a unei structuri grafice cu înțeles într-o structură sonoră cu semnificație.

Scrisul reprezintă convertirea unei structuri sonore cu înțeles într-o structură grafică cu sens.

Cititul și scrisul sunt activități intelectuale complexe, conștiente, de lungă durată, cu implicații volitive și afective. Copiii trebuie să depună efort conștient și constant, trebuie să înțeleagă ceea ce citesc și ceea ce scriu, numai astfel aceste structuri lingvistice devin funcționale, permițând conexiuni și transferuri de sens, precum și manifestarea creativității.

Cititul și scrisul sunt instrumente ale lucrului cu cartea, ale muncii intelectuale, ele dezvoltă gândirea, spiritul de observație, memoria, limbajul, imaginația și voința. Aceste activități intelectuale sunt dificile, necesită efort conștient, presupun exersarea voinței și o motivație interioară.

Scrisul este o activitate mai dificilă, întrucât necesită, pe lângă efortul intelectual, și un efort fizic mai mare decât cititul. Școlarul mic depune efort fizic foarte mare din cauza unor acțiuni inutile, participă la activitate cu analizatori neimplicați în acest act (buze, limbă, picior ș.a.). Imposibilitatea coordonării mișcărilor determină ritmul lent de scriere, întreruperea mișcării mâinii și, în consecință, instalarea oboselii.

Condiția reușitei în formarea deprinderii de citit-scris este asigurarea unui început bun, pozitiv, crearea încrederii în sine și a motivației intrinseci.

Cadrul didactic dispune de variate mijloace și procedee de creare a motivației pentru învățare la școlarul mic, pornind de la caracteristicile vârstei și de la caracteristici individuale: nevoia de cunoaștere, curiozitatea, afectivitatea (acele particularități ale copiilor descoperite în etapa evaluării predictive și chiar pe parcursul activităților didactice desfășurate în clasă și în afara clasei). Spre exemplu, se pot folosi:

- metoda modelelor: copilul este atras de adult și, în special, de celebrități; i se pot oferi modele de personalități și de copii geniali din diverse domenii: știință, artă (scriitori, muzicieni, artiști plastici, actori), sport etc. Cadrul didactic însuși este un model. În funcție de profesionalismul, tactul pedagogic, sensibilitatea și de aptitudinile sale, învățătorul/învățătoarea devin un exemplu de urmat în viață spre care copiii aspiră;
- lecturi expresive sau audierea unor casete cu înregistrări ale unor fragmente literare (în interpretarea unor actori îndrăgiți de copii); acestea le trezesc celor mici emoții care pot constitui motivația pentru învățare;
- înregistrări video atrăgătoare și educative, filme pentru copii, desene animate sau povești care stimulează nevoia de cunoaștere și curiozitatea școlarilor;

– concursuri de recitări de poezii, ghicitori sau povești create de copii, activități recompensate cu premii și care sunt foarte atrăgătoare pentru școlari;
– jocuri de simulare, de perspicacitate, de creativitate ș.a. care pot duce la apariția motivației pentru învățare.

Aceste activități trebuie să fie precedate sau urmate de scurte conversații din care copiii să înțeleagă necesitatea alfabetizării.

Însușirea cititului implică parcurgerea următorilor pași (realizarea următoarelor componente ale cititului):

– *recunoașterea literelor* după forma, orientarea și locul lor în cuvânt. Recunoașterea literei trebuie asociată întotdeauna cu recunoașterea sunetului pe care aceasta îl redă;
– *unirea literelor în silabe* și realizarea *câmpului vizual de citire de o silabă*;
– *trecerea de la silabă la cuvânt*. Această componentă îi ajută pe copii să înțeleagă conținutul semantic al cuvântului. Realizarea acestui pas este un act dificil, necesită efort sporit din partea elevului, se realizează lent, prin reveniri succesive, prin reluări ale silabei și ale cuvântului până la înțelegerea acestuia. Tocmai dificultatea acestei componente a cititului impune necesitatea ca fiecare copil să citească în timpul fiecărei lecții în ritm propriu, conștient și corect;
– pasul următor, mai dificil, constă în *delimitarea fiecărui cuvânt din propoziție sau din frază și înțelegerea sensului acestuia.*

Actul cititului este sprijinit și facilitat de obiectivele realizate în etapa prealfabetară: pronunțarea corectă a sunetelor (lecțiile de însușire a pronunției consoanelor *l, r, m, s, z* etc. și a vocalelor), însușirea unor structuri gramaticale, îmbogățirea și activizarea vocabularului, precum și formarea capacității de exprimare orală.

Citirea textelor din manual se dezvoltă progresiv: întâi, se citește o propoziție simplă, apoi, treptat, se ajunge la citirea unor texte formate din 3–4 propoziții, până la 75 de cuvinte în total.

• După secvența pregătitoare a cititului, elevii *descifrează* textul, prin efort propriu, citind fiecare în șoaptă. Cadrul didactic trebuie să se asigure că fiecare copil descifrează textul conștient.

• Urmează *recitirea textului* cu voce tare de către copii, prin citire în lanț, citire de tip „ștafetă" ș.a.

• *Familiarizarea cu textul* se face prin analiza lexicală, prin explicarea unor cuvinte și expresii, dacă este cazul, prin întrebări și răspunsuri.

• *Recitirea* de către elevi alternează cu exercițiul cititului și cu povestirea sau dialogul/ discuția euristică, pentru că elevii trebuie dirijați spre desprinderea învățăturii pentru viață/ a mesajului transmis de text.

• Se practică diversele forme de citire: citire „pe sărite", citire selectivă, citire a unei unități logice ca răspuns pentru o întrebare sau ca o întrebare pentru un răspuns al cadrului didactic sau al altui elev. Cu cât textul este mai complex, cu atât mai multe activități formative pot fi create. Se utilizează și citirea alternativă sau citirea cu voce tare, urmată de citirea în șoaptă sau în gând, citirea

de tip „ștafetă", în care un elev, după ce a citit o propoziție, numește un coleg să continue lectura. În clasa I, textele nu trebuie să conțină dialoguri, de aceea nu se poate practica citirea pe roluri, foarte agreată de copii. Citirea în lanț, în ordinea așezării în bancă prezintă dezavantajul că unii elevi sunt atenți numai la fragmentul (unitatea logică) pe care îl vor citi, după aceea li se diminuează interesul. Condiția însușirii corecte, conștiente a cititului de către elevi este exersarea citirii în fiecare lecție de Limba și literatura română de către fiecare copil, prin efort propriu, în ritm propriu. Dacă există elevi cu dificultăți de pronunție, citire și/sau scriere, se creează și alte posibilități de realizare a performanțelor minimale sau sunt cuprinși în proiectul curriculumului de aprofundare. Cu acești elevi se pot organiza jocuri didactice, precum: *Săculețul/Caseta cu surprize*, în care există jetoane cu imagini de obiecte, iar pe verso litera de tipar sau de mână cu care începe sau care se află în structura cuvântului-denumire a imaginii. Cu literele de pe aceste jetoane, copiii alcătuiesc silabe, apoi combină diferitele silabe pentru a compune cât mai multe cuvinte. Ei trebuie să citească silabele și cuvintele formate. Cu aceste cuvinte vor alcătui propoziții. Prin aceste jocuri didactice li se formează elevilor câmpul vizual de o silabă și de un cuvânt.

• Secvențele de citire vor fi urmate de o conversație prin care:
– se consolidează însușirea conținutului textului de către elevi;
– se pregătește descoperirea, de către aceștia, a mesajului textului;
– se consolidează deprinderea de comunicare orală și de receptare a mesajului scris;
– se exersează memoria;
– se stimulează imaginația prin raportarea textului la aspecte din experiența de viață a elevilor;
– se încurajează spontaneitatea și originalitatea;
– se înlătură monotonia, se păstrează motivația învățării.

• *Momentul scrierii*: în funcție de etapa din procesul de însușire a citit-scrisului în care se află elevii, exercițiul de scriere poate consta din redarea de litere, silabe, cuvinte sau propoziții simple din două cuvinte, apoi din trei și patru–cinci cuvinte. Cuvintele pot fi mono-, bi- sau trisilabice. În etapa postalfabetară, copiii pot scrie un proverb adecvat textului, un enunț din text care le-a plăcut cel mai mult etc. În timpul desfășurării activității cadrul didactic va avea în permanență grijă:
– să controleze și să îndrume individual elevii prin aprecieri, explicații, demonstrare și evaluare stimulativă;
– să îi ajute pe școlari să se relaxeze după un efort intelectual și fizic mare;
– să asigure începutul bun și continuitatea în activitate conștientă;
– să alterneze metoda exercițiului cu alte metode formative.

În fiecare lecție trebuie realizat feedbackul (conexiunea inversă) care direcționează activitatea didactică în continuare și asigură evaluarea curentă, formativă care relevă nivelul de performanță al fiecărui elev.

Prin *tema pentru acasă* se va asigura atât reținerea, cât și transferul achizițiilor. Elevii trebuie să citească și să scrie acasă pentru a-și consolida deprinderile formate și pentru a se asigura continuitatea învățării și în alt climat educațional decât cel instituționalizat.

Lecția de Limba și literatura română se poate încheia printr-un joc de relaxare sau prin alt mod de interacțiune comunicativă (nonverbală, comunicare imagistică, sonoră etc.).

2. *Conceptul de curriculum*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 6, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Metode și instrumente de evaluare*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 4, subiectul al III-lea, itemul 1.

TESTUL 14

Subiectul I

■ Plumb
de G. Bacovia

Simbolismul este curentul literar apărut în Franța, după 1886, în cadrul mișcării „decadenților", ca reacție împotriva romantismului și a parnasianismului; este „poezia" sondării eului intim pe care îl *sugerează* prin *simboluri*, *corespondențe*, *muzicalitate*, prin *sinestezii*, prin *imagini vagi*, nelămurite, evanescente, prin repetiții, *laitmotive*, refrene. Simbolismul a cultivat poezia, dar și poemul în proză, teatrul ș.a. Din simbolism s-au desprins, ulterior, ermetismul și suprarealismul. Simbolismul românesc, apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea sub influența mișcării din Franța (susținător asiduu al curentului și primul teoretician a fost Alexandru Macedonski), a cunoscut mai multe etape. Printre poeții de prestigiu se numără: Dimitrie Anghel, Ion Minulescu, Emil Isac ș.a.

Alexandru Macedonski și-a dorit să devină poet simbolist, a cultivat tehnici simboliste în multe creații poetice, de pildă în poemul *Noaptea de decembrie*, totuși, structural, rămâne un romantic.

Bacovia, cel mai mare simbolist român, a fost caracterizat de criticul Nicolae Manolescu astfel: „Simbolist prin formație, Bacovia își depășește epoca, aparținând poeziei române moderne ca unul dintre marii precursori". Poet al toamnelor și parcurilor dezolante, al iernilor care copleșesc prin omătul abundent, al căldurilor toride care descompun cadavrele din oraș și al primăverilor pluvioase și nevrotice, Bacovia sugerează, ca nimeni altul, sentimentul singurătății, starea de prăbușire interioară și de inadaptare disperată.

Printre cele mai reprezentative poezii pentru lirica bacoviană se numărul poemul *Plumb*, care a dat titlul primului său volum de versuri, apărut în 1916.

În cele două strofe ale poeziei eul liric sugerează un univers lăuntric terorizat de singurătate. Discursul liric evocă o realitate exterioară macabră (cimitir, cavou, sicriu, decor mortuar) în prima strofă, corespondentă pustiului sufletesc și deznădejdii interioare a eului, stare exprimată prin simboluri sugestive. Construit prin tehnica sugestiei, a simbolului („plumb", „cavou", „amorul întors", „aripi de plumb") și a corespondenței, versul bacovian este concentrat, simetric, cu repetiții care creează o muzicalitate deprimantă, obsesivă.

Poezia are la bază, așa cum mărturisește soția poetului, Agatha Grigorescu Bacovia, o impresie puternică trăită de acesta la înmormântarea unei rude, când vizitează cavoul Sturzeștilor din cimitirul din Bacău. Atmosfera sinistră, stranie, care l-a obsedat pe poet, a fost transpusă în poezia terminată în 1902.

Cuvântul-cheie, *plumb*, repetat de șase ori în poezie, este corespondentul stării sufletești de însingurare și părăsire într-un spațiu închis, rece și înfiorător, cavoul. Eul liric își comunică o gamă largă de senzații și stări sufletești: în liniștea mormântală, senzația de frig amplificată („era vânt") se asociază senzației auditive, scârțâitul coroanelor de plumb, și celei vizuale, decorul plumburiu („sicriele de plumb", „flori de plumb", „covoarele de plumb") sugerând apăsarea sufletească, sensul metaforic al simbolului „plumb", repetat în fiecare strofă de trei ori.

Coborârea în profunzimile sufletului deprimat duce la deznădejdea imposibilității iubirii: „Dormea întors amorul meu de plumb", la spaima terifiantă a singurătății („și-am început să-l strig"), culminând cu sentimentul morții: „Stam singur lângă mort... și *era frig...*" (ideea morții trăită senzitiv), „Și-i atârnau aripele de plumb" — sufletul nu mai este capabil de zbor, „aripele de plumb" atârnă, învinse, neputincioase.

În sfera semnificațiilor poetice se înscriu și verbele la timpul imperfect, marcând acțiunea durabilă, ceea ce relevă izolarea eului liric într-un spațiu liric închis, ostil, fără putință de ieșire la lumină („cavou"): „dormeau", „dormea", „stam", „era", „scârțâiau", „stam", „atârnau". Repetarea verbului „a dormi" și „a sta" reprezintă altă modalitate poetică de sugerare a captivității eului în spațiul mortificării spiritului.

Expresivitatea și melodicitatea versurilor se realizează nu numai prin sensurile conotative ce relevă hipersensibilitatea eului liric, ci și prin construcțiile concentrate, prin paralelism sintactic, prin repetiții și inversiuni, prin punctuație: liniuța de pauză, mai ales punctele de suspensie. Cele două strofe sunt construite simetric: „Dormeau adânc sicriele de plumb" // „Dormea întors amorul meu de plumb". Predicatul este urmat de complementul circumstanțial de mod, „adânc"/„întors", acest complement surprinzând continuarea prăbușirii eului într-un somn ce-l apropie de moarte. Repetarea sintagmei „flori de plumb" cu care începe al doilea vers din fiecare strofă revelează un univers interior traumatizat.

Versificația contribuie, în bună măsură, la sugerarea acestor trăiri ale eului liric: cele două strofe-catren au măsura de 10 silabe, ritmul iambic și rima îmbrățișată, masculină (accentul cade pe silaba care rimează).

■ Lacustră
de G. Bacovia

În universul liric bacovian revin câteva motive (noaptea, ploaia, aspecte deprimante și morbide ale anotimpurilor, instrumente muzicale) corespondente nevrozei și sentimentului singurătății.

Ca și în poezia *Plumb*, și aici sunt două planuri care evoluează paralel, dar se și intersectează ca semnificație: *planul exterior*, al lumii și al naturii cuprinse de poftop și *planul interior* (abstract), al trăirilor sufletești generate de obsesia pluvială: singurătate, tristețe și apăsare.

În poezia *Lacustră*, de la titlu și până la ultimul vers, se sugerează un univers în disoluție. Prima imagine este auditivă: „De-atâtea nopți aud plouând,/ Aud materia plângând". Teroarea ploii interminabile („De-atâtea nopți") și incomensurabile crește gradat, de la senzații organice („Și parcă dorm pe scânduri ude,/" „În spate mă izbește-un val — " „Și simt..."), la stări psihice („Tresar prin somn, și mi se pare/ Că n-am tras podul de la mal"), eul liric imaginându-se într-o locuință lacustră. Trecerea timpului, sugerată prin repetarea primului vers în ultima strofă, amplifică senzațiile, spaimele care, cumulate, duc la sentimentul morții, al unei apocalipse („Și simt cum de atâta ploaie/ Piloții grei se prăbușesc"), conduc la „Un gol istoric". Acest „gol istoric" este o consecință a năruirii lumii, dar și un râvnit sfârșit, asemeni eminescienei „sete de repaos". Prăbușirea lumii exterioare echivalează cu pătrunderea eului în sine, într-o trăire de nebănuită adâncime. Alungat de planul exterior într-un interior hipersensibilizat („Tot tresărind, tot așteptând..."), sentimentul singurătății îl trimite mental la începuturi: „Sunt singur, și mă duce-un gând/ Spre locuințele lacustre." Locuința lacustră devine simbolul redescoperirii sinelui, cu singurătatea ontologică și cu unicitatea trăirii senzitivo-mentale.

În discursul liric se remarcă tehnica corespondenței: planul exterior metamorfozat de fenomenul pluvial este expresia unei interiorizări, naturii atribuindu-i-se stări omenești: „Aud materia plângând". Simbolul *locuinței lacustre* constituie manifestarea exterioară a unei sensibilități intrate în panica singurătății, iar *golul istoric* pune în evidență o damnată nevoie de repaos absolut. Din cele șaisprezece predicate, cincisprezece sunt la timpul prezent, parcă un prezent etern, unul la timpul trecut, dintre acestea „aud" se repetă de trei ori, „sunt singur" de două ori, „mă duce-un gând" de două ori. Prima strofă se repetă, ușor modificată, în ultima strofă, versul diferit față de prima strofă relevă starea psihologică a eului liric: „Tot tresărind, tot așteptând", evident transfer către planul interior. Se repetă, de asemenea, atributul adjectival „atâtea", semnificând durata obsesivă („*de-atâtea* nopți", „de *atâta* ploaie"), se repetă verbul la modul gerunziu „plouând", plasat în rima masculină. Rima nu este constantă; cea mai expresivă rimă este aceea alcătuită din verbe la gerunziu („plouând", „plângând", „așteptând") și substantivul „gând". Ritmul este iambic, iar măsura e de 8–9 silabe.

„[...] poezia bacoviană aparține expresiilor celor mai specifice ale simbolismului. Și tehnica sa se rezolvă exclusiv cu mijloacele pe care școala simbolistă i le-a oferit, acea sumă a sugestiilor care vin din muzică, din culoarea irizată în jocul luminii, din atmosfera confuză a inconștientului, toate consecințele marii picturi impresioniste, cărora apoi temperamentul poetului le-a adăugat aura fanată a destinului său, sarcasmul și mantia decrepită, funebrul aer damnat". (I. Negoițescu, „Poezia lui Bacovia", în vol. *Scriitori moderni, Studii și însemnări critice*, EPL, București, 1966, p. 137.)

Subiectul al II-lea

A.

1. *mlădios*: suplu, grațios, mlădiu, zvelt.
aninat: agățat, atârnat.
cumpănit: potrivit, echilibrat.
aiurare: delir, halucinație.

2. *inele* – substantiv comun.
ieșind – verb la modul gerunziu.
mai mult – adverb de mod, gradul comparativ de superioritate.
desăvârșit – adverb de mod.

3. În text, *așa* este adverb de mod.
N-am mai văzut *așa* om încăpățânat! (adjectiv invariabil)

4. „Că am căscat ochii mari", „și am înțepenit" – propoziții subordonate circumstanțiale consecutive, în raport de coordonare copulativă.
„să înceapă un basm" – propoziție subordonată completivă directă.
„că trebuie" – propoziție subordonată subiectivă.
„să-l turnez" – propoziție subordonată subiectivă.

B.

1. *cap*
A dat din *cap* aprobator.
Capul răscoalei a fost pedepsit.

colț
Cățelul mi-a înfipt un *colț* în deget.
Stătea supărat într-un *colț*.

marcă
În Germania nu se mai folosește *marca*, ci euro.
Produsul este de *marcă* (de firmă).

roman
A apărut un *roman* excepțional despre călătoriile cosmice.
Imperiul *roman* se extinsese până la Pontul Euxin.

2. • Fac dese drumeții în *Bucegi*. Am o casă de vacanță în *Bușteni*. (defective de singular)
• Părea un om de o mare *bunătate*. (defectiv de plural)

• Am cumpărat din piață *mazăre, pătrunjel, mărar, păstârnac* și alte zarzavaturi. (defective de plural)

3. • Nu fusese un spectacol *care* să mă încânte. (subiect)
• La școală veniseră profesori tineri *de la care* aveam mari pretenții. (complement indirect)
• De la Târgul de carte am cumpărat publicațiile *de care* aveam nevoie pentru lucrarea de doctorat. (complement indirect)

4. Dacă se organizează Expoziția Art 2007 [1]/ voi participa cu picturile [2]/ pe care le-am realizat în vacanța de vară. [3]/
P_1 – propoziție subordonată circumstanțială condițională.
P_2 – propoziție principală.
P_3 – propoziție subordonată atributivă.

C.
1. Codrii începuseră să freamăte la adierea vântului.
2. În lucrare observase inserarea unor documente înnegrite de vechime.
3. Domnia Sa nu a adus niciun argument.

Subiectul al III-lea

1. *Exemplificați o modalitate de stimulare a creativității elevilor în studiul limbii și literaturii române.*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 2.

2. *Relația dintre curriculum și evaluare*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 8, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Tipuri de evaluare*
Evaluarea influențează învățarea; rezultatele pozitive întăresc motivația învățării și sporesc încrederea elevului în propriile forțe; arată ce trebuie să învețe elevul, cum să învețe, relevând eficiența activității acestuia.
Evaluarea poate fi:
– *formală* și *informală*;
– *formativă* și *sumativă*;
– *obiectivă* și *subiectivă*;
– *criterială* și *normativă*.
Evaluările formale, realizate de instituții specializate, sunt examenele, concursurile, evaluările naționale și chiar verificările realizate în cursul inspecțiilor la clasă.
Evaluarea informală este aceea desfășurată de cadrele didactice. Aceasta reprezintă strategia de evaluare cea mai frecventă, se realizează zilnic în activitățile cu elevii prin care se asigură feedbackul continuu. Această evaluare are funcție formativă.
Evaluarea formativă este acea strategie de evaluare care relevă progresul unui elev sau lacunele, deficiențele sale în învățare. Scopul acestei evaluări nu este notarea, ci feedbackul imediat, cu scopul creșterii performanței școlare. Evaluarea formativă trebuie să fie permanentă, continuă.
Evaluarea obiectivă și *subiectivă* se bazează pe criteriul obiectivității în notare.
Evaluarea criterială este strategia de evaluare prin care rezultatele sunt comparate cu standardele sau cu criteriile prestabilite.
Evaluarea normativă reprezintă strategia de evaluare prin care rezultatele elevilor sunt comparate între ele în vederea ierarhizării.
Pentru a se realiza o evaluare eficientă în cadrul disciplinei Limba și literatura română, trebuie utilizate cât mai multe tipuri de evaluare și de itemi, cu răspuns construit de către elevi, itemi subiectivi de tip eseu structurat și eseu nestructurat.

TESTUL 15

Subiectul I

■ Enigma Otiliei de G. Călinescu

Conceptul *roman* — vezi p. 72.
Opera literară *Enigma Otiliei* de G. Călinescu întrunește caracteristicile romanului obiectiv, fiind scrisă la persoana a III-a. *Naratorul, omniprezent și omniscient*, se detașează de acțiune, conduce acțiunea obiectiv, după un plan prestabilit, de aceea compoziția este circulară, începe și se încheie cu o imagine asemănătoare, descrierea casei lui Costache Giurgiuveanu.
Călinescu recurge la tehnica balzaciană, în *expoziție* menționând momentul începerii acțiunii („Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece"), descriind amplu locul: Bucureștiul, strada Antim cu arhitectura hibridă, casa lui Costache Giurgiuveanu și pe unul dintre personajele principale, Felix, „un tânăr de optsprezece ani", în uniformă de licean, „strânsă bine pe talie, ca un veșmânt militar", iar „gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant", fața juvenilă și „aproape feminină", cu părul lung, măsliniu la ten și nas grecesc.
Derutat, tânărul, abia sosit în Capitală, caută adresa tutorelui său, Costache Giurgiuveanu. Primirea pe care acesta i-o face reprezintă *intriga* romanului și pune în evidență trăsătura principală a personajului: atitudinea neprietenoasă și temătoare, specifică omului avar care se știe pândit de aceia care-i vor averea. La întrebarea firească a tânărului, moș Costache dă un răspuns năucitor pentru acesta: „Nu-nu-nu știu... nu-nu stă *nimeni* aici, nu cunosc..."
Desfășurarea acțiunii cuprinde experiența de viață pe care o trăiește Felix, de la sosirea lui în București pentru a urma facultatea de medicină și până la plecarea Otiliei cu Leonida Pascalopol, după moartea lui Costache.
Conflictul, predominant familial, dar cu implicații sociale și morale, se concretizează în lupta pentru averea lui Giurgiuveanu.
Ca și romanele *Ion* și *Pădurea spânzuraților* de Liviu Rebreanu, *Enigma Otiliei* începe cu o scenă-cheie: salonul lui Costache Giurgiuveanu, prilej de portretizare

a câtorva personaje: Leonida Pascalopol — moșierul bogat, Aglae Tulea — sora lui Costache, Simion Tulea — soțul Aglaei, Aurica — fiica soților Tulea.

Din primul moment, Felix descoperă lipsa de afecțiune dintre aceste familii, Giurgiuveanu și Tulea, impresii confirmate mai târziu: „Și fratele ei [al Aglaei], moș Costache, tutorele meu, este tot așa de avar și de lipsit de simț familial. Ceea ce mă surprinde este că pe toți, aici în București, îi văd lipsiți de solidaritatea de sânge. În familia în care mă aflu, unul pândește pe celălalt și-l cred capabil pe fiecare, pentru bani, de cele mai mari mârșăvii."

Deasupra tuturor se află însă prezența benefică a Otiliei, de care Felix se îndrăgostește imediat și căreia îi cere dovezi de iubire, ca aceea de a interzice vizitele lui Pascalopol, considerat rival.

Acțiunea se desfășoară pe două planuri principale, determinate de cele două teme: tema balzaciană a moștenirii și a paternității și tema iubirii romantice dintre Felix și Otilia, teme ce justificau titlul inițial al romanului, cel ales de autor, *Părinții Otiliei*, și schimbat ulterior de editor.

Toate personajele, prin caracterul și acțiunile lor, decid sau influențează destinul Otiliei, fiica vitregă a lui Giurgiuveanu. Costache, temându-se de sora sa Aglae și de avertizările lui Stănică Rațiu, ginerele acesteia, nu are curajul s-o înfieze pe Otilia. Încearcă totuși să-i asigure viitorul. Vinde un restaurant și case, iar cu banii obținuți vrea să-i construiască Otiliei o casă. La insistențele lui Pascalopol, cu greu acceptă să depună o sumă de bani destul de mică pe numele fetei, la care mai adaugă și Leonida ceva. Naratorul prezintă manifestările specifice avarului.

Pentru construirea casei, moș Costache se ceartă cu țiganii pe cărămida de la demolări, eventualele cheltuieli le trece în contul lui Felix, umblă îmbrăcat necorespunzător vara, fapt pentru care are un atac de apoplexie. O scenă *tragi-comică* este aceea în care moș Costache, imobilizat la pat, își cere cheile și suferă văzând cu câtă plăcere golesc cămara rudele sale apropiate care, în timp ce savurează bunătățile, vorbesc despre moartea bolnavului. Aglae ocupă casa militărește: „Nimic nu se mișcă aici în casă și nimeni nu s-atinge de nimic. Trebuie să stăm aici să păzim, n-o să lăsăm în casă un bolnav fără simțire, care nu vede, n-aude, cu străini în casă". În opinia ei, străini sunt Otilia și Felix. Stănică Rațiu îl spionează pe bătrân, știind că acesta are bani mulți ascunși în casă. Profită de slăbiciunea Otiliei pentru cosmetice și de nevoia ei de a ieși din atmosfera sufocantă a casei, se oferă să-l vegheze pe moș Costache și, în lipsa fetei, cotrobăie prin casă, descoperă banii, îi fură, și astfel provoacă moartea bătrânului. Pleacă liniștit s-o anunțe pe Aglae că Otilia o roagă să țină companie bătrânului. Cu toată vigilența ei, Aglae nu obține averea lui Giurgiuveanu, de aceea și înmormântarea o face furioasă că trebuie să cheltuiască fără să fi obținut ceea ce urmărise. Momentul înmormântării este o altă scenă tragi-comică.

Concomitent cu acest plan, se desfășoară povestea de iubire dintre Felix și Otilia, plecarea fetei cu Pascalopol la Paris, suferința și deruta tânărului.

În planuri secundare se află experiența iubirii senzuale în aventura lui Stănică Rațiu cu Georgeta, criza erotică și eșecul matrimonial al lui Titi Tulea (fiul Aglaei) cu Ana Sohatki, nebunia lui Simion și internarea lui în ospiciu, eveniment care dovedește aviția devenită inumană a Aglaei: „Este baba absolută, fără cusur în rău, pot să jur. Bărbatul ei înnebunea și fără infecție. Acum e fericit, fiind înconjurat de îngeri",

spune Weissmann care-l dusese la spital și a trebuit să plătească trăsura. În același plan se situează viața și căsnicia lui Stănică Rațiu și a Olimpiei, cealaltă fiică a soților Tulea, moartea fiului lor, Relișor, din lipsă de îngrijire ș.a.

Punctul culminant al conflictului este marcat de îmbolnăvirea lui Costache Giurgiuveanu.

Moartea bătrânului (*deznodământul*) încheie rapid acțiunea romanului. Otilia vrea să-i dovedească lui Felix iubirea ei, de aceea vine în odaia tânărului, dar acesta o respectă prea mult, încât nu vor avea o noapte de intimitate. A doua zi, Felix găsește un bilet de la Otilia, care plecase definitiv cu Pascalopol la Paris.

Felix va face carieră și o căsătorie strălucită; războiul este un prilej de afirmare profesională și socială. Stănică, îmbogățit prin banii furați de la moș Costache, parvine prin politică, se desparte de Olimpia și se căsătorește cu Georgeta. De la Stănică, Felix află că Otilia a divorțat de Pascalopol și a devenit soția unui conte în Spania sau în America.

Într-o călătorie la Constanța, Felix se întâlnește întâmplător, în tren, cu Pascalopol, foarte îmbătrânit. Acesta îi arată o fotografie în care Felix nu o recunoaște pe Otilia, atât de schimbată era. El își amintește ce-i spunea fata: „noi nu trăim decât cinci-șase ani". Pascalopol îi confirmă lui Felix că Otilia l-a iubit mult. Retrăind vechi amintiri, gândindu-se la Otilia cea de demult, Felix conchide: „Nu numai Otilia era o enigmă, ci și destinul însuși." Revine pe strada Antim, revăzând casa lui moș Costache: „era leproasă, înnegrită. Poarta era ținută cu un lanț, și curtea toată năpădită de scaieți. Nu mai părea să fie locuită". Felix retrăiește momentul sosirii la tutorele său: „I se păru că țeasta lucioasă a lui moș Costache apare la ușă și vechile vorbe îi răsunară limpede la ureche: « Aici nu stă nimeni! »"

Ca element de originalitate, în romanul *Enigma Otiliei*, dominant realist, se interferează *elemente romantice*, vârsta și iubirea lui Felix și a Otiliei, vizita la conacul rustic al lui Pascalopol, întâlnirea cu cireada de bivoli, imaginea Bărăganului, cu *elemente moderniste*, psihologii patologice: Titi și mai ales Simion Tulea.

Alt element de originalitate este dat de *tipologia* personajelor. Clasicului tip de avar i se adaugă trăsături individualizante, deși zgârcenia rămâne caracteristica dominantă: moș Costache, Aglae. Tipul arivistului, Stănică Rațiu, nu este un monstru, ci o lichea simpatică. Fermecători, cu instabilitatea și enigma vârstei, sunt Felix și Otilia: rațional și ambițios, dar inocent în problema sentimentală, ca și în cea profesională, primul, lilială, inconstantă, sensibilă și cochetă, fire de artist — Otilia; ea le pare atât lui Pascalopol, cât și lui Felix o tânără fascinantă și de neînțeles, o enigmă.

Stilul romanului este elevat, cu predilecție pentru lexicul neologic și fraza îngrijită, bine construită, deseori amplă.

Încântă descrierile ample, descrierea orașului, a caselor, a interioarelor, a peisajului, dar și portretele.

Subiectul al II-lea

A.

1. inimă albastră, (om) de inimă, din toată inima, a-i râde inima, a-i merge la inimă, cu inima ușoară, a avea tragere de inimă, a-și deschide inima

2. *sutele, miile* – numerale cardinale.
de aceea – locuțiune adverbială.
în fața – locuțiune prepozițională.

3. Ei *vin* întotdeauna la timp.
Am băut un *vin* foarte dulce.

În fața mănăstirii s-a construit o *poartă* nouă.
Ana *poartă* azi o rochie albastră.

Voi n-ați fost invitați la petrecere.
Voi pleca mâine.

Am primit un *dar* frumos de ziua mea.
Poți să pleci, *dar* să nu stai mult.

4. „care vine la Maria Radna" – propoziție subordonată atributivă; se poate contrage în atribut adjectival: „venită la Maria Radna".
„să se închine" – propoziție subordonată circumstanțială de scop (finală); se poate contrage în complement circumstanțial de scop: „pentru a se închina".

B.

1. S-a *ridicat* prin muncă și corectitudine. („a promovat, s-a realizat profesional")
A ridicat paharul în cinstea sărbătoritului („a toastat").
La somație, *a ridicat* mâinile în sus. („s-a predat")
Fără să-și dea seama *a ridicat* glasul. („a vorbi tare")
La congresul ecologiștilor *s-au ridicat* mai multe probleme de strictă actualitate („a aduce în discuție").

Privind teribilul accident rutier, a simțit că-i *îngheață* sângele în vene. („a înlemni, a încremeni")
I-*au înghețat* mâinile și picioarele de ger.
În decembrie *au fost înghețate* salariile („au fost menținute la același nivel")

2. *carte*: carte de identitate, carte de muncă, om de carte, carte poștală, carte de vizită, a da cărțile pe față, ca la carte, a da în cărți.
deget(e): a avea degete lungi („a fura"), a juca pe cineva pe degete („a manipula"), a (nu) se da după deget („a căuta să ascundă ceva"), a ști/a cunoaște (ceva) pe degete („a ști/cunoaște foarte bine"), a număra pe degete („a fi puțini"), a umbla în vârful degetelor („a se furișa"), a avea la degetul mic, a pune degetul pe rană („a găsi punctul sensibil al chestiunii"), a scăpa printre degete („a trece neobservat").

3. *un nu știu ce*
un nu știu cum > locuțiuni substantivale.

4. 14 – paisprezece.
17 – șaptesprezece.
18 – optsprezece.

C.

1. Nivelul de cunoștințe al elevilor lasă impresia dezinteresului lor față de lectură.
2. Mă sfiii să recunosc că o să aibă dificultăți cu echipa adversă.
3. Nu pot să spun ce m-a impresionat mai mult.

Subiectul al III-lea

1. *Strategii de formare a capacității de comunicare, orală și scrisă*

Procesul de predare-învățare poate fi considerat o formă specială de comunicare, comunicare didactică, comunicare școlară.

Școlarul din clasa I are deprinderi de comunicare formate în familie și în grădinița de copii, totuși la școală intercomunicarea trebuie să se realizeze în activitatea didactică, prin influențele educative din acest cadru organizat. Comunicarea școlară se desfășoară într-un cadru instituționalizat, sistemic, care asigură egalitatea de șanse și tratarea diferențiată, personalizată. Emițătorul este cadrul didactic, deținător de informație suficientă pentru situația de comunicare, iar receptorul — elevul cu o anumită motivație, care cunoaște parțial codul, trebuie să decodeze, mai mult sau mai puțin fidel, mesajul și să accepte rolul care, succesiv, se schimbă:

- rolul celor două surse se schimbă alternativ, elevul trebuind să devină participant activ al unui dialog productiv;
- codurile celor doi factori ai comunicării *emițător* (E), *receptor* (R), nu sunt identice, de aici rezultă necesitatea adaptării permanente la partenerul de dialog;
- în canalul de transmisie intervin perturbări;
- nu este constant o participare acceptată, activă la comunicare din partea elevului, uneori și a cadrului didactic, fapt determinat de:
  - natura mesajului;
  - interesul agenților comunicării;
  - calitatea canalului de transmisie;
  - contextul situațional, în cazul comunicării orale, și de contextul obiectului comunicării, în comunicarea scrisă.

Procesul comunicării didactice se concretizează prin obiectivele cadru, obiectivele de referință, conținuturile și activitățile de învățare prevăzute în curriculum.

Specificul comunicării în învățământul primar constă în însuși faptul că elevii ca receptori și ca emițători trebuie să-și însușească instrumentul comunicării, *codul*, limba și elementele nonverbale.

Experiența de comunicare a elevului este redusă, deficitară sub aspectul pronunției, a deprinderilor de receptare și exprimare de mesaje orale și scrise. Caracteristicile comunicării la clasa I sunt determinate de factori psihopedagogici. În clasa I, elevul își însușește cititul și scrisul, instrumente ale muncii cu cartea, prin efort

intelectual și fizic de lungă durată, conștient. I se îmbogățește achiziția lingvistică sub aspect fonetic, lexical și gramatical.

Având în vedere și faptul că la vârsta școlară mică au pondere foarte mare implicațiile afective ale relației de comunicare, provocate și de eterogenitatea grupului și de varietatea influențelor educaționale, raporturile de comunicare pot fi de influențare pozitivă sau negativă, de atracție, de indiferență sau de respingere, relații de colaborare, de emulație și de competiție, de dominare–supunere etc.

În elaborarea/alegerea strategiei didactice, învățătorul/învățătoarea trebuie să aibă în vedere acești factori și aceste caracteristici.

La clasele I – a IV-a trebuie să fie predominante metodele, mijloacele didactice și activitățile de învățare adaptate gândirii concret-intuitive, imaginației, memoriei și atenției de scurtă durată a copiilor, nevoii lor de afectivitate și de fantastic. Activitățile de comunicare trebuie să includă toți elevii și pe aceia mai timizi, mai interiorizați, antrenându-i în diferite jocuri didactice, jocuri cu rol ș.a.

Ca metode didactice trebuie să aibă prioritate *metodele de comunicare orală*, interogative și de instruire prin problematizare, *metode de comunicare scrisă*: instruire prin lectură, analiza de text, *metode de comunicare oral-vizuală*: instruire prin film, prin televiziune etc., cărora li se adaugă *metode bazate pe acțiune reală*: *exercițiul*, acțiune simulată sau fictivă: *jocuri didactice*, *învățare dramatizată* ș.a.

În fiecare lecție se pot crea situații de comunicare bazate pe textele din manual, pe experiența de viață a elevilor, pe mijloace didactice moderne. Prin variate tipuri de exercițiu, prin metoda fonetică analitico-sintetică și prin diverse jocuri didactice, de pildă *Jocul silabelor*, *Jocul cuvintelor*, *Eu întreb, tu răspunzi*, *Spune mai departe*, *Jocul cuvintelor cu același sens*, *Jocul cuvintelor cu înțeles opus*, *Jocuri de rol*, elevii își formează capacitatea exprimării orale și scrise, corecte, fluente.

Se va îmbina activitatea frontală cu cea pe grupe și cu aceea individuală.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii cititului corect, conștient și fluent, textele literare fiind puncte de plecare pentru comunicarea orală și scrisă în care elevii să-și expună opinia despre o temă indicată sau la alegerea lor. De asemenea, această situație de învățare reprezintă etapa instructivă necesară în vederea conceperii diverselor tipuri de compunere care stimulează creativitatea copiilor.

Strategia didactică trebuie să includă frecvent situații de comunicare de simulare a realității, de exemplu, elevii să conceapă convorbiri telefonice, dialoguri utilitare care să cuprindă formule de salut și de adresare, să întrețină și să lărgească participarea la dialog, să facă schimb de idei în legătură cu posibile situații din viața lor, să formuleze texte funcționale: bilet, invitație, scrisoare, texte non-literare: reclamă, afiș ș.a.

Eficiența strategiei didactice alese este condiționată de creativitatea, de consecvența și de măiestria profesională a cadrului didactic.

2. *Tipuri de proiectare*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 1.

3. *Tipuri de itemi*

În *sens restrâns*, *itemii* reprezintă elementele componente ale unui instrument de evaluare. Aceștia pot fi simple întrebări, enunț urmat de o întrebare, exerciții și probleme, întrebări structurate sau de tip eseu.

În *sens larg*, itemii reprezintă întrebarea și răspunsul așteptat.

Conceptul de item este strâns legat de acela de obiectiv; orice item testează unul sau mai multe obiective.

Clasificarea itemilor se realizează pe baza multor criterii, cele mai importante fiind: *obiectivitatea în notare* și *tipul de răspuns așteptat*.

a. Din punct de vedere al *obiectivității în notare*, itemii se clasifică în următoarele categorii și subcategorii:

(1) itemi obiectivi:
- itemi cu alegere duală;
- itemi cu alegere multiplă;
- itemi de tip pereche;

(2) itemi semiobiectivi:
- itemi cu răspuns scurt;
- întrebări structurate;

(3) itemi subiectivi:
- itemi de tip rezolvare de probleme;
- itemi de tip eseu structurat;
- itemi de tip eseu nestructurat.

b. Din punct de vedere al *răspunsului așteptat*, itemii pot fi:

(1) itemi al căror răspuns este selectat dintr-o listă de opțiuni;

(2) itemi al căror răspuns trebuie elaborat.

Exemplificare:

• *item obiectiv* cu *alegere duală*:

Încercuiește *A* dacă enunțul este adevărat și *F* dacă enunțul este fals.

A – F Personajul Albă-ca-Zăpada apare în basmul *Cenușăreasa* de Frații Grimm.

A – F Un text poate fi format dintr-un singur enunț.

• *itemi subiectivi*:

- Alege cuvintele potrivite din lista dată pentru a completa următoarele versuri:

„– Ce te legeni, ...,
..... ploaie, ... vânt
Cu crengile la.....?“

(Mihai Eminescu)

(*codrule*, *plopule*, *bradule*, *fără*, *după*, *fără*, *pământ*, *mal*, *sol*)

- Identifică, în lista următoare, două perechi de cuvinte cu sens opus: *cutezător*, *deschide*, *începe*, *mulțumire*, *îndrăzneț*, *secundar*, *curajos*, *sfârșește*, *principal*, *închide*, *nemulțumire*.
- Alcătuiește două enunțuri cu aceste cuvinte identificate.

• *item semiobiectiv*:

Partea de vorbire care denumește obiecte (ființe, lucruri, fenomene ale naturii etc.) se numește .....

TESTUL 16

Subiectul I

■ Morometii
de Marin Preda

Conceptul *roman* — vezi p. 72.

În activitatea literară a lui Marin Preda, ca și în literatura română, romanul *Morometii* (volumul I, apărut în 1955 și volumul al II-lea în 1967) ocupă un loc aparte, fiind o capodoperă a prozei de după al Doilea Război Mondial. Romanul a fost precedat de nuvele (publicate în volum în 1948, sub titlul *Întâlnirea din pământuri*) care aduc aspecte psihologice inedite pentru lumea rurală.

Opera literară *Morometii* întrunește caracteristicile unui roman. Naratorul obiectiv (narațiunea este la persoana a III-a) surprinde imaginea complexă a satului Siliștea-Gumești, din Câmpia Dunării, într-un moment când „se pare că timpul era foarte răbdător cu oamenii; viața se scurgea aici fără conflicte mari".

Volumul al doilea surprinde dispariția clasei tradiționale, țărănimea, legată de pământ și de tradiții. Noul sat trăiește două momente istorice —reforma agrară din 1945 și transformarea „socialistă" a agriculturii după 1949, evenimente violente și nedrepte, venite ca un tăvălug peste țărani. În centrul acțiunii nu se mai află Moromete, ci satul românesc într-o perioadă de criză, asaltat de istorie, de transformări radicale ale sistemului, instituțiilor, moravurilor și de personaje specifice acestora.

Expoziția precizează momentul declanșării acțiunii, la începutul verii, într-o sâmbătă seara, cu câțiva ani înaintea izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial (vol. I). Prin tehnica comportamentistă, naratorul realizează schițe de portrete: cei trei fii din prima căsătorie a lui Ilie Moromete, Paraschiv, Nilă și Achim, se culcă unul pe prispă, altul în casă și al treilea în ieslea cailor, în așteptarea cinei, și lăsându-l pe Moromete să deshame caii, apoi iese și acesta la poartă, așteptând să apară cineva cu care să discute. Fetele, Ilinca și Tita, merg la scăldat. Catrina, cea de-a doua soție a lui Moromete, pregătește cina, în timp ce Niculaie, copilul ei cu Moromete, o roagă să-l convingă pe acesta să-l lase la școală ca să nu piardă anul.

Moromete este nemulțumit că apare vecinul său, Tudor Bălosu, care vrea să-i cumpere salcâmul, adevărat simbol al familiei. Disimulându-și intențiile, Moromete nu-i dă un răspuns clar. Pentru a-l convinge, Bălosu îl anunță că a doua zi va veni Jupuitu, agentul fiscal, să încaseze „fonciirea".

Ca și romanul *Ion* de Liviu Rebreanu, și *Morometii* începe cu o scenă-cheie — cina Morometilor (hora duminicală în romanul *Ion*). În unele privințe, romanul lui Marin Preda este o replică la romanul *Ion*.

La cina Morometilor (cu substrat biblic: Moromete va fi „trădat", părăsit de fiii cei mari) este semnificativă așezarea la masă: pe prag, parcă stăpânindu-i cu autoritatea sa pe toți ceilalți, înghesuiți la o masă prea mică, stă Moromete; în partea dinspre tindă se află fiii cei mari, aflându-se parcă pe picior de plecare. În timpul cinei se discută despre plecarea lui Achim la București, pentru a vinde oile, de unde să trimită bani pentru plata datoriilor. Cel mai fericit este Niculaie, care scapă de oi și se poate duce la școală. Încă din această secvență se intuiește conflictul familial, manifestat în câteva familii prezente în acțiune: Morometii, familia Bălosu, Boțoghină, Birică ș.a.

Desfășurarea acțiunii prezintă evenimente ca: tăierea salcâmului, discuțiile politice din poiana fierarului Iocan, izbucnirea conflictului social între țăranii săraci, precum Ion Țugurlan, și țăranii proprietari de pământ, unii cu dorința de îmbogățire: Bălosu, primarul Aristide ș.a., premilitara, încasarea „fonciirei", Rusaliile, sfârșitul anului școlar, premiul întâi obținut de Niculaie și de Irina Boțoghină, secerișul și treieratul, fuga lui Paraschiv și a lui Nilă de acasă cu caii, cu o parte din banii obținuți pe vânzarea grâului și cu lucruri din lada de zestre a fetelor, conflictul din familia Bălosu, fuga Polinei de-acasă, căsătoria ei cu Ion Birică, bătaia acestuia cu Tudor și Victor Bălosu, la seceriș. Pentru a-și obține zestrea, Polina va da foc casei părintești.

Alt plan narativ urmărește familia lui Vasile Boțoghină care, fiind bolnav, vinde o parte din pământ lui Tudor Bălosu, pentru a se interna în sanatoriu. În lipsa lui, copiii, Vătică și Irina, trebuie să iasă la munca câmpului, la secerat. Când tatăl lor le scrie că ar vrea ca Irina să devină asistentă medicală, Vătică se bucură, știind că-i rămâne lui restul de pământ.

Problema pământului este sursa conflictului din familii. Majoritatea țăranilor din Siliștea-Gumești sunt mici proprietari de pământ, împroprietăriți după Primul Război Mondial. Țelul lor este să-și păstreze pământul în ciuda datoriilor la bancă și a „fonciirei". Unii dintre țărani, precum Moromete, sunt mulțumiți cu ceea ce au, își permit să facă politică. Alții, ca Tudor Bălosu și fiul său, Victor, vor să agonisească multă avere. Bălosu vrea să-și mărite fiica, pe Polina, cu un țăran bătrân și urât, fiindcă acesta nu cere avere. Fata îl iubește pe Ion Birică, flăcău harnic, dar sărac, și fuge la el acasă. Pentru a-și obține zestrea, intră în conflict cu familia.

Conflictul social devine sesizabil în relațiile lui Ion Țugurlan, țăranul sărac, rămas neîmproprietărit, cu sătenii și cu autoritățile.

Punctul culminant al conflictului îl reprezintă fuga lui Paraschiv și a lui Nilă de-acasă, ațâțați de mătușa lor, Guica. Asaltat de „fonciire", trebuind să plătească datoria la primarul Aristide, nevoit să cumpere alți cai și să-l întrețină pe Niculaie la școală, Ilie Moromete se vede obligat să vândă o parte din pământ, ceea ce va produce o profundă schimbare de atitudine. El nu înțelege unde a greșit, de ce nu a reușit să păstreze pământul intact și familia unită. Nu-și înțelege fiii și dorința lor de independență. Nu mai participă la întrunirile din poiana lui Iocan, nu se mai bucură de viața satului ca de un spectacol, se retrage în tăcere. Din Moromete cel știut rămâne chipul din lut, așezat pe o policioară din fierărie, făcut de Din Vasilescu.

Sub impactul evenimentelor, lumea iluzorie a lui Moromete se prăbușește. Însingurat, neliniștit și derutat, se refugiază pe piatra de hotar a lotului său: „fugise de singurătatea de acasă și din sat tocmai pentru a găsi aici liniște și o singurătate desăvârșită". Moromete își crease iluzia că având pământ este liber. Înțelege primejdia

„de a-și pierde pentru totdeauna liniștea și de a nu mai putea să se înțeleagă cu oamenii"; o primejdie mai mare decât aceea de a pierde pământul este primejdia de a nu stăpâni abisul din conștiința sa, de a zdruncina credința în pacea și armonia lumii. (vol. I)

Acțiunea romanului este densă, alertă, se desfășoară într-un interval scurt, de sâmbătă până duminică seara, fuga Polinei la Birică. După acest moment acțiunea se derulează lent până la fuga fiilor lui Moromete, după care se sfârșește brusc, naratorul menționând că în următorii ani gospodăria țărănească continuă să se ruineze, Moromete intră într-o lungă stare depresivă din care-l vor scoate marile zguduiri ale războiului ce avea să izbucnească peste trei ani, „timpul nu mai avea răbdare" (*dezno dământul*).

Dimensiunea temporală se extinde prin îmbinarea prezentului narativ cu trecutul, timpul amintirilor și al poveștilor lui Moromete.

În roman există numeroase personaje: principale — Ilie Moromete, personaj complex, țăran inteligent, un tip nou în literatura noastră, micul proprietar de pământ care luptă pentru păstrarea proprietății; personaje secundare și episodice.

Originalitatea romanului constă în noul tip de personaj creat de autor, țăranul mic proprietar de pământ, în complexitatea, darul simulării și disimulării, atitudinea contemplativă, farmecul personajului Moromete, arta narativă, în general, imaginea inedită a satului și acele aspecte care pot fi considerate replică la romanul *Ion* de Liviu Rebreanu. În romanul *Morometii* echivalentul cuplului Ion–Ana este cuplul Ion Birică–Polina Bălosu, dar personajele lui Marin Preda au trăsături și atitudini inverse acelora rebreniene. Ion Birică nu are voința de parvenire; personajul voluntar, capabil să înfrunte lăcomia și autoritatea lui Tudor Bălosu este Polina, opusă Anei, victimă a tatălui ei, Vasile Baciu, și a iubitului, Ion, ea fiind pentru acesta o simplă sursă de obținere a pământului mult râvnit.

Originală este viziunea asupra satului: „cruzimea, cât și josnicia, omorurile și spânzurările întâlnite des la Rebreanu și Sadoveanu, și existente, de altfel, în viața țăranilor, nu și-au găsit loc și în lumea mea scăldată în lumina eternă a zilei de vară", spune Preda.

În ambele volume evenimentele principale se desfășoară în timpul verii, prezentul narativ se interferează cu trecutul. În volumul al doilea evenimentele sunt dramatice și se succed rapid. Ilie Moromete devine purtătorul moralei populare, a unor idealuri străvechi, „omul să rămână om", cum mărturisește scriitorul, sau cum afirmă Ilie Moromete: „Până în clipa din urmă omul e dator să țină la rostul lui, chit că rostul ăsta cine știe ce s-o alege de el!", iar ceea ce-l definește pe el este independența: „Domnule... eu totdeauna am dus o viață independentă!"

Punctul culminant al conflictului interior îl reprezintă meditația, măreț dramatică, a lui Ilie Moromete: „de ce se întâmplă ceea ce se întâmplă și mai ales cum se putea ști dacă tot ceea ce avea să se întâmple în viitor avea să se întâmple orice-ai face? Oare asta să fie schimbarea veșnică a lumii pe care cât ești tânăr n-o simți, deși poate că alții bătrâni când tu nu știai nimic au suferit ca și tine acum? Așa să fie oare?"

Punctul culminant al conflictului familial (volumul I) îl constituie fuga feciorilor lui Moromete la București, iar a *conflictului social* (volumul al doilea) strângerea cotelor. Deznodământul volumului al doilea îl reprezintă moartea lui Moromete, devenit simbolul lumii țărănești tradiționale și dispariția acesteia odată cu el.

Romanul *Morometii* în întregime aduce în literatura română o realitate rurală inedită, complexă, confruntată cu istoria, un proces dramatic de dispariție a instituțiilor rurale, a relațiilor și convențiilor sociale tradiționale, a unui cod moral străvechi și a unei filosofii sănătoase, în armonie cu glia strămoșească. Incontestabil, Ilie Moromete este exponentul acestei lumi.

Marin Preda este un remarcabil stilist, îmbină modurile de expunere și dezvoltă stilul indirect liber, monologul interior.

Ca scriitor, Marin Preda este conștient de rolul lui în literatură: „Putem spune, fără să greșim, că toți învață de la Balzac să nu ignore rolul mecanismului social, de la Victor Hugo să caute excepționalul și surpriza vieții, de la Dostoievski să nu ignore adâncimea fără sfârșit a sufletului omenesc, căutându-se în același timp pe ei înșiși cu viziunea lor unică, cu experiența lor unică, străduindu-se să dea o formă potrivită, adică unică, povestirilor și romanelor lor." (Marin Preda, *Note ocazionale în favoarea romanului*).

Subiectul al II-lea

A.

1. Omonime din textul dat: *pari*, *mică*, *care*, *comodă*.

2. te privesc de sus – te privesc cu superioritate, cu îngâmfare, cu sfidare;
pari atât de mică – ești neînsemnată, fără valoare.

3. *-mi* – complement indirect.
pari atât de mică – predicat nominal.
-mi – atribut pronominal.
atâta – complement direct.

4. „cum jos muncești/Din greu" – propoziție subordonată circumstanțială de mod.
„ca să trăiești" – propoziție subordonată circumstanțială de scop (finală).
„Când eu/Stau sus,"
„Stau sus ca Dumnezeu/Pe frunza-naltului copac" – propoziții subordonate circumstanțiale de timp.
„Pe care trupu-mi se răsfață" – propoziție subordonată atributivă.
„Ca să câștig comoda-mi viață" – propoziție subordonată circumstanțială de scop (finală).

B.

1. În anul 1998 a fost o *eclipsă* totală de soare.
Prin *elipsă* unele versuri devin mai expresive.
Am învățat la geometrie despre *elipsă*.

La Multiplex s-a inaugurat o nouă sală de *proiecție.*
La Muzeul Țăranului Român se anunțase o *proiecție* de imagini etnografice.

Se gândeau la alte forme de *protecție* a consumatorilor.
Martorului principal i se asigura *protecție.*

2. *a fost* – verb auxiliar; ajută la formarea diatezei pasive.
prea – adverb de mod.
mult – adverb de mod; împreună formează gradul de comparație.
așteptat – adjectiv provenit din verb la modul participiu.

3. „De te-ndeamnă"
„de te cheamă" – propoziții subordonate circumstanțiale concesive cu nuanță de condiționale.

4. Adesea *își aducea aminte* de apusul soarelui la marginea mării. (locuțiune verbală)
Din când în când (locuțiune adverbială) *nu lua în seamă* (locuțiune verbală) observațiile ei răutăcioase.
Îl urmărea *pas cu pas.* (locuțiune adverbială)

C.

1. Mă bizui pe propriii mei ochi în distingerea nuanțelor.
2. Acționau factori complecși în acea escrocherie.
3. Se dovedea încă o dată duplicitar.

Subiectul al III-lea

1. *Formarea capacității de receptare a mesajului scris prin efort intelectual propriu al elevului*

Formarea capacității de receptare a mesajului scris se realizează prin strategii didactice moderne care presupun:

a. *activități de învățare* frontale, pe grupe, și individuale, bazate pe efort intelectual propriu al elevului;
b. *metode didactice preponderent moderne, formative* precum: metoda exercițiului, metode conversative, conversația euristică, brainstormingul, problematizarea, metode de comunicare scrisă; jocul didactic; învățarea dramatizată etc.;
c. *mijloace de învățământ moderne*, audio-vizuale.

Condițiile realizării acestui obiectiv cadru sunt:

- *participarea conștientă a elevului*, prin efort intelectual propriu, în ritm propriu și constant, de pildă în lecțiile de limba și literatura română fiecare elev să citească conștient, corect și cursiv cel puțin un enunț, de asemenea să formuleze cel puțin o propoziție referitoare la mesajul scris receptat (textul literar citit).

Actul cititului trebuie îmbinat și cu acela al scrisului. Fiecare elev să scrie cuvintele nou-însușite și să formuleze enunțuri orale și scrise.

Ori de câte ori este posibil, elevii trebuie solicitați să-și exprime opiniile referitoare la textul citit și analizat.

- *relația stimulativă* a cadrului didactic cu elevul, rolul învățătorului fiind acela de dirijor, iar al elevului de participant activ și conștient.

Cadrul didactic trebuie să asigure climatul educativ adecvat, succesiunea firească a activităților de învățare bazate pe obiective de referință clare, corespunzătoare, să mobilizeze resursele umane și să valorifice resursele materiale — mijloacele de învățământ. De asemenea, este necesar să se creeze ocazii pentru afirmarea capacităților tuturor elevilor.

Exercițiul de citire selectivă și dramatizată îmbinat cu exercițiul de exprimare a unor păreri personale și cu metoda conversației euristice dezvoltă capacitatea elevului de receptare a mesajului scris.

Însușirea temeinică a textelor literare constituie baza pentru exerciții creative — compuneri libere care valorifică în grad maxim capacitatea de receptare și de exprimare a mesajelor scrise.

În activitatea de învățare un aport deosebit îl are jocul didactic. Se pot realiza jocuri didactice de tipul: „Rețineți cât mai multe expresii frumoase din textul literar", „Cine recită cel mai expresiv?", „Recunoașteți personajul!", „Spuneți-vă impresiile/părerile despre..." ș.a.

2. *Exercițiul* este o metodă bazată pe acțiune reală, prin care se execută o acțiune în mod repetat pentru a dobândi deprinderi.

În activitatea didactică, exercițiul este o metodă fundamentală prin care, conștient și repetat, se ajunge la:

- consolidarea deprinderilor;
- însușirea noțiunilor, regulilor, teoriilor care se aplică în situații variate, asigurându-se transferul de cunoștințe;
- dezvoltarea unor capacități și aptitudini intelectuale și fizice, morale și trăsături de voință și de caracter;
- prevenirea uitării și a confuziilor;
- stimularea capacităților creative, a originalității, a spiritului de independență și a inițiativei.

Exercițiul este o metodă adecvată tuturor formelor de activitate care capătă o importanță deosebită în perspectiva autoeducației permanente. În funcție de diferite criterii de clasificare, acestea pot fi:

- exerciții introductive, productive, de operaționalizare, de dezvoltare, aplicative, structurale, de evaluare, corective etc. (după funcțiile îndeplinite);
- exerciții individuale, de echipă, colective, frontale;
- exerciții orale sau scrise, practice și combinate;
- exerciții dirijate, semidirijate, autodirijate sau libere;
- exerciții cu grade diferite de complexitate și dificultate etc.

În școala modernă se îmbină exercițiile de reproducere, care asigură automatismele (formarea deprinderilor), cu cele operatorii, prin care se realizează transferul de cunoștințe, se dezvoltă gândirea, operațiile intelectuale și motorii, imaginația etc.

În clasele primare, prin exercițiile reproductive se formează automatismul scrisului și cititului corect, fluent și rapid.

• Tipuri de **exercițiu de citire** folosite în clasele primare:
- *citire în șoaptă*, în ritm propriu al fiecărui elev, prin care trebuie să se realizeze citirea conștientă;
- *citire în lanț sau pe sărite* cu voce tare; fiecare elev trebuie să citească în fiecare lecție cel puțin un enunț;
- *citire selectivă* pe baza unor repere prin care se asigură înțelegerea mesajului scris, se consolidează cunoștințe de limbă și de literatură;
- *citire pe roluri*, care are menirea de a asigura citirea fluentă și expresivă și îi relaxează pe elevi.

• **Exerciții de scriere:**
- *copierea*, scrierea după model exterior scris de mână; este tipul de exercițiu folosit în etapa alfabetară inițială;
- *transcrierea*, scriere după litere de tipar; lipsește modelul exterior de scris de mână, elevii trebuind să și-l reprezinte mental;
- *dictarea* reprezintă o scriere în care elevii nu mai au niciun fel de model;
- *autodictarea*, variantă a dictării.

În lecțiile de limba și literatura română se folosesc o multitudine de tipuri de exerciții prin care se realizează obiectivele cadru și de referință ale învățământului primar. De pildă:

• *Exercițiul de identificare* a unor elemente de construcția comunicării (părți de vorbire, părți de propoziție, semne de punctuație, elemente fonetice și lexicale):

• Identifică părți de vorbire (substantive, verbe) și părți de propoziție (predicat, subiect, parte secundară de propoziție) în următorul enunț: „După furtună vine și vreme bună".

Exercițiu de exemplificare:

• Spune/scrie două substantive comune și două substantive proprii, la numărul singular și la numărul plural.

• Dă exemple de substantive determinate de unu–două adjective, atât la numărul singular, cât și la numărul plural.

Acest tip de exercițiu este urmat de exerciții de creație prin care li se solicită elevilor să formuleze enunțuri/texte/compuneri cu cerințe indicate.

• *Exerciții de analiză morfologică și sintactică*:

„A mers vestea-n lume despre Frumoasa-Adormită."

• să analizeze substantivele.

„A fost odată un împărat și o împărătească. Ei aveau trei copiii. Mai aveau pe lângă palatul lor o grădină foarte frumoasă. Și atât de dragi îi erau florile acestui împărat..."

• să analizeze predicatele;

• să analizeze subiectele etc.

3. *Obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar*

a. *Obiectivele ciclului achizițiilor fundamentale* (clasa I și clasa a II-a) vizează:
- asimilarea elementelor de bază ale principalelor limbaje convenționale (scris, citit, calcul aritmetic);
- stimularea copilului în vederea perceperii, cunoașterii și stăpânirii mediului apropiat;
- stimularea potențialului creativ al copilului, a intuiției și a imaginației;
- formarea motivării pentru învățare, înțeleasă ca activitate socială.

b. *Obiectivele ciclului de dezvoltare* (clasele a III-a–a VI-a) constau în:
- dezvoltarea achizițiilor lingvistice, a competențelor de folosire a limbii române, a limbii materne și a limbilor străine, pentru exprimarea corectă și eficientă în situații variate de comunicare;
- dezvoltarea capacității de a comunica, folosind diferite limbaje specializate;
- dezvoltarea gândirii autonome și a responsabilității față de integrarea în mediul social.

TESTUL 17

Subiectul I

■ Noapte de decemvrie
de Alexandru Macedonski

Atras de curentul simbolist, pe care l-a făcut cunoscut în lumea literelor românești și l-a teoretizat, Alexandru Macedonski a aspirat să devină el însuși scriitor simbolist, totuși, structural, rămâne romantic. Ciclul *Nopților* reprezintă un argument că Macedonski este scriitor romantic cu numeroase influențe simboliste. Ideea *Nopților* o găsise la poetul Alfred de Musset, romantic, tematica acestui ciclu este romantică, numeroase mijloace artistice, de asemenea, sunt romantice.

Poemul *Noaptea de decemvrie* reprezintă un model de îmbinare a viziunii și a mijloacelor artistice romantice cu cele simboliste.

Poezia are la bază poemul în proză *Meka și Meka*, publicat în 1901, în ziarul *Românul*, care valorifică o legendă orientală, spațiu exotic, atractiv deopotrivă pentru romantici, parnasieni și simboliști. Poemul în proză este o parabolă; unui prinț arab, Ali-ben-Mahomet-ben-Hassan, tatăl său îi transmite în ceasul morții îndemnul de a nu se abate niciodată de la calea cea dreaptă. Visul prințului este acela de a merge în pelerinaj la Meka, urmând drumul cel drept, plin de primejdii. În același timp cu prințul, pornește și cerșetorul Pocitan-ben-Pehlivan. Urmând un drum ocolit, Pocitan ajunge la Meka pământească. Prințul și alaiul lui strălucitor pier în deșert, totuși prințul are viziunea cetății, ca o fata morgana. În timp ce prințul accede la „Meka cerească", Pocitan ajunge la „Meka pământească", aceasta fiind semnificația titlului poemului.

Poezia *Noaptea de decemvrie* abordează *tema* fundamentală a romantismului, *soarta nefericită a geniului* — poetul. Prin procedeul *antitezei* (specific romantismului) se construiesc două imagini opuse: cadrul mizer, sărăcăcios și dezolant — camera poetului — și decorul exotic, opulent, strălucitor — Bagdadul — unde trăiește emirul. De asemenea, în antiteză sunt prezentate odaia „pustie și albă", „moartă", cu focul „scrumit" în vatră și inspirația poetului, „o flacără vie", „arhanghel de aur" care-l transpune în ipostaza emirului din Bagdad. Romantic este și finalul poemului în care, contrar idealului estetic simbolist, poetul *explică simbolurile* poemului. Dincolo de aceste elemente, poemul este construit prin mijloace simboliste. Prin tehnica corespondenței, spațiului interior în care trăiește poetul damnat îi corespunde cadrul exterior: câmpia pustiită de viscol și ger, „nămeții", „lupii groaznici", crivățul care „țipă", urgia, haosul: „Urgia e mare și-n gându-i, ș-afară/ Și luna e rece în el, și pe cer.../ Și bezna lungește o strașnică gheară,/ Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer.../ Și luna e rece în el, și pe cer". Întâlnim atât versul *laitmotiv*, izolat, specific simbolismului, cât și antiteza semantică și gramaticală. Versurile „Făptura de humă de mult a pierit./ E moartă odaia, și mort e poetul..." marchează trecerea în lumea ficțiunii, a poeziei, în spațiul exotic al Bagdadului sugerat (altă tehnică simbolistă) prin jocul culorilor, al parfumurilor și al mișcării unduitoare: „Deasupră-i e aur, și aur e-n zare", palatele par fantasme albe, „Prin aer, petale de roze plutesc...", mătăsurile-și etalează jocul de ape, havuzurile „cântă", „Movile înalte de-argint și de aur,/ Și jaruri de pietre cu flăcări de sori; / Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite — / În grajduri, cai repezi cu foc în copite, / Și ochi împrejuru-i — ori spuză, ori flori", „Bagdadul! cer galben și roz ce palpită,/ Rai de-aripi de vise, și rai de grădini,/ Argint de izvoare, și zare-aurită — / Bagdadul, poiana de roze și crini — /Djamii — minarete — și cer ce palpită". Imaginea vagă, dar strălucitoare a orașului oriental este percepută *sinestezic*, prin elemente vizuale, auditive, tactile și kinetice. Emirul, și el strălucitor, „E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu", nu și-a găsit fericirea în bogățiile pe care le posedă, ci tânjește după împlinire spirituală — dorește un pelerinaj la Meka: „Spre Meka-l răpește credința-voința,/ Cetatea preasfântă îl cheamă în ea, / Îi cere simțirea, îi cere ființa, / Îi vrea frumusețea — tot sufletu-i vrea —/ Din tălpi până-n creștet îi cere ființa".

Apare o altă antiteză între înfloritul Bagdad, rai pe pământ, și imaginea de coșmar, de infern a pustiului pe care trebuie să-l traverseze emirul în drumul lui spre Meka: „Pustia e-o mare aprinsă de soare,/ Nici cântec de paseri, nici pomi, nici izvoare —/ Și dulce e viața în rozul Bagdad./ Și dulce e viața în săli de-alabastru..."

Pornesc în același timp, emirul cu alaiul său fastuos și drumețul „Pocit, șchiop și searbăd, abia se târăște.../ Și drumu-ocolește mai mult — tot mai mult". Antiteza dintre înfățișarea celor doi pelerini — emirul și cerșetorul —, ca și cea dintre mijloacele lor de a-și împlini visul, drumul drept și calea ocolită, pune în evidență două tipuri umane: omul superior și omul obișnuit, două visuri diferite, cel elevat (Meka cerească) și cel mediocru (Meka pământească). Dramatismul și sacrificiile impuse de drumul drept sunt sugerate prin simboluri: *foc*, *pustiu*, *noapte adâncă*, *Meka* etc., repetiții și construcții simetrice, versul izolat, construcții eliptice, aglomerarea de verbe la timpul prezent, anafora și epifora (repetarea unui emistih la începutul, respectiv la sfârșitul unor versuri): „Și tot nu s-arată orașul preasfânt —," „Și tot nu s-arată năluca sublimă...",

„Și tot nu s-arată cetatea de vise",„Și foamea se face mai mare — mai mare,/ Și, zilnic, tot cerul s-aprinde mai tare.../ Bat tâmplele... — ochii sunt demoni cumpliți... / Cutremur e setea, ș-a foamei simțire/ E șarpe, ducându-și a ei zvârcolire / În pântec, în sânge, în nervii-ndârjiți... — / Bat tâmplele ... — ochii sunt demoni cumpliți."

Emirul moare în pustiu având viziunea omului pocit care pătrunde în cetate. Poetul explică simbolurile și semnificația poemului, ceea ce nu este propriu creatorului simbolist: „Dar luna cea rece, ș-acea dușmănie/ De lupi care urlă — ș-acea sărăcie/ Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă/ Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,/ Ș-acea izolare, ș-acea dezolare / Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare.../ Murit-a emirul sub jarul pustiei." Aceste versuri explicative readuc planul realității, conferă poemului o structură unitară, circulară.

Limbajul poetic este fastuos și rafinat, cu numeroase figuri de stil, mai ales metafore, dar și epitete, cu enumerații, repetiții, inversiuni. Tudor Vianu punea în evidență o tehnică poetică originală, specifică multor creații macedonskiene: *„Refrenul* domină întreaga tehnică poetică a lui Macedonski. În tehnica refrenului se declară caracterul magic al poeziilor lui Macedonski, virtutea lor înfășurătoare și obsedantă. Repetarea primului vers la sfârșitul strofei de patru este un mijloc de nenumărate ori folosit de Macedonski [...] încât întreaga compoziție este făcută dintr-o alternanță de refrene, între care sunt prinse versurile rămase nerepetate. Structura unor astfel de poeme este esențial muzicală. I-am putea da numele de compoziție împletită".

Muzicalitatea se realizează și prin aliterație (repetarea unui sunet sau a unui grup de sunete la începutul sau în interiorul cuvintelor dintr-un vers sau dintr-o frază): „Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite", „Djamii — minarete — și cer ce palpită" ș.a.

Poemul este împărțit în strofe inegale, cu unele versuri izolate care repetă unele versuri din strofe: „Și nicio schinteie în ochiu-adormit", „Și luna-l privește cu ochi oțelit", „Făptura de humă de mult a pierit.", „Un haos, urgia se face cu-ncetul", „Și luna e rece în el, și pe cer", „— Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?", „Și lacrima clară, lucește, și pică...", „Murit-a emirul sub jarul pustiei." Versurile au măsura de 11–12 silabe, rima savantă, combinație între rimă pereche și rimă încrucișată, ritmul este amfibrah.

Subiectul al II-lea

A.

1. *ciudat*: bizar, insolit.
   slovă: literă.
   a rosti: a articula, a pronunța.
   volnic: liber.

2. *de* („împărecheri [...] *de* slove") – prepoziție simplă.
   de („*De* n-ați fi fost") – conjuncție subordonatoare (introduce o subordonată condițională).

3. „Când vă rostește gura..." – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
   „De n-ați fi fost voi" – propoziție subordonată circumstanțială condițională.

„Ce-adună-ntr-însul"
„Ce sărută"
„Ce au cu dânșii plânsul" } – propoziții subordonate atributive.
„Să spuie"
„Ce tace-o gură mută" } – propoziții subordonate completive directe.

4. Deodată se auzi: *o* (subiect exprimat prin interjecție)
Discuția *cu dânșii* ne-a lămurit asupra situației create. (atribut pronominal)

B.

1. Bunicul meu era un om *virtuos.*
Aseară a cântat la radio un *virtuoz* al pianului.

În orice împrejurare, un om educat se comportă *deferent.*
Deși erau cei mai buni prieteni, adesea apăreau *diferende.*

2. *docil*[1] – adjectiv calificativ.
docil[2] – adverb de mod.

3. *Cum* vremea se înrăutățise,[1]/ am amânat drumeția pe muntele Făgăraș.[2]/
P_1 – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

Este bine[1]/*cum* te-ai gândit.[2]/
P_2 – propoziție subordonată subiectivă.

Întrebarea era[1]/ cum va rezolva dificultățile ivite în timpul experimentului[2]/.
P_2 – propoziție subordonată predicativă.

Se gândea adesea[1]/*cum* să-i spună[2]/ce o neliniștea în relația lor.[3]/
P_2 – propoziție subordonată completivă indirectă.

4. S-a comis o *fraudă* de milioane de euro.
Mi se părea un proiect *insignifiant.*
Partidul din opoziție a introdus *moțiunea* „Sinistrații".
Era un om *musculos*, dar suplu.

C.

1. Fuseseră înnoite marcajele rutiere.
2. Abia am putut rosti câteva cuvinte, fiind complet uluită de frumusețea peisajului.
3. Planul grupării din opoziție a fost dejucat, așa cum s-a anunțat în mass-media.

Subiectul al III-lea

1. *Strategia consolidării și sistematizării în procesul formării capacității de receptare a mesajului scris*

Formarea capacității de receptare a mesajului scris și oral reprezintă obiective cadru ale întregului proces instructiv-educativ, acestea fiind bază a autoinstruirii și a autoeducației permanente.

În clasa I, prin strategii didactice formative se însușește citit-scrisul corect și conștient, deprindere consolidată și perfecționată în clasele ulterioare, când se urmărește și citirea expresivă. În clasele primare se practică diverse tipuri de citire: citirea în șoaptă, prin care se urmărește ca fiecare elev să descifreze, prin efort conștient și în ritm propriu, mesajul scris, citirea cu voce tare, în lanț, pe sărite, în ștafetă etc., urmată de explicarea unor cuvinte și expresii și de conversație, povestire pentru că elevul trebuie să înțeleagă textul citit. Pentru aprofundarea textului se folosește conversația euristică, citirea selectivă și jocul didactic, de pildă *Găsește în text răspunsul potrivit pentru întrebările..., Citește enunțul care exprimă o întrebare, Intonează acest enunț pentru a exprima uimirea, bucuria...* (enunț exclamativ) etc.

Orice text citit trebuie analizat pentru a i se descoperi semnificația. Exercițiul cititului (receptare a mesajului scris) se îmbină cu elemente de comunicare orală prin care se consolidează receptarea. Însușirea unui text literar sau non-literar impune integrarea în sistemul cunoștințelor acumulate anterior, necesită realizarea transferului de cunoștințe. Atât prin activități frontale, cât și prin activitate pe grupe sau individuale se vor stabili conexiuni cu alte mesaje scrise receptate anterior. Această situație de învățare se realizează în lecții de consolidare și de sistematizare a cunoștințelor care nu trebuie să fie o simplă reluare, prin lectură, a textelor studiate, ci actualizate din perspectiva unor alte conexiuni posibile între ele, pe baza unor noi activități de învățare și a unor metode formative, precum conversația euristică, îmbinată cu citirea selectivă și citirea dramatizată, cu problematizarea completată cu exercițiul oral și scris de exprimare a unei opinii evaluative sau a unei preferințe argumentate (motivate), de un joc didactic, de pildă *Cine știe câștigă* — joc concurs!

Mesajele scrise receptate și aprofundate pot constitui suport, modele pentru diverse tipuri de compuneri, de la simplu răspuns la întrebări legate de text, la compuneri libere; de asemenea, fragmente din textele studiate pot fi utilizate pentru însușirea de către elevi a elementelor de construcția comunicării. Aceștia vor înțelege să substantivele și adjectivele sunt numeroase în texte descriptive, iar verbele în textele narative, ceea ce le va facilita redactarea acestor tipuri de compuneri etc.

Lecțiile de consolidare și de sistematizare trebuie să conțină situații și materiale didactice inedite sau cel puțin să fie folosite în situații de comunicare și de receptare noi. Prin acest tip de lecții se înlătură uitarea, se dezvoltă și se nuanțează memoria, se dezvoltă gândirea divergentă, se stimulează creativitatea, inițiativa liberă și spontană a elevilor. Aceste lecții trebuie să fie dinamice, să activizeze pe toți elevii.

Eficiența lecțiilor de consolidare și sistematizare este condiționată de nivelul de pregătire și temeinicie a elevilor, de valoarea formativă a metodelor și materialelor didactice, de creativitatea cadrului didactic.

2. *Metode și instrumente de evaluare*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 4, subiectul al III-lea, itemul 1.

3. *Etapele predării-învățării unui sunet și a literei corespunzătoare*

În perioada abecedară, la clasa I, elevii își însușesc cititul și scrisul, prin efort propriu, conștient, proces de lungă durată prin care ei trebuie să parcurgă următorii pași:

a. recunoașterea sunetului/literei în diverse contexte, în vorbirea curentă, în imagini etc.;

b. pronunțarea/scrierea corectă;

c. utilizarea corectă a sunetului/literei în exprimarea proprie.

Actul cititului și al scrisului sunt complementare; implică efort intelectual și fizic, fiind procese psihomotorii de transpunere a unei structuri grafice cu înțeles într-o structură sonoră cu semnificație (cititul) și convertirea unei structuri sonore cu înțeles într-o structură grafică cu sens (scrisul).

Demersul didactic al predării-învățării unui sunet/a unei litere trebuie să îmbine comunicarea orală cu aceea scrisă.

Prin metode formative, activități frontale și individuale, ca și prin materiale didactice adecvate, atractive, stimulative, copiii trebuie să pronunțe și să scrie corect, să utilizeze în propria exprimare cuvinte care conțin sunetul/litera ce trebuie învățate.

În secvența de captare a atenției, se creează motivația învățării dacă se iau în considerație particularitățile de vârstă și specificitatea disciplinei. Prin *conversație liberă*, de pildă, bazată pe observarea unor aspecte din mediul înconjurător, din experiența de viață a elevilor, sau prin audierea unei înregistrări audio, a unei scurte vizionări de film, diapozitive etc., printr-un joc-dramatizare, printr-o surpriză — apariția unui personaj de basm (copil, adult), deghizat etc., etc. —, se poate delimita, din vorbire, o propoziție, apoi un cuvânt care conține sunetul ce trebuie învățat.

d. Prin *metoda fonetică, analitico-sintetică* se pronunță cuvântul, se desparte în silabe, se identifică poziția sunetului în cuvânt (inițial, în interior, la sfârșit), în silabă.

Cadrul didactic trebuie să pronunțe de mai multe ori sunetul, explicând modul de articulare, cu atenție deosebită la pronunțarea consoanelor. Elevii trebuie să pronunțe și ei de mai multe ori sunetul, mai puțin în cor, și mai ales individual.

- Elevii vor trebui să spună cuvinte cu acel sunet și să formuleze propoziții cu acele cuvinte, după ce le-au despărțit în silabe și au identificat poziția sunetului. Acest moment al lecției devine mai atractiv dacă se desfășoară sub formă de joc didactic, iar când este posibil sub forma unui joc de redare a onomatopeelor.

e. Se asociază sunetul literei corespunzătoare pe care copiii o vor vedea pe o planșă, o identifică în alfabetarul mare și în cel personal, apoi în abecedar. La tablă și fiecare elev în bancă alcătuiește silabe și cuvinte din alfabetare.

f. Secvența următoare constă în intuirea imaginii din abecedar, o scurtă conversație pe baza acesteia, în care se vor folosi cuvinte ce conțin sunetul de învățat și care figurează în coloanele din manual.

Se citesc: titlul, litera de tipar, apoi coloanele de cuvinte, descompuse în silabe, urmate de citirea cuvintelor integral. În primele lecții de citire, cadrul didactic va face lectura-model. În lecțiile următoare vor descifra întâi elevii, citind fiecare în șoaptă, prin efort propriu. Urmează citirea cu voce tare, în lanț, pe sărite, selectiv, pentru a fi antrenați toți copiii, pentru ca fiecare să citească conștient, să se formeze certitudinea că fiecare și-a însușit sunetul și litera corespunzătoare.

După un moment de relaxare, se trece la intuirea literei scrise de mână pe o planșă, alături de model fiind reprezentate elementele grafice care o compun. Cadrul didactic explică scrierea literei, arătând pe planșă litera și elementele grafice pe care le numește, apoi exemplifică scrierea la tablă, verbalizând gesturile grafice.

Se realizează pregătirea momentului scrierii, prin exerciții de încălzire a mușchilor mâinii, prin simularea scrierii literei (metoda acțiunii prin simulare), scrierea în aer cu degetul, verbalizându-se scrierea pe bancă, în podul palmei cu stiloul închis etc.

g. Scrierea a trei litere alternează cu momente de relaxare, după care se reia scrisul.

Cadrul didactic trebuie să îndrume și să aprecieze activitatea fiecărui copil pentru a se asigura învățarea (însușirea citit-scrisului) corectă.

În încheierea lecției se realizează recunoașterea sunetului din înregistrări audio, recunoașterea literei în benzi decupate din reviste pentru copii.

TESTUL 18

Subiectul I

■ Ion
de Liviu Rebreanu

Conceptul *roman* — vezi p. 72

Opera literară *Ion* de Liviu Rebreanu întrunește caracteristicile romanului obiectiv (fiind scris la persoana a III-a). *Naratorul, omniscient* și *omniprezent*, se detașează de acțiune, conduce acțiunea obiectiv, după un plan prestabilit, de aceea compoziția romanului este circulară, începe și se încheie cu o imagine asemănătoare: *descrierea drumului* care duce în satul Pripas și respectiv descrierea drumului care iese din sat și se pierde *în șoseaua* națională, imagine simbolică ce semnifică integrarea existenței individuale în marea viață a omenirii: „Drumul trece prin Jidovița, pe podul de lemn acoperit, de peste Someș, și pe urmă se pierde în șoseaua cea mare și fără început...“; enunțul conține două simboluri literare consacrate: *drumul/șoseaua*, *podul*.

G. Călinescu aprecia astfel romanul *Ion*: „opera unui poet care cântă cu solemnitate condițiile generale ale vieții, nașterea, nunta, moartea. Romanul e făcut din cânturi, vădit cadențate în stilul marilor epopei...“. „Hora în sat, bătaia între flăcăi, tocmeala pentru zestre, nunta țărănească și nunta învățătorească, nașterea la câmp a copilului Anei, moartea bătrânului Dumitru Moarcăș, spânzurarea cârciumarului și a Anei sunt momente din calendarul sempitern al satului, mișcătoare prin calitatea lor elementară. *Ion* e un poem epic, solemn ca un fluviu american, o capodoperă de măreție liniștită“.

Romanul e compus din două părți: *Glasul pământului* (cuprinde șase capitole cu titluri semnificative) și *Glasul iubirii* (șapte capitole, fiecare cu câte un titlu sem-

nificativ), în prim-planul acțiunii aflându-se Ion al Glanetașului, personaj sfâșiat de cele două patimi: patima pământului și patima iubirii.

Conflictul social izbucnește la *hora* din sat, scenă-cheie a romanului, tablou etnografic și al stratificării sociale în mediul rustic ardelenesc (*expoziția*). Bogătanul Vasile Baciu îl batjocorește și-l amenință pe Ion pentru că este sărac și de aceea nu și-l dorește ca ginere. Ciocnirea dintre bogat și sărac se manifestă la nivelul țăranilor, dar și al inteligenției satului: preotul și învățătorul.

Desfășurarea acțiunii: Ion, flăcăul harnic, inteligent și frumos, iubește pătimaș pământul și munca: „Cu o privire setoasă, Ion cuprinse tot locul, cântărindu-l. Simțea o plăcere atât de mare văzându-și pământul, încât îi venea să cadă în genunchi și să-l îmbrățișeze. I se părea mai frumos, pentru că era al lui. Iarba deasă, grasă, presărată cu trifoi, unduia ostenită de răcoarea dimineții. Nu se putu stăpâni. Rupse un smoc de fire și le mototoli pătimaș în palme". Privește cu mare tristețe lotul de pământ care fusese al lor și acum îi aparținea vecinului, Simion Lungu. Nu rezistă ispitei de a recupera o parte din lot. Taie două brazde, fapt pentru care ajunge la judecată cu Simion și va fi întemnițat, iar după ispășirea pedepsei acesta nu îndrăznește să-l ia înapoi. Deși „munca îi era dragă, oricât ar fi fost de aspră, ca o râvnă ispititoare", Ion este conștient că va rămâne tot sărac, că istețimea lui nu valorează nimic dacă nu are pământ, „mult pământ". Îndrumat și de Titu Herdelea, fiul învățătorului din Pripas, certat de mama sa, Zenobia, care îi reproșează: „Tot la sărăcie tragi, dragul mamii...", înverșunat de ura lui Vasile Baciu, Ion se hotărăște s-o seducă pe Ana, fiica acestuia, renunțând la Florica, fata frumoasă, dar săracă, pe care o iubea. Naratorul prezintă frământările sufletești ale lui Ion: „Deodată Ion oftă lung și, îmbrățișând cu o iubire pătimașă pământurile adormite, îngână ca și când ar fi vorbit cu sufletul său:

— Ce să fac?... Trebuie s-o iau pe Ana!... Trebuie!"

Muncește cu râvnă, oscilează între iubirea pentru Florica și nevoia de pământ: „Gândurile însă îl frământau mereu. Își zicea din ce în ce mai des că, robotind oricât, nu va ajunge niciodată să aibă și el ceva. Va să zică va trebui să fie veșnic slugă pe la alții, să muncească spre a îmbogăți pe alții? Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată, dacă n-are și el pământ, mult, mult". Ion crede că „dragostea nu ajunge în viață... Dragostea e numai adaosul. Altceva trebuie să fie temelia. Și îndată ce zicea așa se pomenea cu gândurile după Ana..." Evoluția personajului, destinul său se înscriu între acest moment și acela în care Ion descoperă alt adevăr al vieții: „Pământul... da, pământul... Bun e pământul și drag mai ți-e când e al tău... Dar dacă n-ai pentru cine să-l muncești, parcă... zău așa...", „ce folos de pământ, dacă cine ți-e pe lume drag nu-i al tău?"

Patimii pământului Ion îi sacrifică iubirea. O seduce pe Ana și așteaptă ca Vasile Baciu să vină la el să se tocmească pentru zestre. Nu este impresionat aflând că Vasile Baciu o stâlcește în bătaie pe Ana, ba chiar gândește că așa îi trebuie. Lupta dintre bogat și sărac este înverșunată. Vasile Baciu îl urăște pe Ion, în care „simte un vrăjmaș. Cum a fost dânsul în tinerețe, așa e feciorul Glanetașului azi. Îi vrea averea. De aceea fierbea de ură chiar numai văzându-l. Și ura i se revărsa asupra Anei mai aprigă, pentru că ea era mai aproape de sufletul lui..." Pentru a se căsători cu Ana, Ion pretinde tot pământul lui Vasile Baciu. După îndelungi zbuciumări, datorită intervenției preotului Belciug, tatăl Anei promite că va da pământul după nuntă, promisiune pe care nu o respectă, de aceea Ana este alungată de la unul la celălalt și bătută de amândoi. Amenințat de Ion cu judecata, Vasile Baciu acceptă să treacă pământul pe numele ginerelui său. Nici viața lui Ion, nici a Anei nu vor fi mai liniștite. Chiar la nuntă, privind-o pe Ana, „fata aceasta uscată, cu ochii pierduți în cap de plâns, cu obrajii gălbejiți, cu pete cenușii și care, împopoțonată cum era astăzi, părea și mai urâtă", se miră că odată cu pământurile trebuie s-o accepte și pe ea. Ion ar fi dorit să fugă în lume cu Florica pe care încă o iubea, „Dar tot atât de repede îi veniră în minte pământurile și adăogă în sine cu dispreț: « Și să rămân tot calic... pentru o muiere!... Apoi să nu mă trăsnească Dumnezeu din senin? »".

Ana va naște la câmp. În fața miracolului nașterii, Ion trăiește stări contradictorii: „simțindu-se ca și când s-ar fi înălțat, își făcu repede cruce de trei ori", „în sufletul bărbatului țâșneau remușcări de-abia stăpânite... Stătea stângaci... iar sudorile îi curgeau de pe tâmple...", „Ion se uită lung și aproape înfricoșat de omulețul cât un pumn, foarte roșu, cu ochii închiși din pricina luminii, cu buricul negricios legat cu o ață murdară. Întinse brațele să-l ia, dar se opri deodată uimit..."; „Ion se posomorî, fără să înțeleagă de ce. Gândurile i se zbăteau în minte încurcate ca într-o plasă. Plânsul copilului său îl supăra și-l bucura în același timp. Simțea o mândrie că odrasla lui răcnește așa de poruncitor, dar apoi îndată i se lămurea că de-acum, prin ființa aceasta gângavă, e înlănțuit pentru totdeauna de Ana. Atunci se înfuria și i se înfățișa în suflet chipul Floricăi, rumen, ademenitor, care îl chema și apoi se stingea brusc, ca o speranță pierdută fără scăpare".

La nunta Floricăi cu George Bulbuc, văzând comportarea lui Ion, Ana înțelege că acesta n-o va iubi niciodată, că o urăște și nu-și dorise altceva decât averea ei. Sătulă de violența soțului și a tatălui, Ana se sinucide, spânzurându-se. Bucuria triumfului de-a fi obținut tot pământul lui Vasile Baciu, „mulțumirea pătimașă", planurile de a-l face mai roditor nu au durat mult timp și Ion este cuprins de disperare, temându-se că moartea Anei și, mai târziu, a copilului Petrișor (care nu fusese îngrijit cum se cuvine) îl vor face să piardă ceea ce a câștigat cu atâta zbucium și cu sacrificarea iubirii (*punctul culminant*). Ion iubea cu patimă pământul, ca pe o ființă: „stăpân al tuturor pământurilor, râvnea să le vadă și să le mângâie ca pe niște ibovnice credincioase... Dragostea lui avea nevoie de inima moșiei. Dorea să simtă lutul sub picioare, să i se agațe de opinci, să-i soarbă mirosul, să-și umple ochii de culoarea lui îmbătătoare".

„Sufletul îi era pătruns de fericire. Parcă nu mai râvnea nimic și nici nu mai era nimic în lume afară de fericirea lui. Pământul se închina în fața lui, tot pământul... Și tot era al lui, numai al lui acuma..."

„Lotul negru, lipicios, îi țintuia picioarele, îngreunându-le, atrăgându-l ca brațele unei iubite pătimașe. Îi râdeau ochii, iar fața toată îi era scăldată într-o sudoare caldă de patimă. Îl cuprinse o poftă sălbatecă să îmbrățișeze huma, să o crâmpoțească în sărutări. Întinse mâinile spre brazdele drepte, zgrunțuroase și umede. Mirosul acru, proaspăt și roditor îi ardea sângele.

Se aplecă, luă în mâini un bulgăre și-l sfărâmă între degete cu o plăcere înfricoșată. Mâinile îi rămaseră unse cu lutul cleios ca niște mănuși de doliu. Sorbi mirosul, frecându-și palmele.

Apoi încet, cucernic, fără să-şi dea seama, se lăsă în genunchi, îşi coborî fruntea şi-şi lipi buzele cu voluptate de pământul ud. Şi-n sărutarea aceasta grăbită simţi un fior rece, ameţitor...

Se ridică deodată ruşinat şi se uită împrejur să nu-l fi văzut cineva. Faţa însă îi zâmbea de o plăcere nesfârşită." Imaginea aceasta este o transpunere artistică a unei scene petrecute în realitate: scriitorul văzuse în satul Prislop un ţăran în straie de sărbătoare sărutând pământul. Romanul *Ion* are ca sursă de inspiraţie realitatea satului ardelenesc.

Naratorul continuă notarea senzaţiilor şi a gândurilor lui Ion (analiza psihologică): „Se vedea acum mare şi puternic, ca un uriaş din basme care a biruit, în lupte grele, o ceată de balauri îngrozitori.

Îşi înfipse mai bine picioarele în pământ, ca şi când ar fi vrut să potolească cele din urmă zvârcoliri ale unui duşman doborât. Şi pământul parcă se clătina, se închina în faţa lui..."

Disperarea este trăită cu aceeaşi intensitate până în momentul în care află că, în calitate de moştenitor al copilului, nu va pierde pământul. Totuşi, abil, preotul Belciug obţine pentru biserică cedarea dreptului de proprietate în cazul în care Ion moare fără a avea urmaşi, ceea ce se şi întâmplă.

Odată satisfăcută patima pământului, se reaprinde cu aceeaşi intensitate iubirea pentru Florica, deşi aceasta era măritată cu George Bulbuc: „Mie mi-a fost scrisă Florica", „ce folos de pământ, dacă cine ţi-e pe lume drag nu-i al tău?". Se împrieteneşte cu George — sub pretextul că are nevoie de sfaturi pentru cultivarea pământului — pentru a o vedea pe Florica. Aflând că bărbatul ei pleacă de acasă, vine noaptea la ea. Oloaga Savista, care se oploşise la casa lui George, află planul lui Ion şi-l înştiinţează pe soţul Floricăi, acesta se întoarce acasă, îl surprinde pe Ion în curte şi-l omoară, lovindu-l cu o sapă (*deznodământul*). Această faptă înfricoşătoare îi determină pe săteni să-l compătimească şi să-l laude pe Ion că fusese „bun" şi „harnic". „Ion fu coborât în pământul care i-a fost prea drag", biserica a câştigat loturile care fuseseră ale lui Vasile Baciu.

În construcţia romanului autorul foloseşte tehnica interferării planurilor şi tehnica echivalenţei. Concomitent cu derularea vieţii lui Ion şi a altor săteni, săraci şi bogaţi, cu relevarea conflictului social, apar aspecte ale vieţii intelectualilor din Pripas, aspecte ale vieţii din oraşul Armadia, ale vieţii politice, apare şi conflictul naţional, între români şi unguri etc. Aspecte din planul existenţei ţărăneşti au echivalent în planul intelectualilor: echivalentul horei duminicale este balul din Armadia, relaţiile conflictuale dintre Ion şi Vasile Baciu au corespondent în animozitatea dintre familia Herdelea şi preotul Belciug. Casa familiei Herdelea se află pe terenul bisericii; ei se tem că preotul le va lua casa şi-i va alunga. Învăţătorul Zaharia Herdelea este suspendat ca urmare a unui denunţ al preotului. Ion se căsătoreşte cu Ana pentru averea ei, Laura, fiica cea mare a învăţătorului se va mărita cu preotul George Pintea, deşi nu-l iubeşte, pentru că acesta nu-i pretinde zestre. Totuşi, acesta iubind-o, fiind om cumpătat şi demn, o va face să-l îndrăgească.

În roman apar numeroase personaje: principale, secundare şi episodice. Acţiunea se desfăşoară în jurul personajului principal, Ion.

Criticii E. Lovinescu şi G. Călinescu pun în evidenţă trăsăturile caracteristice ale personajului dominat de nevoia de pământ: isteţime, hărnicie, viclenie, lipsa de scrupule.

Liviu Rebreanu este considerat creatorul romanului românesc modern.

Subiectul al II-lea

A.

1. *dar* – în text este conjuncţie coordonatoare adversativă.
   dar – substantiv („cadou"): Am primit un *dar* frumos de ziua mea.

   pui – în text este forma regională a verbului „a pune" la indicativ prezent, persoana I singular.
   pui – substantiv: În curte erau mulţi *pui* de găină.

   mai – în text este adverb de mod.
   mai – substantiv: *Mai* este luna mea preferată.

2. *de* (*-aş trăi*) – conjuncţie subordonatoare.
   ca – adverb cu valoare de prepoziţie.
   multe – adjectiv determinativ.
   de (*supărare*) – prepoziţie simplă.
   cu – prepoziţie simplă.
   arzând – verb la modul gerunziu.

3. „De-aş trăi ca bradu-n munte" – propoziţie subordonată circumstanţială condiţională.
   „Dacă te-aş vedea arzând" – propoziţie subordonată circumstanţială condiţională.
   „să te strig" – propoziţie subordonată circumstanţială de scop (finală).
   „Ca să arzi mai cu văpaie" – propoziţie subordonată circumstanţială de scop (finală).

4. • Era bine [1]/ *dacă* aveai echipament potrivit pentru munte.[2]/
   P_1 — propoziţie principală.
   P_2 — propoziţie subordonată subiectivă.

   • Întrebarea este [1]/ *dacă* va câştiga la concursul Tinerelor talente.[2]/
   P_2 — propoziţie subordonată predicativă.

B.

1. *important*: neînsemnat, neglijabil, mărunt, derizoriu, neimportant.
   loialitate: necinste, nesinceritate.

2. Propunerile lor se dovediseră *eficiente.*
   Mi se părea soluţia *perfectă.*
   Întreaga asistenţă aplaudă frenetic.
   Frunzele *moarte* alcătuiau un covor moale.

3. *trosc* – subiect exprimat prin interjecție.
studiind – complement circumstanțial instrumental.

4. *„De treci codrii de aramă*, de departe vezi albind..." → *„trecând codrii de aramă*, de departe vezi..." (complement circumstanțial condițional, echivalentul propoziției subordonate circumstanțiale condiționale contrase)

C.

1. Orice om poate contribui/avea un aport la întreținerea curățeniei orașului.
2. I s-a comunicat nurorii mele rezultatul la examenul de atestare pe post.
3. Continui să cred că acest articol e de neînlocuit.

Subiectul al III-lea

1. *Specificul procesului scrierii în clasa I*

Conform Curriculumului Național, elemente de scriere își însușesc copiii în învățământul preșcolar, scriu elemente grafice și chiar litere de tipar. În clasa I se valorifică achiziția pozitivă de la grădiniță de copii, în etapa prealfabetară exersează scrierea elementelor grafice: linii, puncte, noduleț, bastonadă, oval, cârlig, semioval, dar și combinații de elemente grafice care compun litere. Concomitent, copiii își însușesc pronunția corectă a sunetelor limbii, știut fiind faptul că, în general, în limba română se scrie așa cum se pronunță.

Etapa alfabetară, cea mai importantă din clasa I, se desfășoară în intervalul necesar învățării alfabetului limbii române, însușirii citit-scrisului și muncii cu cartea.

Cititul și scrisul sunt activități intelectual-motrice, complexe, trebuie să devină activități conștiente, continue, de lungă durată pentru elevi. Pe lângă efortul de a citi și a scrie, aceștia trebuie să înțeleagă structurile lingvistice, numai astfel acestea devin funcționale, permit conexiuni, transferuri și creativitate.

Scrisul, convertirea unei structuri sonore cu înțeles într-o structură grafică cu sens, trebuie corelat cu cititul. În predarea-învățarea integrată, în aceeași lecție se realizează citire/lectură, scriere și comunicare. Actul scrierii reprezintă urmarea firească a cititului. Elevul înțelege și reține mai temeinic ceea ce a citit, dacă și scrie.

Atât în etapa prealfabetară, cât, mai ales, în cea alfabetară, elevii își însușesc:

• reguli tehnice:
– poziția corpului în timpul scrisului;
– modul în care trebuie să țină și să folosească instrumentul de scris (stilou, creion);
– manevrarea mâinii fără mișcări inutile care contribuie la instalarea oboselii;
– orientarea caietului (suportul scrisului);

• reguli grafice:
– începutul și încheierea mișcării grafice;
– respectarea formei, a dimensiunii, a grosimii, a înclinării elementelor grafice, iar în etapa alfabetară, a literelor și a elementelor de legătură;
– respectarea și încadrarea corectă în spațiile grafice;

– respectarea distanței dintre litere, cuvinte, propoziții;
– așezarea corectă în pagină: titlul, alineatul.

Însușirea acestor reguli, familiarizarea elevilor cu componentele cititului și ale scrisului reprezintă instrumente ale autocontrolului.

Demersul didactic de formare a deprinderii de scriere presupune parcurgerea următorilor pași:
– *intuirea literei* (scrise pe planșă) prin analiza elementelor grafice care o compun; cadrul didactic explică și numește elementele grafice;
– *realizarea sintezei elementelor grafice* prin scrierea demonstrativă a cadrului didactic la tablă și verbalizarea acțiunii;
– *identificarea literei asociate* sunetului respectiv în cuvinte exemplificate de elevi, în alfabetarul mare decupat și în alfabetarele elevilor, în manual, în alte planșe, afișe sau extrase, benzi decupate din reviste pentru copii;
– exerciții de încălzire a mușchilor mici ai mâinii;
– simularea scrierii literei de către elevi, împreună cu cadrul didactic, care explică elementele grafice și gesturile scrierii; se simulează scrierea în aer, pe bancă, în podul palmei cu stiloul închis;
– scrierea literei la tablă de către doi–trei copii;
– reamintirea regulilor tehnice și grafice;
– scrierea în caiet, după model, a trei litere de către fiecare elev;
– controlul individual al scrierii, de către cadrul didactic care apreciază corectitudinea, explică, corectează, recomandă, demonstrează, dacă este necesar;
– joc didactic, joc de mișcare relaxant;
– reluarea scrisului cu alte trei litere sau un rând;
– controlul și aprecierea activității fiecărui elev, evaluări și recomandări.

În lecțiile de învățare a unei litere noi este necesar să se reactualizeze literele învățate anterior, să se stabilească asemănări și deosebiri între acestea.

În clasa I se pune accent pe scrierea corectă, lizibilă și, pe cât posibil, caligrafică.

În actul scrierii se utilizează trei forme:
– *copierea*, scrierea după model exterior de mână;
– *transcrierea*, scriere după model exterior scris cu litere de tipar;
– *dictarea/autodictarea*, scriere fără model exterior.

2. *Relația dintre curriculum și evaluare în învățământul primar*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 8, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Tipuri de itemi*

În *sens restrâns*, *itemii* reprezintă elementele componente ale unui instrument de evaluare. Aceștia pot fi simple *întrebări* sau enunț urmat de o întrebare, *exerciții* și *probleme*, întrebări *structurate* sau de tip *eseu*.

În *sens larg*, *itemii* reprezintă întrebarea și răspunsul așteptat.

Itemii se folosesc numai în probe scrise. Uneori se extinde folosirea itemilor și la probele orale.

Conceptul de item este strâns legat de acela de obiectiv și este precedat de obiectul de evaluare.

Clasificarea itemilor se realizează în funcție de mai multe criterii, dintre care cele mai importante sunt: *obiectivitatea în notare* și *tipul de răspuns așteptat.*

Din punct de vedere al obiectivității în notare, itemii se clasifică în următoarele categorii și subcategorii:

a. *itemi obiectivi*

(1) *itemi cu alegere duală*

Exemplu:

Obiectiv de evaluare:

– să identifice, în cele două liste, verbele.

• Încercuiește *A* dacă enunțul este adevărat și *F* dacă enunțul este fals:

În listele... sunt numai verbe.

• A – F: merge, scris, citire, îndoire.

• A – F: desenează, înalță, încântat, țintea.

(2) *itemi cu alegere multiplă*

Exemplu:

Obiectiv de evaluare:

– să identifice corect partea de vorbire.

• Cum se numește partea de vorbire care denumește obiecte?

A. adjectiv;

B. adverb;

C. pronume;

D. substantiv.

(3) *itemi de tip pereche*

Exemplu:

Obiectiv de evaluare:

– să recunoască cuvinte cu sens opus.

• Stabiliți perechea de cuvinte cu sens opus, trasând o săgeată de la prima la a doua coloană.

domestice	veseli
noi	uscat
înverzit	vechi
triști	sălbatice
	plăpânde

b. *itemi semiobiectivi – itemi cu răspuns scurt*

Exemplu:

Obiectiv de evaluare:

– să aplice corect conceptul operațional.

• Grupul de propoziții legate prin înțeles formează .....

c. *itemi subiectivi*

(1) *item de tip eseu structurat*

Exemple:

Obiectiv de evaluare:

– să identifice două trăsături ale personajului.

• Prezentați două trăsături ale fetei moșneagului din povestea *Fata babei și fata moșneagului* de Ion Creangă.

Obiectiv de evaluare:

– să alcătuiască propoziții....

• Formulează enunțuri folosind următoarele expresii: *primăvară timpurie, soare mângâietor, plimbându-se pe malul mării.*

(2) *item de tip eseu nestructurat.*

Exemplu:

Obiectiv de evaluare:

– să prezinte într-un text propriu trăsăturile opuse ale celor două personaje.

• Prezintă deosebirile dintre cele două fete, personaje ale basmului *Fata babei și fata moșneagului* de Ion Creangă.

TESTUL 19

Subiectul I

■ *Revedere*
de Mihai Eminescu

Conceptul *genul liric* — vezi p. 85.

Este cunoscut interesul lui Mihai Eminescu pentru creația folclorică. Din copilărie l-au încântat poveștile, l-au atras credințe și superstiții, a ascultat cimilituri, povești: „Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară/ Povești și doine, ghicitori, eresuri,/ Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,/ Abia-nțelese, pline de-nțelesuri —" (*Trecut-au anii*). Peregrinările prin țară, în Ardeal, la Blaj pentru a-și trece examene, provinciile românești străbătute cu trupe teatrale au avut ca efect caiete întregi de creații populare consemnate de poet. Ca membru al societății Orientul, în 1869 și-a asumat sarcina de a aduna poezie populară din Moldova. În perioada studiilor la Viena, dar mai ales la Berlin, audiază cursuri și citește lucrări de psihologie etnică, îl interesează

legile de dezvoltare a vieții spirituale a unui popor, conștiința de sine a unui popor în relație cu arta și literatura, participă cu plăcere la serbări populare. A găsit în literatura romantică universală preocupări și prelucrări ale folclorului.

Creația eminesciană conține numeroase elemente populare pe niveluri diferite de asimilare, de la preluarea unui lexic poetic popular la viziune folclorică asupra vieții și morții. Iată câteva exemple:

„Văd cerul, lan albastru, sădit cu grâu de stele"
(*Mureșanu*, 1872)

„Când torsul s-aude l-al vrăjilor caier"
(*Mortua est*, 1871)

„Eu pe-un fir de romaniță/Voi cerca de mă iubești"
(*Floare albastră*, 1873)

„Pe-un deal răsare luna ca o vatră de jeratic...
Sură-i sara cea de toamnă, de pe lacuri apa sură
Înfunda mișcarea-i creață între stuf la iezătură...
Atunci intră în colibă și pe capătu-unei laiți
Lumina cu mucul negru într-un hârb un roș opaiț..."
(*Călin — file din poveste*, 1876)

Elemente folclorice există în creația eminesciană de la poezia *De-aș avea...* (debutul în revista *Familia*, 1866) la poemul *Luceafărul* (1883).

Revedere, apărută în 1879, are ca sursă de inspirație poezia populară *Oliolio, codruțule* din care poetul împrumută procedeul artistic, dialogul cu codrul, ideea comuniunii omului cu natura, căreia îi adaugă o dimensiune filosofică, sentimentul timpului, unele elemente poetice: lexic, figuri de stil, sintaxă poetică folclorică. Poezia este originală prin substratul filosofic — condiția efemeră a omului raportat la natură — și prin rafinarea mijloacelor poetice. Versurile populare „Oliolio, codruțule!/ Ce mai faci, drăguțule? / [...] Că te când nu te-am văzut/ Multă vreme a trecut/ Și de când nu te-am căutat/ Multă lume am umblat..." devin în poezia *Revedere* „— Codrule, codruțule,/ Ce mai faci, drăguțule,/ Că de când nu ne-am văzut/ Multă vreme au trecut/ Și, de când m-am depărtat,/ Multă lume am îmblat".

Marcarea dialogului și prin semne de punctuație relevă sensul meditativ-filosofic al poeziei care pune în opoziție doi termeni: *efemerul* și *eternul*; eul liric, omul în general, este călător în existență, rătăcitor, cum este definit de codru, care reprezintă eternul. În ciuda familiarității, a legăturii afective, exprimate prin diminutivele populare: „codruțule", „drăguțule", condiția existențială este opusă, pentru eul liric *vremea* devine fundament existențial, asociat spațiului („Multă lume am îmblat"), în timp ce codrul e indiferent la această dimensiune: „Ia, eu fac ce fac de mult", „Ce mi-i vremea, când de veacuri/ Stele-mi scânteie pe lacuri". Pentru om, timpul este adaos existențial care-l apropie de sfârșitul inevitabil, de aceea, folosind o caracteristică lingvistică arhaică, apare verbul „a trece" la plural: „Multă vreme *au trecut*", pluralul verbului exprimă percepția subiectivă a timpului. Arhaismele, fonetice sau gramaticale, au rolul de a sugera trecerea timpului și consecința acesteia pentru existența umană. Codrul, în ipostaza sa eternă, oferă o lecție existențială eului liric, prin imaginea succesiunii anotimpurilor, îi transmite ideea timpului implacabil, conducându-l către conștientizarea efemerității: „— Codrule cu râuri line/ Vreme trece, vreme vine,/ Tu din tânăr precum ești/ Tot mereu întinerești". Pentru codru, ca întreg, vremea nu are sens: „Ce mi-i vremea". El se înscrie în circuitul existențial etern, de veacuri trece prin aceleași cicluri: stelele se răsfrâng în lacurile sale, vântul își urmează calea, dând glas frunzelor, Dunărea curge, ceea ce exprimă continuarea vieții; toate acestea sunt elementele circumscrise sferei eterne în opoziție cu care codrul consemnează menirea existențială a omului: „Numai omu-i schimbător,/ Pe pământ rătăcitor,/ Iar noi locului ne ținem,/ Cum am fost așa rămânem". În ciuda legăturii de suflet dintre om și natură, raportat la acesta, omul își înțelege vremelnicia.

Poezie a cunoașterii și a sentimentului timpului, *Revedere* surprinde cu mijloace folclorice, meditația eului liric care se redescoperă pe sine raportat la codru, element etern, *eu* raportat la *noi*, acel *noi* care „locului ne ținem", reprezentăm durabilitatea existențială, ne compunem din plan terestru și cosmic: „Marea și cu râurile/ Lumea cu pustiurile,/ Luna și cu soarele,/ Codrul cu izvoarele". Eul uman își capătă identitatea de sine numai în relație cu universul terestru și cu cel cosmic.

Meditația transmite o atitudine senină, de constatare înțeleaptă a unei realități existențiale. Tonalitatea stenică a poeziei se realizează și prin versificație. Cele trei strofe inegale, adecvate fluxului afectiv, au măsura de șapte silabe, ritmul trohaic (specific creației populare) și rima împerecheată.

Poezia *Revedere* rămâne un model de valorificare genială a folclorului.

Subiectul al II-lea

A.

1. *a sfătui* – a se consulta, a chibzui.
   a cumpăni – a chibzui, a gândi, a socoti, a judeca.

2. *asupra* – prepoziție; cere cazul genitiv.
   altădată – adverb de timp.
   altul – pronume nehotărât.
   amândoi – numeral colectiv.

3. „pe care urma" – propoziție subordonată atributivă.
   „să apucăm" – propoziție subordonată completivă directă.
   „căci îl învățasem și pe Mattia" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.
   „să citească harta" – propoziție subordonată completivă directă.
   „și acuma nu-și mai închipuia ca altădată" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

„că distanțele erau mai lungi pentru picioarele [...] decât pentru degetul" – propoziție subordonată completivă directă.
„care străbat o șosea" – propoziție subordonată atributivă.
„care trece de la un pas la altul" – propoziție subordonată atributivă.

4. Aveau niște *mine* obosite. („expresie", „înfățișare", „chip")
S-au descoperit ruinele unor *mine* antice. („subteran")
Îmi trebuie *mine* colorate pentru pixuri.

Și-a șters *urma* cu multă dibăcie.
N-a lăsat nici o *urmă* de tristețe. („umbră")
De ce ai venit la *urmă*? („la sfârșit")

Nu știam *care* dintre ei va câștiga concursul.
Se auzea un scârțâit de *care*. („căruță")

Circulația prin *pasul* Tihuța a fost închisă din cauza viscolului. („trecătoare")
Trebuia făcut un *pas* decisiv. („gest", „acțiune")

B.

1. *dojană*: admonestare, imputare.
milă: mizericordie, pietate, grație, compasiune, caritate, filantropie.
necaz: vicisitudine, irascibilitate, iritabilitate, surescitare.
a-și închipui: a-și imagina, a-și reprezenta, a-și figura, a concepe.

2. *tu*: nu are funcție sintactică (este apoziție, exprimată prin pronume personal, pers. a II-a, numărul singular, cazul vocativ).
a lumii – atribut substantival genitival.

3. *foc*: a se face foc, a trece prin foc și sabie, cu foc ș.a.
drept: drept ca lumânarea, cu drept cuvânt, a lua pe cineva drept...

4. Ascultând discursul adversarului, președintele clubului „Oamenii obezi" *se făcu foc.*
Țările Române, de-a lungul istoriei lor, au fost *trecute prin foc și sabie.*
Vorbea *cu foc.*
Avea un trup *drept ca lumânarea*
S-a supărat, *cu drept cuvânt.* („pe bună dreptate")
Vroia *să fie luat drept* specialist în cibernetică. (să fie considerat)

C.

1. În secolul al douăzecilea s-au realizat extraordinare descoperiri științifice.
2. Avea doar/numai o slăbiciune, dar i-ar displăcea s-o recunoască.
3. Fumuriii ochelari îi dădeau actorului un aer misterios.

Subiectul al III-lea

1. *Tehnici ale muncii cu cartea*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 1.

2. *Rolul exercițiului în formarea capacității de receptare a mesajului scris*
Receptarea mesajului scris în clasele primare, adică procesul însușirii cititului corect, conștient, fluent și expresiv, se realizează prin variate metode, ponderea având-o metodele formative, între care exercițiul și-a dovedit eficiența.

În clasele primare se practică mai multe tipuri ale exercițiului de citire: citirea în șoaptă, în ritm propriu, care presupune descifrarea textului literar de către fiecare elev. Pentru a se asigura citirea conștientă, li se cere elevilor realizarea unei sarcini de învățare: de pildă, să rețină numele personajelor sau alte nume proprii, să sublinieze cuvintele necunoscute sau să scrie expresii/structuri lingvistice care le-au plăcut (le-au reținut atenția), structuri lingvistice care exprimă dimensiunea spațială și temporală ș.a.

- Exercițiul lecturii integrale cu voce tare, în lanț, pe sărite ș.a.
- Analiza textului literar presupune explicarea cuvintelor și a expresiilor necunoscute și exercițiul de utilizare a acestora în noi structuri, povestirea orală, exercițiul de formulare a ideilor principale și a mesajului etc.
- Un alt tip de exercițiu este acela de creativitate, de la tipul cel mai simplu de exercițiu — formularea unor enunțuri cu cerințe indicate — la alcătuirea unui text, până la compuneri libere.

Exercițiul, fiind o metodă de executare a unei acțiuni în mod repetat, duce la dobândirea unor deprinderi, de pildă deprinderea de receptare a mesajului scris — textul literar. Prin exercițiu se repetă funcții mintale (psihice) și motrice.

În activitatea didactică, exercițiul este o metodă fundamentală, prin care, conștient și repetat, se ajunge la:
– consolidarea priceperilor și deprinderilor;
– însușirea noțiunilor, regulilor, teoriilor care se aplică în situații variate, asigurându-se transferul de cunoștințe;
– dezvoltarea unor capacități și aptitudini intelectuale și fizice, morale și trăsături de voință și caracter;
– prevenirea uitării și confuziilor;
– stimularea capacităților creative, a originalității, a spiritului de independență și a inițiativei.

Exercițiul este o metodă adecvată tuturor formelor de activitate, care capătă o importanță deosebită în perspectiva autoeducației permanente.

3. *Tipuri de evaluare*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 5, subiectul al III-lea, itemul 2.

TESTUL 20

Subiectul I

■ **Ion**
de Liviu Rebreanu

Caracterizarea personajului Ion

După cum mărturisește Liviu Rebreanu, personajele sale sunt ficțiuni în care a transpus trăsături ale unor persoane reale.

Personajul principal al romanului *Ion* reprezintă destinul țăranului stăpânit de patima pământului și de patima iubirii.

G. Călinescu, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, afirmă că „Ion nu e însă decât o brută, căreia șiretenia îi ține loc de deșteptăciune", „Lăcomia lui de zestre e centrul lumii și el cere cu inocență sfaturi dovedind o ingratitudine calmă... Nu din inteligență a ieșit arta seducerii, ci din viclenie instinctuală, caracteristică oricărei ființe reduse".

E. Lovinescu spune însă că „Ion este expresia instinctului de stăpânire a pământului, în slujba căruia pune o inteligență ascuțită, o cazuistică strânsă, o viclenie procedurală și, cu deosebire, o voință imensă: nimic nu-i rezistă..." (*Istoria literaturii române contemporane*).

Isteț și harnic, fruntea flăcăilor din satul Pripas, Ion iubește pământul ca pe o ființă, ca pe o „ibovnică". Disprețul și batjocura bogătanului Vasile Baciu, o vorbă aruncată de Titu Herdelea, îi limpezesc lui Ion calea de a obține mult pământ: seducerea Anei, fata lui Vasile Baciu, fata urâtă, dar bogată.

Ion măsoară cu privirea lacomă pământurile lui Vasile Baciu, pe ale vecinului, Simion Lungu și nu rezistă să nu răpească o brazdă, fapt pentru care va face închisoare.

Sufletul lui Ion se zbuciumă între glasul pământului și glasul iubirii. Mama sa, Zenobia, îi reproșează că trage la sărăcie, văzând că Ion o iubește pe Florica, fata frumoasă și săracă: „Gândurile însă îl frământă mereu. Își zicea din ce în ce mai des că, robotind oricât, nu va ajunge niciodată să aibă și el ceva. Va să zică va trebui să fie veșnic slugă pe la alții, să muncească spre a îmbogăți pe alții? Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată, dacă n-are și el pământ, mult, mult..." Nevoia de pământ este cu atât mai mare, cu cât mama sa avusese avere, dar tatăl său, Alexandru Glanețașu, leneș, petrecăreț și bețiv, îl vânduse. Ion se convinge că trebuie să se căsătorească cu Ana: „Deodată Ion oftă lung și îmbrățișând cu o iubire pătimașă pământurile adormite, îngână ca și când ar fi vorbit cu sufletul său:

— Ce să fac?... Trebuie s-o iau pe Ana!... Trebuie!"

După seducerea Anei, îl așteaptă pe Vasile Baciu să se tocmească pentru zestre. Este îngrijorat de întârzierea acestuia. Aflând că Ana este maltratată de tatăl ei, crede că așa i se cuvine. Înțelegere și milă pentru Ana nu va avea nici mai târziu, cu atât mai puțin atunci când, după nuntă, Vasile Baciu refuză să-i dea pământurile promise, considerând că fata s-a înțeles cu tatăl ei să-l înșele.

La nunta sa cu Ana, văzând-o pe Florica, și-ar dori să fugă în lume cu ea, dar își domină slăbiciunea: „Dar tot atât de repede îi veniră în minte pământurile și adaogă în sine cu dispreț: « Și să rămân tot calic... pentru o muiere!... Apoi să nu mă trăsnească Dumnezeu din senin? »"

Dominat de patima pământului, Ion consideră că „dragostea nu ajunge în viață!... Dragostea e numai adaosul. Altceva trebuie să fie temelia."

Până să obțină pământul mult râvnit, Ion se zbuciumă intens, trece de la bucuria izbânzii la disperare; treptat se dezumanizează, o bate pe Ana, rămâne indiferent la moartea ei, nu-și îngrijește copilul, care pentru el reprezintă numai garanția pământului. Când ajunge la convingerea că numai moartea îl va face să piardă pământul, Ion înțelege că „Pământul... da... pământul... Bun e pământul și drag mai ți-e când e al tău... Dar dacă n-ai pentru cine să-l muncești, parcă... zău așa...", „ce folos de pământ, dacă cine ți-e pe lume drag nu-i al tău?"

Satisfăcându-și patima de pământ, izbucnește la fel de pătimaș iubirea pentru Florica. Viclean, se împrietenește cu George Bulbuc, soțul Floricăi, găsește diverse pretexte pentru a-l vizita și pentru a o vedea pe femeie. Aflând că George va pleca de acasă, Ion vine noaptea la Florica. Înștiințat de intenția lui Ion de către oloaga Savista, George se întoarce acasă, îl găsește pe Ion în curte și-l omoară cu o sapă. Astfel se încheie destinul tragic al țăranului dominat de setea de pământ.

În realizarea personajului, naratorul obiectiv folosește *caracterizarea directă*, portretul fizic și moral, și mai ales *caracterizarea indirectă*: comportamentul, faptele, limbajul, monologurile interioare ale personajului. O modalitate de caracterizare indirectă o constituie relațiile cu celelalte personaje.

Vasile Baciu îl urăște, deși îi recunoaște calitățile, pentru că se recunoaște pe sine în acest flăcău: „Simțea un vrăjmaș. Cum a fost dânsul în tinerețe, așa e feciorul Glanețașului azi. Îi vrea averea. De aceea fierbea de ură chiar numai văzându-l. Și ura i se revărsa asupra Anei mai aprigă, pentru că ea era mai aproape de sufletul lui..." Și Vasile Baciu fusese sărac și se căsătorise cu o fată bogată, dar, spre deosebire de Ion, el își iubise și-și respectase nevasta.

Ana îl iubește pe Ion, suferă bătăi de la tatăl său în speranța că până la urmă flăcăul o va îndrăgi. Când se va convinge că Ion n-o va iubi niciodată, Ana se va spânzura, el fiind autorul moral al sinuciderii ei.

Pe tatăl lui, Ion îl urăște și-l bate pentru că n-a fost în stare să păstreze pământurile Zenobiei.

În stratificarea socială a satului, intelectualii satului au simpatii și antipatii în funcție de avere. Preotul Belciug, bogat, susține interesele bogătanilor, îl admonestează pe Ion în biserică, în prezența sătenilor. Familia învățătorului Zaharia Herdelea, săracă, este de partea lui Ion, îl încurajează, îl simpatizează și-l sfătuiește. Văzându-i îndârjirea și patima pentru pământ, Titu Herdelea se înfricoșează.

Numele personajului relevă faptul că el reprezintă o categorie socială amplă. Ion rămâne un personaj memorabil în literatura română.

■ Baltagul
de Mihail Sadoveanu

Caracterizarea Vitoriei Lipan

Opera literară *Baltagul* este un roman pastoral, „romanul transhumanței" (G. Călinescu), cu implicații sociale, etnice și psihologice. Acțiunea romanului se axează pe drumul Vitoriei Lipan, personajul principal, țărancă din Măgura Tarcăului, spre descoperirea năpraznicului destin al soțului ei, Nechifor Lipan. Drumul este unul simbolic pentru Vitoria, confruntată cu moartea și un drum inițiatic pentru fiul ei, Gheorghiță.

Vitoria, exponent al unei comunități arhaice, păstrătoare a unor străvechi tradiții, întruchipează trăsături ale omului din popor, ancorat în realitatea naturală, modelat

de condiții de viață străvechi. Personaj complex, apare în exemplaritatea sa atât prin *caracterizare directă*, cât, mai ales, prin *caracterizare indirectă* (acțiunile, gândurile, limbajul personajului, numele, opinia altor personaje). *Portretul fizic* (caracterizare directă) concretizează frumusețea țărăncii române: „Ochii ei căprii, în care parcă se răsfrânge lumina castanie a părului, erau duși departe... Nu mai era tânără, dar avea o frumusețe neobișnuită în privire. Ochii ei pluteau ca-ntr-o ușoară ceață în dosul genelor lungi și răsfrânte în cârligașe". Frumusețea fizică este pusă în evidență de frumusețea morală, de dragostea statornică pentru Nechifor, iubirea vieții ei. Acest portret este completat de Gheorghiță, care e fascinat de abilitatea ei de a citi în sufletul oamenilor: „Mama asta trebuie să fie fărmăcătoare: cunoaște gândul omului... Dacă-i într-adevăr vrăjitoare, apoi eu mănânc și ea prinde putere" și de negustorul David, care apreciază inteligența Vitoriei, priceperea în negocierea prețului produselor pe care le vinde, voința, frumusețea și farmecul, gândind: „într-o săptămână aș face o nuntă". Călătorului care-i vorbește indecent îi ripostează categoric, făcându-l s-o considere ciudată: „Femeia asta trebuie să fie de pe altă lume; cele de pe la noi sunt mai prietenoase: taie cu vorba, nu cu baltagul".

Complexitatea personajului Vitoria apare în desfășurarea evenimentelor, în ipostaza de soție, mamă, femeie-detectiv. Voluntară, în luptă cu răul social, ea are misiunea de a restabili ordinea firească în colectivitatea din care face parte, de a sancționa crima și de a face să triumfe adevărul, tradiția, astfel încât oamenii muntelui să poată sta în fața soarelui „cu o inimă ca din el ruptă". Prin intuiție și inteligență nativă, deși neștiutoare de carte, prin respectul față de tradiție și cunoscându-și bine soțul, Vitoria știe să acționeze în situațiile inedite, dificile, reface drumul lui Nechifor și îi descoperă pe cei doi asasini, Calistrat Bogza și Ilie Cuțui, mai repede decât autoritățile. Fiecare acțiune a Vitoriei pune în evidență trăsături morale: ca mamă, este preocupată de educarea copiilor, de formarea lor ca oameni care să facă cinste comunității de oieri. Impune respectarea tradiției, a muncii și a cinstei. Pe Minodora o admonestează pentru că încearcă să se emancipeze: nu admite apelativul „domnișoară" din scrisoarea lui Ghiță C. Topor, nici cocul sau valțul: „Îți arăt eu coc, valț și bluză, ardă-te para focului... Nici eu, nici bunică-ta, nici bunică-mea n-am știut de acestea și-n legea noastră trebuie să trăiești și tu". Nu admite noul în comportarea copiilor, dar acceptă ceea ce îmbunătățește munca lor: „Gheorghiță... vezi de țesală caii, după moda nouă". Înainte să pornească în căutarea lui Nechifor, Vitoria are grijă să o ducă pe Minodora la loc ocrotit — mănăstirea Văraticul. Pentru Gheorghiță are dragoste și înțelegere aparte, ocrotindu-l. Îl ia ca însoțitor pentru a-l forma pentru viață. Ea știe că fiul va rămâne „capul familiei"; trebuie să-l călească, să-i cultive încrederea în sine, să-l ajute să cunoască oamenii și să se descurce în situații limită (uciderea tatălui, descoperirea osemintelor acestuia în râpă, vegherea creștinească, înmormântarea, pedepsirea criminalilor). Din aceste situații, Gheorghiță iese maturizat, capabil să preia rosturile gospodăriei. *Monologul interior* al Vitoriei completează portretul, îi pune în evidență tenacitatea. „Totuși va găsi un mijloc pentru ca mintea ei să ajute și brațul lui să lucreze".

Ca soție, Vitoria este fidelă în dragostea ei. În ciuda unor conflicte domestice și a unor infidelități ale soțului, ea știe că Nechifor se va întoarce întotdeauna la ea „ca

la apa cea bună. Totuși, există o anume doză de gelozie. Întârzierea nejustificată, superstițiile, visul premonitoriu, anumite semne numai de ea știute (visul rău „care a împuns-o în inimă și-a tulburat-o și mai mult. Se făcea că vede pe Nechifor Lipan călare, cu spatele întors către ea, trecând spre asfințit o revărsare de ape", cocoșul a cântat „întors cu pliscul spre poartă", „semn de plecare") îi dau convingerea sfârșitului tragic al bărbatului ei: „Timpul stătu... Sărbătorile și petrecerile solstițiului de iarnă i-au fost pentru întâia oară străine și depărtate... Ea însă se socotea moartă, ca și omul ei care nu era lângă dânsa. Abia acum înțelegea că dragostea ei se păstrase ca-n tinerețe." Toate acțiunile Vitoriei sunt animate de *dragoste*: pentru soț, pentru colectivitatea din care face parte, adică dragostea pentru tradiție, pentru adevăr, pentru dreptate — aceasta este *calea* vieții ei: „N-am să am hodină cum n-are pârâul Tarcăului, pân' ce l-oi găsi pe Lipan". Inspirat din variante ale baladei pastorale *Miorița*, Sadoveanu dezvoltă motivul căutării oierului (mottoul „Stăpâne, stăpâne/ Mai cheamă și-un câne", rolul câinelui, al baltagului, semnificația unor evenimente și a unor personaje dezvăluie încărcătura mitică a romanului).

Izbânda în temerara ei incursiune în viața socială, coborârea în infern, impune purificarea. Vitoria merge, însoțită de Gheorghiță, la mănăstirea Bistrița, unde se închină la icoana Sfintei Ana, de la care primește putere, primește sfaturi de la părintele Visarion. Sfat și întărire îi dă și părintele Daniil. Înainte de plecare, postește douăsprezece vineri. În drumul ei, adesea cere și primește întărire de la Sfânta Ana și de la Dumnezeu. Drumul de reconstituire a ultimelor zile din viața lui Nechifor relevă adevăratele calități morale ale Vitoriei: *inteligență* și *tenacitate*. Își pregătește minuțios plecarea, cu impresionantă *stăpânire de sine* și *perseverență*. Minodora se află în siguranță la mănăstire, gospodăria o lasă în grija argatului Mitrea. Nu are încredere în autorități, de aceea este convinsă că numai prin propriile forțe va afla adevărul. Se amestecă în mulțime, poposește în cârciumile în care se oprise și Nechifor, adună informații de la cei care-l cunoscuseră, se orientează după semnele vremii și se bazează pe forța credinței sale. Câștigă ajutorul cârciumarului Vasiliu și a soției acestuia, cucoana Marioara, de la care află că doi oieri din apropiere, din satul Doi Meri, se îmbogățiseră peste noapte și prin viclenie le trage de limbă pe soțiile acestora. Îl găsește pe Lupu, câinele lui Lipan, la un gospodar și, cu ajutorul acestuia, descoperă osemintele bărbatului în râpa de la Crucea Talienilor. Intuiția, inteligența și abilitatea psihologică o ajută să-i determine pe ucigași să-și recunoască fapta. Asistase la interogarea celor doi oieri, îi sugerase subprefectului Anastase Balmez cum să conducă ancheta. La înmormântarea lui Lipan îi cheamă și pe ucigași, și pe subprefect, iar la praznic dă dovadă de calități de detectiv: sub pretext că vrea sa-i vadă baltagul, îl dezarmează pe Bogza, îl îndeamnă să bea în cinstea răposatului, apoi, cu uimitoare stăpânire de sine, reconstituie crima, povestind comiterea faptei cu o exactitate care-l miră și-l înfioară pe ucigaș. Prin insinuări inteligente, Vitoria îl determină pe Bogza să se autodemaște, apoi rostește implacabila acuzație: „Gheorghiță, vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sânge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău".

„Sugușat" de câine, în ultimele momente ale vieții, Bogza recunoaște crima și-i cere iertare văduvei. Vitoria știe că nu stă în puterea ei să ierte o asemenea faptă, de aceea dă o replică semnificativă: „Dumnezeu să te ierte".

În acțiunile sale, nu a avut timp de deznădejde și de bocire a răposatului. Trebuia să se stăpânească și să facă dreptate. Totuși au existat câteva momente de strigare a intensei suferințe care-i stăpânește ființa, de pildă când descoperă osemintele lui Nechifor. După înhumarea osemintelor conform ritualului, Vitoria, având conștiința datoriei împlinite, reintră în vâltoarea vieții, hotărând viitoarele parastase, ca și rostul familiei sale: o va aduce pe Minodora să cunoască mormântul tatălui său, dar se va opune ferm căsătoriei cu „feciorul acela nalt și cu nasul mare al dăscăliței lui Topor".

Caracterizată direct de către narator, ca și de alte personaje și mai ales indirect prin acțiunile și gândurile sale (apar monologuri interioare), prin limbaj, de la cel diplomatic, la cel voit umil, dar și ferm, prin nume (eroina iese victorioasă din marea încercare a vieții sale), Vitoria Lipan se situează la loc de cinste în galeria personajelor feminine voluntare din literatura română.

■ Morometii
de Marin Preda

Caracterizarea lui Ilie Moromete

Romanul *Morometii* a fost considerat primul roman psihologic din lumea satului, în care complexitatea sufletului omenesc decurge din caracterul complicat al relațiilor social-economice și familiale, într-o perioadă aparent calmă, „timpul era foarte răbdător cu oamenii; viața se scurgea aici fără conflicte mari".

Marin Preda aduce în universul artistic o imagine inedită a satului și un nou tip de personaj, țăranul mic proprietar de pământ, surprinzând procesul disoluției micii proprietăți țărănești.

În roman apare mai puțin *caracterizarea directă*, doar notații fugitive, mai ales de ordin moral. Predomină *caracterizarea indirectă*: tehnica comportamentală, prezentarea faptelor, atitudinilor, concepțiilor personajului și individualizarea acestuia prin limbaj.

În expoziția romanului, naratorul conturează personajele prin comportamentul lor. Prin această tehnică și prin descrierea așezării la masă, se anticipează faptele fiilor lui Moromete, Paraschiv, Nilă și Achim, intenția lor de a părăsi familia. În acest moment autoritatea lui Moromete în familie pare neștirbită. Sub acest aspect este semnificativă scena *cinei* în familia Moromete; el stă pe prag ca un stăpân, supraveghind totul și pe toți, nebănuind că în curând familia se va destrăma și va fi nevoit să vândă din pământ.

Ca mic proprietar de pământ, Ilie Moromete este mulțumit cu cele două loturi, al lui și al Catrinei, soția de-a doua. Simțul proprietății îi dă iluzia libertății, bucuria și libertatea de a discuta politică în poiana fierarului Iocan, de a filozofa și de a contempla viața ca pe un spectacol.

Având *darul disimulării*, își maschează neplăcerea de a discuta cu vecinul său, Tudor Bălosu, care intenționează să-i cumpere salcâmul, un simbol al familiei. Pentru a-l determina să vândă, vecinul îi comunică faptul că agentul fiscal va veni să încaseze fonciirea. O astfel de informație îl determină pe Moromete să găsească un

prilej de a-l părăsi rapid pe Bălosu, fără a-i da răspuns clar, deși se hotărăște ca a doua zi să taie salcâmul. Decizia lui Moromete îl miră pe Nilă, căruia acesta îi dă un răspuns neașteptat: „Să se mire proștii", repetat de Nilă atunci când și Paraschiv vrea să știe cauza tăierii salcâmului. Adesea comportarea lui Moromete le pare Catrinei, fiilor săi ori unor consăteni ciudată, „sucită". În realitate, aceasta se explică prin complexitatea personajului, care, spre deosebire de ceilalți, are *simțul umorului*, cunoaște „plăcerea de a glumi inteligent", calități demonstrate în discuțiile politice și în comentariile lui la citirea articolelor din presă (la întrunirile duminicale din poiana lui Iocan „Descoperau toți, Cocoșilă, mama, fetele – până și cei trei fii mai mari ai lui Moromete – că tatăl lor avea ciudatul dar de a vedea lucruri care lor le scăpau, pe care ei nu le vedeau"). Chiar sosirea lui la fierărie este pregătită ca o veritabilă intrare în scenă: se lasă așteptat, simulează mirarea: „Se apropiau de fierărie și Moromete fu întâmpinat de departe cu exclamații. Iocan abia deschisese și poiana era plină.... toți gălăgioși și parcă nerăbdători. Dar Moromete nu-i luă în seamă, nu se grăbi să se ducă la ei. Se opri din nou pe o podișcă, îl părăsi pe Dumitru lui Nae și intră în curtea cuiva. Abia peste o jumătate de ceas ieși de acolo. Era ras proaspăt.

— Ce e, mă, ce v-ați adunat aicea? se miră apoi când ajunse în poiana fierăriei. Bună dimineața!"

Aceeași abilitate a disimulării se desprinde din rolul jucat cu agenții fiscali, veniți să încaseze „fonciirea". Chemat de Ilinca din poiana fierăriei, Moromete intră în curte și o strigă pe Catrina, deși știa că ea este la biserică, îl strigă pe Paraschiv, și el absent, ignorându-i pe cei doi agenți, apoi pe neașteptate se întoarce spre ei și spune sec: „N-am!" Le cere o țigară, privește indiferent cum Jupuitul completează chitanța, o primește, o privește meticulos și o așază pe prispă, în timp ce fumează liniștit. La insistența agentului răspunde ingenuu „— Păi nu ți-am spus că n-am?! zise Moromete nevinovat. Ce să-ți fac eu dacă n-am! De unde să dau? N-am!" Jocul continuă, sunt manevre de viclenie țărănească; plata datoriilor e amânată în speranța că statul le va anula, așa cum se mai întâmplase. În momentul în care agenții vor să ia lucruri din casă, căruța, întâi întreabă ironic: „— Crezi că ai s-o poți duce?", apoi dă o mie de lei și „mai încolo așa, mai discutăm noi!", explicându-le că Achim pleacă la București cu oile și va trimite bani. Exasperat, Jupuitu îl caracterizează direct: „Rasă de om ca dumneata n-am mai pomenit! Sărac nu ești! Copii mici n-ai! Bolnav nu ești! Atunci cum? Toată lumea plătește loturile, numai dumneata o întinzi ca gaia-mațu de mai bine de cincisprezece ani!..."

După plecarea agenților fiscali, Moromete îi spune vecinului, cu satisfacție copilărească, cu naivitate: „L-am păcălit cu două sute de lei... I-am dat numai o mie, adăugă apoi cu ciudată veselie și cu o voce scăzută", ceea ce îl deconcertează pe Tudor Bălosu și-l face să-l urască: „Bălosu se uită la el cu o privire rece și buimacă. Nu înțelegea. Glumea Moromete? Își bătea joc de el? Fără să-și dea seama dacă se înșală sau nu, vecinul lui Moromete avu pentru întâia oară bănuiala că Moromete se gândește la el, la Bălosu, cum s-ar gândi Bălosu la nimic, adică așa, ca și când Bălosu nici n-ar fi... gândind astfel Bălosu simți deodată că îl urăște pe acest om și că îi dorește să-l vadă venind la el la poartă ca să se roage, iar el, Tudor Bălosu, să se uite surd, disprețuitor, în aer, așa cum se uita de astă dată Moromete". Atitudinea și glumele lui Moromete îl irită și-l înverșunează pe vecin.

Disimulația este pentru Moromete nu numai o armă de apărare, ci a devenit a doua lui natură, de aceea le pare celor din jur sucit, cu toane, imprevizibil. Atitudinile, reacțiile lui sunt derutante: „[...] bărbatul ei avea mereu starea aceasta de nemulțumire și iritare care ei îi stârnea râsul, o stare ciudată pe care ea o numea suceală. Moromete era într-adevăr nemulțumit de ceva, dar era parcă nemulțumit mai mult de însuși faptul că era nemulțumit de acel ceva care îi stârnea de fapt nemulțumirea. Catrina nu-și ascundea satisfacția când îl vedea apucat de starea aceasta — ea știa ce înseamnă — și se simțea parcă răzbunată".

Moromete avea obiceiul de a vorbi singur, poate din „nevoia de a se convinge că și cele mai întortocheate gânduri pot căpăta glas". Întrebat de ce vorbește singur, el răspunde că n-are cu cine discuta, în sensul că nimeni nu merită să-i asculte gândurile.

Cele două loturi de pământ îi dau lui Moromete iluzia libertății, seninătate și plăcerea de a contempla satul, viața, de a glumi inteligent, de a face politică și de a-și petrece serile pe prispă cu prietenii, Cocoșilă, Dumitru lui Nae, spunând istorioare nostime, ca aceea despre familia numeroasă a lui Traian Pisică sau povestea aventurii lui la munte, plecat nu să facă comerț cu cereale și să câștige bani buni, cum a procedat Bălosu, ci din spirit de aventură și atras de necunoscut. Într-un asemenea moment de seninătate și plăcere a poveștilor îl găsește Ion Țugurlan, venit să-i ceară lui Moromete împrumut porumb. „Ceea ce îl uimise pe Țugurlan și îl făcuse să părăsească gândul de a-și mai bate joc de ei, era faptul că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atâta seninătate, încât era cu neputință să nu-ți dai seama că acest fel de a fi era de fapt bucuria și libertatea lor. Dacă ar mai fi avut și niște parale, cum spunea Dumitru lui Nae, n-ar mai fi dorit nimic nici pentru ei, nici pentru alții. Moromete se pare că chiar ajunsese acolo; adică să-și ajungă lui însuși cu ce avea. Era sănătos, avea copiii sănătoși, avea două loturi de pământ, era un om deștept cu care îți făcea plăcere să stai de vorbă. Țugurlan trebuia să convină că un om supărat nu putea asculta povestirea lui Moromete despre Pisică fără să nu uite o clipă de supărarea lui — și pe lângă toate acestea mai era și un om bun. „[...] Ce om ciudat! Dar la urma urmei, de ce se purta el așa de prietenos? se întreba Țugurlan. Nici rudă nu era cu Țugurlan, nici prieten, nici prieten cu un prieten de-al lui Țugurlan!"

Moromete îi dă grâu împrumut lui Țugurlan, iar acesta își exprimă direct admirația: „Moromete, spuse el cu vocea scăzută, intensă. Uite, ascultă-mă aici... dumneata ești singurul care meriți să ai nu două loturi, trei!..." Faptul că Moromete își ajută consăteanul, pe acela care se certa cu toți, le pare de mirare sătenilor: „toată lumea află și se miră și nu înțelese nimic din această neobișnuită întâmplare".

Dar această seninătate iluzorie este uneori tulburată, de pildă de premierea lui Niculaie Moromete, pe care tatăl său nu-l lăsa la școală și de aceea se aștepta să fie declarat repetent: „Părea nemulțumit și dezorientat, atins tocmai în liniștea sa tulburată. Ce era cu Niculaie ăsta? De unde mai răsărise și el cu povestea asta a lui cu școala? Și ce vroia la urma urmei?", „... prăpăditul de el... când l-am văzut pe scena aia acolo, mi-a secat inima... că nici nu spune... eu ziceam c-o să-l lase repegă copil..."

Tributar unei imagini personale despre familie și viață, autoiluzionându-se, Moromete nu înțelege conflictul familial și social care mocnește, nu se ostenește să-și cunoască și să-și înțeleagă copiii, de aceea lumea lui iluzorie se prăbușește prin fuga feciorilor la București. Încearcă să-și păstreze umorul, spunându-i lui Scămosu, de la care află despre intenția băieților: „De ce să fugiți, frățioare? le-aș fi spus. Încet nu puteți să mergeți?" și cu o tristețe aproape duioasă, îi caracterizează „— Băieții mei! exclamă Moromete cu un glas de parcă n-ar fi știut că avea băieți. Băieții mei, Scămosule, sunt bolnavi... Să fugă de acasă? De ce asta? Nu i-am lăsat eu să facă ce vor? Absolută, absolută libertate le-am lăsat!"

Însingurat, neliniștit și derutat, se retrage pe piatra de hotar a lotului său și meditează asupra evenimentelor pentru a le înțelege și a le stăpâni: „Era cu desăvârșire singur", „fugise de singurătatea de acasă și din sat tocmai pentru a găsi aici liniște și o singurătate desăvârșită [...] se crezuse un om liber, stăpân pe liniștea și bucuriile sale și iată că libertatea în care crezuse se prăbușea, iar neliniștea și spaima amenințau să-i ia locul. El, care nu se îndoise niciodată de limpezimea minții lui, căzuse în capcană". Își crease singur capcana — iluzia că mica proprietate și inteligența sa reprezintă o lume stabilă, trainică. „Se dovedea că greșise lăsându-se atât de mult în voia firii lui. Nu trebuia acum să greșească, lăsându-se prăbușit în neliniște și teamă." Moromete înțelege primejdia care-l pândește. El, cel senin, sociabil și comunicativ, era în pericol „de a-și pierde pentru totdeauna liniștea și de a nu mai putea să se înțeleagă cu oamenii", o primejdie mai mare decât aceea de a pierde pământul. Revigorat de contactul cu pământul, ca o regăsire de sine, Moromete înțelege calea ce trebuie urmată; îi trebuie *stăpânire de sine*, acea *„gândire necruțătoare* care duce *înțelegerea* până la capăt și care lovește și arde până la os credința în pacea și armonia lumii. Țugurlan a avut întotdeauna dreptate". Moromete știe că trebuie să pătrundă în întunericul care se adâncise în sufletul său, să-i înțeleagă noima și de-acolo să iasă revigorat. În zadar le explică fiilor, „bolnavi de avere", că munca lor și strădania lui au fost aceea de a păstra pământul întreg și familia unită. Îi mărturisește lui Nilă în stil morometian: „— O, mi-e sufletul plin de bucurie, Nilă. Mă duc să mă laud!"

Nevoit să-i vândă pământ lui Tudor Bălosu, acesta „nu avu totuși satisfacția pe care și-o dorise: Moromete arăta ca și atunci când vânduse salcâmul, netulburat și nepăsător". Totuși Moromete nu mai participă la discuțiile din poiana fierăriei, nu mai este văzut pe prispă sau pe stănoagă, nu a mai e auzit povestind sau răspunzând „cu multe cuvinte la salut". Lupta pentru apărarea vechilor lui bucurii se sfârșea. Se retrage în tăcere. Din Moromete cel de demult rămăsese pe policioara fierăriei doar capul lui din lut ars, făcut de Din Vasilescu. Descrierea acestui chip, realizată la începutul romanului, este o anticipare a destinului dramatic al personajului și a evoluției sale: „Era capul unui om care se uita parcă în jos. Fața îi era puțin trasă. Nasul se prelungea din fruntea boltită în jos spre bărbie, drept și scurt, cu ceva din liniștea gânditoare a frunții. Era el, Moromete, așa de... așa de serios, și de... Da, el era, dar parcă era singur, fără familie, fără Iocan și Cocoșilă, fără Dumitru lui Nae și... fără parlament".

Ilie Moromete evoluează, pe parcursul acțiunii, în sens opus lui Țugurlan, cu care avea un element comun: „Moromete, gândește Țugurlan, care avea acel fel uimitor al său de a fi, de a vedea lucrurile și faptele oamenilor cu niște ochi limpezi și neturburați, se dovedea că nu înțelege nimic când altcineva era la fel cu el".

Ilie Moromete este un personaj memorabil, realizat de către scriitor cu inegalabilă măiestrie. Marin Preda mărturisea în cartea *Imposibila întoarcere* (1972): „Scriind, totdeauna am admirat ceva, o creație preexistentă, care mi-a fermecat nu numai copilăria, ci și maturitatea: eroul preferat, *Moromete*, care a existat în realitate, a fost tatăl meu. Acest sentiment a rămas stabil și profund pentru toată viața, și de aceea cruzimea, cât și josnicia, omorurile și spânzurările întâlnite des la Rebreanu și Sadoveanu, și existente, de altfel și în viața țăranilor, nu și-au găsit loc și în *lumea mea* scăldată în *lumina eternă a zilei de vară*". Citatul este o autodefinire a artei și originalității lui Marin Preda, demonstrate de opera sa.

În volumul al doilea al *Morometilor*, personajul nu mai are aceeași strălucire. De fapt, evenimentele îl depășesc. În zadar încearcă să refacă unitatea familiei, ducându-se la București să-și convingă fiii să se întoarcă, promițându-le o parte din pământ (refăcuse lotul din care trebuise să vândă), stârnește ura Catrinei care se teme că băieții o vor alunga și este nemulțumită că Ilie nu-l lasă pe Niculaie să meargă la școală, deși are posibilitatea financiară să-l întrețină.

Dinamica evenimentelor neașteptate și absurde îl derutează; încearcă să se apropie de Niculaie — devenit activist și venit în sat să strângă cotele, să înțeleagă noua religie a acestuia și cu cât este mai bună societatea care desființa categoria țăranilor proprietari de pământ prin cooperativizare, sistem în care și cel care muncește și cel care nu muncește este recompensat la fel. Observă perindarea uimitoare a primarilor și nedreptățile comise. Două principii rămân temelia vieții sale; răfuindu-se cu un imaginar Bâznae, Moromete își spune: „Până în clipa din urmă omul e dator să țină la rostul lui, chit că rostul ăsta cine știe ce s-o alege de el!", „Că tu vii și-mi spui că noi suntem ultimii țărani de pe lume și că trebuie să dispărem. Și de ce crezi că n-ai fi tu ultimul prost de pe lume și că mai degrabă tu ar trebui să dispari, nu eu?"... „Așa că vezi, reluă apoi Moromete în glas cu o admirație de sine neacoperită față de generozitatea lui, eu te las pe tine să trăiești... Dar rău fac, că tu vii pe urmă și-mi spui mie că nu mai am niciun rost pe lumea asta... Și ce-o să mănânci, mă, Bâznae? Ce-o să mănânci, mă tâmpitule, exclamă Moromete apăsând cu un fel de milă nesfârșită, aproape părintească pe ultimul cuvânt, contemplând parcă cu jale mizeria mintală a acelui Bâznae care îi spusese asemenea lucruri despre soarta care le era rezervată în viitor țăranilor... Măcar, zise Moromete mai departe, eu tot am făcut ceva, am crescut șase copii și le-am ținut pământul până în momentul de față... dar pe tine să te vedem dacă ești în stare cel puțin de-atât!... Or să-și șteargă picioarele pe tine, că n-ai știut să faci din ei oameni..." Moromete se teme că va dispărea civilizația țărănească bazată pe tradiție milenară, pe proprietate, muncă, pe o morală și o înțelepciune populară.

Celălalt principiu de viață care l-a călăuzit se regăsește în declarația pe care i-o face doctorului: „Domnule... eu totdeauna am dus o viață independentă!"

Măreția tragică a personajului Moromete constă în procesele sale de conștiință, întrebările pe care și le pune: „de ce se întâmplă ceea ce se întâmplă și mai ales cum

se putea ști dacă tot ceea ce avea să se întâmple în viitor avea să se întâmple orice-ar face? Oare asta să fie schimbarea veșnică a lumii pe care cât ești tânăr n-o simți, deși poate că alții bătrâni când tu nu știai nimic au suferit ca și tine acum? Așa să fie oare?"

Ovid S. Crohmălniceanu (în volumul *Marin Preda interpretat de...*, eseul „Un roman polemic") observa apropierea scriitorului de Dostoievski: „Și tocmai aliajul curios de complicație și seninătate, de duplicitate și candoare, alcătuiește sufletul lui Ilie Moromete, sub fruntea lui, gândirile se înlănțuie tot atât de misterios și de derutant ca sub fruntea lui Lebedev sau Verșilov; dar omul ia lucrurile cu un soi de calm filosofic, le examinează în permanență cu o uimire plină de umor. Se mișcă în fața noastră un filosof, dacă vreți, dar un adevărat filosof țăran... De Dostoievski îl desparte în plus pe Marin Preda răceala voită a prozei sale".

Subiectul al II-lea

A.

1. *cine* – în text este pronume interogativ-relativ.
A câștigat la concurs două *cine* romantice. (substantiv)

dar – în text este substantiv („cadou").
Vin la petrecere, *dar* nu stau mult. (conjuncție adversativă)

mai – în text este adverb de mod.
Mai este luna mea preferată. (substantiv)
Bunica bătea rufele cu un *mai* de lemn. (substantiv)

voi – în text este verb auxiliar.
Voi nu veniți în excursie? (pronume personal, persoana a II-a, numărul plural)

cap – în text este substantiv (parte anatomică)
Horia a fost *cap* al răscoalei.
Am învățat la geografie despre *Capul* Horn. (denumire geografică)

2. *orice* – atribut adjectival.
cât – complement circumstanțial de timp.
cine – subiect.
tot – adverb fără funcție sintactică.

3. „Cât voi fi" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
„Să-mi tot cânt dorul amar" – propoziție subordonată circumstanțială de scop.
„Ca să fiu tot amărât?" – propoziție subordonată circumstanțială de scop.
„Că ți-oi face grajd de piatră" – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.

4. În text, cuvântul *cât* are următoarele valori:
– prepoziție („*cât* și acas'")
– adverb („*cât* voi fi")
Venea *cât* putea de repede. (conjuncție)
Rezultatul unei împărțiri se numește *cât*. (substantiv)

Cât e ceasul? (pronume interogativ)
Cât a fost s-a terminat. (pronume nehotărât)
Cât bănet a obținut! (adjectiv nehotărât)

B.

1. *a se face foc* (de supărare), (a avea) *un foc la inimă,* (a se face *foc și pară*), (a cânta) *cu foc*

2. – adjective care prin originea lor sunt forme de comparativ sau superlativ: *anterior, exterior, interior, inferior, optim, posterior, superior, suprem, ultim, ulterior*
– adjective care prin sensul lor nu admit comparația: *asemenea, complet, întreg, mort, oral, unic, general, perfect, desăvârșit, veșnic, popesc, muncitoresc, petrolifer* etc.

3. Mergea *repede* (adverb). Mersul *repede* obosește. (adjectiv)
Șeful îl *repede* pe subalternul uluit de această manifestare. (verb)

4. a. *patruzeci* – nume predicativ, exprimat prin numeral cardinal cu valoare substantivală.
b. *cu nouă* – complement indirect, exprimat prin numeral cardinal cu valoare substantivală.
c. *al zecelea* – subiect, exprimat prin numeral ordinal cu valoare substantivală.
d. *șase* – complement indirect, exprimat prin numeral cardinal;
trei –complement direct, exprimat prin numeral cardinal.
e. *patru* – complement circumstanțial de mod, exprimat prin numeral cardinal cu valoare substantivală.
f. *în patru* – complement circumstanțial de mod, exprimat prin numeral cardinal cu valoare substantivală.
g. *unul și unul* – nume predicativ, exprimat prin locuțiune adverbială.
h. *una* – numeral cardinal care intră în structura locuțiunii verbale *o ținea una și bună,* predicatul verbal.

C.

1. Dis-de-dimineață s-a prezentat la bazinul de înot.
2. Se întinde o foaie subțire din aluatul fraged.
3. Valoarea descoperirilor arheologice de la Sucidava fusese unanim recunoscută de către lumea științifică.

Subiectul al III-lea

1. *Aspecte metodologice ale dezvoltării competențelor elementare de comunicare orală și scrisă*

Strategii de formare a capacității de comunicare, orală și scrisă

Procesul de predare-învățare poate fi considerat ca o formă specială de comunicare, comunicare didactică, comunicare școlară.

Școlarul din clasa I are deprinderi de comunicare formate în familie și în grădinița de copii, totuși la școală intercomunicarea trebuie să se realizeze în activitate didactică, prin influențele educative din acest cadru organizat și extrașcolare. Comunicarea școlară se desfășoară într-un cadru instituționalizat, sistem care asigură egalitatea de șanse și tratarea diferențiată, personalizată. Emițătorul este cadrul didactic, deținător de informație suficientă pentru situația de comunicare, iar receptorul – elevul, cu o anumită motivație, cunoaște parțial codul, trebuie să decodeze, mai mult sau mai puțin fidel, mesajul și să accepte rolul care, succesiv, se schimbă:
– rolul celor două surse se schimbă alternativ, elevul trebuind să devină participant activ al unui dialog productiv;
– codurile celor doi factori ai comunicării *emițător* (E), *receptor* (R), nu sunt identice, de aici rezultă necesitatea adaptării permanente la partenerul de dialog;
– în canalul de transmisie intervin perturbări;
– nu este constant o participare acceptată, activă la comunicare din partea elevului, uneori și a cadrului didactic, fapt determinat de:
– natura mesajului;
– interesul agenților comunicării;
– calitatea canalului de transmisie;
– contextul situațional, în cazul comunicării orale, și de contextul obiectului comunicării, în comunicarea scrisă.

Procesul comunicării didactice se concretizează prin obiectivele cadru, obiectivele de referință, conținuturile și activitățile de învățare prevăzute în curriculum.

Specificul comunicării în învățământul primar constă în însuși faptul că elevii, ca receptori și ca emițători, trebuie să-și însușească instrumentul comunicării — *codul,* limba și elementele non-verbale.

Experiența de comunicare a elevului este redusă, deficitară sub aspectul pronunției, a deprinderilor de receptare și exprimare de mesaje orale și scrise. Caracteristicile comunicării la clasa I sunt determinate de factori psihopedagogici. În clasa I, elevul își însușește cititul și scrisul, instrumente ale muncii cu cartea, prin efort intelectual și fizic de lungă durată, conștient. I se îmbogățește achiziția lingvistică sub aspect fonetic, lexical și gramatical.

Trebuie avut în vedere și faptul că la vârsta școlară mică au pondere foarte mare implicațiile afective ale relației de comunicare, provocate și de eterogenitatea grupului și de varietatea influențelor educaționale.

Raporturile de comunicare pot fi de influențare pozitivă sau negativă, de atracție, de indiferență sau de respingere, relații de colaborare, de emulație și competiție, de dominare–supunere etc.

În elaborarea/alegerea strategiei didactice, învățătorul/învățătoarea trebuie să aibă în vedere acești factori și aceste caracteristici.

La clasele I – a IV-a trebuie să fie predominante metodele, mijloacele didactice și activitățile de învățare adaptate gândirii concret-intuitive, imaginației, memoriei și atenției de scurtă durată a copiilor, nevoii lor de afectivitate și de fantastic. Activitățile de comunicare trebuie să includă toți elevii, și pe aceia

mai timizi, mai interiorizați, antrenându-i în diferite jocuri didactice, jocuri cu rol ș.a.

Ca metode didactice trebuie să aibă prioritate *metodele de comunicare orală*, interogative și de instruire prin problematizare, *metode de comunicare scrisă*: instruire prin lectură, analiza de text, *metode de comunicare oral-vizuală*: instruire prin film, prin televiziune etc., cărora li se adaugă *metode bazate pe acțiune reală: exercițiul*, acțiune simulată sau fictivă: *jocuri didactice, învățare dramatizată* ș.a.

În fiecare lecție se pot crea situații de comunicare bazate pe textele din manual, pe experiența de viață a elevilor, pe mijloace didactice moderne. Prin variate tipuri de exerciții, prin metoda fonetică analitico-sintetică și prin diverse jocuri didactice — de pildă *Jocul silabelor, Jocul cuvintelor, Eu întreb, tu răspunzi, Spune mai departe, Jocul cuvintelor cu același sens, Jocul cuvintelor cu înțeles opus, Jocuri de rol* — elevii își formează capacitatea exprimării orale și scrise, corecte, fluente.

Se va îmbina activitatea frontală, cu cea pe grupe și cu aceea individuală.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii cititului corect, conștient și fluent, textele literare fiind puncte de plecare pentru comunicarea orală și scrisă, în care elevii să-și expună opinia despre o temă indicată sau la alegerea lor, de asemenea această situație de învățare reprezintă etapa instructivă necesară în vederea conceperii diverselor tipuri de compunere care stimulează creativitatea copiilor.

Strategia didactică trebuie să includă frecvent situații de comunicare de simulare a realității, de exemplu, elevii să conceapă convorbiri telefonice, dialoguri utilitare care să cuprindă formule de salut și de adresare, să întrețină și să lărgească participarea la dialog, să facă schimb de idei în legătură cu posibile situații din viața lor, să formuleze texte funcționale: bilet, invitație, scrisoare, texte non-literare: reclamă, afiș ș.a.

Eficiența strategiei didactice alese este condiționată de creativitatea, de consecvența și măiestria profesională a cadrului didactic.

2. *Metode și instrumente de evaluare*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 4, subiectul al III-lea, itemul 1.

3. *Tipuri de itemi*

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 3.

TESTUL 21

Subiectul I

O scrisoare pierdută
de I. L. Caragiale

Caracterizarea personajului Nae Cațavencu

Între personajele principale ale comediei *O scrisoare pierdută* se află și Nae Cațavencu, a cărui dorință de parvenire declanșează situații comice, reacții conflictuale și comic de limbaj.

Nae Cațavencu, avocat, director-proprietar al ziarului „Răcnetul Carpaților", președinte-fondator al Societății enciclopedice-cooperative „Aurora economică română", șef al opoziției, îl îmbată pe Cetățeanul turmentat, fură scrisoarea de amor pierdută de Zoe, soția lui Trahanache și iubita lui Tipătescu, prefectul județului, și o folosește ca armă electorală, amenințând cu publicarea ei în gazeta sa, dacă prefectul și „oamenii lui" nu-i vor susține candidatura. Personajul este caracterizat mai cu seamă *indirect*, prin fapte, atitudini, relații cu alte personaje, limbaj, nume.

Arestat din ordinul prefectului, Cațavencu protestează în numele Constituției pentru violarea domiciliului. Amenințat că va fi chinuit, nu vrea să vorbească decât cu „coana Joițica" . Conștient de abuz și de violență, Pristanda, polițaiul, vrea să câștige bunăvoința lui Cațavencu, își cere iertare punând totul pe seama dificultăților misiei sale „care ordonă să fim scrofuloși la datorie. D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul: tată să-ți fie și trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misia. De aia (*foarte rugător*) mă rog să pardonați...". De fapt, îl admiră pe Cațavencu: „Mare pișicher! Strajnic prefect ar fi ăsta"; îi spune slugarnic: „eu gazeta d-voastră o citesc ca *Evanghelia* totdeauna".

Adus la casa prefectului, Cațavencu se și vede învingător. Monologul său pune în evidență trăsături ca incultura, ipocrizia și vanitatea: „În sfârșit, capitulează! Se putea altfel?... Iubitul, scumpul, venerabilul nenea Zaharia (*râde*) parcă-l auz deseară proclamându-mă candidat al colegiului. Sărmanul Farfuridi! (*Grav:*) Scopul scuză mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta!... Amabilul Fănică trebuie să facă venin de moarte... atât mai bine pentru mine! Își pierde mințile, atât mai rău pentru el! Mă arestează, atât mai bine pentru mine! Coana Joițica, mai cuminte ca toți, mă cheamă și eu, politicos, iată-mă, gata să-i sărut mâna cu respect... Mă rog, n-ai ce-i face: mâna care-ți dă mandatul!" Neplăcut surprins întâlnindu-l pe Tipătescu, Cațavencu începe un discurs demagogic pe care prefectul îl întrerupe categoric: „Ei! să lăsăm frazele, nene Cațavencule! Astea sunt bune pentru gură-cască... Eu sunt omul pe care d-ta să-l îmbeți cu apă rece?". Rezistă ofertelor făcute de acesta, funcții și o moșie în județ, și-și formulează ferm pretenția: „[...] vreau ceea ce merit în orașul ăsta de gogomani, unde sunt cel dintâi... între fruntașii politici...", „[...] vreau... mandatul de deputat" „Mi se cuvine!" și-i promite înapoierea scrisorii după ce va fi ales. Se înspăimântă când prefectul devine amenințător și violent și strigă la fereastră „Ajutor! Săriți! Mă omoară vampirul! prefectul asasin! Ajutor!"

Atitudinea lui Tipătescu se schimbă treptat, de la aparenta amabilitate și bunăvoință, dovadă apelativele „iubite și stimabile d-le Cațavencu", „onorabile domn", de la formule de politețe la cele de apropiere: „nene Cațavencule", la izbucnirea violentă: „Mizerabile!", „Mișel! Mișel!". Intervine Zoe care îi declară susținerea candidaturii. „Ei! eu te aleg, eu și cu bărbatul meu; mie să-mi dai scrisoarea... Primești?..." La rugămintea Zoei, Tipătescu cedează: „(*cu hotărâre*) Domnule Cațavencu, ești candidatul Zoii, ești candidatul lui nenea Zaharia... prin urmare și al meu! Poimâne ești deputat!..." Deși acceptă compromisul, Tipătescu îl disprețuiește pe Cațavencu și toată lumea politică. Cetățeanului turmentat îi spune să-l voteze pe „onorabilul d. Cațavencu... Pentru așa alegător, mai bun ales nici că se putea..."

Comportamentul la întrunirea electorală, discursul completează caracterizarea personajului. În timpul discursului adversarului său, Tache Farfuridi, este turbu-

lent și, împreună cu susținătorii săi, îl întrerupe pe orator, îi dă replici ironice, îl ridiculizează.

Discursul lui Cațavencu, atitudinea lui în timpul cuvântării reprezintă modele de demagogie, incultură și perfidie — *mijloace indirecte de caracterizare*, cărora li se adaugă *caracterizarea directă*, prin *indicațiile scenice și regizorale* ale autorului: „Cațavencu (*ia poză, trece cu importanță printre mulțimi și suie la tribună; își pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hârtii și gazete și le așază pe tribună, apoi își trage batista și-și șterge cu eleganță avocățească frunțea. Este emoționat, tușește și luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui. Tăcere completă. Cu glas tremurat*): Domnilor! Onorabili concetățeni!... Fraților!... (*Plânsul îl înecă*). Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună pentru a vă spune și eu... (*Plânsul îl înecă mai tare.*) Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solemne (*de-abia se mai stăpânește*)... mă gândesc la țărișoara mea (*plânsul l-a biruit de tot*)... la România (*plânge: aplauze în grup*)... la fericirea ei!... la progresul ei!... la viitorul ei! (*Plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare*)".

Se declară ultraprogresist, liber-schimbist, spune că vrea „progresul cu orice preț". Societatea sa enciclopedică-cooperativă aclamă „munca, travaliul, care nu se fac de loc în țara noastră!", încurajează „industria română" care „e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire". Se indignează: „până când să n-avem și noi faliții noștri?..." Odată anunțată candidatura, surpriza că nu este el cel numit îl face să-și schimbe atitudinea: „Cațavencu (*sărind în loc și răcnind*): Trădare!", după care urmează încăierarea și el își pierde pălăria în căptușeala căreia se află scrisoarea. Câteva zile se ascunde, temându-se din cauza poliței falsificate, apoi vine la Zoe să-l salveze, cade în genunchi în fața ei și-i cere iertare:

„Zoe (*râzând*): Scoală-te, ești bărbat, nu ți-e rușine. (*Cu ton aspru:*) Scoală-te!", „(*cu dignitate*): Ești un om rău... mi-ai dovedit-o... Eu sunt o femeie bună... am să ți-o dovedesc. Acuma sunt fericită... Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut. Nu ți-a ajutat Dumnezeu, pentru că ești rău; și pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca și până acum." Cațavencu este mulțumit că Zoe îl iartă, îi promite sprijin în viitoarele alegeri, se umilește acceptând să conducă manifestația organizată în cinstea alesului și rostește un discurs caracteristic politicianului demagog, incult, o adevărată canalie: „Venerabile neică Zaharia! În împrejurări ca acestea micile pasiuni trebuie să dispară", iar lui Tipătescu: „Să mă ierți și să mă iubești! (*expansiv*) pentru că toți ne iubim țara, toți suntem români, mai mult, sau mai puțin onești! (*Tipătescu râde*). În sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiască pentru fericirea județului nostru!" Și continuă, etalându-și incultura: „După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!", afirmă „binefacerile unui sistem constituțional!". Ridicolul afirmației, sensul satiric răzbat prin replica polițaiului, Ghiță Pristanda, cu care se încheie piesa: „Curat constituțional! Muzica! Muzica!" și prin indicația regizorală: „*Toată lumea se sărută, gravitând în jurul lui Cațavencu și lui Dandanache, care se strâng în brațe, în mijloc Dandanache face gestul cu clopoțeii. Zoe și Trahanache contemplă de la o parte mișcarea*".

Limbajul personajului, modalitate de caracterizare indirectă, relevă incultura personajului și demagogia, fiind și sursă savuroasă de comic. Ca majoritatea personajelor comediei, Nae Cațavencu vorbește incorect, pronunță greșit cuvintele neologice, nu cunoaște sensul acestora, ajungând să folosească expresii absurde, ilariante: „După lupte seculare care au durat aproape treizeci de ani...", „Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire"; citează maxime, dar le atribuie altor personalități: nu „nemuritorul Gambetta" a spus „scopul scuză mijloacele", ci Machiavelli în lucrarea sa *Principele*.

Numele personajului sugerează demagogia, plăcerea cu care înșiră cuvinte „Ce din coadă au să sune", cum spunea Mihai Eminescu (în poezia *Criticilor mei*), veritabilă „beție de cuvinte". Numele *Cațavencu* conține în rădăcină cuvântul *cață* („femeie rea, cicălitoare"). Primul care se „îmbată" de plăcerea limbuției este personajul însuși, apoi masa de alegători, reprezentată în comedie de personajul Cetățeanul turmentat, nelămurit pentru cine votează.

Caracterizarea personajului Ștefan Tipătescu

În comedia *O scrisoare pierdută* apare o galerie de personaje din sfera politică, tipuri reprezentative, bine individualizate. Autorul folosește cele două modalități de *caracterizare*, preponderentă fiind cea *indirectă*: personajele sunt caracterizate prin acțiune, fapte, atitudini, gesturi, limbaj, nume. *Caracterizarea directă* constă în *indicațiile scenice și regizorale*.

Unul dintre personajele principale este prefectul județului, Ștefan Tipătescu. Așa cum sugerează numele — Tipătescu —, prefectul este *tipul* politicianului abuziv. Prezent în toate cele patru acte ale comediei, are autoritate asupra partidului și a întregului județ, trăiește situații și sentimente determinate de *relațiile cu alte personaje*. Ca june-prim, întreține relații amoroase cu Zoe, soția prietenului său, Zaharia Trahanache, sub oblăduirea indulgentă a acestuia, toți trei sfidând morala. O iubește sincer pe Zoe și pentru a o salva de scandal îi propune să fugă împreună, dar o și dojenește pentru neglijența de a fi pierdut scrisoarea de amor: „La atâta lipsă de judecată, să-ți spun drept, nu mă așteptam!"... Lui Trahanache îi arată dovezi de prietenie, fiind legați prin interese comune și complici în manevrele politice.

Cu polițaiul, Ghiță Pristanda, este îngăduitor, tolerându-i necinstea (afacerea cu steagurile), dar și autoritar.

Abuziv, ordonă arestarea ilegală a lui Nae Cațavencu și percheziționarea locuinței acestuia pentru a obține scrisoarea compromițătoare. Tipătescu este impulsiv, agresiv cu acest adversar șantajist pe care-l disprețuiește, îi stopează logoreea demagogică, dar îi oferă diferite funcții (un loc în Comitetul permanent, postul de avocat al statului, locul de primar, cel de epitrop – efor!"... și moșia Zăvoiul, proprietate publică: „Nu se poate! O să-i rup oasele!... Îl împușc! Îi dau foc!..., „Vrea să ne omoare, trebuie să-l omorâm!") în schimbul scrisorii compromițătoare.

Zaharia Trahanache însuși recunoaște impulsivitatea prietenului său: „E iute! n-are cumpăt! Altminteri bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect".

Ștefan Tipătescu și Zoe sunt singurele personaje care vorbesc corect, sunt niște persoane instruite.

Prefectul își pierde cumpătul ori de câte ori îi este tulburat interesul. Cetățeanul turmentat îl enervează și-l dă afară, deși ca politician care respectă electoratul și democrația ar trebui să aibă o atitudine binevoitoare, măcar în compania electorală. Orgolios, are un comportament și concepții de stăpân absolut al județului. Totuși se supune indicațiilor, ordinelor de la centru, atâta vreme cât nimic nu-l mai amenință, acceptă cu ușurință candidatura lui Agamiță Dandanache, deși înțelege că acesta este mai prost, mai canalie chiar și decât Catavencu (Dandanache, senilizat, se laudă că trece de la un partid la altul, că folosește șantajul).

Tipătescu își schimbă atitudinea, comportamentul după cum îi dictează interesul personal. Îi ironizează și îi disprețuiește pe adversari, de pildă pe Catavencu, spunându-i Cetățeanului turmentat: „[...] trebuie să-ți dai votul lui onorabilul d. Catavencu... Pentru așa alegător, mai bun ales nici că se putea". Disprețuiește lumea politică din care face parte, considerându-se superior celorlalți: „Și-l aleg pe d. Agamiță Dandanache! Iaca pentru cine sacrific atâta vreme liniștea mea și a femeii pe care o iubesc... Ce lume! ce lume, ce lume!"

De fapt, ironia acidă a autorului se desprinde și din apelativele (ticuri verbale) „onorabile", „stimabile", cu care se gratulează politicienii, prieteni sau adversari.

Ștefan Tipătescu a știut să îmbine amorul și ascensiunea politică. Ghiță Pristanda îl caracterizează exact: „moșia, moșie, fonc̦ția, fonc̦ție, coana Joiț̦ica, coana Joiț̦ica, trai neneacă, cu banii lui Trahanache... babachii..."

Concluzionând, personajul este caracterizat prin trăsături și atitudini individualizante — impulsivitate, autoritate și abuz, ipocrizie și orgoliu, trădare a prieteniei — și prin trăsături comune cu alți politicieni — necinste, imoralitate, parvenitism. Ca majoritatea personajelor caragialiene, și Ștefan Tipătescu rămâne un personaj memorabil, emblematic pentru viața politică.

Caracterizarea personajului Zoe Trahanache

Capodoperă a creației caragialiene și a literaturii române, comedia *O scrisoare pierdută* nu și-a pierdut actualitatea, datorită temei abordate, viața politică, și arhitecturii construcției artistice: tipologie, surse de comic.

În galeria de personaje, „coana Joițica" are un loc aparte ca personaj principal al acestei comedii de moravuri. Deși în viața politică a vremii femeia nu are drepturi politice, în realitate Zoe conduce județul prin bărbatul ei, Zaharia Trahanache, și prin amant, Ștefan Tipătescu.

Caracterizată direct prin *indicațiile scenice și regizorale*, *„înecată"*, *„se repede la el strigând"*, Zoe *„își frânge mâinile"*, *„începând să se jelească și căzându-i ca leșinată în brațe"*, *„singură, agitată"*, *„zdrobită"*, *„hotărâtă"*, *„plângând"*, *„revenindu-i toată energia"*, *„cu energia crescândă"*, *„rugătoare și foarte emoționată"*, *„triumfătoare"*, *„cu dezgust"*, *„dând un țipăt și uitându-se pierdută în toate părțile"*, *„desperată"*, *„nervoasă"*, *„întorcându-se spre el cu o privire de dispreț și amenințătoare"*, *„râzând"*, *„cu dignitate"*, personalitatea Zoei se împlinește prin *acțiunile* ei, prin *atitudinea altor personaje* față de ea, ca și prin *limbaj*. Femeie voluntară, Zoe își impune interesele și deciziile, folosind armele feminității, cuvântul duios, dar și autoritar, lacrimile, dar mai ales fermitatea.

Rolul Zoei este recunoscut de toți: pentru Farfuridi „partidul nostru" înseamnă „madam Trahanache, dumneata [adică Tipătescu], nenea Zaharia, noi și ai noștri..." Pentru slugarnicul polițai, Ghiță Pristanda, ordinele Zoei au prioritate, chiar în pofida șefului său, prefectul Tipătescu. Zaharia Trahanache îi acordă încredere absolută. Este relevantă replica acestuia dată lui Farfuridi și Brânzovenescu care se tem că Zoe și prefectul trădează interesele partidului, susținând candidatura opoziției: „Ai puțintică răbdare... zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joițica, ori pe amicul Fănică, tot una e... De opt ani trăim împreună ca frații..." Replica lui Trahanache e ambiguă, nu e evident dacă el știe de relația prietenului său cu Zoe și acceptă această situație, sau dacă pur și simplu e naiv.

Lucidă, dârză și autoritară, Zoe îi ordonă lui Pristanda să-l elibereze pe Catavencu: „[...] și să nu vii fără Catavencu. Poartă-te bine cu el. Ia o birjă și vino într-o clipă". Își cunoaște bine interesele și dispune de mijloace să și le satisfacă. Este hotărâtă să sprijine candidatura lui Catavencu pentru a-și salva onoarea. Lui Tipătescu îi declară răspicat, ultimativ, după ce prin lacrimi încercase înduioșarea acestuia: „Fănică, dacă mă iubești..., scapă-mă, scapă-mă de rușine!... lasă-mă în nenorocire... să mor în rușine... Omoară-mă pe mine care te-am iubit, care am jertfit totul pentru tine... M-ai adus la moarte — pentru că (*hotărâtă*) mă omor înainte de izbucnirea scandalului, astăzi, acum, aici! (*plânge*)... ori mă iubești și eu trăiesc, ... ori nu, și atunci mor... dar nu voi să mor până nu voi fi luptat cu toate împrejurările și am să lupt! cu tine am să lupt din toate puterile, cu tine..."

„Da, îl aleg eu. Eu sunt pentru Catavencu, bărbatul meu cu toate voturile lui trebuie să fie pentru Catavencu. În sfârșit, cine luptă cu Catavencu luptă cu mine... Aide, Fănică, luptă, zdrobește-mă, tu, care ziceai că mă iubești!"

O asemenea dârzenie îl face pe Tipătescu să cedeze. Fermă este și când află că Agamiță Dandanache, candidatul de la centru, a obținut susținerea tot prin șantaj. „A! nu se poate! Vom lupta contra oricui... vom lupta contra guvernului!" Devine ironic-incisivă când Dandanache îi spune că nu a restituit scrisoarea pe care ar putea-o folosi și altă dată.

Aflat în mare impas după ce a pierdut scrisoarea și fiind amenințat cu polița falsificată, Catavencu caută sprijin la Zoe. Aceasta îl umilește, îl dojenește, îi pretinde să conducă manifestația în cinstea alesului, dar îi și promite ajutor în viitoarele alegeri: „Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut... eu am să fiu tot bună ca și până acum... Du-te și ia loc în capul mesei: fii zelos, asta nu-i cea din urmă Cameră!"

Finalul fericit al comediei — toți adversarii se împacă pentru că îi unește ceva: dorința de parvenire prin politică, în rest toți sunt corupți — scoate în evidență, în

același stil subtil aluziv, imoralitatea din viața publică și privată. Personajul cel mai cinstit din această comedie — Cetățeanul turmentat — închină „În sănătatea coanii Joițichii, că e damă bună!"

Numele personajului, nume comun, relevă faptul că ea reprezintă o categorie socială — femeia imorală.

Caracterizată direct și indirect, mai ales prin relațiile ei cu toate celelalte personaje, Zoe rămâne un personaj memorabil al dramaturgiei române, privit cu îngăduință de autor și simpatizat de publicul spectator.

■ Apus de soare
de Barbu Ștefănescu Delavrancea

Caracterizarea lui Ștefan cel Mare

Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 7, subiectul I.

Subiectul al II-lea

A.

1. În text, *mai* este adverb de mod. („*mai* era și dânsul")
mai – substantiv: numele lunii; unealtă în dulgherie; ficat (reg.)
• Vroia să plece în Italia în luna *mai*.
• În atelier, pe lângă alte unelte de dulgherie, era și un *mai*.
• În unele regiuni ficatul este denumit *mai*.

În text, *era* este verbul *a fi* la forma de indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, singular. („mai *era* și dânsul")
era – substantiv: Trăim în *era* schimbărilor.

În text, *pui* este verbul *a putea* la forma de indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, singular.
pui – substantiv: În curte sunt mulți *pui* de rață.

În text, *lui* este articol hotărât proclitic. („fără voia *lui* Lică")
– pronume personal, persoana a III-a, numărul singular: Îi dau *lui* cartea.

2. *nimeni* – pronume negativ.
lui – articol hotărât proclitic.
și – conjuncție coordonatoare copulativă.
era – verb predicativ.
în zadar – locuțiune adverbială de mod.
și – adverb de mod.

3. „Căci [...] mai trebuie" – propoziție subordonată circumstanțială de cauză.
„să te faci și om al lui Lică" – propoziție subordonată subiectivă.
„pentru ca să poți sta la Moara cu noroc" – propoziție subordonată circumstanțială de scop (finală).

4. a i se face frică, a i se face o favoare, a se face luntre și punte, a se face foc, a i se face dor, a se face galben, a se face stăpân, a se face deștept, a i se face de ducă, a i se face loc.

B.

1. În text, *a fi* este verb predicativ. („mai *era* și dânsul")
La Muzeul de Artă *sunt expuse* comori culturale românești și universale. (verb auxiliar)
Răsăritul soarelui la mare *este impresionant.* (verb copulativ)

2. – atribut pronominal: dorința *fiecăruia/ei/aceleia.*
– atribut adjectival: *doi* copii.
– atribut substantival genitival: copertele *cărții*, plăcerea *lecturii.*
– atribut substantival prepozițional: cărări *de munte.*
– atribut adverbial: casa *de-acolo*, hotărârea *de-atunci*, iubire *cu de-a sila*, ivirea/apariția *pe neașteptate*
– atribut verbal: Interesul *pentru citit/învățat*, nevoia *de a ști*, pletele abia *încărunțind*, lebăda *murind*, cu ochii *lucind.*

3. Ningea cu fulgi mari [1]/, *de credeai*[2]*/ că sunt stele căzătoare.*[3]/
P_2 – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.

Privea atât de intens, [1]/*de te înfiora.* [2]/
P_2 – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.

„Oiță bârsană, [1]/ *De ești năzdrăvană* [2]/ *Și de-a fi să mor* [3]/" (*Miorița*)
P_2 și P_3 – propoziții subordonate circumstanțiale condiționale.

„*De vorbiți* [1]/ Mă fac [2]/ că n-aud. [3]/" (Mihai Eminescu)
P_1 – propoziție subordonată circumstanțială condițională.

Nu știu [1]/ cum s-a întâmplat [2]/ *de am uitat florile neudate.* [3]/
P_3 – propoziție *subordonată subiectivă.*

Primăria Municipiului București are obiceiul [1]/*de organizează serbări ale iernii, expoziții periodice, târguri de carte.* [2]/
P_2 – propoziție subordonată atributivă.

4. *Formele pronumelui demonstrativ de identitate*

		M.	F.
Sg.	N-Ac	același	aceeași
	G-D	aceluiași	aceleiași
Pl.	N-Ac	aceiași	aceleași
		acelorași	acelorași

C.
1. În calitatea pe care o am, spun băieților să lupte pentru medalia olimpică.
2. Ideea unei expediții la Polul Nord a fost acceptată unanim.
3. Colegii surorii mele au optat pentru cursul de informatică.

Subiectul al III-lea

1. *Principiul continuității în realizarea obiectivelor-cadru ale studiului limbii și literaturii române în ciclul curricular „Achiziții fundamentale"*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 1, subiectul al III-lea, itemul 2.
2. *Tipuri de exerciții*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 1, subiectul al III-lea, itemul 3.
3. *Tipuri de proiectare didactică*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 1.

TESTUL 22

Subiectul I

Alexandru Lăpușneanul
de Costache Negruzzi

Caracterizarea doamnei Ruxanda

În nuvela istorică *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi, capodoperă a literaturii române, doamna Ruxanda este un personaj secundar, termen antitetic pentru construirea personajului principal, Alexandru Lăpușneanu.

În realizarea personajului, autorul folosește *caracterizarea directă*, *portretul fizic* („gingașa Ruxanda" avea acea frumusețe rară care făcuse să se ducă vestea despre femeile românce) și *portretul moral*: „era tristă și tânjitoare ca floarea expusă arșiții soarelui, ce nu are nimica s-o umbrească", fiindcă trăise moartea tatălui său, Petru Rareș, trecerea fratelui său, Ilieș, la religia mahomedană și uciderea celuilalt frate, domnitorul Ștefan, de către boierii nemulțumiți de faptele lui. Din motive politice, boierii o hărăziseră soția unui „oarecare" Jolde, ales domn în locul lui Ștefan, ca, în cele din urmă, Ruxanda să devină soția lui Alexandru Lăpușneanu, care-l biruise pe acel Jolde.

Portretul realizat de autor se completează cu descrierea amănunțită a *aspectului vestimentar*: „era îmbrăcată cu toată pompa cuvenită unei soții, fiice și surori de domn".

Principalul mijloc de caracterizare rămân *faptele*, *comportamentul*, *limbajul* personajului, *relațiile* doamnei Ruxanda cu Alexandru Lăpușneanu, cu mitropolitul, cu boierii fugari, Spancioc și Stroici — deci *caracterizarea indirectă*.

Noblețea originii sale se regăsește în noblețea comportamentală. Pe Lăpușneanu ar fi vrut să-l iubească, dacă el ar fi dovedit o simțire mai aleasă. Doamna Ruxanda este impresionată de jalea, dar și de amenințările boieroaicelor ai căror soți fuseseră uciși, de aceea încearcă să-l convingă pe Lăpușneanu să înceteze omorurile amintindu-i că în țară și la hotare este liniște, el a devenit foarte puternic și temut, copiii le sunt sănătoși și frumoși, iar ea îl cinstește și-l iubește ca o soție supusă și că nu numai prin construirea bisericilor va obține iertarea lui Dumnezeu pentru faptele săvârșite, ci cu îngăduință și îndurare. O înfricoșează reacția lui mânioasă, mai ales că acesta, instinctiv, pune mâna pe pumnalul din cingătoare. Deși o avertizează să nu mai încerce să intervină în treburile lui politice, doamna Ruxanda îl înfruntă, spunându-i că văduva unuia dintre cei uciși de el a amenințat-o: „Ai să dai samă, doamnă". Îl roagă să înceteze cu omorurile și îi vorbește de obsesia pe care o are văzând imaginile sângeroase, capetele boierilor uciși țintuite pe zidurile curții domnești. Zâmbind, Lăpușneanu îi promite „un leac de frică".

Trăsăturile antitetice ale celor două personaje apar mai pregnant în *scena ospățului*, când Lăpușneanul îi oferă leacul de frică promis: piramida din capetele boierilor uciși, așezate după rang. „Buna doamnă", cum o numește naratorul, era înspăimântată de zgomotele și zvonurile din palat; se ruga împreună cu copiii, când apare Lăpușneanu care o duce în sala de ospăț arătându-i piramida. Văzând grozava priveliște, doamna Ruxanda leșină; cu același zâmbet diabolic, Lăpușneanu își arată disprețul pentru slăbiciunea doamnei sale: „femeia tot femeie; în loc să se bucure, ea se sperie".

Gingașa, miloasa și buna doamnă Ruxanda va trebui să accepte să-l otrăvească pentru salvarea fiului lor și pentru binele Moldovei, așa cum o sfătuiesc cei doi boieri, Spancioc și Stroici, și cu aprobarea tacită a mitropolitului Teofan, care se grăbește să-i ofere iertarea și să pregătească ungerea noului domnitor, fiul minor al lui Lăpușneanu.

„Duioasa mamă" trebuie să aleagă între bărbat și fiu. „Mahinalicește și silită mai mult de boieri", doamna Ruxanda toarnă otravă în paharul lui Lăpușneanu, dar este cuprinsă de remușcări pentru păcatul săvârșit.

În literatura română, doamna Ruxanda rămâne un chip luminos, un personaj interesant.

Caracterizarea vornicului Moțoc

Capodoperă a creației lui Costache Negruzzi, model de nuvelă istorică, opera literară *Alexandru Lăpușneanul* a apărut în revista *Dacia literară*, ca ilustrare a programului romantismului românesc enunțat de Mihail Kogălniceanu în „Introducția" din nr. 1/1840.

Dintre personajele secundare al nuvelei face parte vornicul Moțoc, personaj celebru în istoria Moldovei. Personajul este *caracterizat direct* de către autor și de către Alexandru Lăpușneanu și mai ales *indirect*, prin fapte, atitudini, relații cu alte personaje și prin limbaj.

Moțoc este tipul boierului trădător, intrigant și laș. Încă din primul capitol (cu mottoul „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu..."), personajul este caracterizat indirect

prin fapte și limbaj. Vornicul face parte — alături de postelnicul Veveriță, spătarul Spancioc și Stroici — din solia venită să-l întâmpine pe Alexandru la Tecuci și să-i comunice că țara nu-l vrea domn. Fermitatea lui Lăpușneanu, voința lui de fier de a-și redobândi tronul, îi determină pe boieri să-l atragă într-o cursă, sfătuindu-l să renunțe la sprijinul oastei turcești și să se încreadă în ei. Cunoscându-i bine, Lăpușneanu le face un portret sugestiv și, mai ales, lui Moțoc, care rămâne după plecarea celorlalți boieri să-i câștige bunăvoința, deși îl trădase. „Lupul părul schimbă, iar năravul ba", „Dar tu, Moțoace? Învechit în zile rele, deprins a te ciocoi la toți domnii, ai vândut pre Despot, m-ai vândut și pre mine, vei vinde și pre Tomșa; spune-mi, n-aș fi un nătărău de frunte, când m-aș încrede în tine? Eu te iert însă, c-ai îndrăznit a crede că iar mă vei putea înșela" și îi făgăduiește că nu-l va ucide, fiindu-i trebuitor: „ca să mă ușurezi de blestemurile norodului".

Satisfăcut cu promisiunea obținută, Moțoc se comportă lingușitor și lipsit de demnitate, spre deosebire de ceilalți boieri din solie: „sărută mâna, asemeni cânelui, care, în loc să muște, linge mâna care-l bate".

În capitolul al treilea (cu mottoul „Capul lui Moțoc vrem..."), conflictul dintre Moțoc și Lăpușneanu pe de o parte, și Moțoc și mulțimea asuprită de către acesta, pe de altă parte, ating punctul culminant. La ospățul în care, din porunca domnitorului sunt uciși cei patruzeci și șapte de boieri, acesta îl ia deoparte pe Moțoc și, satisfăcut, „savurează" spaima boierului. Cinic, îl întreabă dacă a făcut bine că a scăpat de acești dușmani. Slugarnic și ipocrit, încercând să-și ascundă groaza, „silindu-se a râde", dar clănțănindu-i dinții, Moțoc răspunde că el însuși intenționase să-l sfătuiască pe vodă la aceasta, însă înțelepciunea domnului i-o luase înainte. „Mârșavul curtezan", cum precizează naratorul (*caracterizare directă*), încearcă să câștige astfel bunăvoința lui Lăpușneanul, neștiind ce soartă îl așteaptă.

Alarmată de zvonuri înfricoșătoare, mulțimea vine agitată la curtea domnească. Lăpușneanu trimite armașul ca să afle ce vrea mulțimea. După un moment de uluire, mulțimea, „într-un glas", cere capul lui Moțoc, cel care-o asuprea și-o jecmănea. Încercând să-și salveze viața, Moțoc devine laș, se lamentează, „păcătosul de mine", promite să construiască o biserică, să se roage Născătoarei de Dumnezeu și să postească până la sfârșitul zilelor. Se străduiește să-l înduplece pe voievod argumentând că este mare boier, iar cei care-i cer capul sunt proști. Dezgustat, Lăpușneanu îl trimite la moarte, rostind o replică rămasă celebră: „Proști, da mulți".

Disprețul voievodului este total, „nu te mai boci ca o muiere! Fii român verde!" Moțoc vrea să câștige timp și bunăvoință, motivând că nu este pregătit sufletește. „Ce să te mai spovedești? Ce-ai să spui duhovnicului? Că ești un tâlhar și un vânzător? Asta o știe toată Moldova. Haide! luați-l de-l dați norodului, și-i spuneți că acest fel plătește Alexandru vodă celor ce pradă țara".

Caracterizarea directă a personajului se realizează și prin aprecierile naratorului: „*ticăitul* boier răcnea cât putea"; dus mulțumii „mai mult mort decât viu", „*ticălosul* boier..." este lințat de aceasta, care-l ovaționează pe voievod.

În realizarea personajelor principale și secundare, individuale și a personajului colectiv, Costache Negruzzi și-a demonstrat măiestria artistică care îi asigură un rol important în istoria literaturii române.

Caracterizarea personajului colectiv (mulțimea)

Personajul colectiv reprezintă oameni transfigurați artistic care acționează ca un grup unitar, cu manifestări și psihologie specifice.

Costache Negruzzi este scriitorul care introduce în literatura română personajul colectiv (în nuvelă: mulțimea, târgoveții) care apare, în capitolul al III-lea (cu mottoul „Capul lui Moțoc vrem..."), la curtea voievodală, ca urmare a zvonurilor că acolo se petrec evenimente ciudate.

Naratorul surprinde *comportamentul* definitoriu al acestui tip de personaj (*caracterizare indirectă*). Întrebați de armașul trimis de Lăpușneanu ce vor, oamenii rămân o clipă uluiți: „Prostimea rămase cu gura căscată. Ea nu se aștepta la asemenea întrebare. Venise fără să știe pentru ce a venit și ce vrea. Începu a se strânge în cete, cete și a se întreba unii pe alții ce să ceară. În sfârșit, începură a striga...".

Revenindu-și din uimire, mulțimea se jeluiește de povara birurilor, de jefuirile comise de vornicul Moțoc. Odată rostit numele acestui boier, toți cei prezenți constată că acesta este dușmanul lor comun și-atunci toate glasurile se făcură un glas, și acel glas striga: „Capul lui Moțoc vrem!"

Boierul îi cere voievodului să-i ucidă că sunt proști, neascunzându-și disprețul și ura față de mulțime. Voievodul este conștient de forța mulțimii: „Proști, da mulți". Forța dezlănțuită a mulțimii agitate devine înspăimântătoare: „Ticălosul boier căzu în brațele idrei acestei cu multe capete, care într-o clipeală îl făcu bucăți". Sintagma „idrei acestei cu multe capete" consemnează o trăsătură caracteristică personajului colectiv — forța distructivă. Scriitorul a intuit și a înfățișat cu talent comportamentul personajului colectiv care trece *gradat* de la agitație haotică la uimire, de la vociferări timide, nesigure la cruzime. Lăpușneanu bănuise că faptele sale vor agita mulțimea și că va avea nevoie de „un țap ispășitor", de aceea îi promisese lui Moțoc că nu va pieri de sabia sa, fiindu-i trebuitor să-l ușureze de „blestemurile norodului" (capitolul I).

Mai târziu, Rebreanu readuce personajul colectiv în literatură — țăranii răsculați (în romanul *Răscoala*).

Subiectul al II-lea

A.

1. *nu* – adverb de mod, de negație (repetat de patru ori în text).
   niciodată – adverb de timp.
   și – adverb de mod.
   mereu – adverb de mod de continuitate.
   de-a gata – locuțiune adverbială de mod.
   astăzi – adverb de timp.
   aici – adverb de loc (repetat o dată).
   poate – adverb predicativ.
   mâne – adverb de timp (repetat o dată).
   astăzi – adverb de timp (repetat o dată).
   tot – adverb de mod.
   poimâne – adverb de timp.

cât – adverb de mod.
mai – adverb de mod.

2. *trebuie* – predicat verbal.
să fii om – predicat nominal.
și – adverb de mod *fără funcție sintactică.*
tu – subiect.
Ano – substantiv propriu în cazul vocativ, *fără funcție sintactică.*

3. „Să mă bucur de ziua de astăzi" – propoziție subordonată atributivă.
„că gândurile mele sunt deșarte" > – propoziții subordonate subiective.
„că ziua de mâine are să fie tot bună" >
„cât vom sta aici" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.

4. *a supăra* vs. a bucura, a mulțumi.
tignă (*tihnă*) vs. agitație, neliniște, frământare, îngrijorare, teamă.
a pierde vs. a câștiga, a regăsi.
a se teme vs. a spera, a avea încredere.

B.

1. *Voi* în text este verb auxiliar. („ o voi pierde")
Am discutat cu *voi* proiectul de modernizare a orașului. (pronume personal, persoana a II-a, numărul plural)
El *voi* să mă convingă de bunele sale intenții. (verb predicativ — „a dori")

2. *A rămas încântat* de frumusețea și sălbăticia peisajului montan. (verb copulativ)
Fiind bolnav, *a rămas* acasă. (verb predicativ)

3. *Formele pronumelui de întărire*

	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a
Sg. masculin	*însumi*	*însuți*	*însuși*
Sg. feminin	*însămi*	*însăți*	*însăși*
Pl. masculin	*înșine*	*înșivă*	*înșiși*
Pl. feminin	*însene*	*însevă*	*înseși, însele*

4. Au venit *doi* dintre concurenți. (numeral cardinal cu funcția sintactică de subiect)
Al cincilea din rândul din față a fost un sportiv faimos. (numeral ordinal cu funcția sintactică de subiect)

C.

1. Escaladarea Everestului a fost o bucurie totală pe care am trăit-o din plin.
2. Noul ales succedă la președinție unei mari personalități politice.
3. Odată ce s-a oferit să organizeze excursia, niciun pretext nu-l îndreptățea să se eschiveze.

Subiectul al III-lea

1. *Metode eficiente de însușire a elementelor de construcția comunicării*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 8, subiectul al III-lea, itemul 1.

2. *Conceptul de curriculum*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 2, subiectul al III-lea, itemul 2.

3. *Caracteristicile jocului didactic în învățământul primar*
În învățământul primar jocul didactic capătă pondere aparte atât datorită particularităților de vârstă ale școlarilor, cât și datorită specificului procesului instructiv-educativ și al disciplinei limba și literatura română.

Jocul didactic este o metodă de acțiune simulată prin care copilul învață jucându-se, neconștientizând efortul intelectual și fizic, este participant activ, își satisface nevoia de joc, de relaxare, dar și de cunoaștere. Jocul didactic creează motivația învățării, conferă atractivitate activității de învățare, facilitează însușirea citit-scrisului și dezvoltarea capacității de comunicare. Prin joc didactic se dezvoltă gândirea cu operațiile ei, spiritul de observație și de cooperare, atenția, memoria, limbajul, imaginația, voința. În jocul didactic se formează trăsături de caracter: stăpânirea de sine, spiritul de competiție, respectul pentru coechipier și pentru adversar, răbdarea, corectitudinea, spiritul critic și autocritic (măcar incipient).

Jocul didactic trebuie integrat organic în structura lecției; se desfășoară ori de câte ori se solicită eforturi intelectuale mai mari sau se simte instalarea monotoniei, jocul având menirea să capteze atenția elevilor, să dinamizeze lecția, să ofere relaxare, să-i determine pe copii să-și însușească cunoștințe, să-și dezvolte deprinderi fără a conștientiza dificultatea, efortul psihomotor.

În învățământul primar se pot realiza mai multe tipuri de jocuri.

- *Jocuri senzoriale* (vizual-motorii, tactile, auditive), de exemplu, prin auz /văz/pipăit copiii trebuie să recunoască anumite obiecte sau aspecte ale naturii, să le denumească, să realizeze analiza și sinteza fonetică, să spună însușiri ale acelor obiecte, să formuleze propoziții. Jocul acesta poate continua cu joc de mișcare prin care se redau anumite mișcări ritmice ale unor fenomene ale naturii, ale unor animale, însoțite de onomatopee caracteristice.
- *Jocuri de observare a naturii*, ca pregătire pentru activități de comunicare orală și scrisă (compuneri descriptive ș.a.). Într-un anumit moment al lecției li se cere copiilor să privească pe fereastră și să spună ce aspecte ale naturii observă, să descrie acele aspecte.
- *Jocuri de dezvoltarea vorbirii*, prin intermediul cărora se realizează ortoepia copiilor, de exemplu: *Jocul sunetelor*, *Jocul silabelor*, *Jocul cuvintelor* etc., se

dezvoltă deprinderile de comunicare, de pildă jocurile: *Spune cât mai multe cuvinte care conțin sunetul.../silaba/ care arată acțiuni/însușiri* etc., *Să credem cât mai multe cuvinte cu silaba/silabele...*, *Completează cuvântul/propoziția!*, *Eu întreb, tu răspunzi!* etc.

- De asemenea, se pot desfășura jocuri orale cu întrebări, de tipul: *Cine știe câștigă!*, *Cine răspunde mai repede câștigă!*, *Jocuri-ghicitori*, *Jocuri de creație*, *Jocuri de rol* în care copiii trebuie să-și compună rolul și să-l interpreteze cât mai convingător. În acest tip de joc sunt antrenate și stimulate gândirea, memoria, limbajul, mimica, gesticulația, imaginația, afectivitatea. Se pot desfășura jocuri de rol precum *Reporterul în acțiune*, *Prezenți la deschiderea Târgului/ Expoziției de carte/a Muzeului...* ș.a., în care se alternează rolurile vorbitor–ascultător, se exersează deprinderea de comunicare orală.
- *Jocuri didactice de sinonimie, antonimie, omonime* (fără a se folosi aceste concepte operaționale) prin care se îmbogățește, se activizează și se dezvoltă vocabularul elevilor.
- *Jocuri-concurs* în care dominantă este interrelaționarea participanților. Acest tip de activitate trebuie să creeze atmosfera/condițiile unei competiții stimulative. Aceste jocuri se finalizează cu stabilirea unor învingători și a unor învinși, dar aceștia din urmă nu trebuie să fie inhibați, ci încurajați să participe și la alte întreceri și să fie câștigători. Recompense trebuie să primească fiecare elev, dar diferențiat, în funcție de participare, de performanțele realizate.

Eficiența jocului didactic este condiționată de conștientizarea situației de învățare.

TESTUL 23

Subiectul I

■ ***O scrisoare pierdută***
de I. L. Caragiale

Caracterizarea personajului Tache Farfuridi

Tache Farfuridi, avocat, membru al mai multor comitete și comiții, este tipul politicianului incult, corupt și prost.

Personajul este *caracterizat direct*, prin *indicații scenice și regizorale* și *indirect* prin fapte, atitudini, relații cu celelalte personaje, opinia altor personaje despre el, prin limbaj și nume.

Face parte din gruparea guvernamentală, este pretendent la deputăție. El știe că partidul se compune din „madam Trahanache, dumneata [Tipătescu], nenea Zaharia, noi și ai noștri". Observând vizitele lui Zaharia Trahanache, a coanei Joițica și a polițaiului Ghiță Pristanda la Nae Cațavencu, se teme de trădare. Încercările de-a lămuri chestiunea cu Tipătescu și Trahanache nu-l satisfac, de aceea se hotărăște să trimită o depeșă la centru.

Farfuridi admite trădarea, „dacă o cer interesele partidului", și prietenul său Brânzovenescu completează: „Dar cel puțin s-o știm și noi"! Farfuridi are o concepție și mai „nobilă": „De aceea eu totdeauna am repetat cu strămoșii noștri, cu Mihai Bravul și Ștefan cel Mare: iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători..."

Farfuridi și Brânzovenescu vor să trimită o scrisoare la centru pentru a anunța trădarea. Conținutul depeșei îi pare amicului Brânzovenescu „prea tare" și nu are curajul s-o semneze. Brav, Farfuridi îl îndeamnă s-o semneze: „Trebuie să ai curaj, ca mine! trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă.

BRÂNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc!

FARFURIDI: O iscălim: Mai mulți membri ai partidului...

BRÂNZOVENESCU: Da, dacă ne cunoaște slova la telegraf?

FARFURIDI: Punem pe altcineva s-o scrie".

Este evidentă incultura, prostia și lașitatea celor doi politicieni, de meserie avocați. Incapacitatea de a gândi, incoerența, prostia și incultura lui Farfuridi se desprind și din următoarele replici: „Eu, am n-am să-ntâlnesc pe cineva, la zece fix mă duc în târg...", „Și eu, am n-am înfățișare, la doisprezece trecute fix mă duc la tribunal", și mai ales din celebrul său discurs de la întrunirea electorală. Discursul este incoerent, întrerupt de rumoarea și de enervarea auditoriului din mijlocul căruia se aude și vocea lui Nae Cațavencu, nerăbdător să-și expună propriile idei politice. Epuizat de întreruperi, asudând, Farfuridi încearcă să discute problema revizuirii Constituției și a Legii electorale. Întrerupându-se, înecându-se, reușește să rostească propoziții absurde care ilustrează prostia și incultura: „(*Foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, conduse de Brânzovenescu; râsete și sâsâituri în grupul lui Cațavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. După ce s-a mai oprit zgomotul, cu multă aprindere:*) Dați-mi voie! Termin îndată! mai am două vorbe de zis. (*Zgomotul tace*). Iată dar opinia mea. (*În supremă luptă cu oboseala care-l biruie:*) Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimic; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!" După cum se poate observa, *indicațiile scenice* subliniază incapacitatea intelectuală și culturală a vorbitorului. Totuși Farfuridi mai are puterea să-l întrerupă pe Cațavencu în timpul discursului și să comenteze ideile liberale ale acestuia, expuse confuz. Chiar îl acuză de corupție:

„FARFURIDI (*izbucnind*): Ia scutește-mă cu mofturile d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte *Răcnetul Carpaților*, pe de altă parte chiverniseala confraților, pe de o parte opoziție la toartă, pe de altă parte teșcherea la buzunar!... Urlă târgul, domnule..."

În finalul alegerilor, Farfuridi ridică un pahar de șampanie, toastând în cinstea lui Agamiță Dandanache.

Caracterizarea indirectă a personajului prin prezentarea faptelor, a atitudinilor sale și a relațiilor cu alte personaje, colegi de partid și adversari, se completează prin limbajul și numele acestuia. Numele Farfuridi sugerează platitudinea gândirii sale.

Personalitatea lui Farfuridi este pusă în evidență și de prietenia cu Iordache Brânzovenescu, cu care alcătuiește un cuplu. Șters, lipsit de personalitate, laș, incult,

ncapabil, Iordache Brânzovenescu completează personalitatea lui Farfuridi, îi nuan-eză trăsăturile. Și numele Brânzovenescu provine din sfera gastronomică, sugerează ulitatea intelectuală; ne face să ne amintim expresia: „nu face nici o brânză".

Caracterizarea personajului Zaharia Trahanache

Zaharia Trahanache, „prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electo-al, Comitetului școlar, Comitetului agricol și al altor comitete și comiții", cum pre-izează autorul pe pagina de prezentare a personajelor, este tipul politicianului versat, xperimentat, priceput, deși încet în reacții, așa cum relevă ticul său verbal „ai pu-ntică răbdare...".

Personajul este *caracterizat direct* prin *indicații scenice și regizorale*: *„Trahana-he e mișcat"* și își exprimă părerea despre corupția societății, *„placid"* (calm, bla-n), când îi vorbește lui Tipătescu despre scrisoare, *„încruntat"*, *„abia stăpânindu-și ndignarea"*, *„biruit din ce în ce mai mult de indignare"*, *„și mai indignat"*: „Ai pu-ntică răbdare... zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joița, ori pe ami-ul Fănică totuna e... E un om cu care nu trăiesc de ieri, de alaltăieri, trăiesc de opt ni, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreu-ă ca frații, și nici un minut n-am găsit la omul ăsta măcar atâtica rău..."

Indicațiile scenice asociate ambiguității și subînțelesurile acestei replici scot în idență o trăsătură definitorie a personajului, imoralitatea. Este incredibil ca un po-ician atât de abil să nu-și dea seama de relațiile nepermis de apropiate între soția , Zoe, și prietenul lui, Ștefan Tipătescu. Dar interesul personal îl determină să în-ețină această prietenie, această convietuire de opt ani. Tot atât de nefirească pare ivitatea sa; văzând scrisoarea lui Tipătescu către Zoe, o consideră plastografie, în himb are abilitatea de a descoperi o poliță falsificată de Nae Cațavencu.

Deși imoral, Trahanache condamnă cu indignare corupția societății. Personajul face intrarea în scenă prin următorul monolog: „A! ce coruptă soțietate!... Nu ai e moral, nu mai sunt prințipuri, nu mai e nimic: enteresul și iar enteresul... Bine e fiu-meu de la facultate alaltăieri în scrisoare: vezi, tânăr, tânăr, dar copt, serios iat! zice: « Tatițo, unde nu e morală, acolo e corupție și, o societate fără prinți-ri, va să zică că nu le are! » Auzi d-ta mișelie, infamie".

Prin *caracterizare indirectă*, faptele, comportamentul, relațiile cu celelalte per-naje, limbajul, numele, se pun în evidență trăsăturile individualizante ale perso-ului. Admițând prietenia prea intimă cu Tipătescu, Trahanache este imoral, dar ndamnă corupția societății în care este stâlp al vieții politice. Limbajul relevă in-tura: pronunță greșit numeroase cuvinte: „soțietate", „prințipuri", „enteresul", xprimarea sa apar cacofonii, nonsensuri ș.a., are ticuri verbale: „ai puțintică răb-e", „să n-am parte de Joița".

Cu Farfuridi și Brânzovenescu, care-l suspectează pe Tipătescu de trădare în fa-rea „nifilistului" de Cațavencu, se comportă autoritar, îi admonestează: „Ce sun-d-voastră, mă rog? Vagabonți de pe uliță? nu... Zavragii? nu... Cauzași? nu..." amintește calitatea de mari politicieni: „D-voastră, adică noi, suntem cetățeni, nnule, suntem onorabili... Mai ales noi trei suntem stâlpii puterii: proprietari, nbrii Comitetului permanent, ai Comitetului electoral, ai Comitetului școlar, ai

Comitetului pentru statuia lui Traian, ai Comițului agricol și etetera. Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg... pentru că de la partidul întreg atârnă binele țării și de la binele țării atârnă binele nostru..."

Trahanache prezidează întrunirea electorală și cu greu păstrează ordinea, amintindu-le că „Sunt cestiuni importante la ordinea zilei", adresându-se asistenței cu apelative contrare meritelor lor: „stimabili! onorabili!", apoi *„rugător"*, *„foarte afabil"*, *„foarte dulce"* încearcă să-l determine pe Farfuridi să-și încheie discursul.

La semnalul stabilit de Tipătescu și dat de polițaiul Ghiță Pristanda, Trahanache anunță numele candidatului-surpriză, Agamemnon Dandanache, ceea ce va declanșa bătaia. Acuzat de Cațavencu de trădare, Trahanache ripostează vehement: „Apoi, ai puțintică răbdare, stimabile! Mă scoți din țâțâni... Eu falsificator? Pe mine, cetățean onorabil, pe mine, om venerabil, să vie într-o adunare publică, să mă facă falsificator... cine? (*rumoare mare*) cine? (*Cu energie:*) Un plastograf patentat!"

Lui Agamiță Dandanache îi vorbește cu mândrie despre siguranța alegerilor: „D-ta n-ai nicio grijă, mergem la sigur, la noi opoziție nu încape... suntem tari, stimabile... tari... Nu o să ai majoritate, stimabile"... „unanimitate o să ai, stimabile". Alegerile sunt bine organizate și supravegheate, așa încât gruparea guvernamentală să obțină victorie sigură.

Cu naivitate, desigur, simulată, Trahanache îi povestește lui Agamiță șantajul lui Cațavencu care a plastografiat o scrisoare de amor a prefectului, amicul său către Zoe. Totuși la manifestația în cinstea alesului, condusă de Cațavencu, acceptă urările acestuia: „În sănătatea venerabilului și impărțialului nostru prezident, Trahanache". El însuși toastează în sănătatea prietenului său, Fănică, prefectul.

Numele personajului este altă modalitate indirectă de caracterizare. Prenumele Zaharia sugerează zahariseala, îmbătrânirea, trăsătură accentuată de ticul verbal „ai puțintică răbdare". Numele Trahanache, prin sonoritate și sens, subliniază aceeași trăsătură.

Caracterizarea personajului Agamiță Dandanache

Agamemnon Dandanache, „vechi luptător de la 48", este tipul politicianului corupt, senil, ramolit, incapabil să-l distingă pe Tipătescu de Trahanache, ceea ce creează mereu situații penibil-comice.

Personajul este *caracterizat direct*, prin *indicații scenice și regizorale* și *indirect* prin fapte, atitudini, relații cu celelalte personaje, opinia altor personaje despre el, prin limbaj și nume.

Agamiță Dandanache „vorbește peltic și sâsâit", are ticuri verbale, „puicusorule, neicusorule", povestește incoerent cum era să rămână fără colegiu, el care-și afirmase mari merite politice: „Cum îți spui, să nu m-aleg, puicusorule, nu merdza... Eu, familia mea, de la patruzsopt... luptă, luptă și dă-i, și dă-i și luptă... și eu mă-nțelegi tocmai acuma să remâi pe dinafară... fără coledzi!... și cât p-ați, neicusorule, să nu m-aleg..."

Dandanache nu înțelege ironia Zoei și relatează cum a obținut susținerea candidaturii, folosind șantajul, ca și Cațavencu: „Găsește-mi, mă-nțeledzi, un coledzi, ori dau scrisoarea la *Războiul*..."

Acest politician cu așa merite, „în toate Camerele, cu toate partidele, ca rumânul imparțial...“ nu putea admite să nu fie ales deputat.

Spre deosebire de Cațavencu, Dandanache nu restituie scrisoarea și-i spune mirat Zoei: „Cum se poate, conița mea, s-o dau înapoi? S-ar putea să fac așa prostie? Mai trebuie s-altădată... La un caz iar pac! la *Războiul*“.

Zoe i se adresează lui Tipătescu ironic: „E simplu, dar e un om onest“, așa cum îl crezuse acesta la început.

Într-un monolog, Tipătescu însuși recunoaște că ar fi fost de preferat Cațavencu: „Și-l aleg pe d. Agamiță Dandanache! Iaca pentru cine sacrific de atâtea vreme liniștea mea și a femeii pe care o iubesc... Unde ești, Cațavencule, să te vezi răzbunat. Unde ești, să-ți cer iertare că ți-am preferit pe neicusorul, pe puicusorul Dandanache... Ce lume! ce lume! ce lume!...“ Satira este desăvârșită, de vreme ce un tip corupt ajunge să fie dezgustat de societatea din care face parte.

Și Zoe e „agitată“: „Ai auzit, Fănică? Ai auzit? Onestul tău d. Agamiță, care reușește, care triumfează păstrează scrisoarea... Ce trebuie să facă onestul Cațavencu, care n-a reușit...“

Dandanache repetă mereu că este amețit și obosit de călătorie, dar el este, mai ales, ramolit.

Personajul se individualizează și prin limbaj, iar prenumele Agamemnon, prin trimiterea la celebrul conducător antic al grecilor, subliniază ridicolul personajului, pe cât de faimos este personajul istoric, pe atât de ramolit este personajul caragialian, exact cum a fost caracterizat de autor — „mai prost decât Farfuridi și mai canalie decât Cațavencu“. Numele Dandanache relevă încurcătura, dandanaua pe care o provoacă apariția lui în reședința de județ condusă de Tipătescu. În apriga luptă electorală, bazată pe șantaj, câștigă cel mai corupt, cel mai lipsit de merite, cel mai rău.

Caracterizarea personajului Ghiță Pristanda

Ghiță Pristanda este tipul polițaiului servil, „scrofulos la datorie“, prezent ori de câte ori partidul (adică „madam Trahanache, nenea Zaharia și conu Fănică“) are nevoie, execută docil ordinele mai marilor județului, chiar dacă acestea sunt ilegale.

Personajul este *caracterizat direct* prin *indicațiile scenice și regizorale* și mai ales *indirect*: fapte, atitudini, relații cu alte personaje, limbaj, nume.

Ghiță Pristanda apare chiar în prima scenă a piesei: în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie, la ordinele prefectului, Ștefan Tipătescu. El aprobă reacțiile prefectului indignat de articolul apărut în ziarul *Răcnetul Carpaților* în care se anunță publicarea unui document compromițător pentru personalități ale județului. Atitudinea slugarnică se desprinde din ticul său verbal, „curat“, cuvânt pe care îl repetă pentru a-și arăta aprobarea, dar care de multe ori creează situații comice:

„PRISTANDA: Dumneata sugi sângele poporului!... Aoleu!...
TIPĂTESCU: Mișel!
PRISTANDA: Curat mișel!
TIPĂTESCU: Murdar!
PRISTANDA: Curat murdar!“

A doua trăsătură care se desprinde din prima scenă este incultura. Pristanda nu înțelege cuvântul „vampir“, nu-l pronunță corect, nu-i cunoaște sensul. Limbajul personajului se distinge prin incorectitudine.

Mai în glumă, mai în serios, Tipătescu verifică cinstea polițaiului în afacerea cu steagurile. Acesta încearcă să-și justifice hoția până ce prefectul îl aduce la ordine: „Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz“. Ghiță aplică sfatul înțelept al soției sale, plângându-se că misiunea de polițai este grea: „Grea misie misia de polițai... Și conu Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bietei neveste, zice: « Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămând... » Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, fonctia fonctie, coana Joițica, coana Joițica: trai neneacă, cu banii lui Trahanache... (*luându-și seama*) babachii... Dar eu, unde? famelie mare, renumerație după buget mică“.

Pristanda îi raportează lui Tipătescu ce a aflat spionându-i adversarii politici, execută ordinul abuziv al prefectului: îl arestează pe Cațavencu, îi percheziționează casa pentru a găsi scrisoarea compromițătoare: „Am pus mâna pe d. Cațavencu... Când am asmuțit băieții de l-a umflat, striga cât putea: « Protestez în numele Constituției! Asta e violare de domiciliu! » Zic: « Curat violare de domiciliu! da umflați-l! » Și l-au umflat. L-am turnat la hârdăul lui Petrache. M-am întors cu birja acasă la el, am căutat prin toate colțișoarele, am ridicat dușumelele, am destupat urloaiele sobii, am scobit crăpăturile zidului: peste putință să dau de scrisoare. M-am întors la poliție, l-am scotocit prin buzunare, peste tot: nu e și nu e. L-am amenințat că am poruncă de la conul Fănică să-l chinuiesc ca pe hoții de cai... degeaba: nu spune decât numai și numai coanii Joițichii. O caut și nu o găsesc; acasă nu-i, aici nu e...“

Zoe îl convinge pe Ghiță să-i execute ordinele chiar încălcându-le pe ale prefectului, cu argumentul „Dacă ții la tine, dacă ții la familia ta“..., formată din „unsprezece suflete“.

Lui Nae Cațavencu vrea să-i câștige bunăvoința cerându-i iertare și motivându-și faptele prin obligațiile misiei: „[...] cocoane Nicule, poftiți... (*umilit*) și zău, să pardonați, în considerația misiei mele, care ordonă (*serios*) să fim scrofuloși la datorie. D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul: tată să-ți fie — trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misie. De aia (*foarte rugător*) mă rog să pardonați“.

Din slugărnicie și interesat să obțină bunăvoința lui Cațavencu, Pristanda îl asigură că citește gazeta lui totdeauna ca *Evanchelia*, că „altele am eu în sufletul meu, dar de! n-ai ce-i face: famelie mare, renumerație după buget mică...“ Și chiar îl admiră: „Mare pișicher! Strajnic prefect ar fi ăsta! (*Iese aruncând priviri furișe* de admirație *către Cațavencu*)“.

Permanent la datorie, polițaiul este cel care dă semnalul și conduce discret încăierarea de la întrunirea electorală. Lui Trahanache îi spune: „Cone Zahario, dă-i zor! Trebuie să-l lucrăm pe onorabilul, pe d. Nae Cațavencu; ordinul lui conul Fănică... Sunt la ușă, când oi tuși de trei ori, d-ta proclamă candidatul și ieși pe portiță... și pe urmă-i treaba mea...“

Pristanda îl minte pe Tipătescu pentru a-l putea aduce pe Cațavencu la Zoe, e dispus să suporte consecințele acestei fapte, știind că astfel are de câștigat: „Am mințit... nu-i adevărat că-l cheamă miniștrii. Știu că o să mă ocărască, o să mă bată că

l-am trimis la cai verzi pe pereți, dar lasă să mă ocărască, să mă bată... Nu e mai-marele meu? Nu e stăpânul meu, de la care mănânc pâne cu și unsprezece suflete? L-am mințit, dar pentru binele d-voastră, coană Joițica..."

Piesa se încheie cu o replică semnificativă a polițaiului. La manifestația organizată în cinstea alesului, Agamiță Dandanache, condusă de Cațavencu, la care acesta ține un discurs în care elogiază binefacerile sistemului constituțional și avantajele progresului, replica lui Ghiță care reia automat, cu ticul său specific, finalul discursului, este un accent de satiră politică: „*Curat* constituțional! Muzica! Muzica!"

A devenit memorabil limbajul personajului, încărcat de pronunții greșite, de pleonasme, nonsensuri, cacofonii ș.a.: „vine numaidecât, momental", „nimini", „scrofuloși la datorie", „renumerație", „suspandați" etc.

Numele personajului, altă modalitate indirectă de caracterizare, sugerează faptul că acesta reprezintă categoria slujbașilor supuși șefilor, executanți docili, corupți, inculți, lași, oricând gata să-și trădeze stăpânii dacă așa le dictează propriile interese.

Ca toate personajele din comedia lui Caragiale, și Ghiță Pristanda este memorabil. Multe dintre replicile sale au rămas în memoria cititorilor/spectatorilor.

Subiectul al II-lea

A.

1. *avea sentiment* – predicat verbal, exprimat prin expresie verbală.
   nu explica – predicat verbal.
   dădeau dreptul – predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală.
   să cenzureze – predicat verbal.
   nu era antipatic – predicat nominal.
   se păreau scandaloase – predicat nominal.
   ghicise – predicat verbal.
   lipsise – predicat verbal.
   arăta interes – predicat verbal, exprimat prin locuțiune verbală.
   se părea ciudat – predicat nominal.
   mai curios era – predicat nominal.
   nu erau scandalizați – predicat nominal.
   părea încântat – predicat nominal.
   specula – predicat verbal.
   nutreau – predicat verbal.

2. „acest sentiment, *pe care nu și-l explica bine*" – inexplicabil
   sau
   „un factor feminin *care-i lipsise*" – absent

3. „pe care nu și-l explica bine"
   „că legăturile lui de rudenie, oricât de îndepărtate, cu Otilia, și de veche intimitate îi dădeau dreptul"
   „să cenzureze purtările ei care-i lipsise"
   „care-i lipsise"
   } propoziții subordonate atributive

4. În text, *ei* este pronume personal. („purtările *ei*")
   Ei, ce-au spus copiii când le-ai comunicat rezultatul concursului? (interjecție)

B.

1. *antipatic*: dezagreabil, neplăcut, nesuferit, respingător, scârbos.
   atenție: curiozitate, interes, preocupare, precauție, prudență, grijă, vigilență, bunăvoință.
   a explica: a lămuri, a clarifica, a limpezi, a preciza, a demonstra, a rezolva, a soluționa.
   a nutri: a (se) alimenta, a (se) hrăni; a avea, a purta (sentimente pentru...).

2. *14* – paisprezece.
   16 – șaisprezece.
   5018 – cinci mii optsprezece.
   11069 – unsprezece mii șaizeci și nouă.

3. • *adjective invariabile: asemenea, roz, atroce, eficace.*
   Ne revoltau *asemenea* comportări.
   Și în acest sezon se poartă culoarea *roz*.
   În jurnalele TV se prezintă întâmplări *atroce*.
   Metodele didactice moderne sunt *eficace* în formarea competențelor elevilor.
   • *adjective care nu pot avea grade de comparație: anterior/posterior, principal, oral, asemenea, complet, unic, veșnic, perfect, tragic* etc.
   În lecțiile *anterioare* am învățat propoziția subiectivă.
   Personajul *principal* din romanul *Ion* de Liviu Rebreanu are un destin *tragic*.
   Examenul *oral* este stresant.
   Orice om este *unic* în felul său.
   Veșnică neînțelegere!
   Mi se părea o sculptură *perfectă*.
   Nu-și exprimase gândul *complet/întreg*.

4. Avea plăcerea *de a citi*. (atribut verbal)
   Concertul *de ieri* a fost o încântare. (atribut adverbial)

C.

1. Moș Crăciun aduce daruri copiilor cuminți.
2. Să-mi scrii dacă vei veni la concert.
3. Prietenii unei colege de-ale mele obișnuiau să viziteze Muzeul Mării Negre.

Subiectul al III-lea

1. *Strategii de formare a competențelor de comunicare orală și scrisă*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 15, subiectul al III-lea, itemul 1

2. *Modalități de stimulare a creativității elevilor*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 2.
3. *Obiectivele ciclurilor curriculare ale învățământului primar*
Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 1, subiectul al III-lea, itemul 1.

TESTUL 24

Subiectul I

■ ***Pădurea spânzuraților***
de Liviu Rebreanu

Conceptul *roman* — vezi p. 72.

Creator al romanului românesc modern obiectiv, prin *Ion* (1920), Rebreanu realizează și primul roman de analiză psihologică, *Pădurea spânzuraților* (1922). Ca și romanul *Ion*, despre a cărui geneză autorul vorbește, și romanul *Pădurea spânzuraților* are mai multe surse de inspirație: impresia puternică pe care autorul a trăit-o văzând o fotografie cu o pădure de spânzurați, tragedia familiei sale, fratele său, Emil Rebreanu, a fost spânzurat pentru că încercase să treacă din armata austro-ungară la oastea românească, aflată la Ghimeș, de asemenea propriile necazuri ale autorului din timpul Primului Război Mondial, pe care le prezintă în romanul *Calvarul*.

Romanul *Pădurea spânzuraților* a fost pregătit prin nuvelele *Itic Ștrul, dezertor*, *Hora morții* și *Catastrofa*.

Tema războiului (Primul Război Mondial) este relevată nu prin scene de luptă, ci prin atmosferă și prin *drama de conștiință a personajului* exponențial, Apostol Bologa. Destinul acestui personaj, resorturile sale psihologice reprezintă drama unei generații, așa cum mărturisește scriitorul.

Naratorul este omniscient și omniprezent, narează obiectiv într-un roman cu o structură circulară care începe și se termină cu o imagine asemănătoare: spânzurarea cehului Svoboda și, respectiv, spânzurarea lui Apostol Bologa.

Expoziția romanului surprinde războiul prin atmosfera cenușie în care se pregătește spânzurarea cehului Svoboda. În timp ce soldații conduși de un plutonier sapă groapa și pregătesc tragicul eveniment, apare locotenentul Apostol Bologa. Deși nu avea responsabilitatea pregătirii spânzurării, acesta, din exces de zel, se interesează de stadiul pregătirii și încearcă trăinicia ștreangului. Din expoziție se schițează un portret sumar al personajului principal, Apostol Bologa, completat prin comportamentul acestuia în această împrejurare.

Scena spânzurării este semnificativă din punctul de vedere al *conflictului* care se conturează și ca început al *crizei de conștiință*.

„Sub cerul cenușiu de toamnă ca un clopot uriaș de sticlă aburită, spânzurătoarea nouă și sfidătoare, înfiptă la marginea satului, întindea brațul cu ștreangul spre câmpia neagră, înțepată ici-colo cu arbori arămii. Supravegheați de un caporal scund, negricios, și ajutați de un țăran cu fața păroasă și roșie, doi soldați bătrâni săpau groapa, scuipându-și des în palme și hăcăind a osteneală, după fiecare lovitură de târnăcop. Din rana pământului groparii zvârleau lut galben, lipicios..."

Căpitanului Klapka, sosit cu puțin înaintea execuției, Bologa îi spune cu mândrie că a făcut parte din Curtea Marțială: „Eu însumi, deși sunt o fire excesiv de șovăitoare, de data aceasta am conștiința pe deplin împăcată, absolut pe deplin..." Citatul reprezintă o *autocaracterizare* din care se desprinde o trăsătură definitorie pentru personaj, conștiința datoriei, și convingerea sa că cehul Svoboda trebuia condamnat la moarte. Apostol Bologa este convins că războiul este generator de energii și continuă să se prezinte căpitanului: „Și eu sunt ofițer de rezervă, întrerupse locotenentul cu mândrie. Războiul m-a smuls din mijlocul cărților, de la Universitate, unde aproape pierdusem contactul cu viața reală. Dar m-am dezmeticit repede și mi-am dat seama că numai războiul e adevăratul generator de energii!"

Replica lui Klapka —„Și eu care credeam că războiul e un ucigător de energii!"— îl jignește și-l face să roșească. Autorul notează stările lui Bologa în timpul execuției și apoi manifestările crizei de conștiință a acestuia: „se făcu roșu de luare-aminte și privirea i se lipise pe fața condamnatului. Își auzea bătăile inimii ca niște ciocane și casca îi strângea țeasta ca și când i-ar fi fost mult prea strâmtă și îndesată cu sila. O mirare neînțeleasă îi clocotea în creieri, căci în vreme ce înșira crimele și hârtia îi tremura între degete, obrajii sublocotenentului de sub ștreang se umplură de viață, iar în ochii lui rotunzi se aprinse o strălucire mândră, învăpăiată, care parcă pătrundea până în lumea cealaltă. Pe Bologa, la început, privirea aceasta îl înfricoșă și îl întârâtă. Mai pe urmă simți limpede că flacăra din ochii condamnatului i se prelingea în inimă ca o imputare dureroasă... ochii omului osândit parcă îl fascinaseră cu privirea lor disprețuitoare de moarte și înfrumusețată de o dragoste uriașă".

Apostol este atât de impresionat de atitudinea condamnatului (iar privirea acestuia îl va urmări obsesiv), încât *începe să se îndoiască* de justețea condamnării și a convingerilor sale: „Bologa se cutremură iar. Un frig dureros îi cutremura inima. Șopti cu teamă: — Ce întuneric, Doamne, ce întuneric, s-a lăsat pe pământ...

Glasul lui șerpui ca un scâncet de bolnav și se stinse în oftările vântului."

Prin *tehnica acumulării* se surprinde drama *conflictului interior*, declanșat de război și de zbaterea personajului între *simțul datoriei* de ofițer în armata austro-ungară și *sentimentul apartenenței naționale* la oastea română (*conflict național și politic*).

Desfășurarea acțiunii urmărește evoluția conflictului interior, comportamentul lui Apostol în situațiile-limită create de război.

După execuția cehului, discuția de la popotă și vestea că frontul se va muta în Ardeal intensifică neliniștea și incertitudinea lui Bologa. Încearcă să evite mutarea sa pe frontul transilvănean unde ar ajunge să lupte cu armata română, printr-o faptă eroică: distrugerea reflectorului rusesc. Îi cere generalului Karg permisiunea să rămână pe frontul rusesc, dar nu reușește să-l convingă. Fiind

rănit, pentru un timp evită situația imposibilă în care îl aduce războiul. Pentru fapta sa eroică primește medalia de aur. Însă lumina reflectorului îl obsedează, ca și ochii lui Svoboda: „[...] în suflet îi răsări deodată lumina albă pe care o găsuise adineaori, strălucind ca un far într-o depărtare imensă. Și strălucirea i se părea când ca privirea lui Svoboda sub streang, când ca vedenia pe care a avut-o în copilărie, la biserică, în fața altarului sfârșind rugăciunea către Dumnezeu". Este momentul în care își recapătă încrederea în sine: „Acuma era sigur că mai curând se va pune de-a curmezișul soartei decât să-și mai pângărească sufletul, fiindcă în suflet, în lumină i se călea mântuirea"...

Totuși destinul personajului este sinuos pentru că Bologa este un tip șovăitor, comite fapte contradictorii. De pildă, întors în orașul natal, Parva, într-o permisie de convalescență, îl pălmuiește pe fostul său coleg, Pălăgieșu, ajuns om puternic, rupe logodna cu Marta Domșa pentru că aceasta vorbise ungurește (Apostol ajunsese pe front ca voluntar pentru a-i demonstra Martei că este curajos). Reîntors în satul Lunca, unde fusese mobilizat, se bucură că nu luptă direct, dar, fiind la coloana de muniții, furnizează armamentul cu care armata austro-ungară îi ucide pe români. Se îndrăgostește de unguroaica Ilona, fiica grofului Vidor la care stă în gazdă, trăiește o criză mistică, atașându-se de preotul Boteanu.

Se zbuciumă între nevoia de a fi bun român și, deci, de a dezerta, și simțul datoriei. Disprețul cu care îl privise un prizonier, ofițer român, îl zguduie până în adâncul conștiinței: „În suflet i se zvârcolea un iad cu limbi de foc..."

„Conștiința că toate năzuințele și strădaniile lui sunt tot așa de neputincioase și fără rost ca și zvârcolirile unei râme îi năpădea din ce în ce sufletul, împreună cu constatarea amară că viața omului e insuportabilă dacă n-are un reazim solid, care să ție veșnic dreapta cumpănă între lumea dinlăuntru și cea de afară..."

În drumul spre generalul Karg, trecând printr-o pădure, vede mulți spânzurați, o imagine terifiantă care-l va obseda: „« Același om, spânzurat de nenumărate ori, ca o protestare nesfârșită" » Și deodată își zise: « Svoboda ... privirea lui ». În aceeași clipă își aminti cu o precizie chinuitoare cum a votat condamnarea cehului, cât a fost de trufaș că a avut onoarea să facă parte din Curtea Marțială, cum s-a amestecat, din exces de zel, și cum a dat o mână de ajutor la pregătirea execuției, cum a apucat streangul încercându-l dacă e destul de rezistent... în amândouă palmele simțea atingerea aspră a funiei. Amintirea aceasta i se prefăcu în suflet într-un simțământ de rușine și părere de rău atât de cumplit, de mustrător, parcă ar fi stat în fața lui Dumnezeu în ziua judecății de apoi".

Punctul culminant al conflictului interior îl reprezintă numirea lui Bologa în Curtea Marțială care urma să judece și să condamne doisprezece țărani români acuzați de spionaj și trădare.

Se întoarce în satul Lunca, ocolind pădurea de spânzurați, dar nu știe de ce a venit, când trebuia să rămână pentru judecare. Aproape inconștient, ia o hartă, ar vrea să-i spună ceva Ilonei, dar nu știe ce, ea înțelege intenția lui Apostol și se oferă să-l conducă pe potecile muntelui; nepregătit, Bologa încearcă să dezerteze: „Își făcu cruce cu evlavie, ridicând ochii în sus. Cerul era negru ca și pământul. Crucea însă îi aprinsese în suflet lumina încrederii, iar împăcarea îi arată calea...". Se rătăcește și este prins de locotenentul Varga. La judecată, zădărnicește prin mărturia sa încercările disperate ale lui Klapka de a-l salva, este condamnat la spânzurare și, în așteptarea execuției, trăiește când speranța unei salvări miraculoase, când nerăbdarea de a se sfârși totul mai repede. Și în aceste momente sufletul său este sfâșiat de stări și gânduri contradictorii.

„Viața e un povârniș cu un capăt în cer și cu celălalt în neant. Omul trebuie să facă imense sforțări să stea în picioare, iar când a început prăvălirea, nimeni nu-i mai poate reda echilibrul. M-am amăgit cu vorbe, parcă viața s-ar călăuzi cu vorbe..."

Totuși ajunge la concluzia că „Iubirea trăiește veșnic, fără început și fără sfârșit... Prin iubire cunoști pe Dumnezeu și te înalți până la ceruri..."

Încearcă să-i scrie mamei sale o scrisoare, dar tot amână, poate ca o speranță de izbăvire.

Drumul spre locul execuției îl parcurge aproape inconștient, din când în când observă, recunoaște câte ceva cunoscut, abia își mișcă picioarele, este ajutat de preotul Boteanu pe care-l ține de braț, îi năvălesc în minte gânduri absurde, nu știe unde merg, nu recunoaște glasul preotului, se pomenește lângă spânzurătoare, o atinge întâmplător, având senzația că este o piele de șarpe, privește liniștit mulțimea, observă groapa: „văzu pământul deschis ca o rană urâtă, gălbuie", apoi coșciugul, crucea cu numele său: „Numele i se părea străin și se întrebă aproape supărat: « Oare cine să fie Apostol Bologa? »".

În timp ce i se citește sentința pe care n-o aude, vede alt medic decât Meyer, îl recunoaște pe Klapka, apoi pe groparul Vidor cu obrajii scăldați în lacrimi, aude o voce care-i spune să se urce pe scaunul neobservat până atunci, se temea că nu va putea mișca picioarele, dar se simte luat în brațe și sărutat pe obraji de către Vidor. La urcarea pe scaun se lovește cu capul de streang, pălăria i se lasă pe ochi, o scoate și o aruncă în groapă, aude plânsul disperat al lui Klapka care se bătea cu pumnii în piept.

„Atunci Apostol fu împresurat de un val de iubire izvorâtă parcă din rărunchii pământului. Ridică ochii spre cerul țintuit cu puține stele întârziate. Crestele munților se desenau pe cer ca un ferăstrău uriaș cu dinți tociți. Drept în față lucea tainic luceafărul, vestind răsăritul soarelui. Apostol își potrivi singur streangul cu ochii însetați de lumina răsăritului. Pământul i se smulse de sub picioare. Își simți trupul atârnând ca o povară. Privirile însă îi zburau, nerăbdătoare, spre strălucirea cerească, în vreme ce în urechi i se stingea glasul preotului: — Primește, Doamne, sufletul robului tău Apostol... Apostol... Apostol..." (*deznodământul*).

Amplele descrieri și investigații psihologice conferă romanului caracteristicile unei opere de *analiză psihologică*, prima în literatura română. Tudor Vianu îl aprecia astfel: „Scriitorul manifestă o imaginație capabilă să cuprindă vaste ansambluri, o ascuțime a înțelegerii psihologice coborâtoare până în datele elementare ale ființei omenești, o vigoare și o temeinicie a puterii constructive necunoscute încă în literatura noastră. Avusesem mulți povestitori până atunci, dar nu încă un romancier,

în sensul modern al cuvântului, acela care i se potrivește lui Balzac și lui Zola, lui Tolstoi și Dostoievski, lui Thomas Mann și Galsworthy. Prin Rebreanu romanul românesc se angrena în circuitul mondial al genului și, prin calitățile lui, făcea poate din șirul acelor fapte de creație izvorâte, la sfârșitul Primului Război Mondial, din năzuința mai generală de a realiza stilul major al culturii noastre. Rebreanu devenea unul din lucrătorii acelui moment". (Tudor Vianu, *Jurnal*, EPL, București, 1961, p. 28).

Subiectul al II-lea

A.

1. În text, *lent* are funcția sintactică de complement circumstanțial de mod. („scurgându-se *lent*")
   Acest copil este *lent* în gândire. (nume predicativ)
   Mersul *lent* te face să observi lucrurile interesante din jurul tău. (atribut adjectival)

2. Propozițiile incidente din textul literar: „spune țăranul.", „zice el."

3. „că i se văd broboanele de sudoare scurgându-se/ lent între lujerii ieșiți din brazde. " – propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.
   „pe când țăranul cu o șosea asfaltată/ în jurul gâtului, / freacă parbrizul aburit / al cerului" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
   „până ies stelele" – propoziție subordonată circumstanțială de timp.
   „să legăm roțile plugului în foi de hârtie / cu elegii de properțiu" – propoziție subordonată atributivă.
   „să mai vedem" – propoziție subordonată circumstanțială de scop (finală).

4. adjective calificative care nu pot avea grade de comparație: *intens, călătoare, rulantă, subterane, electrocasnice.*

B.

1. Tânărul era *insolent,* se vedea că era prost-crescut.
   Se dovedise *indolent* în orice făcea.

   Dintr-o *eroare*, fusese respins la selecție.
   Aveam *oroare* de crimele pe care le vedeam în filmele de la TV.

   Ieșise de curând la *pensie*.
   Voi petrece revelionul într-o *pensiune* montană.

   Discursul *releva* un om cultivat și înțelept.
   Numai într-o situație limită i se *revela* adevărul.

2. a. *douăzeci* – subiect.
   b. *al optulea* – subiect.
   c. *cu doi* – complement indirect.
   d. *cât doi* – complement circumstanțial de mod.
   e. *a treia* – nume predicativ.
   f. *șase* – atribut adjectival; *una* – complement direct.

3. Deși talentat, el nu deveni ceea ce-și dorise atât de mult.
   deși talentat – complement circumstanțial concesiv, regent *nu deveni.*
   ceea ce-și dorise atât de mult – propoziție subordonată predicativă, regent *nu deveni.*

4. *intens*: puternic, strălucitor, tare, viu, aprins, strident, violent.
   proiecție: oglindire, reflectare.

C.

1. Nu fi duplicitar în situația de față!
2. Văzuse cu propriii ochi cum se creează din sticlă frumuseți desăvârșite.
3. Administrația locală trebuie să-și aducă contribuția la dezvoltarea turismului.

Subiectul al III-lea

1. *Tehnici ale muncii cu cartea*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 3, subiectul al III-lea, itemul 1.

2. *Dezavantaje ale unei metode tradiționale de evaluare*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 11, subiectul al III-lea, itemul 3.

3. *Finalitățile învățământului primar*
   Pentru rezolvarea acestui subiect, vezi Testul 7, subiectul al III-lea, itemul 3.

Bibliografie

***, *Curriculum Național. Programe școlare pentru învățământul primar,* București, 1998.

***, *Dicționar de termeni literari,* Editura Academiei R.S.R., București, 1976.

***, *Dicționarul explicativ al limbii române,* Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

***, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

***, *Ghid de evaluare* ... MEC–SNEE, 2000, 2001.

***, *Gramatica limbii române,* vol. I–II, Editura Academiei Române, București, 1966.

***, *Gramatica limbii române,* vol. I–II, Editura Academiei Române, București, 2005.

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți,* Editura Humanitas, București, 1997.

Bucă, Marin, *Dicționar de antonime*, Editura Vox, București, 2000.

Bulgăr, Gheorghe; Felecan, Nicolae, *Dicționar de omonime,* Editura Vox, București, 2004.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent,* Editura Fundațiilor Regale, București, 1941.

Cerghit, I., *Metode de învățământ,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.

Coteanu, Ion, *Limba română contemporană,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985.

Cristea, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.

Cristea, Sorin, *Pedagogie generală — managementul educației,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.

Felecan, Nicolae, *Dicționar de paronime,* ediția a II-a, Editura Vox, București, 2002.

Hristea, Theodor (coordonator), *Sinteze de limba română,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1984.

Ionescu, Miron; Radu, Ion, *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995.

Landsheere, G.; Landsheere, V., *Definirea obiectivelor educaționale* (trad.), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979.

Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc,* vol. I, II, III, Editura Eminescu, București, 1991.

Marcu, Florin; Maneca, Constant, *Dicționar de neologisme,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978.

Mitu, Florica, *Lecții de evaluare interdisciplinară,* în revista „Învățământul primar 1–4/1997, Editura Discipol, București.
Mitu, Florica, *Metodica predării-învățării integrate a limbii și literaturii române în învățământul primar,* Editura Humanitas Educațional, București, 2006.
Negoițescu, I., *Scriitori moderni. Studii și însemnări critice*, EPL, București, 1966.
Parfene, Constantin, *Compozițiile în școală,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
Popeagă, Vasile, *Pedagogie,* Editura Mirton, Timișoara, 1994.
Radu, Ion, *Evaluarea în procesul didactic*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2000.
Seche, Luiza; Seche, Mircea, *Dicționarul de sinonime al limbii române,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982.
Simion, Eugen, *Scriitori români de azi,* vol. I–II, Editura Cartea Românească, București, 1978.
Stoica, Adrian, *Evaluarea curentă și examenele. Ghid pentru profesori*, Editura ProGnosis, București, 2002.
Stoica, Adrian (coordonator), *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*, Editura Humanitas Educațional, București, 2003.
Vianu, Tudor, *Jurnal,* Editura pentru Literatură, București, 1961
Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, vol. I–II, Ediție îngrijită și introducere de Geo Șerban, Editura pentru Literatură, București, 1966.
Vianu, Tudor, *Despre stil și artă literară,* ediție îngrijită și prefață de Marin Bucur, Editura Tineretului, București, 1965.

Acest instrument didactic face parte din SERIA DIDACTICA realizată în colaborare cu MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII.

Cartea de față se adresează în primul rând institutorilor/învățătorilor, absolvenților și elevilor colegiilor cu profil vocațional pedagogic, specializarea institutor/învățător, care se pregătesc în vederea susținerii concursului pentru ocuparea posturilor vacante în învățământ.

Dar, deoarece cuprinde numeroase modele de eseuri literare, concepte operaționale definite și exemplificate, exerciții de limbă română (toate adaptate în conformitate cu cerințele Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția 2005, și ale Gramaticii limbii române, ediția 2005) și foarte multe elemente de metodică, prezenta lucrare poate fi un instrument de lucru util și pentru cei care se pregătesc pentru examenele de perfecționare, de obținere a gradelor didactice sau pentru examenul de definitivat.

ISBN 978-973-689-078-9

ISBN 978-973-689-078-9